

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Els esgrafiats del modernisme a Barcelona

Obres i repertoris ornamentals

Daniel Pifarré Yañez

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (**www.tdx.cat**) i a través del Dipòsit Digital de la UB (**diposit.ub.edu**) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (**www.tdx.cat**) y a través del Repositorio Digital de la UB (**diposit.ub.edu**) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (**www.tdx.cat**) service and by the UB Digital Repository (**diposit.ub.edu**) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

Volum II

Els esgrafiats del modernisme a Barcelona.

Obres i repertoris ornamentals

Daniel Pifarré Yañez

Directora de tesi doctoral

Dra. Teresa-M Sala i García

Universitat de Barcelona

Facultat de Geografia i Història

Departament d'Història de l'Art

Tesi per optar al títol de Doctor en Història de l'Art

Programa de Doctorat *Història i Teoria de les Arts*

Barcelona, novembre de 2015

Sumari

Sobre el catàleg - 5

Catàleg d'obres - 11

1. CIUTAT VELLA - 13
   1.1.Raval - 15
   1.2. Barri Gòtic - 43
   1.3. Sant Pere-Santa Caterina-La Ribera - 65
   1.4. La Barceloneta - 89

2. EIXAMPLE - 113
   2.1. Sant Antoni - 115
   2.2. Nova Esquerra de l'Eixample - 223
   2.3. Antiga Esquerra de l'Eixample - 283
   2.4. Dreta de l'Eixample - 489

Sobre el catàleg

Justificació en la catalogació

L'objectiu del present catàleg és la presentació i sistematització dels esgrafiats realitzats durant el període del modernisme a Barcelona. Prenem aquesta catalogació com a eina i suport que ens permetrà estudiar i analitzar aquesta tècnica decorativa i de revestiment mural, en un context històric i en un lloc geogràfic concrets.

A part, un dels altres objectius que hem intentat buscar en la confecció d'aquest catàleg és el de la diversitat i la pluralitat dins del fenomen que estudiem, doncs el concepte de "els esgrafiats del modernisme a Barcelona" no representa en cap moment un fet aïllat en un període de temps determinat. És, com qualsevol manifestació artística de la història, un ampli ventall de possibilitats, una evolució de les formes i les tendències, i un cúmul de casos amb les seves pròpies excepcionalitats.

Malgrat l'aspiració a la màxima exhaustivitat en el recull del mostrari, hem considerat uns determinats límits i reserves per confeccionar la nostra relació.

En primer lloc tenim els límits cronològics. Un dels camps en què es pot sistematitzar el nostre estudi és en el del modernisme, un període de la història i de la cultura de Barcelona i de Catalunya que va de finals del segle XIX, fins els primers anys del segle XX, i que en diverses ocasions s'ha sintetitzat amb la data de l'any 1900. Posar límits cronològics exactes al fenomen artístic del modernisme és una tasca difícil, fins i tot pot resultar de poca utilitat. Generalment, per emmarcar més fàcilment el període, s'ha pres l'any de 1888, el de l'Exposició Universal de Barcelona, com l'inici en l'ús de certes fórmules arquitectòniques. D'aquesta manera, també es pren el 1911, el de la mort del poeta Joan Maragall,

com la possible data en que el modernisme ja entra en decadència[1]. Nosaltres, en el nostre catàleg hem procurat ser flexibles en la mesura de lo possible pel que fa a aquesta qüestió. Per poder oferir una visió més àmplia i rica del fenomen de l'esgrafiat –com mencionàvem més amunt–, hem cregut convenient d'incloure mostres datades anterior i posteriorment al període artístic del modernisme. Són casos força immediats fora dels límits cronològics, i aporten una perspectiva que ens fa més entenedor el fenomen de la tècnica per si mateix.

En segon segon lloc, els límits geogràfics dins la ciutat de Barcelona. Els espais dels que ens hem servit han estat els de Ciutat Vella i Eixample, amb els seus propis barris en cada un d'ells[2]. Aquests dos districtes representen dos de les parts principals en la transformació urbana dins el període que estudiem.

Ciutat Vella, formada per el Raval, el Gòtic, Sant Pere-Santa Caterina-La Ribera, i la Barceloneta, és un bon exponent del què representen les reformes i/o redecoracions d'antics edificis a les noves formes artístiques, que culminaran amb l'eclosió del modernisme i la seva tendència *art nouveau*. A part, la Ciutat Vella de Barcelona és també en alguns casos propicia a les construccions de nova planta, i la tècnica de l'esgrafiat no és aliena a les possibilitats que aquest fet ofereix. Per la seva banda, el districte de l'Eixample, format pels nuclis de Sant Antoni, la Nova Esquerra de l'Eixample, l'Antiga Esquerra de l'Eixample, la Dreta de l'Eixample, Sagrada Família, i Fort Pienc, és el nou barri residencial i burgès per antonomàsia. És en l'amplia extensió de terreny que ofereix l'Eixample on els arquitectes i mestres d'obres del període realitzen molts dels seus projectes arquitectònics, la majoria d'ells en la tipologia constructiva de l'edifici d'habitatges, i destinada per tots els sectors socio-econòmics de burgesia barcelonina.

[1] MANADÉ, 2001. Aquestes dues dates marc són només una possibilitat de les diverses opcions que la cronologia ofereix.

[2] Les nomenclatures utilitzades en el catàleg per la denominació de cada districte i dels seus barris propis són les que l'Ajuntament de Barcelona oficialitza. Totes s'han extret del seu web www.ajuntament.barcelona.cat. Per l'ordre d'aparició de cada barri dins el seu districte s'ha utilitzat el criteri de direccionalitat d'esquerra a dreta, i de baix a dalt.

A part dels límits de temps i d'espai, la tècnica de l'esgrafiat també ens ofereix els seus propis límits a l'hora d'incloure o no un edifici en el catàleg. Si bé aquest és un recull de molts del conjunts que empren aquesta tècnica, durant el període de temps i en l'espai geogràfic ja esmentats, no totes les mostres que existeixen ens aporten quelcom d'interessant per a la nostra visió de conjunt. Dit d'una altra manera, trobem molts edificis que es serveixen de l'esgrafiat per revestir petites porcions i/o detalls dels seus paraments, ja siguin interiors o exteriors. Tots ells responen a models molt estandarditzats, solucions preconcebudes, i que en cap cas representen aportacions rellevants, ni a nivell tècnic, ni de composició formal o iconogràfica. En tot cas, volem mencionar que el fet d'incloure o no un cas en el catàleg és una qüestió força subjectiva, i sempre hem procurat regir-nos pels paràmetres d'originalitat, o de quantitat de superfície esgrafiada.

Estructura de la fitxa de catàleg

La fitxa de catàleg recull les dades identificatives de cada obra o conjunt. Cada una es divideix en dues parts diferenciades, segons si les dades fan referència a l'edifici on es troben els esgrafiats, o als esgrafiats pròpiament.

En les dades generals de l'edifici identifiquem en primer lloc el número de fitxa. El catàleg s'ordena segons el districte on s'emplaça l'edifici, i dins d'aquest, el barri en concret. Dins de cada un, l'ordre seguit és l'alfabètic, segons el carrer on es troba[3].

Seguidament trobem el nom propi de l'immoble. Aquest pot venir donat pel nom del peticionari de l'edifici, ja sigui l'original o un propietari posterior. En alguna ocasió ens trobem en que la denominació de l'edifici és el nom d'una empresa o

[3] Quan un edifici s'emplaça en un carrer limítrof entre barris o districtes, la seva pertinença dependrà de la vorera exacta on es troba. En els casos dels barris de Sagrada Família i Fort Pienc, al ser molt escassos els edificis catalogats en aquests nuclis, els hem inclòs dins del de la Dreta de l'Eixample.

companyia, i quan no s'ha trobat cap referència de propietat, simplement se'l denomina segons la seva tipologia constructiva i l'adreça on es troba.

Just després s'inclou el nom de l'arquitecte o dels arquitectes que participen en la projecció de l'edifici, o d'alguna de les seves parts. Quan aquest es tracta d'un mestre d'obres, o de qualsevol altre diferent professió o càrrec, també s'especifica.

En l'apartat de la cronologia, es tracta la data de construcció de l'edificació, ja sigui la del projecte, la del permís d'obres per part de l'Ajuntament, o la de la finalització de a construcció. En alguns casos el propi edifici inclou una data –un any- inscrita en la façana, la qual cosa és també una dada significativa a tenir en compte. Quan s'han trobat, també s'indiquen les dates de les possibles reformes que l'immoble experimenta. En cap cas s'ha catalogat una obra destruïda o no trobada.
Respecte a l'emplaçament de l'edifici, s'indica la seva adreça actual. Hi ha casos en que un mateix immoble pertany a dos carrers diferents, amb la seva corresponent numeració, ja que s'emplaça en una cantonada o xamfrà. A part, també s'indica el districte i el barri on es troba.

Seguidament indiquem la tipologia de l'edifici, el més habitual del qual és sempre el de la casa de veïns, de caràcter privat. Menys freqüentment ens trobem cases unifamiliars, palauets urbans, o edificis civils, religiosos, d'oci, o dedicats a la docència.

Finalment, en aquest primer apartat, es fa referència al número d'identificació de l'edifici en el Catàleg del Patrimoni Arquitectònic de l'Ajuntament de Barcelona, el qual, en la majoria de casos, s'ha consultat a través del seu servei *on-line*[4]

Un cop tenim ben identificat l'edifici on trobem els esgrafiats, tenim l'apartat on es fa referència a aquesta tècnica pròpiament. Són les dades dels esgrafiats, un

[4] *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*

apartat que a la seva vegada es pot classificar en les dades tècniques, i en la descripció de l'obra.

Molt poques vegades les dades tècniques poden començar amb la indicació del taller d'artesans estucadors/esgrafiadors que elaboren l'obra. Malauradament és una informació que en la majoria de casos no s'ha trobat, ja que la documentació al respecte no ha perdurat fins als nostres dies. Així doncs, és la referència a la tècnica emprada la dada que habitualment encapçala aquest segon apartat. Aquí s'especifica l'acabat en les dues capes de l'esgrafiat, i si es dóna el cas, també es menciona la presència d'alguna altra tècnica juxtaposada als estucs. Com que en un mateix edifici es poden donar diferents acabats, es van indicant segons l'ordre en que es troben, ja sigui de fora a endins, i la posició de les estances a mesura que accedim a elles.

Sota l'epígraf de cromatisme, s'indiquen les tonalitats de les diferents capes d'estuc. Aquí també es segueix el mateix ordre que en l'apartat anterior, i la varietat és habitualment major. Per a la nomenclatura de les tonalitats cromàtiques utilitzades hem pres la del sistema ACC (Acoat Color Codification System), àmpliament difós a tot Europa, i patró de referència de les pintures Procolor i Sikkens[5].
També fem referència a l'emplaçament del revestiment esgrafiat en l'edifici, ja sigui en l'exterior, com en els diversos espais interiors. Quan es tracta de l'exterior, especifiquem entre parèntesi el carrer on es troba la façana determinada, doncs no té perquè coincidir la façana principal amb l'adreça donada més amunt.

Pel que fa a la descripció dels esgrafiats tractats. Primerament s'acostuma a fer referència a l'edifici, per després passar a comentar els esgrafiats des dels punts següents: el seu emplaçament en l'edifici, les disposicions en que s'apliquen, els repertoris que presenta i el seu estil formal, i els paral·lelismes amb altres casos del

[5] *Els colors de l'Eixample*, 1993.

mateix catàleg, o sense catalogar. A mode de cloenda, també comentem l'estat de conservació de l'esgrafiat analitzat.

Finalment, la fitxa es tanca amb les referències bibliogràfiques i/o de documentació, utilitzades per confeccionar la dita fitxa. En cas de la webgrafia, s'indica la data concreta de la consulta. En el cas de la bibliografia i la documentació d'arxius, la referència completa es troba en l'apartat de la bibliografia, en el primer volum.

Hi ha un apartat dedicat a les imatges, el qual suposa un suport visual clau per la comprensió total de l'obra tractada.

Abreviatures

AMCB: Arxiu Municipal de la Ciutat de Barcelona
m. d'o.: mestre d'obres
N.: número
P.A.: Patrimoni Arquitectònic
sup.: superfície

Catàleg d'obres

1. CIUTAT VELLA

1.1. Raval

DADES GENERALS **N.1**

- Edifici: *Casa Salvador Rovira*

- Arquitecte: Miquel Madorell i Rius (Hospitalet de Llobregat, 1869-Barcelona, 1936)

- Data de construcció: 1902

- Emplaçament: c/del Bonsuccés, 5

- Districte: Raval, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda i ombra calcinada, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Aquest magnífic edifici d'habitatges, de façana molt treballada a partir de diverses tècniques ornamentals, conté en el seu interior un conjunt d'esgrafiats de gran qualitat i originalitat. L'arquitecte Miquel Madorell és propici a incloure aquesta tècnica pels vestíbuls d'entrada de les seves obres, principalment en les cases de veïns de l'Eixample.

Els esgrafiats de les parets laterals del vestíbul tenen un esquema compositiu a partir de dues grans sanefes horitzontals, a les parts superior i inferior del parament, i una sèrie de franges verticals que uneixen les dues sanefes.

La sanefa superior mostra una successió de figures femenines, tres per cada dibuix modular. La figura central es representa frontalment, i en tres quarts les laterals. Les línies del dibuix són detallistes i expressives, especialment en les cabelleres i les robes. Representen l'arquetip de la dona ideal del moment, amb els tocats i la vestimenta de l'època: recollits embolats i vestit de tarda. Les figures femenines laterals són especialment ondulants i sinuoses, com ho són les capes que vesteixen. Se les representa arranjant les garlandes que formen part de les franges verticals del conjunt. La sanefa inferior representa una successió de figures femenines, amb es braços oberts en creu. Els seus trets fisonòmics són gairebé idèntics a les de la sanefa superior. En aquest cas, l'aspecte humà es limita fins al bust, ja que a partir d'aquest emergeix un drapejat, de línies tan ondulants que semblen flames. Són la personificació de la dona serpentina o de la dona onada. Les franges verticals que connecten les dues sanefes representen grans tiges vegetals. D'elles ramifiquen diversos tipus de fulles i flors, com les peònies i les flors de la passió.

A l'escala de veïns trobem una gran cinta esgrafiada revestint els trams de sostre. Es tracta d'una cinta molt ampla, basada en recreacions vegetals. Alguns dels motius que hi veiem són fulles d'acant, flors de lliri, i altres motius més esquemàtics. Resseguint la part superior de l'arrambador hi trobem una sanefa, que repeteixen una sèrie de motius vegetals en forma de fines tiges, que encerclen unes fulles de castanyer de l'Índia. Les línies de disseny dels dos esgrafiats d'aquesta escala de veïns són les mateixes, però no tenen connexió amb les de les parets del vestíbul.

Tot el conjunt mostra en general un estat de conservació bo, tot i que a mesura que es va pujant l'escala de veïns, la degradació d'aquests augmenta. A part, en una de les parets del vestíbul s'hi ha col·locat un sistema de tubs que dificulta la visió dels rostres de les figures femenines.

Bibliografia/Documentació: *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic...*, servei *on-line*; *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.1**

DADES GENERALS **N.2**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del c/ del Bonsuccés nº10*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1800; *ca.*1895-1900, reforma

- Emplaçament: c/del Bonsuccés, 10

- Districte: Raval, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 174

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Bonsuccés)

Descripció:

L'edifici que ens ocupa mostra la típica estructura arquitectònica de les cases de veïns, construïda a la Barcelona dels segles XVIII i XIX. Aquest en particular consta de planta baixa i quatre plantes habitables. La presència de decoració plàstica en la façana, afegida al voltant del 1900, es fa palesa a través d'una única tècnica ornamental, la de l'esgrafiat.

Aquest esgrafiat es disposa pel parament a mode de gran tapís, cobrint tot el mur exterior de les quatre plantes habitables. El parament de la planta baixa no es treballa, per lo que els grans carreus de pedra resten a la vista. La composició de l'esgrafiat mostra un mateix disseny modular, en forma rectangular, i a partir de motius vegetal. La forma rectangular ve donada per unes fines tiges que funcionen d'emmarcament, i al seu interior s'hi aprecien dues flors idèntiques i de formes molt esquemàtiques, properes a la roseta o a la dàlia, juntament amb altres tiges verticals amb fullatge superior. La idea del disseny en que la forma rectangular és la que constitueix l'esquema compositiu és la de voler assimilar-se als estucats que imiten carreus, també de forma rectangular, o als especejats de pedra natural.

L'autoria de l'arquitecte que s'encarrega de la reforma de la façana en època del modernisme ens és desconeguda, però hem de notar una assimilació, tant en l'execució de la tècnica, com en l'estil del disseny, amb els esgrafiats de les façanes de la Casa Carlos de Llanza i de Carballo (1897-1898), obra d'A. Mª. Gallissà, i de la Casa del c/de la Boqueria nº12 (1898), obre de J. Puig i Cadafalch. A part, el disseny, a base de "carreus vegetals", és gairebé idèntic al que trobem en la façana de l'antiga Pensión Francisca (1915), actualment Hotel Regina. Finalment. Comentar que el seu estat de conservació és correcte, tot i la lleugera pàtina de brutícia que s'hi pot apreciar.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- ROSSELLÓ, 2006.

IMATGES **N.2**

DADES GENERALS **N.3**

- Edifici: *Casa J. Filella*

- Arquitecte: Josep Déu Busquets, mestre d'obres; reforma

- Data de construcció: segle XIX; 1905, reforma

- Emplaçament: c/de la Cera nº44

- Districte: Raval, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de la Cera)

Descripció:

L'edifici respon a la típica construcció en bloc de vivendes que trobem en tota la primera meitat del segle XIX a Ciutat Vella. Aquest en concret consta de cinc nivells habitables, amb dues obertures balconeres a cadascun, més la planta baixa, amb l'obertura de porteria i la de local comercial. Com en altres casos, a principis del segle XX es renova el tractament de la façana amb una nova ornamentació, acord amb els gustos del moment.

L'esgrafiat ocupa tot el parament dels cinc pisos, mentre que la planta baixa té un tractament d'arrebossat senzill. Tot i que a simple vista es pugui pensar que es tracta d'un esgrafiat continu per tota la façana, no és ben bé així. Hi ha una divisió en la manera d'estructurar la composició, basada en tres plafons rectangulars per nivell: lateral esquerra, central (entre els balcons) i lateral dret. Un total de quinze espais de parament completament coberts amb dissenys esgrafiats. Dissenys que, per una altra banda, sempre són idèntics entre ells, lo que demostra que amb tota probabilitat van ser executats utilitzant plantilla. En cada plafó trobem el mateix motiu figuratiu repetit dues vegades i mitja (el tercer queda escapçat per manca d'espai): un pom de tres flors de pètal dentat, possiblement peònies, amb unes tiges molt prominents i ondulades, i amb fullam d'acant.

El contrast cromàtic que dóna el verd maragda dels elements vegetals amb el vermell òxid del fons dóna al conjunt un important impacte visual. A part, l'estat de conservació dels esgrafiats és molt bo, fruit d'una restauració recent.

L'estil general dels esgrafiats, tant pel que fa al disseny dels motius figuratius, com a la disposició d'aquests, es pot connectar amb els que trobem a les pilastres i als sota balcons de la Casa Àngel Batlló (1891-1896), de l'arquitecte Josep Vilaseca, situada al carrer Mallorca nª253-257 de Barcelona.

Bibliografia/Documentació:

- AMCB, dossier 13.371.
- BLETTER, 1977.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.3**

DADES GENERALS **N.4**

- Edifici: *Fabrica Tortras*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: 1903

- Emplaçament: c/de la Cera, 55

- Districte: Raval, Ciutat Vella

- Tipologia: edifici industrial **- Identificador Catàleg del P.A.:** 8507

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: mixta; estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i estucat esgrafiat amb pintura mural

- Cromatisme: superfície mural porpra, detalls policromats al fresc en porpra, verd maragda i ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de la Cera)

Descripció:

Es tracta d'un edifici singular pel que fa la seva morfologia arquitectònica, doncs es tracta d'una construcció per ús industrial. A principis del segle XX s'hi alberga la fabrica de licors Tortras. Actualment, allotja magatzems a la planta baixa, i la resta de plantes s'han adaptat per ús residencial.

És un conjunt de tres edificis que formen una mateixa unitat arquitectònica, clarament identificats per les tres grans obertures en arc de la planta baixa. Sobre d'aquestes s'aixequen dos nivells més, i unes golfes amb un sistema de coberta en forma d'arc rebaixat i òcul central.

Les decoracions en esgrafiat es distribueixen principalment en dues zones de la façana: als extrems i entremig dels balcons del primer pis, i a lo llarg de tot el nivell superior, el que ocupa les golfes. Per marcar la separació entre els tres blocs de cases, s'estuquen dues franges verticals que simulen la pedra, i tot el parament de la planta baixa és llis, amb un repintat actual poc adient amb la resta del conjunt.

Entre els balcons del primer nivell s'hi esgrafien, a mode de tapís, unes flors de forma lleugerament estrellada. Les de la part inferior incloent tiges en forma recargolada, i tan les flors com aquestes tiges es cromen en ocre groc. A les llindes dels balcons s'hi esgrafia una sanefa arquejada amb flors de margarita i llurs tiges. Curiosament, aquestes tiges s'esgrafien per la meitat superior, deixant la inferior en pintura al fresc en verd maragda.

L'esgrafiat de la part superior mostra unes sèrie de nou garlandes, unides entre elles per unes llaceries ondulants. Són unes garlandes vegetals policromades amb pintura mural, on s'hi distingeixen trèvols, margarites i fruites. Damunt els balcons del segon pis també s'hi esgrafien unes sanefes arquejades amb rosetes separades entre elles.

Possiblement no es tracti d'un gran conjunt d'esgrafiats del modernisme, però la peculiaritat de l'edifici, com dels seus motius esgrafiats, bé es mereixen una menció en aquest catàleg. Desafortunadament no hem trobat cap referència d'ell en l'AMCB.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.4**

DADES GENERALS **N.5**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Guàrdia nº4*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: segle XVIII; *ca.*1900, reforma

- Emplaçament: c/de Guàrdia, 4

- Districte: Raval, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons obra natural, superfície verd crom

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Guàrdia)

Descripció:

Cal dir, primerament, que l'actual estat de conservació, tant de la façana, com de l'edifici en general, és en pèssimes condicions. L'aspecte exterior es veu degradat pel pas del temps, brut i ennegrit. Tot i això, cal remarcar l'excepcionalitat del cas, doncs representa una façana totalment esgrafiada enmig d'edificis més senzills i sense ornamentacions exteriors. Podríem dir fins i tot que es tracta d'una "raresa" en mig d'un típic carrer del Raval, estret, poc salubre i sense gaire lluminositat. L'edifici, però, no es troba catalogat dins el Catàleg de Patrimoni Arquitectònic de la Ciutat.

L'edifici consta de planta baixa i tres pisos superiors, amb tres balcons a cada planta, i un tractament del parament de la planta baixa amb un senzill arrebossat. El parament exterior de les tres plantes s'esgrafia en la seva totalitat, a mode de tapís, mostrant una ornamentació de motius que es van repetint fins als límits de la façana. Com a elements tectònics, tenim dues línies d'imposta fetes en estuc que divideixen, arran dels balcons, els tres nivells habitables.

Els motius ornamentals de l'esgrafiat són d'arrel vegetal i de fantasia, de formes curvilínies i sinuoses, i amb un cert "abarrocament". Predomina l'abstracció de les formes, totes ondulants. Evoquen formes florals, tot i que només se'n poden identificar dues en concret: la margarita i les cinta de palmeta, ambdues de gran sintetisme. Tot plegat, evoca un cert ambient aquàtic, o quelcom relacionat amb l'aigua. És un disseny per esgrafiat que es connecta amb els que empra Jeroni F. Granell per les seves obres, trobant-lo gairebé idèntic en el vestíbul d'entrada de la Casa Rossend Capellades (1904-1905), projectat per Granell al c/de Bailèn nº127.

El cromatisme original es fa gairebé impossible d'identificar degut a la brutícia que s'hi acumula, però es pot entreveure sota la tonalitat ocre groc de l'estuc superior petites porcions en verd crom.

Bibliografia/Documentació:

- GIL, 1999.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.5**

DADES GENERALS **N.6**

- Edifici: *Conjunt d'edificis d'habitatges del carrer de la Junta de Comerç*

- Arquitecte: Antoni Rovira i Trias (Barcelona, 1816-1889); Pablo Jambrú, mestre d'obres

- Data de construcció: 1864

- Emplaçament: c/de la Junta de Comerç 4, 6, 8, 14 i 16

- Districte: Raval, Ciutat Vella

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 767, 768, 773, 779

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície ocre groc; fons i superfície blau; fons òxid ferro vermell, superfície siena natura

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de la Junta de Comerç)

Descripció:

El conjunt d'edificis d'habitatges del c/de la Junta de Comerç (abans carrer de Mendizàbal, obert i urbanitzat entre 1859 i 1867) és significatiu en l'esgrafiat previ al modernisme de Barcelona per la seva cronologia primerenca. Segons el Catàleg del Patrimoni Arquitectònic de Barcelona i els documents trobats a l'AMCB, el projecte dels cinc edificis data de l'any 1862, fixant el 1864 com l'any de finalització de les construccions. D'aquesta manera, aquest representa un dels casos més primerencs d'esgrafiats previs al modernisme.

El conjunt consta de dos grups o cossos d'edificis diferenciats: el primer el composen els números 4, 6 i 8; el segons pertany als números 14 i 16. La seva estructura respon a la d'edifici d'habitatges entre mitgeres, de planta baixa, quatre pisos i terrat cobert a la catalana. Els esgrafiats es situen als panells del parament entre les obertures balconeres, i en els frisos que separen els quatre nivells d'habitatge. Els documents de l'AMCB qualifiquen l'estil d'aquests esgrafiats com de "pre-modernista". I certament es poden considerar com a tals, ja que es composen per motius de formes senzilles i molt geomètriques.

Els tres edificis del primer cos presenten el mateix disseny esgrafiat: una seriació de formes circulars a les que se sobreposen unes formes estrellades de quatre puntes. Als frisos s'hi esgrafien cintes, amb llaceries més complexes i historiades, que canvien de formes segons els nivells. Els dos edificis del segon cos presenten uns plafons amb un disseny també seriat i que alterna dos motius diferents: estrelles octogonals i aspes. Als frisos, novament hi ha cintes amb llaceries, però són de disseny més treballat.

El cromatisme actual d'aquests esgrafiats varia segons el grup d'edificis, i si han estat restaurats i/o repintats. El primer grup no ha respectat el cromatisme original, i les façanes restaurades s'ha repintat la superfície en blau aigua, i el fons en ocre groc. En el segon grup, la restauració sí s'ha intentat seguir un to cromàtic més proper a l'original, i tot i que el fons esgrafiat s'ha pintat en òxid de ferro vermell, la superfície és color siena natural.

Bibliografia/Documentació:

- AMCB, dossier 410-411.
- BABIANO, 2007.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*

DADES GENERALS **N.7**

- Edifici: *Casa Carlos de Llanza i de Carballo*

- Arquitecte: Antoni Mª Gallissà i Soqué (Barcelona, 1861-1903), reforma

- Data de construcció: primera meitat del segle XIX; 1897-1898, reforma

- Emplaçament: c/del Marquès de Barberà, 24

- Districte: Raval, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 102

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ombra natural i òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Marquès de Barberà)

Descripció:

La façana que actual d'aquest edifici és fruit d'una remodelació que el 1897 efectua el jove Gallissà. Dins l'escàs catàleg d'obres d'aquest arquitecte, la Casa Carlos de Llanda i de Carballo és un molt bon exemple del seu estil personal ,i alhora tant en consonància amb les novetats que aporta el modernisme. Entre les diverses arts aplicades que s'empren per la nova imatge exterior de l'edifici, l'esgrafiat és dels més destacats. Aquesta tècnica ocupa gran part del parament de façana, ja que dels cinc nivells dels que consta la construcció, els tres centrals s'esgrafien, deixant el parament de la planta baixa en pedra i el de la superior en maó i ceràmica.

És un esgrafiat a mode de tapís, amb una repetició seriada d'un mateix motiu ornamental. Es tracta de la flor de la rosa, amb llurs tiges, fulles i, fins i tot, capolls. La flor es representa de manera molt plana, però amb uns contorns detallats, i tan les tiges com les fulles són anguloses, i ens remeten a les cresteries gòtiques.

També s'hi esgrafien unes cintes verticals a les mitjaneres i resseguint els contorns de les obertures balconeres. En les cintes s'hi alternen petits motius en forma de capolls de rosa, i fulles d'acant.

A les llindes damunt les obertures s'hi esgrafia una composició diferent. També hi ha la sanefa de capolls de rosa i fulles d'acant, però els motius principals són dos escuts coronats i enredats entre tiges i roses. És possible que aquests escuts, tot i estar completament buits, facin referència a la doble titularitat de l'antic propietari de l'immoble: *de Llanza* i *de Carballo*. És una forma de transmetre una certa àuria de dignitat i noblesa a l'edifici, tot i que Carlos de Llanda i de Carballo no pertanyia precisament a la noblesa, sinó que fou un militar extremeny que obtingué el títol per les seves proeses professionals.

El disseny d'aquest conjunt d'esgrafiats segueix als dissenys florals característics de Gallissà, i les llindes amb els escuts resulten gairebé idèntiques a les que trobem en el vestíbul de la Casa Llopis i Bofill (1902-1904), del mateix Gallissà. La façana mostra un molt correcte estat de conservació, fruit d'una restauració relativament recent.

Bibliografia/Documentació:

- AMCB, dossier 1613-1614.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line*
- *L'herbari modernista*, 2006.
- MORAGAS, 1985.

DADES GENERALS **N.8**

- Edifici: *Església del Carme*

- Arquitecte: Josep Maria Pericas i Morros (Vic, 1881-Barcelona, 1966)

- Data de construcció: 1910-1913, església; 1923-1924, campanar; 1925-1930, resta del conjunt

- Emplaçament: c/de Sant Antoni Abad, 10-12 – c/del Bisbe Laguarda, 1

- Districte: Raval, Ciutat Vella

- Tipologia: edifici religiós **- Identificador Catàleg del P.A.:** 146

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ombra natural, superfície blanc; fons blanc, superfície òxid de ferro vermell i blau

- Emplaçament en l'interior de edifici: interior de l'església

Descripció:

La construcció de l'actual Església del Carme comença el 1910, i substitueix a l'antiga església del convent-parròquia de les Jerònimes, molt perjudicada en la Setmana Tràgica (1909). El nom però, se li adjudica en record al desaparegut convent del Carme, construït en el segle XV molt a prop d'allà. Josep Maria Pericas projecta un complex de diferents cossos arquitectònics, segons les diferents funcions, i construïts durant un llarg període de temps. Així doncs, a part de l'església, també inclou dependències annexes a la capçalera, el campanar major, els consultoris, l'escola, i un habitatge parroquial. Pericas empra el maó vist per homogeneïtzar tot el conjunt, del qual se'n poden treure conclusions de moltes diverses influències. Ara bé, l'ús de l'esgrafiat el trobem a l'interior de l'església, i ens centrarem en el comentari únicament d'aquests.

En tota l'obra de Pericas, la tècnica de l'esgrafiat té poca presència en general, però en l'interior de l'Església del Carme, que és un dels seus primers encàrrecs de gran envergadura, s'hi desplega un interessant conjunt en aquesta tècnica. L'ús de l'esgrafiat és abundant, i la seva originalitat rau en el fet que cobreix molts dels elements que formen part de l'estructura arquitectònica: les columnes que separen la nau central de les laterals, els arcs formers d'aquestes, els arcs torals de l'absis i dels peus, i les cúpules de a lo llarg de les tres naus. Els motius ornamentals que es representen varien segons l'element que revesteixen, tot i que tots ells són d'arrel vegetal o geomètrica. En tot el perímetre les columnes veiem una composició a base de sanefes verticals, de senzilles formes geomètriques, i amb segments lleugerament triangulars i acabats en formes arrodonides. En els arcs formes i torals també s'hi disposen sanefes de diferents dissenys. Veiem llaceries amb motius vegetals de formes fantasioses, i altres motius geomètrics arrodonit. Entre els arcs s'hi esgrafien uns capitells ficticis per les columnes, amb la la recreació plana d'un capitell d'ordre compost, amb llurs fulles d'acant, volutes, i altres elements més fantasiosos. Per que fa a les cúpules, els seus voltants s'esgrafien amb sanefes de motius geomètrics molt treballats, i que inclouen formes de ventall i petites volutes. La cúpula del tram del campanar és diferent, i s'esgrafia una sèrie de grans tiges, de formes ondulants –gairebé tentaculars- i escamades, essent un disseny molt proper als que Josep Mª Jujol empra pels seus esgrafiats.

L'estil formal d'aquest conjunt d'esgrafiats mostra algunes reminiscències del modernisme, tot i que en general podem considerar-los més propis de l'estètica *art deco*, amb prominència de formes geomètriques i ondulades.

Bibliografia/Documentació:

BOVER, 1980-1981; *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*

IMATGES **N.8**

DADES GENERALS **N.9**

- Edifici: *Fonda España*

- Arquitecte: Lluís Domènech i Montaner (Barcelona, 1850-1923), remodelació interior

- Data de construcció: *ca.*1850; 1902-1903, remodelació interior

- Emplaçament: c/de Sant Pau, 9-11

- Districte: Raval, Ciutat Vella

- Tipologia: edifici d'hostatgeria (hotel i restaurant) **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1258

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica:

- Escala: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Pati interior: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Menjador: estucat esgrafiat totalment lliscat i pintat al fresc

- Cromatisme:

- Escala: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre roig

- Pati interior: fons verd maragda, superfície blanc i ocre roig

- Menjador: extensa policromia

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: escala d'hostes, pati interior, menjador d'hostes

Descripció:

Ens trobem aquí amb un dels conjunts d'esgrafiats interiors més interessants del modernisme a Barcelona, no només per la seva bellesa compositiva, sinó també per la seva besant iconogràfica.

L'edifici de la Fonda España obre les seves portes com a tal l'1 de gener de 1859, al carrer de Sant Pau nº11, sota el càrrec dels germans Joan i Pau Riba. A l'any 1863 la fonda s'amplia, tot adherint l'edifici veí al ja existent. La reconstrucció del nou edifici va a càrrec de l'arquitecte Josep Buxareu i Gallart. Amb la bona acollida del negoci després de l'Exposició Universal de 1888, els propietaris del moment, Miquel i Margarita Salvadó i Llorens, decideix convertir-lo en un hotel pròpiament, i encarreguen les reformes de l'interior a un dels arquitectes amb més renom del moment, Lluís Domènech i Montaner. I és que l'eix de La Rambla, i especialment les zones al voltant del Liceu i el Pla de la Boqueria, és on estan establertes bona part de les fondes de la Barcelona del moment. Respecte a aquestes obres efectuades entre 1898 i 1903, s'ha de parlar de "remodelació", "renovació" o "redecoració", i no pas de "reforma", ja que no es demanen permisos municipals a l'Ajuntament. La remodelació es centra principalment en la planta baixa i en l'accés a les quatre plantes superiors, és a dir, en les anomenades àrees comuns: vestíbuls, menjadors, sales de lectura, pati de llums i escala d'accés a les cambres. Per la tasca de l'ornamentació interior, Domènech i Montaner es disposa del seu equip de professionals de les arts decoratives i aplicades a l'arquitectura, un equip de col·laboradors que és l'habitual en les seves obres.

El resultat del conjunt interior és equiparable a altres grans obres de l'arquitecte, i a l'any següent a l'acabament de les remodelacions, l'Ajuntament de Barcelona li atorga el Premi al Millor Treball de Decoració (1904). La quantitat de tècniques decoratives aplicades a l'arquitectura és abundant i de gran qualitat, entre les que cal destacar l'escultura

aplicada, la ceràmica i el mosaic, el ferro forjat, l'ebenisteria, i l'esgrafiat, entre altres. Els tres espais interiors en que Domènech i Montaner es disposa de la tècnica de l'esgrafiat per l'ornamentació són: l'escala d'hostes, el pati interior, i el menjador principal.

Per les parets de l'escala d'hostes, i el petit vestíbul que el precedeix, s'empra un conjunt d'esgrafiats aplicats entre l'arrambador i el sostre. La composició és una successió de dos motius ornamentals, disposats a mode de tapís mural, i que ressegueixen tot el parament de l'escala. Aquests dos motius s'alternen sobre el mur, i mostren, dins d'una forma ametllada a mode d'escut heràldic, un castell en un d'ells, i un lleó en l'altre. La composició és una clara al·lusió als emblemes de les terres de Castella i Lleó, nucli històric, polític i geogràfic del que posteriorment esdevindrà Espanya, que és la titular de la fonda que acull. Les línies del disseny denoten un gust medievalitzant, amb un castell de tres torres, amb merlets i un arc peraltat sobre la porta d'entrada. La figura del lleó es disposa de perfil i en actitud desafiant, amb la llengua fora i les urpen en alça. És una tipologia de lleó coneguda com a "rampant". Tan el dibuix del castell, com el del lleó, deriven directament dels de l'escut oficial de Castella i Lleó. A l'interior de les formes ametllades, i envoltant els motius del castell i del lleó, s'hi col·loquen diverses tiges i fulles d'acant, de formes molt arrodonides i amb clares al·lusions als calats ornamentals de l'arquitectura gòtica. Finalment, cal esmentar el motiu de la corona reial que uneix els dos escuts, un motiu iconogràfic que senyala el símbol reial com a màxim poder del territori que representa. Tot i el profund caràcter catalanista de Domènech i Montaner –que tan es pot apreciar en les seves obres-, l'arquitecte no mostra inconvenients en integrar en un projecte els escuts històrics d'Espanya. El propi Domènech i Montaner s'interessa de manera molt destacada, i a lo llarg de la seva trajectòria professional, sobre temes d'heràldica, impartint fins i tot algunes conferències sobre el tema.

El segon espai de la Fonda España que es treballa amb esgrafiats és el pati interior, compost per la planta baixa, quatre pisos habitables, i el cel obert. És un pati de planta quadrada, amb una galeria d'arcs a la planta baixa, i a nivell tipològic és similar als *cortile* italians. A lo llarg de les quatre parets s'hi esgrafien composicions molt variades, que canvien segons el pis on es troben. S'hi barregen temes purament decoratius, anecdòtics, o de més significat.

Primerament, a la planta baixa hi trobem una sanefa esgrafiada resseguint tot el perímetre mural, i que queda tallada per les obertures dels arcs. És una sanefa a base de motius vegetals, de línies complexes i minucioses, i composta per tiges verticals. També hi trobem fulles de llúpol i d'acant, i flors de la passió –tot i que també podrien ser margarites. Seguidament, sobre els arcs hi trobem un ribetejat que perfila el contorn en mig punt, i del que broten fulles de trèvol i una flor de margarita en el centre. En la intersecció dels ribets, hi ha una recreació vegetal, a base de línies ondulants, i de les que emergeix una gran tija amb la flor del card. Finalment, encara en la planta baixa, en les llunetes dels arcs s'hi esgrafien unes màscares d'essers monstruosos. Són caràtules entre humanes i animals, i d'alguna manera ens transporten al món de les màscares orientals.

Al primer pis del pati interior hi trobem un conjunt de quatre plafons quadrats. Es situen entre les obertures balconeres de la galeria, amb unes recreacions vegetals sobresortint dels propis plafons per la part superior. A l'interior dels plafons s'hi esgrafia una composició complexa i amb molts diversos motius. Al centre del plafó s'hi observa un escut heràldic, coronat per una tiara a base de flors punxegudes –podrien ser blauets. Allò que s'esgrafia a l'interior de l'escut varia segons la paret en que es troba, però sempre es tracta de motius relacionats amb a un establiment com aquest. En dues de les parets hi trobem un cargol marí envoltat de tentacles, una clara al·lusió al mar Mediterrani. En un tercer escut hi veiem una sopera fumejant, amb un cullerot al seu interior. I en el quart i últim s'hi veu una copa amb unes nanses recargolades i molt treballades. Aquests dos últims motius fan referència a

les dues sales del restaurant de la fonda. L'interior dels escuts, en la resta dels plafons, és idèntic en les quatre parets. Envoltant els escut, s'hi esgrafien unes originals i molt treballades boletes. Als quatre angles interiors del plafó, s'hi disposen recreacions vegetals amb tiges ondulants i fulles de castanyer de l'Índia. Com ja hem esmentat, sobresortint dels límits del plafó per la part superior, s'hi col·loca una gran recreació vegetal amb tiges, fulles i flors del blauet.

Al segon pis, i entre els espais de les finestres d'arcs poligonals de cada paret, s'hi esgrafia una recreació vegetal d'eix horitzontal, on s'hi alternen pinyes de Sant Joan, amb flors estàndards, i una gran papallona amb les ales esteses. Sota hi ha una cinta que envolta tot el perímetre del pati, quedant tallada per les obertures, i a l'interior de la qual s'hi esgrafien senceres i mitges margarites. Segons l'autor M. García-Martín, el traç d'aquest disseny ja és més proper a l'*art decó*. Finalment, sota de la cinta, s'hi esgrafia unes filigranes d'enroscades arrels, que són la continuació natural de la recreació vegetal amb la papallona.

A les parets del tercer pis s'hi esgrafien quatre plafons rectangulars. En dos de les galeries hi veiem un gran paó reial, envoltat de diversos motius vegetals, com flors de la passió i tiges i fulles d'acant. En les altres dues galeries, els plafons mostres dos paons reials, encarats entre sí, i amb la cua plegada.

Al quart i últim nivell s'hi esgrafien uns plafons, de mides i formes diferents, tots ells emmarcats per un gran arc de mig punt. Al centre de cada paret, i amb funció de plafó principal, s'hi col·loca una figura femenina dempeus, portant un cartell on s'hi llegeix "Bon Dia", en dues de les parets, i "Bona Nit" en les dues altres. Aquestes figures femenines vesteixen unes llargues i cenyides túniques, lligades amb generosos llaços, i amb grans nimbes recoberts de motius vegetals, com fulles de trèvol i d'acant. En la resta de l'espai dins el plafó, s'hi representen tiges ondulants i entortolligades entre si, i flors, possiblement les de la passió. Cal dir que aquest tipus de plafó amb figura femenina és molts recorrent en les ornamentacions murals de les obres de Domènech i Montaner. Un dels casos més representatius és el plafó ceràmic, dissenyat per Lluís Bru, que trobem tant en la façana principal del Pavelló dels Distingits de l'institut Pere Mata de Reus, com en la façana de la Masia Rocosa de Canet de Mar. Els altres plafons de la Fonda España, que s'esgrafien al voltant d'aquests principals, són tots a base de composicions vegetals, amb diverses recreacions de diferents plantes, com el trèvol, l'acant, el card, o la margarita.

L'últim espai amb esgrafiats en l'edifici és el menjador dels hostes. És un dels interiors més bells i singulars del modernisme, molt proper a l'art de l'escenografia teatral, i ja només ser inaugurada, la sala rep el sobrenom de "la peixera" –actualment se la coneix com el "Saló de les Sirenes". L'espai s'estructura a partir de tres pòrtics, cada un flanquejat per dues columnes que limiten la gran claraboia del sostre. Els esgrafiats es situen principalment en les parets que conformen la cambra, per sobre d'un elaborat arrambador de fusta i ceràmica vidriada. El tema representat és el del fons del mar, amb els éssers que l'habiten, ja siguin reals o fantàstics. Es distribueixen sobre un fons d'ones marines, amb el característic relleu de la tècnica emprada. L'escena principal es troba a la paret més gran, i mostra a tres sirenes que es mouen en cercle. Separada d'aquestes, una altra sirena orientada cap a les anteriors. Les quatre figures es dibuixen a partir de línies sinuoses, especialment pel que fa les seves cabelleres., Tenen un cos sencer de dona, i una cua de peix a cadascuna de les dues extremitats inferiors. Aquesta és una figuració poc comú a l'hora de representar figures de sirenes, tot i que ja la trobem abans del segle XV, per exemple, en el timpà de l'església de Saint-Michel, a Aguille de Puy, o en un capitell de l'absis del monestir de Sant Cugat del Vallès. L'actitud en què es mostren les sirenes no es pot definir amb precisió, tot i que M. García-Martín suggereix que l'escena es pot inspirar en la llegenda sobre el concurs de cant entre les Muses i presidit per Hera. La resta de figuracions de les parets la constitueixen diferents espècies de peixos, crustacis, i plantes marines pròpies del Mediterrani. Resseguint

tota la part superior sobre el fons marí, s'esgrafien a mode de sanefa uns ornaments de línies molt característiques. Es tracta d'una sèrie d'onades arborades, molt enlairades, i amb unes recreacions d'escuma molt meticuloses i refinades. En els espais entre onada i onada també s'hi pot interpretar dos figurats turonets. En aquest conjunt d'onades s'hi aprecia una clara influència, ja sigui pel tema, com per les línies del dibuix i dels acabats, amb la cèlebre obra *Ones a la costa de Kanagavua*, de l'artista japonès Hokusai (1759-1849). I és que una reproducció de *Cent vistes de Fujiyama*, del mateix Hosukai, es publica al llibre *L'art japonais du XVIIIe siècle* (París, 1896). En aquest mateix menjadors dels hostes també hi ha una altra part de l'estructura arquitectònica que s'esgrafia, el ferm que emmarca la gran claraboia transparent del sostre. Aquest espai s'estructura a partir de cassetons quadrats, on a l'interior de cadascun s'hi esgrafia un medalló amb un element ornamental de tema marí. Com en les parets, aquí també hi trobem peixos, crustacis, i altres figures de la fauna i la flora relacionades amb el mar.

L'interès que representa aquest gran conjunt esgrafiat de fons marí és la seva excepcionalitat dins el conjunt de treballs projectats per Domènech i Montaner. Sobre l'autoria d'aquesta composició, especialment pel que fa a les figures de les sirenes, sempre se l'ha tendit a relacionar amb el pintor Ramon Casas, tot i que no existeix cap document que el relaciona oficialment amb l'obra. Tampoc en cap dels seus catàlegs raonats, els especialistes en el pintor han fet mai cap referència a l'obra en qüestió. Però si observem les sirenes, podríem dir que tant pel seu simplificat perfil, com per la plana resolució de les seves formes, semblen més pròpies d'un cartell, precisament un art molt conreat pel pintor Casas. L'autora Victoria Durá apunta la relació dels rostres de les sirenes amb els dibuixos que realitza Casas en aquella època. L'autora també remarca lo sorprenent de les quasi inexistents referències en la premsa de l'època a l'autoria de les pintures, tot exceptuant l'apareguda en un article de la revista La Il·lustració Catalana de 1905: "*hermosament esgrafiades ab figures de nereydes y gran quantitat de pexos y carolines dins de transparències d'aygua per el cèlebre pintor Casas*". A part, també trobem una altra possible col·laboració del mateix pintor en una altra obra de Domènech, el Palau de la Música Catalana, tal com anota una notícia publicada al Butlletí de l'Orfeó Català, nº34, a l'octubre de 1906: "*el pintor Casas està dibuixant l'immens fris del frontal, coronat per l'elevada cúpula*". Tanmateix, M. García-Martín també menciona a altres pintors murals i col·laboradors de Domènech, com Josep Pey i Farriol, o Francesc Labarta Planes, com possibles –però remotes- autories del conjunt.

L'edifici de la Fonda España, actualment propietat de la Societat Hotelcon 96 S.L., ha estat objecte d'una curosa rehabilitació interior, i ha reobert al públic la seva original funció hotelera l'any 2010. L'edifici a recuperat l'esplendor modernista que durant molts anys se li ha amagat sota mediocres redecoracions i reestructuracions, i els espais més singulars, entre els que s'inclouen els treballats amb esgrafiats, llueixen amb una pàtina nova i respectuosa vers la manera en que van concebre.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- DOMÈNECH I GIRBAU, 1994.
- *Domènech i Montaner. Any 2000*, 2000.
- DURÁ, 2002.
- FIGUERAS, 1994.
- GARCÍA-MARTÍN, 1991.
- *L'arquitecte Lluís Domènech i Montaner*, 1996.
- *Lluís Domènech i Montaner i el director d'orquestra*, 1989.
- LÓPEZ PÉREZ, 2012.
- SÁIZ I XIQUÉS, 2012.

IMATGES **N.9**

N.9

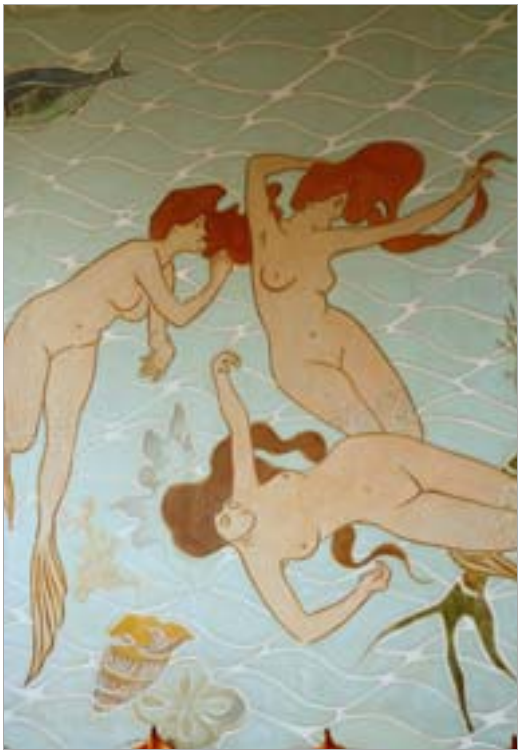

N.9

DADES GENERALS **N.10**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Sant Pau nº126*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1880

- Emplaçament: c/de Sant Pau, 126

- Districte: Raval, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície gris

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Sant Pau)

Descripció:

La façana d'aquest edifici correspon a una finca actualment molt envellida i degradada. Hi observem que per sobre de la planta baixa s'aixequen cinc plantes habitables, el parament de les quals es tracta amb la tècnica del esgrafiat. L'ornamentació a base d'escultura decorativa és força rica i eclèctica, amb ampits esculpits amb formes vegetals calades, i dues grans pilastres classicistes, reinterpretades segons el gust de l'eclecticisme, flanquejant l'edifici.

L'esgrafiat de la façana es distribueix a mode de tapís, i amb un únic dibuix modular que es repeteix seriadament. És un motiu decoratiu geomètric, en forma de creu quadrada andina, amb un petit quadrat al interior d'aquesta –en comptes d'un cercle com en la creu quadrada andina tradicional-. La repetició contínua d'aquest motiu dóna al conjunt de l'esgrafiat una imatge de retícula mural, on les formes geometritzades són els elements protagonistes.

Aquest és el primer cas catalogat de façana esgrafiada amb aquest motiu decoratiu, però en diversos casos ens el tornarem a trobar, especialment en l'Eixample. És un disseny molt efectiu i popular, molt adient quan la morfologia de l'edifici més pròpia de gustos eclèctics. A diferència dels casos que trobarem a l'Eixample, aquest del Raval és gairebé monocrom, ja sigui perquè originàriament ja es planteja així, o bé perquè simplement ha perdut la policromia autèntica.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- MOLET, 2005.

IMATGES **N.10**

1.2. Barri Gòtic

DADES GENERALS **N.11**

- Edifici: *Palau Mornau*

- Arquitecte: Manuel Joaquim Raspall i Mayol (Barcelona, 1877-La Garriga, 1937), reforma

- Data de construcció: segles XVI - XVII; 1908, reforma

- Emplaçament: c/Ample 35 – c/Tonell 2 – c/de Gignàs 14-16

- Districte: Barri Gòtic, Ciutat Vella

- Tipologia: Palau urbà unifamiliar, casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 51

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície ocre roig; fons blanc, superfície ocre groc; fons blanc, superfície gris; fons i superfície gris; fons ombra calcinada, superfície siena natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/Ample)

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns (edifici d'habitatges); pati d'entrada, estances nobles, patis interiors (palau urbà)

Descripció:

Ens trobem aquí amb un edifici complex, marcat per la història de la ciutat i dels seus propietaris. És un edifici construït a partir d'una estructura arquitectònica unitària, però dividit en algun moment en dues finques diferents.

El Palau Mornau es tracta d'un edifici construït originàriament entre els segles XVI i XVII pels Sancliment, una família noble de llarg llinatge. Al darrer terç del segle XVIII, tota la finca és adquirida per Josep Francesc de Mornau, Comissari Honorari dels Reials Exèrcits: el 1796 compra la part noble de l'edifici –el palau pròpiament-, i un any més tard, la part confrontant, pertanyent a Llucià Pinyeiro. Un cop reunificada tota la propietat, els Mornau remodelen d'ambdues finques, conservant el pati gòtic amb l'escala senyorial de la part del palau, i convertint la finca veïna en edifici d'habitatges. A principis del segle XX, tota la finca és adquirida per Joan Nadal de Viladarga, germà de l'alcalde de Barcelona, Josep Maria Nadal de Viladarga, fet pel que l'edifici també és conegut com Palau Nadal. El nou propietari encarrega el 1908 una important reforma a M. J. Raspall. L'arquitecte dóna a l'edifici un marcat caràcter modernista, amb inspiració gòtica. El protagonisme de les arts aplicades a l'exterior i a l'interior és notori, doncs hi ha treballs en forja, vitralls emplomats, esgrafiats, mosaics, etc. Finalment, es porta a terme una restauració interior de la part del palau, acabada al maig de 2012, sota la direcció de l'arquitecte Jordi Romeu i Costa. Actualment, aquesta part s'ha obert al públic, i funciona com a Museu del Cànnabis.

La façana conserva el parament extern original, amb carreus resseguits amb estuc, i els emmarcaments d'obertures en pedra motllurada. Aquí, els esgrafiats que trobem es situen en dos espais diferents: en un fris que recorre tot el parament de façana, a mode de cinta, i en plafons de diverses mides en el coronament. En el fris s'hi esgrafia una sanefa amb fullam, circells recargolats, i cresteries de gust goticista. Els plafons superiors també tenen motius vegetals, i recreen bàsicament fulles d'acant de formes vigoroses. El plafó més superior del coronament pren forma d'arc conopial, i inclou un medalló amb l'any de la reforma arquitectònica (1908).

En l'edifici d'habitatges, els esgrafiats del vestíbul es disposen a mode de sanefes, situats damunt l'arrambador, envoltant portes secundàries, i en la part superior dels murs, just sota l'embigat. Els seus dissenys són d'estil formal

molt propers als de la façana, i combinen sanefes de filats, florons i acants, amb altres elements vegetals de formes més complexes –com els motius en sèrie de sota l'embigat-. A lo llarg de l'escala de veïns, els esgrafiats es disposen també sobre l'imposta de l'arrambador, que en realitat no existeix. Prenen forma de cadena, i s'hi enrotllen flors de pètal molt ample, amb tiges ondulants. Resseguint els sostres de sota l'escala trobem una cinta, amb sanefes de florons a l'interior. L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és molt precari, i mostra patologies com despreniments de material o taques.

En el palau urbà, ens trobem un esgrafiat emmarcant una pintura mural, en un dels murs de l'escala senyorial del pati d'entrada. La pintura representa a Jesucrist amb Sant Joan Baptista infant, i el marc esgrafiat pren la forma de l'estructura d'un retaule gòtic, amb les portelles obertes. S'ornamenta amb fornícules ogivals, florons, i altres formes típiques del gòtic. També identifiquem petites rosetes circulars, i fulles de trèvol i d'acant, tot de línies poc detallistes.

La primera estança del palau és el rebedor, i en ell hi trobem un fris esgrafiat sobre un arrambador de fusta. Aquest s'ornamenta amb una seriació repetida de tiges amb fulles dentades i entrelligades entre elles.

En un espai que sembla que havia funcionat com a pati interior –està cobert per una claraboia-, s'hi executen dos tipus d'esgrafiats diferents. En les quatre parets de l'estança, i damunt un arrambador de ceràmica, s'hi esgrafien unes línies horitzontals, que alternen uns senzills motiu florals en forma de diamant. I a mode de fris, en la part superior de les parets s'hi troba l'altre tipus d'esgrafiat, molt més elaborat i de relleu molt baix i monocrom. En ell es repeteixen formes vegetals fantasioses, entre les que s'hi reconeixen flors de card i fulles d'acant.

Un altre tipus d'esgrafiat, totalment diferent als anteriors, el trobem en les parets d'un altre pati exterior, a la part del darrera de la casa. També són esgrafiats monocromàtics, i reprodueixen unes llargues i fines tiges, amb fulles de trèvol, a mode de cintes verticals. A la part inferior s'hi esgrafia una franja horitzontal, també amb tiges i fulles de trèvol, a mode de fals sòcol. El disseny d'aquest esgrafiats és de línies molt rectilínies i perfilades, i les fulles de trèvol evoquen fletxes afilades.

La restauració dels esgrafiats interiors del palau és molt apropiada en els casos de l'emmarcament de l'escala i en el fris del rebedors. Ara bé, la de les altres estances interiors ha estat força poc sensible a la policromia amb que es van concebre, doncs gran part dels esgrafiats han estat pintats de manera monocromàtica, i amb tonalitats poc fidedignes a les originals.

Aquest cas d'esgrafiats és força significatiu dins el nostre catàleg. No només ens mostra un bon exemple de "maquillatge" d'un edifici antic de la ciutat vella als gustos de la Barcelona del 1900, sinó que també ens il·lustra la manera en que Raspall dota d'esgrafiats un dels seus projectes menys coneguts a Barcelona.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- CUSPINERA, 1997.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.11**

N.11

DADES GENERALS **N.12**

- Edifici: *Casa del carrer de la Boqueria nº12*

- Arquitecte: Josep Puig i Cadafalch (Mataró, 1867-Barcelona, 1956), reforma

- Data de construcció: segle XVIII; 1898, reforma

- Emplaçament: c/de la Boqueria, 12

- Districte: Barri Gòtic, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 194

DADES DELS ESGRAFIATS

- Esgrafiador/taller: Joan Paradís i Figueres

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície blanca; fons roig mangra, superfície blanca

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de la Boqueria)

Descripció:

Aquest conjunt d'esgrafiats és excepcional en la Barcelona del modernisme, en part gràcies una excel·lent restauració exterior el 2010 que, no només li retorna l'esplendor perduda, sinó que també ajudat a esclarit l'autoria del projecte i la de llurs esgrafiats, mercès a una investigació dels especialistes Francesc Caballé i Reinald González.

L'edifici l'encarrega el 1898 Francesc Martí i Puig a Josep Puig i Cadafalch, arquitecte que un any abans ja projecta la Casa Martí del c/Montsió. També representa el primer conjunt d'esgrafiats de façana en una obra de Puig i Cadafalch a Barcelona, el primer d'una sèrie que es troba entre les de més qualitat del període. La del c/de la Boqueria és una casa cantonera (amb el c/Quintana) i concebuda com a edifici d'habitatges, de planta baixa, tres pisos superiors, i un terrat pla a la teulada. Mostra una bona quantitat d'arts aplicades, com els treballs en ferro forjat, en ceràmica vidriada, o en escultura decorativa. Però sense dubte, és l'esgrafiat el protagonista del conjunt.

L'esgrafiat revesteix bona part del parament de l'edifici, excepte la planta baixa, obrada en pedra. La disposició és a mode d'un gran tapís seriat, en excepció de l'últim pis, on s'hi esgrafia una gran sanefa. En els nivells centrals, el raport ornamental que es repeteix és de descripció complexa. Molts dels motius dissenyats per Puig i Cadafalch ho són. El del c/de la Boqueria ens mostra una forma que possiblement evoca escut heràldic, de perfil ondulat, i amb una corona a la part superior. A l'interior s'hi disposa una flor de lliri, de calze generós, i envoltada per fulles d'acant. En aquests mateixos nivells, els emmarcaments de les obertures es ressegueixen amb cintes, i dins d'aquestes s'hi col·loquen flors de crisantem, i a les cantonades, el que semblen uns escuts dels que ramifiquen trèvols.

La segona part de l'esgrafiat ocupa el parament de l'últim nivell, i es separa de la primera part amb una cinta de flors de gira-sol. Aquí s'hi disposa una sanefa a base de poms de flors i fulles de card, i sobre d'aquesta, una segona sanefa amb un seguit de tiges erectes i geomètriques, amb més gira-sols. En general, les formes de tots aquests motius són detallistes, i s'hi denota una molt bona execució, possiblement a càrrec del taller de Joan Paradís.

Bibliografia/Documentació:

ALCOLEA I GIL, 2006; *Catàleg del Patrimoni arquitectònic...,* servei *on-line*; *L'herbari modernista*, 2006.; PERMANYER, 2010.

DADES GENERALS **N.13**

- Edifici: *Edifici d'habitatges de la Via Laietana nº55*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1915

- Emplaçament: Via Laietana, 55

- Districte: Barri Gòtic, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1266

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Via Laietana)

Descripció:

La façana d'aquest edifici entre mitgeres, de planta baixa i cinc plantes habitables, és de línies sòbries i amb marcats eixos verticals. Els elements més destacats en la seva ornamentació són els ferros colats de les baranes, els treballs en escultura decorativa de llosanes i emmarcaments d'obertures, la tribuna de la planta principal, i els estucats esgrafiats que ara passem a comentar.

La tècnica de l'esgrafiat es disposa de dues maneres diferents en els paraments de la façana. Primerament, la trobem a mode de cintes horitzontals en els frisos de les quatre primeres plantes. Són cintes amb amplàries diferents segons el pis on es troben, i en el seu interior s'hi esgrafien sanefes de motius vegetals o geomètrics. Entre aquest motius vegetals, s'hi poden distingir les fulles del trèvol, del castanyer d'Índies, i de la parra.

El segon tipus d'esgrafiat és el delimitat per plafons, situat en el parament de la cinquena planta. Són quatre plafons rectangulars, i els dos centrals fan el doble de grandària que els dos laterals. La composició que s'esgrafia en els plafons centrals és una recreació vegetal, amb una gran tija vertical com a eix principal, i plantada en un test arrodonit i decorat amb un motiu floral. D'aquesta gran tija en deriven tiges secundàries, de les que broten fulles del trèvol, flors de clavell i de gladiol, i una flor central, possiblement una rosella. El disseny dels plafons laterals és molt proper al dels centrals, amb la diferència que la tija principal no s'emplaça dins d'un test.

Els plafons esgrafiats representen els elements cromàtics més visibles de la façana, i tot i que no són de disseny molt original, aporten a l'edifici una de les solucions pròpies del modernisme, que és la de singularitzar el parament del última planta, atorgant-li la funció que habitualment acompleix el coronament.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats exteriors és molt correcte, tot i que hem de mencionar que, degut a la seva policromia, la seva apreciació des del carrer es fa força difícil.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.14**

- **Edifici:** *Casa Martí i Puig*
- **Arquitecte:** Josep Puig i Cadafalch (Mataró, 1867-Barcelona, 1956)
- **Data de construcció:** 1895, projecte; 1896, finalització de les obres
- **Emplaçament:** c/de Montsió, 3 – Passatge del Patriarca, 1
- **Districte:** Barri Gòtic, Ciutat Vella
- **Tipologia:** casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 445

DADES DELS ESGRAFIATS

- **Esgrafiador/taller:** Joan Paradís i Figueras
- **Tècnica:** estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada
- **Cromatisme:** fons i superfície ocre groc
- **Emplaçament en l'edifici:**
  - **Interior:** vestíbul d'entrada (c/de Montsió)

Descripció:

La figura de l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch es fa imprescindible quan hom tracta el fenomen de la tècnica de l'esgrafiat del modernisme, ja no només a Barcelona, sinó a Catalunya. Juntament amb Antoni Mª Gallissà, Puig és el gran introductor d'aquesta tècnica en l'arquitectura nacional del període, i l'aplica tan a l'exterior dels edificis, com en llurs interiors. D'aquesta manera, la Casa Martí i Puig de Barcelona és el primer exemple en tota l'arquitectura de Puig on trobem la tècnica de l'esgrafiat aplicat a l'interior d'un edifici, en aquest cas al vestíbul d'entrada. Un any abans però, Puig va incloure en la façana de la mataronina Casa Parera (1894) uns estilitzats esgrafiats a la façana, essent aquests possiblement els primers en tota l'obra de l'arquitecte.

La Casa Martí i Puig és el segon encàrrec que Puig i Cadafalch rep a la ciutat de Barcelona, després de la Joieria Macià (1893-1894), actualment molt transformada. Els germans Pere i Francesc Martí li encarreguen una casa de veïns de tres pisos habitables, i en ella Puig ja mostra molts elements distintius dels que se servirà per projectes posterior. Mencionar només que a la planta baixa de l'edifici s'hi instal·la el 1897 el cèlebre cafè-cerveseria *Els 4 Gats*. Regentat per Pere Romeu, l'establiment representa un focus generador d'activitat artística per pintors, escultors, poetes, dramaturgs, i la bohèmia en general de finals del segle XIX.

És al vestíbul d'entrada de la Casa Martí i Puig on hi trobem els esgrafiats en qüestió. Els tenim acompanyats per altres de les arts decoratives pròpies en les obres de Puig, com són la ceràmica vidriada o els treballs en fusta i ferro forjat. La decoració esgrafiada s'emplaça en el parament per sobre de l'arrambador de ceràmica, i entre el sistema de bigues de fusta del sostre. Les parets del segon petit espai per accedir a l'escala de veïns no inclouen dita ornamentació, com tampoc la resta de parts interiors de la casa.

En aquests esgrafiats, tots els elements que hi observem són d'arrel vegetal, de formes estilitzades, i sense contrast cromàtic entre fons i superfície. En les parets laterals, s'hi alternen franges verticals amb dos dissenys diferenciats. En un d'ells s'hi disposa una sanefa amb motius arrodonits, conformats per filigranes vegetals entrellaçades, i petites flors, possibles roses salvatges. En les altres franges verticals només hi ha dos motius diferents, disposats tots a la mateixa alçada del conjunt. El primer d'ells és una forma quadrada, i que a primera vista pot evoca un escut heràldic,

però que en realitat es tracta d'una acumulació estudiada de flors semblants al card, possibles fulles de dent de lleó, i una gran fulla de fetgera al mig. Sota aquesta forma quadrada, hi veiem una gran fulla d'acant, els nervis de la qual formen petites fulles de trèvol.

La paret frontal té poca superfície mural, però en ella s'hi esgrafien els mateixos motius arrodonits amb filigranes i roses salvatges. Ara bé, no distribuïts per sanefes, sinó conformant un tot a mode de tapís. Aquest disseny en particular és especialment significatiu, ja que Puig i Cadafalch l'utilitza just un any després per la façana de la mataronina Casa Coll i Regàs (1897-1898), que es presenta també tota esgrafiada a mode de tapís mural i monocromàtic. La paret que tanca el vestíbul, i on hi ha la porta de sortida, no presents cap decoració esgrafiada. On sí en tornem a trobar són en les parts planes del sostre entre biga i biga, on veiem petits motius quadrats que imiten maó vist, i amb flors de dents de lleó a l'interior. La idea d'un sistema d'embigat molt treballat, decorat i cromàticament amb molta presència, és una constant en l'obra de Puig, tot i que sigui una estructura merament decorativa i sense funció estructural en.

La situació dels esgrafiats només en l'interior de la Casa Martí i Puig és interessant dins la producció del seu arquitecte. Com és habitual, Puig i Cadafalch no només projecta de l'obra, sinó també l'artífex de tot el programa decoratiu, i en aquest cas opta per revestir bona part de la façana en maó vist. Juntament amb aquest, Puig es serveix de l'art de l'escultura decorativa, el ferro forjat, i la ceràmica per donar un marcat gust medievalitzant, i a l'hora urbà, a l'edifici.

Bibliografia/Documentació:

- ALCOELA I GIL, 2006.
- BOHIGAS, 1973.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *J. Puig i Cadafalch: l'arquitectura entre la casa i la ciutat*, 1989.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.14**

DADES GENERALS **N.15**

- Edifici: *Casa Carreras*

- Arquitecte: atribuït a Josep Puig i Cadafalch (Mataró, 1867-Barcelona, 1956)

- Data de construcció: 1919-1920

- Emplaçament: c/de Montsió, 5 – Ptge. del Patriarca, 2-4-10

- Districte: Barri Gòtic, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 480

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estuc esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície blanca

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Montsió i Ptge. del Patriarca)

Descripció:

La Casa Carreras és una obra atribuïda a Puig i Cadafalch per varies raons. Segons l'autora Judith Roher, s'ha pogut trobar documentació relativa a l'edifici en l'Arxiu de Puig i Cadafalch, sota el nom de "Casa Joaquim Carreras", datada el 1919, i amb l'adreça de Plaça de Santa Anna nº15 (actual encreuament entre el c/Montsió i el Ptge. del Patriarca). El fet que sigui un edifici emplaçat just al costat de la Casa Martí i Puig (1896-1897), i unida a aquesta mitjançant una reixa de ferro forjat que el propi Puig idea pel tancament del Ptge. del Patriarca (antigament Ptge. de Sant Josep) és decisiu. Així doncs, més de quinze anys després de realitzar La Casa Martí i Puig, a l'arquitecte se li encarrega la reforma exterior d'una casa de veïns amb la que estableix un diàleg estilístic respecte a l'obra precedent. És per això que la Casa Carreras representa un edifici peculiar dins el catàleg d'obres de Puig: a l'any 1919 l'arquitecte ja es troba molt allunyat de les solucions emprades en la Casa Martí i Puig, i ha de trobar una manera de combinar les seves línies actuals amb les emprades a la casa veïna.

En la façana de l'edifici s'utilitza de nou el ferro forjat, la ceràmica, l'escultura decorativa, i el maó vist, però sempre de forma més continguda i menys exuberant. El parament dels tres nivells per sobre de la planta baixa es deixa gairebé tot llis, arrebossat amb estucat blanc i alguns motius esgrafiats. Són precisament els esgrafiats els que ens indiquen que ens trobem davant una obra de Puig i Cadafalch de 1919, ja que no els disposa a mode de tapís mural, com sí ho fa en la Casa del c/de la Boqueria, o en la mataronina Casa Coll i Regàs. Aquí s'esgrafien motius com la rosa salvatge o la fulla del castanyer de l'Índia, al voltant de les obertures de façana de la primera i segona planta, i a les arestes verticals del propi edifici. Els motius que s'esgrafien ja són més propis d'un Puig que ha deixat enrere els gustos per les formes properes al gòtic i a les heràldiques, i opta només per formes vegetals i florals. Ara bé, si tenim en compte el classicisme dels altres esgrafiats contemporànies en l'obra de Puig (Casa pròpia del c/Provença, 1917; Palaus Alfons XIII i Victòria Eugència, 1917-1924), ja sigui a nivell formal com de temàtica, els del c/Montsió són més neutres i adients en aquest aspecte. L'estat de conservació d'aquests esgrafiats exteriors és correcte, ja que el 2001 se li practica una restauració important.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *J. Puig i Cadafalch: l'arquitectura entre la casa i la ciutat*, 1980.; *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.15**

DADES GENERALS **N.16**

- Edifici: *Casa Josep Fité*

- Arquitecte: Josep Azemar i Pont (Figueres, 1862-Barcelona, 1914)

- Data de construcció: 1903

- Emplaçament: Plaça de Sant Josep Oriol, 6

- Districte: Barri Gòtic, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1187

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom, superfície roig mangra

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Pl. de Sant Josep Oriol)

Descripció:

Es tracta d'un edifici d'habitatges construït de bell nou en el cor del Barri Gòtic (just davant de la basílica de Santa Maria del Pi), entre mitgeres, y amb planta baixa y cinc pisos superiors. El tractament del mur és en pedra motllurada en la planta baixa, i gairebé tot llis en les quatre plantes superiors.

L'aspecte que volem destacar és el tractament en esgrafiat del mur del cinquè i últim pis. És un nivell amb tres obertures de finestres balconeres, separat del quart nivell per una imposta i amb un coronament molt senzill. L'esgrafiat s'estén per tota la superfície mural a mode de tapís. Es tracta d'una retícula de rectangles a l'interior dels quals hi ha un únic motiu figuratiu, una fulla de traçat esquemàtic, propera a la fulla del castanyer de l'Índia.

En els quatre nivells centrals de l'edifici s'hi observen dues franges verticals esgrafiades, que funcionen com a detall decoratiu per separar l'edifici dels que es flanqueja. Són franges a mode de sanefa, on s'hi alterna la mateixa fulla emprada en l'esgrafiat del cinquè pis.

L'estat de conservació dels dos tipus d'esgrafiats és correcte, tot i denotar una lleugera patina de brutícia.

Bibliografia/documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.17**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Santa Anna nº19*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1900

- Emplaçament: c/de Santa Anna, 19

- Districte: Barri Gòtic, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estuc esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície siena natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Santa Anna)

Descripció:

Aquesta casa estreta del c/de Santa Anna és un dels nombrosos casos en que es reforma una antiga casa de veïns d'acord a les necessitats i als gustos del moment, que és l'entorn del 1900. És cert que en aquest període la construcció de l'Eixample ocupa bona part de les noves construccions i reformes, però a la ciutat vella roman bona part de la població més popular, tant obrera com menestral. En general, el conjunt de la façana resulta força eclèctic, ja que combina elements reinterpretats del llenguatge classicista, com els que veiem en els emmarcaments de les obertures, amb d'altres ja més propers a les modes del modernisme, com és l'esgrafiat.

La façana mostra dos tipus d'esgrafiats, els que revesteixen els frisos de cada pis, i el que recobreix tota la resta del mur. El primer es disposa a mode de cinta, amb una sanefa de motius vegetals, geomètrics i de fantasia. En ell s'hi poden distingir motius en forma de fulla d'acant. El segon es disposa a mode de tapís, i té un disseny gairebé idèntic als trobats a la façana del Pla de Palau nº9 (*ca.*1890). És una retícula amb dos motius diferents alternats: un amb forma de rombe arrodonit, de doble ribetejat i amb un petit quadrat a l'interior; i una flor de formes molt esquemàtiques. Aquesta flor és l'únic element que el diferencia de l'esgrafiat del Pla del Palau.

L'estil formal d'aquests esgrafiats es pot considerar força geometritzant, i fins i tot eclèctic, allunyat de les solucions més típiques del modernisme. Tot i això, és significatiu que la seva disposició sigui a mode de tapís, una característica constant en el fenomen de l'esgrafiat de la Barcelona del 1900.

Bibliografia/Documentació:

DADES GENERALS **N.18**

- Edifici: *Casa Elena Castellano*

- Arquitecte: Jaume Torres i Grau (Barcelona, 1879-1945)

- Data de construcció: 1906-1907

- Emplaçament: c/de Santa Anna, 21

- Districte: Barri Gòtic, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1134

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom, superfície blanc; fons ocre groc, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges entre mitgeres té una façana exterior molt treballada, i amb acusat ús de les arts aplicades, especialment pel que fa l'escultura decorativa en les tribunes. Els esgrafiats, però, els trobem a l'interior, en aquells espais d'ús comú pels veïns: el vestíbul d'entrada, l'escala de veïns, i el pati de llums amb claraboia.

En primer lloc tenim els esgrafiats del vestíbul, emplaçats en les parets laterals, per sota d'uns enguixats policromats, i per sobre de l'arrambador de ceràmica. La composició esgrafiada es disposa a mode de tapís, amb un únic motiu ornamental dispersat pel mur: una forma entre circular i estrellada, i que és la representació molt esquemàtica d'una flor. Sota aquest desplegament de flors, i resseguint l'horitzontal per sobre l'arrambador, s'hi disposa una sanefa de flors, possiblement margarides, i de tiges ondulants. D'aquesta sanefa també neixen uns poms allargats de vegetació, envoltats per margarides i petites fulles de castanyer de l'Índia. Tot el programa decoratiu del sostre, executat en pintura mural sobre fusta, mostra els mateixos motius vegetals que trobem en els esgrafiats, establint així una correspondència temàtica entre les diferents tècniques d'arts aplicades.

Els esgrafiats de l'escala de veïns s'emplacen en els sostres dels replans de cada pis, i són molt similars als dels emmarcaments d'obertura del pati de llums. En ambdós casos es tracten de diverses composicions a base de sanefes, molt complexes en dibuix, i que entortolliguen tiges molt fines, amb flors de margarides i fulles de castanyer de l'Índia. En aquest cas, aquests mateixos motius –les margarides i les fulles- els trobem també representants en els treballs en ferro forjat que protegeixen les obertures del pati.

Tot aquests dissenys per esgrafiats els podem trobar exactament iguals, o molt semblants, en altres dels interiors projectats per Torres i Grau, com son les Cases Societat Germans Torres (1905-1908), o les Cases Ramos (1906).

L'estat de conservació de tot el conjunt d'esgrafiats interiors és notablement bo, amb alguna patologia de taques per humitats en només en el pati de llums.

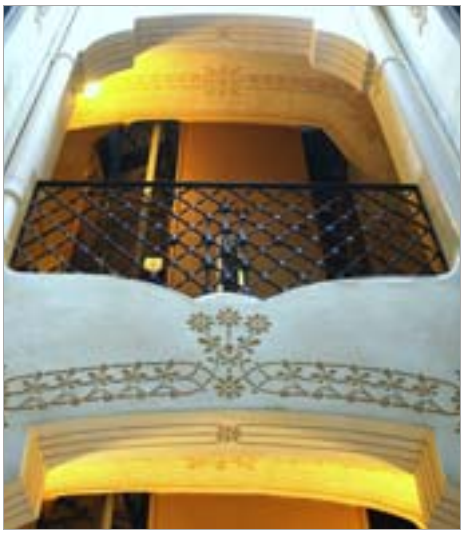
Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Modernisme. Vol.2,* 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

1.3. Sant Pere-Santa Caterina-La Ribera

DADES GENERALS **N.19**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del Passeig del Born nº18*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: origen medieval; segle XVIII, fisonomia actual; *ca.*1905, reforma

- Emplaçament: Passeig del Born, 18

- Districte: Sant Pere, Santa Caterina, La Ribera; Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 226

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície raspada

- Cromatisme: fons gris, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Pg. del Born)

Descripció:

Es tracta d'un edifici d'aspecte senzill i modest, de planta baixa i quatre plantes habitables, molt estret i amb una sola obertura de façana per nivell. El seu origen medieval es fa palès en l'aspecte exterior de la planta baixa, amb la llinda de fusta sobre la porta d'entrada, i els seus brancals de carreus de pedra. L'únic element decoratiu a destacar dels quatre pisos planta és l'esgrafiat. Aquest respon a un disseny força senzill, i es disposa sobre el mur en dos zones diferenciades.

Primerament, veiem uns esgrafiats a mode de cintes a lo llarg dels frisos de cada nivell. En les cintes s'hi esgrafia una sanefa que canvia de disseny segons el nivell, tot i que totes elles mostren diferents motius vegetals fantasiosos, i enllaçats entre ells. Els altres esgrafiats es situen en la resta del parament de façana, i es distribueixen a mode de tapís mural, tot i que pot semblar que no sigui així. El seu disseny es basa en una sèrie de motius vegetals basats en llargues tiges de flors i de fulles, en forma recta les primeres, i molt ondulants les segones. Quan el disseny queda tallat per les obertures i les mitgeres, hi ha continuïtat entre ells, fet que fa que sigui realment una disposició a mode de tapís. Tant les fulles com les flors són de disseny estandarditzat, però la sinuositat de les línies ens remet a les creacions que veiem en l'*art nouveau*. I dins de l'àmbit barceloní, aquests esgrafiats es poden relacionar amb els de la façana de l'edifici d'habitatges del c/de la Vila Joiosa nº21-23 – c/d'Alcanar nº22-24, a La Barceloneta, tant pel que fa les línies corbes, com la seva simplicitat en llurs dissenys.

L'estat de conservació de la façana és molt negatiu, ja que tot el revestiment mural rau brut, amb taques i despreniments.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*

imagine

DADES GENERALS **N.20**

- Edifici: *Casa Pompeu Sans*

- Arquitecte: Enric Sagnier i Villavecchia (Barcelona, 1858-1931)

- Data de construcció: 1903, projecte; 1906, finalització de les obres

- Emplaçament: Plaça de les Olles, 2 – c/de les Dames, 6

- Districte: Sant Pere, Santa Caterina, La Ribera; Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 569

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície raspada

- Cromatisme: fons verd crom, superfície verd maragda, porpra i roig mangra

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Pl. de les Olles) i façana lateral (c/de les Dames)

Descripció:

Trobem aquí una de les poques mostres de la tendència modernista de l'arquitecte Enric Sagnier a Ciutat Vella. És un edifici d'habitatges cantoner, i per la seva ornamentació plàstica, Sagnier pren elements tan de l'arquitectura gòtica, com de la de barroc, reinterpretant-los al seu propi gust.

L'edifici consta de planta baixa i cinc pisos habitables, i en ell trobem elements inequívocament goticitzants: finestres trilobades, variants d'arc Tudor, voladís de fusta, etc. Ara bé, l'element decoratiu més remarcable de tot el conjunt és la ja citada tribuna cantonera del tercer nivell, decorada amb elements escultòrics –gàrgoles, pinacles floritures-. També trobem dues senzilles cintes esgrafiades en les línies d'imposta del quart i cinquè pis, i ens mostren unes tiges i fulles en cadena. El disseny és molt angulós, i poden tractar-se de fulles d'acant i de card.

Les decoracions principals en esgrafiat es troben emplaçades en tot el perímetre mural del segon nivell, a mode de tapís. Mostren un seguit de franges verticals, que s'alternen cromàticament en verd i vermell. Es disposen per tot el segon nivell, i ocupen algunes superfícies del primer, com els entredós dels arcs. Entre franja i franja s'hi esgrafia un ribetejat, per marcar millor la seva separació. Però l'element més destacat és el que trobem també alternat en cadascuna de les franges: uns motius formats a partir de tres fulles de card que, envoltades per llurs tiges, ens donen una forma entre arrodonida i triangular. El conjunt en general pot evocar a un cortinatge, té connotacions molt tèxtils, i representa una composició molt poc freqüent en l'esgrafiat barceloní.

L'estat de conservació d'aquest conjunt esgrafiat és òptim, doncs ha estat fruit d'una restauració el 2013, la qual li ha retornat una policromia possiblement molt propera a l'original.

Bibliografia/Documentació:

- BARJAU, 1985; 1992.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista,* 2006.

DADES GENERALS **N.21**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del Pla de Palau nº7*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1880

- Emplaçament: Pla de Palau, 7 – c/dels Ases, 6-8

- Districte: Sant Pere, Santa Caterina, La Ribera; Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 181

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Pla de Palau)

Descripció:

La part de la façana que trobem esgrafiada, en aquesta casa de veïns entre mitgeres, ocupa tot el parament del segon al cinquè pis, mentre que la planta baixa i el primer pis estan obrades en pedra. La part superior de l'edifici té un coronament amb forma d'arc de mig punt rebaixat, que també s'esgrafia, tot i que en època posterior respecte als esgrafiats principals. La façana també mostra uns interessants treballs en ferro colat a les baranes balconeres, amb recreacions de fauna i flora –hi ha tota una franja d'abelles molt reeixida i emprada freqüentment en tot Barcelona-.

Els esgrafiats principals es disposen sobre el parament a mode de tapís, i amb el seu disseny de traçat minuciós i preciosista es confereix al conjunt una idea d'esgrafiat-brodat. A través d'un enteixinat de formes quadrades, s'hi disposen dos dissenys de creacions vegetals, abstractes i molt similars entre ells. Entre la flora utilitzada, s'hi podria distingir les fulles de dent de lleó o les del trèvol. Aquest disseny el podem trobar en altres façanes esgrafiades a Barcelona, com en la Casa Josep Padró (1900), en la confluència dels carrers de Trafalgar i Méndez Núñez. Sobre cada obertura balconera també s'hi esgrafia una sanefa, independent en disseny, però no en cromatisme. Són sanefes horitzontals amb dissenys simples i rectilinis. A l'interior del ja citat coronament trobem uns esgrafiats de disseny molt contemporani, basats en figures i paisatges de línies rectilínies, datat de 1917, i acompanyat de les inicials "GTA".

El conjunt d'aquests esgrafiats possiblement es van afegir uns anys després a la construcció de l'edifici (1880), ja que les seves formes correspondrien a un període en que les línies del modernistes ja estarien consolidades. La seva combinació cromàtica, possiblement l'original, en general no són uns esgrafiats que destaquin des del carrer. El seu estat de conservació és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.22**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del Pla de Palau nº9*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1890

- Emplaçament: Pla de Palau, 9 – c/dels Ases, 12 – c/del Malcuinat, 4

- Districte: Sant Pere, Santa Caterina, La Ribera; Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 183

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície siena natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Pla de Palau), lateral (c/del Malcuinat) i posterior (c/del Ases)

Descripció:

Aquesta casa de veïns es troba molt pròxima a la tractada en la fitxa anterior, tot i que tant la decoració general, com l'esgrafiada, són ben diferents. Aquest es tracta d'un edifici amb un llenguatge arquitectònic força eclèctic, i combina recursos clàssics, com els emmarcaments d'obertures i els gerros del coronament, amb decoracions ja més properes a les del modernisme, com la columna cantonera, o l'esgrafiat mural. La planta baixa i la principal estan obrades en pedra, i és a partir del tercer nivell on el parament es cobreix per complert amb els dits esgrafiats, mantenint aquest esquema en les tres façanes.

L'esgrafiat es disposa a mode de tapís, i mostra una seriació ordenada i rectilínia dels motius, com si d'una retícula es tractés. Hi veiem dos motius diferents: una forma circular envoltada de petites puntes, i amb un petit rombe a l'interior. L'altre motiu té forma de rombe arrodonit, és de doble ribetejat, i amb un petit motiu quadrat a l'interior. Els dos dissenys són molt esquemàtics, i es basen en formes geomètriques, lo que ens indica que podrien pertànyer a la mateixa època de la construcció de l'edifici –*ca.* 1890-. Aquest disseny per esgrafiats és idèntic al que trobem a la façana de l'edifici d'habitatges del c/de Santa Anna nº19 (*ca.*1900). Són d'un estil formal força eclèctic, però la seva disposició a mode de tapís cal veure-la com un pas endavant cap al desenvolupament de l'esgrafiat modernista.

Els esgrafiats de les façanes principal i posterior llueixen una bona restauració, mentre que els de la façana lateral es troben en un estat brutícia que els fa gairebé invisibles des del carrer.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de Barcelona,* servei *on-line*

IMATGES **N.22**

DADES GENERALS **N.23**

- Edifici: ***Palau Gomis***

- Arquitecte: Miquel Garriga i Roca (Alella, 1804-Barcelona, 1888), reconstrucció

- Data de construcció: *ca.*1800; 1855, projecte de reconstrucció; *ca.*1910, reforma parcial interior

- Emplaçament: c/de la Princesa, 16-18 – c/de la Barra de ferro, 3-5

- Districte: Sant Pere, Santa Caterina, La Ribera; Ciutat Vella

- Tipologia: palau urbà, casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 890

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada (c/de la Princesa)

Descripció:

L'exterior d'aquest palau urbà, que també té funció de casa de veïns, té set portals d'accés, i és de línies clarament neoclàssiques, tan identificadores de l'estil de l'arquitecte Garriga i Roca. És a través d'un d'aquests portals, situat a una part lateral, on trobem l'interior d'un vestíbul remodelat en època modernista (*ca.*1910). En aquest espai s'hi observa una original utilització de diverses arts aplicades a l'arquitectura: ebenisteria, ceràmica esmaltada i vidriada, vitralls, ferros forjats, enguixats, i esgrafiats. La unió de totes aquestes arts ens aporta un conjunt interior de gran bellesa i virtuosisme decoratiu.

Els esgrafiats es troben en dos espais diferenciats pels propis motius compositius: a les parets laterals, per sobre l'arrambador ceràmic, i al parament central que flanqueja l'accés cap a l'escala de veïns. Els de les parets laterals es disposen a mode de galeria, a base de franges verticals que representen columnes. Aquestes es suporten per una sanefa horitzontal, a mode d'ampit. A l'interior de les columnes s'hi veu una recreació vegetal, basada en una gran tija invertida, i amb diverses fulles. També hi ha una gran flor, inspirada possiblement en la prímula. En la sanefa horitzontal s'hi recreen uns poms de set flors de pètals amples, possiblement roselles o pensaments, acompanyades per fulles de trèvol.

Els esgrafiats que emmarquen l'accés a l'escala deriven d'alguna manera dels anteriors, ja que a part d'incloure les tiges verticals i segments de les sanefes que ja hem vist, els dissenys es fan més complexos i ondulats. També s'hi recreen altres motius, com una original sèrie de cercles en degradat, segons la grandària, com si d'uns grans sols o llunes plenes es tractessin.

L'estat de conservació, tant dels esgrafiats, com de tot el vestíbul en general, és molt bo, doncs es denota una acurada restauració recent.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.
- SAGARRA I TRIAS, 1996.

DADES GENERALS **N.24**

- Edifici: *Casa Josep Llobet*

- Arquitecte: Enric Fatjó i Torras (Sabadell, 1862-1907)

- Data de construcció: 1902

- Emplaçament: c/de la Princesa, 20 – c/de Montcada, 8

- Districte: Sant Pere, Sant Caterina, La Ribera; Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 892

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala del pis principal

Descripció:

Mentre que la façana principal d'aquest edifici és de solucions totalment historicistes, i de marcat caràcter medievalitzant i simètric, el seu vestíbul i les dues escales –la del pis principal i la de veïns- es treballen de manera sòbria, depurada, i poc donades a l'ornament. Una de les poques tècniques artístiques que s'empra en aquests espais interiors és l'esgrafiat.

En el vestíbul, els esgrafiats es troben tant en les dues parets laterals, com en la frontal. Es disposen a mode de sanefa horitzontal, en les zones superiors del parament, i per sobre l'arrambador. També hi ha una cinta esgrafiada a mode de llinda, col·locada sobre de l'arc d'entrada a la zona per accedir a les escales. Els dissenys de tots aquests esgrafiats es basen en recreacions vegetals, on una sèrie de tiges de formes ondulants i entrelligades es combinen amb flors de lliri i fulles d'acant. La sanefa superior és de composició molt semblant a la inferior, tot i que es representa capgirada. La llinda que emmarca l'arc recrea una divisió en dovelles, i també hi recrea flors de lliri i fulles d'acant de gust goticista.

L'escala de veïns no s'ornamenta amb esgrafiats, ni amb cap altra tècnica decorativa. Però en l'escala independent que condueix al pis principal –l'anomenada planta noble- sí hi trobem esgrafiats. Amb la mateixa recreació vegetal de les sanefes del vestíbul, s'ornamenten les llunetes i el fris superior de les dues galeries d'arcs de perfil escalonat –molt en la línia dels utilitzats en els interiors de Puig i Cadafalch- que comuniquen amb l'interior del d'aquest pis principal.

En les poques obres que es coneixen de l'arquitecte Enric Fatjó i Torras, s'hi observa una tendència en l'ús de l'esgrafiat per decorar els vestíbuls d'entrada i escales de veïns, sempre a partir de sanefes horitzontals resseguint l'arrambador, com succeeix en la Casa Dolors Alesan de Gisbert (1902-1905).

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és excel·lent, doncs han estat restaurats recentment. La combinació entre lo que s'ha renovat i lo que s'ha conservat és curós i molt pulcre.

Bibliografia/Documentació:

- BARJAU, 1985; 1992.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- https://sites.google.com/site/barcelonamodernista/enric-fatj-i-torres (14/02/2013).
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.24**

DADES GENERALS **N. 25**

- Edifici: *Casa Josep Maria Carreras*

- Arquitecte: Modest Fossas i Pi (Barcelona, 1834-1904)

- Data de construcció: primer quart del segle XIX; 1901, reforma

- Emplaçament: c/del Rec, 28 – c/dels Flassaders, 37

- Districte: Sant Pere, Santa Caterina, La Ribera; Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1020

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Rec)

Descripció:

L'edifici que tractem data de principis del segle XIX, i la seva façana principal es reforma el 1901. La façana posterior, que dóna al c/dels Flassaders, és molt més antiga i austera. Referint-nos a la principal, es tracta d'una façana molt decorativista, amb important treballs en pedra decorativa a les balustrades, mènsules i llindes. Dels cinc nivells en que es divideix la façana –planta baixa i quatre pisos superiors-, trobem esgrafiats cobrint tot el parament dels dos primers pisos, i en el coronament per sobre del quart pis.

L'esgrafiat dels dos primers pisos es disposa a mode de tapís, i representa una successió verticals de poms vegetals. En cada pom veiem tres flors de lliri, de línies molt sinuoses, com ho són també les tiges i les fulles de la resta de la composició. L'estil formal dels esgrafiats ens remet directament a altres casos concrets, com el de la façana de la Casa Ramon Isern (1901, projecte) del mestre d'obres Agustí Mas, i que és exactament igual. En el cas de la Casa Josep Maria Carreras, els esgrafiats confereixen, juntament amb els treballs en escultura decorativa, un cert aire abarrocat i fastuós a la façana.

Els esgrafiats del coronament, encabits dins dels timpans de dos arcs de mig punt, són ben diferents als anteriors, tot i que mantenen el mateix cromatisme. Es tracta de dues floreres d'on surten tiges, fulles i flors de línies recargolades i exuberants. És una composició "bigarrada", i s'intenta adaptar a la forma circular de l'arc, tot i quedar un tant escapçada.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats és molt correcte, fruit d'una restauració força recent.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- CASAS, 1983.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.25**

DADES GENERALS **N.26**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Sant Pere més Alt nº59bis*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1875; *ca.*1900, reforma

- Emplaçament: c/de Sant Pere més Alt, 59*bis*

- Districte: Sant Pere, Santa Caterina, La Ribera; Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 992

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: superfície siena natural, fons blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada (c/de Sant Pere més Alt)

Descripció:

L'edifici en realitat es construeix alhora amb el que dóna al c/de Trafalgar nº50-52, amb el que hi ha una connexió d'espai. Entre ells però no hi ha una mateixa concepció formal. És també un conjunt d'edificis construïts en uns terrenys urbanitzats després de l'enderroc de les muralles. A l'únic que se'l dota d'esgrafiats és el del c/de Sant Pere més Alt nº59*bis*. Però com succeeix en tants edificis barcelonins d'aquest període – especialment a l'Eixample-, les ornamentacions esgrafiades es reserven a l'interior de la casa, en aquest cas al vestíbul d'entrada.

Les parts del vestíbul que s'estuquen amb esgrafiats són els dos trams dels murs laterals, i part del d'entrada. És una composició a partir d'una seriació total a mode de tapís, i a partir de sanefes. Damunt un arrambador de marbre s'hi esgrafia una gran sanefa, amb recreació vegetal a base de poms, amb flors inspirades possiblement en el clavell. Els poms també contenen fulles de trèvol, i una bona proliferació de sinuoses tiges. Aquesta mateixa recreació es repeteix en la sanefa de la part superior del mur, però cap per avall. Les formes vegetals d'aquesta sanefa esdevenen molt populars en les decoracions modernistes catalanes, i es fan paleses no només a partir d'esgrafiat. En tot l'espai mural que es deixa entre les dues sanefes s'hi disposa una sèrie ordenada de motius arrodonits, formes senzilles que mostren petites fulles de trèvol enrotllades en la seva pròpia tija.

Amb aquests esgrafiats s'evoca una molt interessant sensació de parets entapissades, un jardí mural estèticament molt suggestiu. A part, el seu estat de conservació és excel·lent.

Bibliografia/documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.26**

DADES GENERALS **N.27**

- Edifici: *Cases J. M. Bertrand*

- Arquitecte: Eduard Mercader i Sacanella (Barcelona, 1840-1919)

- Data de construcció: 1888

- Emplaçament: c/de Sant Pere més Alt, 72-74

- Districte: Sant Pere, Santa Caterina, La Ribera; Ciutat Vella

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1254

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície raspada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície blanca

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Sant Pere més Alt)

Descripció:

Trobem aquí dues façanes bessones i unitàries entre elles, amb detalls esgrafiats molt significatius, fonamentalment per la data oficial de construcció segons el Catàleg de P.A.: 1888. És un cas cronològicament molt primerenc. A part, aquests esgrafiats són els elements protagonistes de la decoració de les façanes, els quals presenten diferències notables en els estats de conservació, depenen de la casa on es troben. La del nº74 llueix molt ben restaurada, mentre que la del nº72 rau molt bruta i amb grans taques.

L'esgrafiat presenta dues disposicions diferents: a partir de plafons rectangulars, situats en la part central de tots els cinc pisos habitables; i en cintes, revestint els frisos que separen els nivells –en excepció del primer-.

L'esgrafiat limitat per plafons ens pot remetre a les terracotes de la primera meitat del segle XIX, precisament pel fet que sigui una decoració en pla limitat, plafonada, i col·locada en l'eix central. Les formes dels motius que s'esgrafien són de gust força eclèctic, mostren una forma romboïdal al centre, amb el que sembla una flor de card al seu interior, i envoltada d'altres fantasies vegetals –fulles de dent de lleó o de falguera-. Emmarcant el conjunt, es disposa una seqüència molt geomètrica de rosetes de contorn octogonal. La concepció i distribució dels esgrafiats es poden relacionar amb els de les façanes de les Cases Llorenç Parera (1889), a la zona de Sant Antoni de l'Eixample.

Les quatre franges horitzontals esgrafiades en els frisos són entre si diferents, i mostren cintes de cadena, de palmetes i llaceries. El nom de J. M. Bertrand correspon al del promotor de l'edifici.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- CASAS, 1983.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.27**

DADES GENERALS **N.28**

- Edifici: *Edifici d'habitatges de la Plaça de Sant Pere nº5*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1900, reforma i remodelació del vestíbul

- Emplaçament: Pl. de Sant Pere, 5

- Districte: Sant Pere, Santa Caterina, La Ribera; Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons roig mangra, superfície verd crom

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Les arts aplicades de gust modernista del vestíbul d'entrada són l'única concessió a la decoració en el senzill edifici d'habitatges que tractem. El vestíbul és un espai reduït, que a principis del segle XX es remodela/redecora, emprant dues tècniques decoratives principals: les guixeres del sostre, que inclouen un llenç central gairebé desaparegut, i els esgrafiats de les dues parets laterals.

L'esquema de la composició mural esgrafiada és el d'una sanefa horitzontal per sobre l'arrambador, un espai central amb motius ornamentals disposats a mode de tapís, i finalment, una altra sanefa horitzontal a la part superior.

Ambdues sanefes tenen el mateix disseny compositiu, tot i que es disposen capgirades entre elles. Hi predominen els eixos verticals, i els motius ornamentals que s'hi representen són una sèrie de poms vegetals, formats per unes flors de pètal ample, possiblement pensaments o roselles, i uns fullatges generosos i ondulants. Entre els poms també se n'esgrafien uns altres de més petits, formats igualment per petites flors de la mateixa espècia.

A l'espai central s'hi esgrafia un mateix motiu ornamental, disposat de manera ordenada a mode de tapís. Aquest únic motiu és novament el d'una flor de pensament o rosella, ja que també és de pètals amples. A part, inclou una petita tija i una fulla. No es representa de manera plana, com la trobem en les sanefes, sinó que es dibuixa amb una certa tridimensionalitat, amb els estams de la flor molt detallats. Es tracta d'una composició lleugera i harmònica, una concessió modernista en un edifici molt auster.

L'estat general d'aquest vestíbul es veu deteriorat i envellit, especialment la part del sostre. Els esgrafiats, però, no semblen que presentin cap patologia en particular que calgui tractar, simplement una lleugera pàtina de brutícia.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.28**

DADES GENERALS **N.29**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Tantarantana nº8*

- Arquitecte: Antoni Rovira i Trias (Barcelona, 1816-1889)

- Data de construcció: 1861-1862; 1990, rehabilitació integral

- Emplaçament: c/de Tantarantana, 8

- Districte: Sant Pere, Santa Caterina, La Ribera; Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 803

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc i òxid de ferro vermell, superfície blau

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Tantarantana)

Descripció:

Aquest edifici del c/de Tantarantana ocupa tres blocs de pisos –números 6, 8 i 10-, tot i que és només el cos central, clarament diferenciat, el que ocupa el nostre comentari. El 1990 tota la finca és sotmesa a una rehabilitació integral, i únicament la façana central conserva la composició original, tot i estar reinterpretada cromàticament. L'edifici consta de planta baixa i quatre plantes pis, el seu aspecte exterior és de línies senzilles i sòbries, i l'esgrafiat del parament representa l'únic element decoratiu de la dita façana. La construcció de l'edifici, com els trets decoratius, daten de l'any 1861-1862, una cronologia força primerenca en la producció arquitectònica del seu autor, Antoni Rovira i Trias. Posteriorment, l'arquitecte realitza alguns dels edificis més representatius de l'arquitectura del ferro de Barcelona, època prèvia a l'eclosió del Modernisme, com els mercats del Born (1873), de Sant Antoni (1879), de la Concepció (1885), i d'Hostafrancs (1888).

L'esgrafiat es disposa sobre el parament en dues formes diferents: a mode de plafó rectangular, entre les cinc obertures de cada nivell; i a mode de cinta horitzontal, en els frisos de les impostes. Dins els plafons s'hi esgrafia, de manera ordenada, una sèrie de motius vegetals en forma entre estrellada i de flor romboïdal. I a lo llarg de les cintes, s'hi veuen llaceries de diferent disseny, segons el nivell, i que combinen motius de línies geomètriques i sanefes de palmetes. Aquest conjunt el podem relacionar amb el de les façanes del c/de la Junta de Comerç (1864), una de les cases del qual és obra del mateix Rovira i Trias. Ambdós casos responen a les solucions decoratives de l'eclecticisme de la segona meitat del segle XIX.

Cal mencionar que el cromatisme d'aquests esgrafiats ha estat alterat arrel de la rehabilitació del 1990, i el seu aspecte disti bastant del que tingué en l'època de la seva execució original.

Bibliografia/Documentació:

- BABIANO, 2007.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.29**

1.4. La Barceloneta

DADES GENERALS **N.30**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer d'Alcanar nº4*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 1910

- Emplaçament: c/d'Alcanar, 4

- Districte: La Barceloneta, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 6

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Alcanar)

Descripció:

L'edifici respon a l'esquema compositiu que ja hem vist en els dos casos anteriors, tot i que no és de doble façana. La planta baixa es treballa amb pedra i s'enguixa, l'últim nivell superior –que alhora funciona com a coronament de l'edifici- s'estuca amb una imitació de carreus de pedra picada, i la resta del parament s'esgrafia per complert. També com els casos anteriors, el treball en escultura decorativa és molt remarcable, fent-se evident en les llindes de les obertures i en el coronament superior.

Pel que fa a la disposició de l'esgrafiat sobre el parament, novament aquí s'aplica a mode de tapís, d'eixos força verticals, tot i que l'estat de brutícia i deterior general dificultin la seva apreciació. El disseny reprodueix els mateixos motius per tot el mur, uns motius basats en ramatges de flors i fulles, de línies ondulants i punxegudes. Es possible que hi hagi la voluntat de reproduir les flors i fulles del card o de la prunel·la. Al voltant d'aquests ramatges s'hi col·loquen altres petites flors, de línies senzilles i arrodonides, semblants a la flor de vinca. La sensació de verticalitat que produeix l'esgrafiat és deguda a les tiges d'aquests ramatges, molt rectes i col·locades una damunt de l'altra. Aquest fet es repeteix en altres esgrafiats que el mestre d'obres Josep Graner empra en algunes de les seves façanes a Barcelona, com a la Casa Cosme Toda (1906), o a la Casa Ricard Mestres (1913), on ambdós casos també s'hi aprecien un ús de l'escultura decorativa molt prominent.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line.*
- *El Modernisme. Vol. 2*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.31**

- Edifici: *Casa Josep Magret*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 1900

- Emplaçament: c/de l'Atlàntida, 47

- Districte: La Barceloneta, Ciutat vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 7

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície Montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de l'Atlàntida)

Descripció:

Aquest edifici del c/de l'Atlàntida coincideix, tan a nivell de composició general de façana, com de disseny dels elements ornamentals, amb la Casa Josep Torras (1900), també projectada pel mestre Graner el mateix any. En aquest cas, però, no es tracta d'un edifici de doble façana. La coincidència del disseny de façanes entre els dos casos és fa molt òbvia en l'escultura decorativa dels emmarcaments d'obertures, i en les baranes de ferro forjat d'aquestes. Els dissenys dels esgrafiats varia en algun detall i en el cromatisme, però en essència la composició i l'estil formal són idèntics. Aquests també es distribueixen pels plans de parament entre obertura i obertura, i el seu disseny es basa en formes vegetals enllaçades entre elles, i amb la presència de fulles i flors de blauet. I és que si analitzem el dibuix d'aquests esgrafiats i els de la façana de la Casa Josep Torras, ens adonem que es tracta exactament del mateix disseny, tot i que col·locat de diferent manera. Si en l'edifici anterior hi dominen les línies verticals, en aquest hi dominen les horitzontals, ja que el dibuix modular es gira 180 graus.

D'aquesta façana també en cal destacar la molt bona conservació del seu aspecte exterior, doncs si la comparem amb la imatge que d'ella trobem al Catàleg del P.A., actualment es veu més neta i restaurada. A part, la policromia utilitzada és molt interessant.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line*.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.32**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Baluard nº42/carrer d'Andrea Dòria nº4*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1890, reforma

- Emplaçament: c/de Baluard, 42 – c/d'Andrea Dòria, 4

- Districte: La Barceloneta, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ombra calcinada, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Baluard i c/d'Andrea Dòria)

Descripció:

Es tracta d'un edifici cantoner, construït de nova planta a finals del segle XIX, i de composició força modesta. La planta baixa és obrada amb pedra, mentre que els quatre pisos habitables es revesteixen amb decoració esgrafiada, essent aquesta l'element ornamental més destacable de l'edifici.

S'hi observen dos estils formals diferents d'esgrafiats, els de les llindes de les obertures, disposats a mode de cinta; i els de la resta del parament, disposats a mode de tapís, però modulats a partir de plafons rectangulars. Els primers tenen dissenys diferents en els quatre pisos, però sempre són sanefes amb motius geomètrics, rectilinis, o ondulants. Els segons són els més interessants, ja que reprodueixen unes combinacions de diversos elements geomètrics, derivades de les decoracions en l'arquitectura mudèjar. El disseny d'aquests segons esgrafiats són exactament els mateixos que els que trobem a la façana de la Casa Pere Llibre (1872; 1889, remodelació), disposats pel mestre d'obres Pere Bassegoda i Mateu, tot i que amb un cromatisme diferent. Aquests dos exemples representen alguns dels casos d'esgrafiats de tendència mudèjar a Barcelona –una de les opcions de l'eclecticisme-, i estilísticament es connecten amb els que ens trobem en ciutats espanyoles de llarga tradició islàmica, essent Segòvia (segles XV-XVIII) la més representativa, tant per la quantitat, com per la qualitat dels seus esgrafiats.

L'estat de conservació d'aquesta façana esgrafiada és molt correcte, amb una aplicació de la policromia destacada pels contrastos.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- RUIZ I ALONSO, 2000.

DADES GENERALS **N.33**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Carbonell nº3*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1760; *ca.*1900, reforma

- Emplaçament: c/de Carbonell, 3

- Districte: La Barceloneta, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície gris

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Carbonell)

Descripció:

La façana d'aquest edifici respon al d'una finca senzilla, i actualment molt envellida i degradada. Hi observem que per sobre de la planta baixa s'aixequen quatre plantes habitables, el parament de les quals es tracta amb la tècnica del esgrafiat. També hi trobem emmarcaments d'obertura d'inspiració gòtica, frisos i mènsules amb decoracions escultòriques, i un coronament superior en forma d'arc de mig punt, també obrat en escultura decorativa.

L'esgrafiat de la façana es distribueix a mode de tapís, només en els espais centrals de cada nivell, i amb un únic dibuix modular que es repeteix seriadament: el de la creu quadrada andina. Aquest és l'únic cas de façana amb aquest motiu en la zona de la Barceloneta, tot i que és una constant en altres barris de Barcelona. Aquest cas ens remet, de manera exacta, al de la façana de l'edifici del c/de Sant Pau (*ca.*1880), al Raval. A part del disseny, també té el mateix cromatisme i, malauradament, el mateix mal estat de conservació.

DADES GENERALS **N.34**

- Edifici: *Casa Josep Torras*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 1900, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Monjo, 5 – c/de Baluard, 6

- Districte: La Barceloneta, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 10

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: superfície porpra, fons verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Monjo i c/de Baluard)

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges és el primer exemple, entre alguns altres del barri de La Barceloneta, amb una curiosa particularitat: una doble façana totalment idèntica a banda i banda dels dos carrers que ocupa la finca. De totes maneres funcionen com dos edificis d'habitatges independents un de l'altre, i només es connecten gràcies al pati de llums interior. Es tracta d'un doble edifici edificat de vell nou a principis del segle XX, projectat pel prolífic mestre d'obres Josep Graner. Consta de planta baixa i cinc pisos habitables. Les arts aplicades a l'arquitectura tenen un gran protagonisme en les façanes, essent l'esgrafiat i l'escultura decorativa les de més prominència. Com que les dues façanes són absolutament idèntiques, les analitzem com si d'una es tractés.

L'esgrafiat de la façana ocupa tot el parament dels cinc pisos habitables, deixant la planta baixa amb un senzill arrebossat, actualment blanc. A primera vista, l'esgrafiat sembla disposat a mode de tapís per tot el mur, tot i que no és realment així. Les composicions esgrafiades s'organitzen en plafons rectangulars, distribuïts cadascun entre les tres obertures de cada pis. Podem contar un total de vint plafons, tots amb un disseny idèntic, i basat en formes vegetals entrelligades. Hi ha una gran proliferació de tiges de corbes sinuoses, i fulles i flors de blauet.

Els trets estilístics d'aquesta façana són gairebé idèntics als d'un altre edifici, també projectat per Graner, al barri de la Barceloneta. Es tracta de la Casa Josep Magret (1900), i la composició esgrafiada que mostra és idèntica a la de la Casa Josep Carreras, tot i que el pla en que es disposa és a l'inrevés.

Les dues façanes de La Barceloneta es troben en un òptim estat de conservació, fruit d'una restauració que les ha retornat al seu estat de policromia original.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line*.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.35**

- Edifici: *Casa Josep Ribas*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 1907

- Emplaçament: c/de Pizarro, 6

- Districte: La Barceloneta, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blau, superfície ocre roig

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Pizarro)

Descripció:

El cas que trobem aquí és el d'un edifici amb l'estructura arquitectònica pròpia de les cases d'habitatges de la Barceloneta transformades a principi del segle XX. De l'antiga casa unifamiliar del segle XVIII no en queda pràcticament rastre. Es distribueix en sis nivells, i mostra una profusa decoració plàstica, especialment en escultura aplicada, tan en els marcs d'obertura, com en les mènsules, en els petits frisos, i en el pronunciat coronament superior. És en el parament d'aquest coronament on trobem el revestiment en esgrafiat, mentre que la resta de mur exterior es treballa amb un estucat imitació de carreus de pedra. Aquest recurs d'esgrafiar la paret del coronament és força habitual en els edificis entre mitgeres de Barcelona, especialment en el nucli de l'Eixample. D'aquesta manera, es busca singularitzar la façana a partir d'una de les parts amb més possibilitats decoratives de l'edifici.

L'esgrafiat es distribueix a mode de tapís, i el disseny mostra un únic motiu repetit: una forma que ens remet al món de la natura, propera a un capoll floral, amb llurs tiges i estams. És molt esquemàtica, i podria tractar-se de la flor del lliri o de la rosa. Un fet curiós és que el cromatisme blau marí del fons de l'esgrafiat representa una tonalitat molt poc freqüent en aquesta tècnica i època determinades, per lo que pensem que es tractaria d'un cromatisme fruit d'una restauració posterior. Amb això, hem de reconèixer que l'estat de conservació de l'esgrafiat és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.36**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de la Sal nº6*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1760; *ca.*1900, reforma

- Emplaçament: c/de la Sal, 6

- Districte: La Barceloneta, Ciutat Vella

- Tipologia: casa unifamiliar/casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície verd crom

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de la Sal)

Descripció:

Ens trobem aquí un cas curiós i excepcional. A l'edifici original de planta baixa i primer pis –que correspon a la tipologia constructiva ideada a mitjans del segle XVIII pel barri de La Barceloneta- se li afegeix una remunta de quatre pisos habitables. El parament de tota aquesta remunta és llis i rogenc, i els esgrafiats que volem analitzar es situen sobre el mur de la primera planta. D'això es dedueix que primer es deuria renovar el parament de la planta principal de la casa, amb decoracions modernistes, i posteriorment s'aixecaria la remunta sobre d'aquesta mateixa primera planta.

Els esgrafiats tenen una concepció de continuïtat a lo llarg de la planta on es situen, és a dir, es disposen a mode de tapís, formant quatre espais aproximadament rectangulars entre les tres obertures de façana. S'esgrafia un únic motiu, que es repeteix en tot el disseny: una forma vegetal força esquemàtica i ambigua, que possiblement recrea la flor del lliri, encara que també pot remetre a algun insecte volador, com la papallona. Cal mencionar que l'estat de conservació de l'esgrafiat és mot bo, en comparació amb la majoria que hem pogut trobar en el mateix barri.

Bibliografia/Documentació:

- PERMANYER, 2009.

DADES GENERALS **N.37**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Sant Carles nº7*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1900

- Emplaçament: c/de Sant Carles, 7 – c/de Sant Miquel, 55 – c/dels Pescadors, 12

- Districte: La Barceloneta, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 36

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície raspada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície siena natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Sant Carles) i façanes laterals (c/de Sant Miquel i c/dels Pescadors)

Descripció:

L'edifici és de triple façana, ja què es situa al final de dos carrers paral·lels, i consta de planta baixa i quatre plantes pis, tot i que la superior queda un tant endarrerida des de l'exterior.

La façana d'aquest edifici representa un cas força particular en l'àmbit de La Barceloneta, i fins i tot de Ciutat Vella. A trets generals podem considerar-la de gust modernista, però per la gran proliferació d'elements ornamentals de diversa procedència estilística, també ens permet qualificar-la com d'eclèctica. La façana central, situada al carrer Sant Carles, s'organitza de manera diferenciada respecte a les altres dues. S'empren solucions poc habituals, com el balcó corregut a la planta principal, recreant dues falses obertures, o el balcó tripartit a la planta primera, convertit en semicircular en la planta superior. És en el parament de la tercera planta on hi trobem, juntament amb dues fornícules amb gerros, la decoració esgrafiada.

És un esgrafiat de disseny senzill i esquemàtic, disposat a mode de tapís, i amb un únic motiu que es repeteix arreu del mur de les tres façanes. Aquest motiu reprodueix el que sembla una tija vegetal, envoltada d'espurnes, i amb una fulla de trèvol a la part superior. Tant la disposició d'aquests motius ornamentals, com la senzillesa del seu disseny, ens remeten a diversos casos d'esgrafiats que trobem a Barcelona, com el de la façana de la Casa Josep Fiol (1901-1902). En ambdós casos trobem l'ús d'esgrafiat només en l'exterior de la planta superior, i tenen dissenys basats en un únic motiu de dibuix senzill.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats de la Barceloneta és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*

FARMACIA

DADES GENERALS **N.38**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Sant Carles nº17/carrer de Grau i Torras nº19*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1760; *ca.*1900, reforma

- Emplaçament: c/de Sant Carles, 17 – c/de Grau i Torras, 19

- Districte: La Barceloneta, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Sant Carles i c/de Grau i Torras)

Descripció:

Aquest edifici és un dels pocs casos de La Barceloneta en que la seva estructura gairebé no ha quedat modificada a través del temps. És molt possible que a principis del segle XX, a part de la reforma decorativa del exterior, també s'hi afegís un segon pis superior, a fi d'engrandir les seves possibilitats d'habitabilitat. Tot i això, no es tracta d'una casa unifamiliar, ja que al fer cantonada, se la dota d'una doble entrada, que divideix l'edifici en dues parts separades.

Els esgrafiats de la façana ocupen el parament de la primer i segona plantes. La planta baixa es deixa amb un estucat llis i que combina les dues mateixes tonalitats cromàtiques que els esgrafiats. Es distribueixen pel mur a mode de tapís, amb un únic dibuix modular, que es repeteix de forma contínua, i que representen motius vegetals i florals simulant una planta enfiladissa. Les fulles són de línies fantasioses, possiblement representi la fulla del riber, i les petites flors tenen una forma estàndard, representant possiblement botons d'or.

L'estil formal d'aquesta composició esgrafiada s'allunya de les línies ondulants i sinuoses de molts dels altres casos de La Barceloneta, i es mostra bigarrat i dens. A part, respon exactament al mateix disseny d'esgrafiat que trobarem a la façana de la Casa Joan Vila (1902, ampliació), emplaçada al c/d'Aragó nº349, tot i que amb una policromia diferent.. L'estat de conservació, tant dels esgrafiats, com de l'exterior de l'edifici en general és mitjanament bo, amb algun cas de patologia en forma de taques i despreniments.

Bibliografia/documentació:

- ESPUGA *et alt.*, 2000.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.39**

- Edifici: *Casa Tomàs Marquès*

- Arquitecte: Joan Freixe i Mallofré

- Data de construcció: 1904

- Emplaçament: c/de Sant Miquel, 16 – c/del Rector Bruguera, 15

- Districte: La Barceloneta, Ciutat Vella

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 32

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucar esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris, superfície rosa carmesí

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Sant Miquel i c/del Rector Bruguera)

Descripció:

La mateixa particularitat del cas anterior la trobem en aquest edifici: la utilització de la doble façana als dos carrers on s'emplaça la finca, amb una solució de façana absolutament idèntica per ambdues. D'aquest edifici cal dir, però, que l'estructura de la planta baixa és l'original del segle XVIII, i és al principis del segle XX que es reforma i ornamenta la resta del bloc d'habitatges. Sobre la planta baixa s'hi aixequen cinc pisos habitables, amb obertures balconeres al centre, i una finestra a cada banda. A part del treball en esgrafiat, cal esmentar la profusió d'escultura decorativa dels emmarcaments d'obertures, amb motius vegetals i geomètrics.

L'esgrafiat d'aquesta doble façana és un clar exemple de les característiques que aporta el "mode de tapís", estenent-se per tot el parament sense plans limitats. En el seu disseny es repeteix sempre el mateix motiu, basant en la proliferació de tiges vegetals, enredades entre elles, i fulles i flors properes a la planta del lliri o del blauet. Es un composició on les línies corbes i recargolades són les protagonistes, creant un cert "abarrocament" en la imatge general del edifici, i donant una sensació de façana totalment "ajardinada".

L'estat dels esgrafiats d'ambdues façanes és d'un deteriorament remarcable, i és especialment el cromatisme d'aquests el més afectat, molt brut i descolorit.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.40**

- Edifici: *Edificis d'habitatges del carrer de la Vila Joiosa nº21-23/carrer d'Alcanar nº22-24*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1760; *ca.*1900, reforma

- Emplaçament: c/de la Vila Joiosa, 21-23 – c/de Sant Carles, 32 – c/d'Alcanar, 22-24

- Districte: La Barceloneta, Ciutat Vella

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de la Vila Joiosa, c/de Sant Carles i c/d'Alcanar)

Descripció:

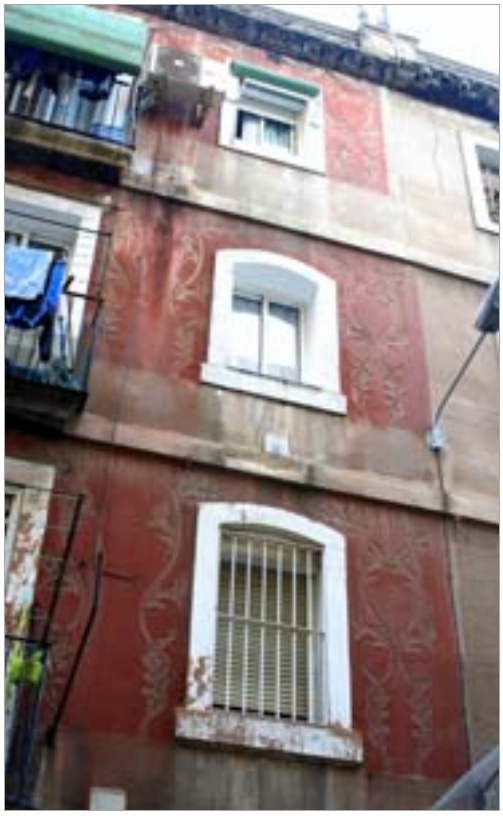
Ens trobem aquí amb una sèrie de diversos edificis d'habitatges agrupats en una mateixa estructura arquitectònica. En total són quatre edificis independents –originàriament cinc-, dos a cada banda de carrer. Es composa de planta baixa i tres pisos superiors, i tot el seu aspecte exterior és de gran senzillesa decorativa. A part dels esgrafiats en els murs de la façana, l'únic element ornamental que trobem és un ampit coronant tot l'edifici, treballat amb traceries calades, i possiblement executat en el mateix període que l'esgrafiat.

L'esgrafiat revesteix el parament dels tres pisos superiors, ja que la planta baixa té un estucat llis. Sobre el seu disseny, cal dir que coincideix amb l'aspecte de simplicitat del propi edifici, i només representa un únic motiu, que es repeteix a totes bandes. És una tija ondejant, amb les fulles i la flor possiblement de la peònia, doncs té una bona proliferació de pètals amples. L'execució de la flor pròpiament dita és diferent a la de la tija i les fulles, ja que s'esgrafia amb una incisió extremadament fina, mentre que les línies dels altres motius són molt més gruixudes. Les tiges es col·loquen envoltant les obertures de façana, una en cada banda.

És interessant incloure aquest esgrafiat en el catàleg, perquè representa un cas molt diferent als altres trobats en La Barceloneta, que mostren un disseny més complex i una execució més abundant sobre el mur. També cal dir que l'estat de conservació d'aquest conjunt esgrafiat és de deteriorament important. Finalment, mencionar que en la façana del c/de Sant Carles hi ha una placa commemorativa on s'hi llegeix "*El dia 9 d'octubre de 1901 va néixer en aquesta casa el poeta Tomàs Garcés (1901-1993)*".

Bibliografia/Documentació:

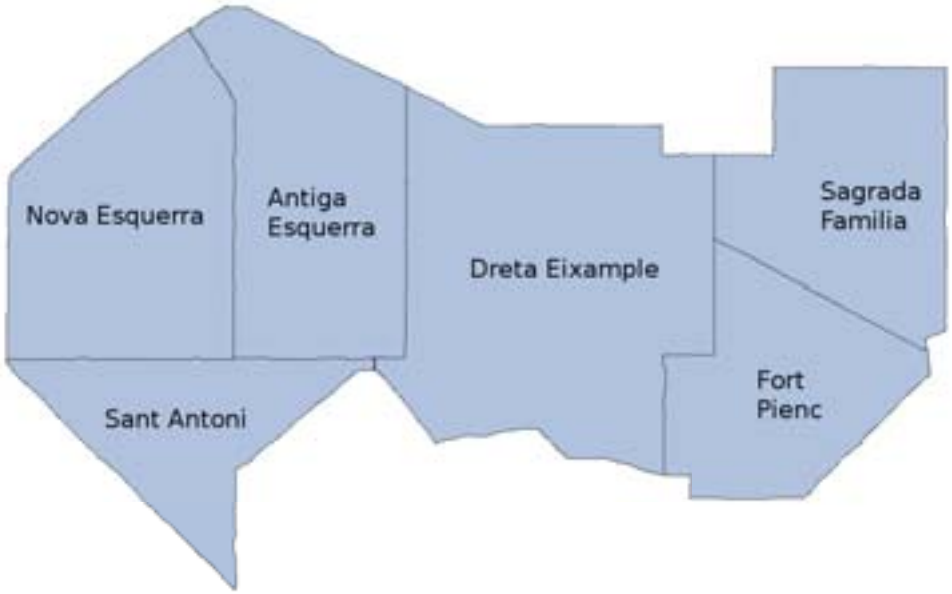
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

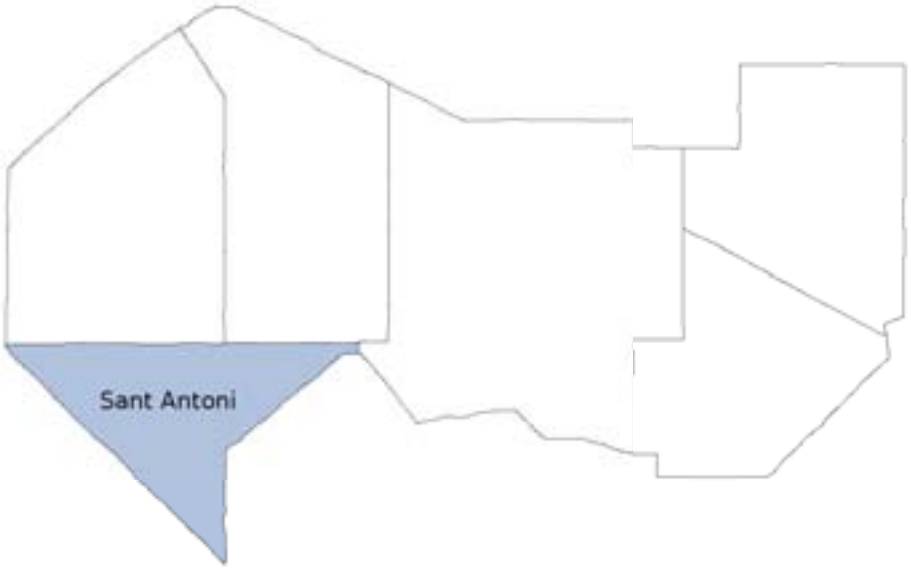

2. L'EIXAMPLE

Nova Esquerra
Antiga Esquerra
Dreta Eixample
Sagrada Familia
Fort Pienc
Sant Antoni

2.1. Sant Antoni

DADES GENERALS **N.41**

- Edifici: *Casa Eulàlia Reynés*

- Arquitecte: Josep Masdéu i Puigdemasa (Barcelona, 1851-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: febrer de 1903, projecte; 31 de juliol de 1903, permís d'obres

- Emplaçament: c/del Comte Borrell, 48

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície porpra; fons groc llimona, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Comte Borrell)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

En la Casa Eulàlia Reynés, la tècnica de l'esgrafiat és una de les que té més rellevància en la decoració plàstica de l'edifici, tant a la façana, com al vestíbul d'entrada.

Els esgrafiats de l'exterior, al ser monocroms i de tonalitat molt neutre, la seva percepció des del carrer és més aviat discreta. Es disposen sobre del mur a mode de tapís, cobrint tot el parament dels cinc nivells habitables. El disseny ens mostra un entramat de tiges ondulades, fulles i flors, com si d'una gran planta enfiladissa es tractés. La flor que reprodueix és de formes força esquemàtiques, de pètals amples, i podria identificar-se amb la rosa salvatge.

Els esgrafiats del vestíbul d'entrada cobreixen els dos murs laterals, i la seva disposició es divideix bàsicament en dues gran sanefes horitzontals, una just sobre de l'arrambador, i l'altre a la part superior del mur. La primera mostra una successió d'un pom vegetal, format per fines tiges i mitges flors, possiblement roses salvatges. La sanefa superior, de dimensions més grans, s'estructura a partir de tiges molt llargues, rectes i ondulants, i plantes enfiladisses amb la mateixa flor de la rosa salvatge. Amb la forma que pren tota aquesta segona sanefa, sembla que es vulgui evocar a una successió de grans làmpades penjades sobre el mur. Finalment, com a connexió entre les dues sanefes murals, s'hi esgrafien unes llarguíssimes tiges que neixen a la part superior, i s'enllacen amb les filigranes de la inferior. Aquest conjunt d'esgrafiats del vestíbul és d'una gran originalitat compositiva, amb un estil molt refinat i de tendència *art nouveau*. A part, també es pot establir una certa correspondència amb els esgrafiats de l'exterior, on les tiges ondulades i les flors de la rosa salvatge són també les protagonistes.

L'estat de conservació dels esgrafiats en façana és correcte a nivell de patologies. Cromàticament, però, mostra una única tonalitat per les dues capes d'estuc, lo que li resta bellesa i funcionalitat. Els esgrafiats del vestíbul es conserven amb un estat molt correcte a tots els nivells.

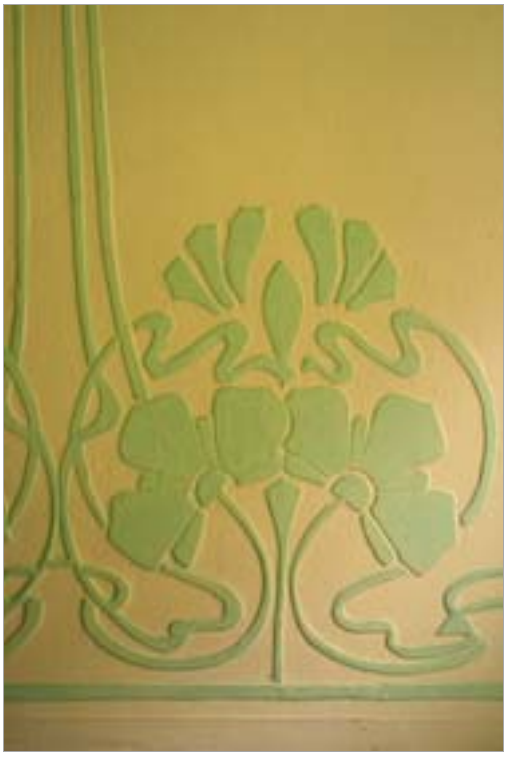
Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.42**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer del Comte Borrell nº58*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: 1903, data en façana

- Emplaçament: c/del Comte Borrell, 58

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície ocre roig

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'exterior d'aquest edifici cantoner no mostra especialment una abundant utilització de les arts aplicades a l'arquitectura, al contrari del que succeeix en un dels seus vestíbuls d'entrada, el de mà esquerra. En aquest espai hi podem observar unes belles guixeres en relleu vegetal en les arestes dels murs, un imponent arrambador de ceràmica vidriada, i en els murs del primer espai d'entrada, uns esgrafiats de gran magnificència.

Aquests esgrafiats es disposen sobre el mur a partir de dues sanefes horitzontals, de mides i dissenys molt diferents. La primera ocupa gairebé tot l'espai mural, i es situa per sobre de l'arrambador. És d'unes dimensions generoses, i va repetint un mateix motiu ornamental, basant en una complexa recreació vegetal en forma de gran palmeta i de circells. És de línies molt recargolades, fins i abarrocades, i també la trobem en el vestíbul d'entrada de la Casa Ramon i Joaquim Forcada (Josep Graner i Prat, mestre d'obres, 1905). La segona sanefa s'esgrafia a lo llarg del fris estucat de la part superior, i és de mides més reduïdes que l'anterior. Ens mostra també una repetició d'un mateix motiu, una flor en capoll, de possiblement una tulipa, amb una original seqüència de tiges. Les dues sanefes no mostren cap correspondència en estil formal, i l'estat de conservació de tot el conjunt esgrafiat és molt correcte.

L'any d'acabament de la construcció de l'edifici ens ve sabut pel relleu escultòric situat en l'arc d'entrada exterior.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.43**

- Edifici: *Casa Hermínia Farnés*

- Arquitecte: Agustí Mas, mestre d'obres

- Data de construcció: 15 de gener de 1890, projecte

- Emplaçament: c/del Comte Borrell, 71

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons groc llimona, superfície rosa

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Tractem aquí un edifici on els elements que s'esgrafien es troben a l'interior, al molt recorrent espai del vestíbul d'entrada. Els esgrafiats són de disseny senzill, però la composició general és original i poc habitual. Aquests es disposen en els dos murs laterals del primer gran espai, per d'amunt d'un arrambador sense decorar. Tenen forma de cassetons quadrats, distribuïts de forma ordenada, com si d'una retícula quadriculada es tractés. A l'interior de cada una d'aquestes formes quadrades s'hi esgrafia un mateix motiu vegetal, una fulla de palmeta. També, entre quadrat i quadrat, s'hi estuca un carreu horitzontal de línies molt fines.

L'estil formal general d'aquests esgrafiats interiors és de línies sòbries, encara allunyades de l'eclosió de les formes *art nouveau* que imperen en les façanes i vestíbuls de l'Eixample a partir del 1900. La seva cronologia de 1890 així ho corrobora. El seu estat de conservació és molt bo.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- ROSSELLÓ, 2006.

DADES GENERALS **N.44**

- Edifici: *Casa Muci Bayo*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 20 d'agost de 1900, projecte

- Emplaçament: c/del Comte de Borrell, 84

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris, superfície blau,

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Comte de Borrell)

Descripció:

Tenim aquí un edifici situat entre mitgeres, i amb una marcada verticalitat. La façana, molt deteriorada i ennegrida, presenta un disseny compositiu on els elements tectònics tenen una funció molt decorativa. D'aquesta manera, pilastres, balustrades, frisos i frontons s'articulen sobre el mur creant espais buits i plens. L'estil formal de la façana respon a les reinterpretacions que durant l'eclecticisme es fa de les solucions classicistes, i ens pot remetre a alguna de les obres de Josep Vilaseca i Casanovas, especialment pel que fa a la manera de coronar l'edifici, a partir de dos frontons de mig punt.

Els esgrafiats en façana els trobem en els reduïts espais verticals que es formen entre les pilastres, en les obertures balconeres de l'última planta habitable. L'esgrafiat es distribueix a mode de tapís, i repeteix un mateix motiu seriat, de línies geomètriques i sense cap forma concreta –pot recordar a una escama, o a una forma de fulla o de flor en capoll-. El cromatisme de l'esgrafiat s'ha perdut en gairebé la seva totalitat, però hi ha alguna porció del mur on hi podem identificar un to blau, possiblement l'original.

L'interior dels frontons del coronament també es revesteixen amb esgrafiats. Aquí s'utilitza una senzilla recreació vegetal, composta per dues flors de disseny estàndard –semblen gladiols-, amb unes tiges i unes fulles molt ondulants i dinàmiques.

L'edifici veí de la banda esquerra té una façana gairebé idèntica, però amb algunes diferències considerables: no empra l'esgrafiat, sinó un estucat que imita el maó vist; la part central del coronament inclou un medalló amb la data de construcció de l'edifici, 1901; i tan el cromatisme general de la façana, com el seu estat de conservació, són ben diversos al del nº84.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGO I CABAÑAS, 1998.
- BLETTER, 1977.

DADES GENERALS **N.45**

- Edifici: *Casa Ramon Pujol i Canalias*

- Arquitecte: Joan Serra i Jané, mestre d'obres

- Data de construcció: 5 de gener de 1898, projecte i any en façana

- Emplaçament: c/del Comte Borrell, 129

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons roig mangra, superfície violeta

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Comte Borrell)

Descripció:

Ens trobem aquí amb un edifici de façana academicista, i amb alguns elements decoratius eclèctics segons la tendència de l'anomenat "estil Renaixença". Representa un bon exemple de composició que conviu amb l'eclosió del modernisme arquitectònic. A part, és de línies sòbries, i una de les arts aplicades que resulta més rellevant és la de l'escultura decorativa, especialment vistosa en els elements tectònics i en els pinacles del coronament

En el parament de l'última planta habitable s'hi aplica un revestiment en esgrafiat. Aquest es disposa sobre el mur a mode de tapís, i el motiu que representa repetidament és exactament el mateix que el que trobem en la façana de la Casa Muci Bayo (1900), al mateix c/del Comte de Borrell. Hi veiem un motiu ornamental de forma geomètrica, com si d'un capoll floral es tractés, disposat a mode de tapís. I com també succeeix en la Casa Muci Bayo, les obertures i els seus emmarcament ocupen la majoria de l'espai disponible en el mur, fent que la superfície esgrafiada sigui poc abundant. Però el fet que l'esgrafiat tingui una tonalitat cromàtica molt diferent a la resta del parament de les plantes inferiors, ajuda a que no passi desapercebut. A part, el seu estat de conservació és molt bo.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.

DADES GENERALS **N.46**

- Edifici: *Casa Joaquim Cairó*

- Arquitecte: Domènec Boada i Piera (Barcelona, 1866-1947)

- Data de construcció: 13 de març de 1899, projecte

- Emplaçament: c/del Comte Borrell, 131

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Comte Borrell)

Descripció:

La imatge exterior que en l'actualitat mostra aquesta finca és força diferent a com es concep originalment. La tribuna dels dos primers pisos ha esdevingut una caixa feta en ciment, i s'ha perdut el coronament superior en detriment a una remunta de dos nivells més. Tot i els canvis, bona part de les arts aplicades han perdurat: els elements escultòrics de la planta baixa i en les obertures, les baranes en ferro colat, i l'esgrafiat del parament.

D'esgrafiats, se'n poden distingir dues disposicions diferents. Primerament, els del parament de les quatre primeres plantes, aplicats en sanefes a mode de cintes horitzontals, interrompudes sempre per les obertures. Són unes sanefes basades en motius vegetals, i en el seu interior hi veiem fulles de trèvol encerclades, entre altres petites recreacions vegetals. És un disseny de sanefes esgrafiades que es pot connectar amb el que trobem a la façana de la Casa Frederic Vallet (1903), projectada per Josep Pérez Terraza, i emplaçada al c/d'Enric Granados, 115-117.

L'altre tipus d'esgrafiat el troben al mur de la cinquena planta, disposat a mode de tapís, i recreant una retícula geomètrica que emmarca un senzill motiu floral. El fet que l'ultima planta tingui un esgrafiat diferent a les plantes inferiors és una constant molt habitual en façanes de tot l'Eixample barceloní.

La utilització de la tècnica de l'esgrafiat és molt recorrent en l'obra arquitectònica de Domènec Boada, ja sigui en interiors com en façanes. Aquest arquitecte projecta una altra Casa Joaquim Cairó (1900), situada al xamfrà format pels c/d'Aribau nº149*bis* i c/de Còrsega nº241.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats exteriors és molt correcte, i sense cap patologia visible.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.
- GARCÍA ESPUCHE, 1990.
- https://sites.google.com/site/barcelonamodernista/casa-joaquim-cair (10/12/2012).
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.47**

- Edifici: *Casa Dolors i Encarnació Hernández*

- Arquitecte: Claudi Duran i Ventosa (?-1926)

- Data de construcció: 26 d'abril de 1902, projecte

- Emplaçament: c/de Calàbria, 62

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície verd maragda; fons ocre groc, superfície ocre roig

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Calàbria)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La tècnica de l'esgrafiat és la decoració l'única decoracions plàstica destacable d'aquesta façana entre mitgeres. La trobem disposada sobre el mur a mode de tapís, i cobreix el parament de les quatre primeres plantes habitables. La planta baixa s'acaba amb un senzill estucat, i la cinquena es deixa totalment llisa. El disseny de l'esgrafiat es a base de motius vegetals, i simula ser una gran planta filadissa. Les línies verticals i ondulades dominen el conjunt, i hi podem distingir motius concrets de la flora, com les fors i fulles del nomoblidis, o les pinyes de Sant Joan. Un tret remarcable és en nivell de detallisme conferit als motius, amb abundants incisions quer marquen les seves característiques. Actualment aquest esgrafiat mostra un cromatisme que combina el blanc amb el verd maragda, però fins no fa gaires anys lluïa una altra tonalitat, una combinació de blanc i ocre roig.

Al vestíbul d'entrada també hi trobem revestiment esgrafiats. Primerament, tenim una sanefa horitzontal emplaçada a la part superior del parament, i que recorre les dues parets laterals i la frontal. En la sanefa s'hi van repetint una sèrie de motius de formes fantasioses i poc convencionals. Són motius d'arrel vegetal, recreacions de fines tiges de línies ondulants i flamejants, i que es mesclen amb una gran flor amb fulles de connotacions aquàtiques –possiblement el nenúfar-. Finalment, per sobre de l'arrambador de les parets laterals, també trobem una altra sanefa horitzontal. Té un contorn totalment ondejant i amb diversos rivetejats, i al seu interior hi trobem petits motius en forma de tija i poms de flors, de disseny molt esquemàtic i senzill.

És interessant de notar que els tres tipus d'esgrafiats que trobem en l'edifici –el de façana, i els dos del vestíbul- no tenen cap connexió entre ells, ni a nivell estilístic, ni dels motius que s'hi representen. L'estat de conservació del de l'exterior és molt bo, mentre que els del vestíbul llueixen correctes.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.48**

- Edifici: *Casa Jaume Payas*

- Arquitecte: Salvador Puiggròs i Figueres (Barcelona, ?-1934)

- Data de construcció: 6 de juny de 1903, projecte; 2 de juliol de 1903, permís d'obres; 1904, data en façana

- Emplaçament: c/de Calàbria, 64

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons porpra, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Calàbria)

Descripció:

Per la façana d'aquest edifici s'empren diverses tècniques d'arts aplicades a l'arquitectura: elements escultòrics aplicats, els ferros forjats de les baranes, i el gran conjunt esgrafiat del parament. Aquest últim es disposa sobre el mur a mode de tapís, i cobreix els primers quatre pisos planta, deixant la planta baixa i la cinquena amb solucions més senzilles. El disseny de l'esgrafiat recrea una gran planta enfiladissa, de línies molt sinuoses, i que tendeixen a la verticalitat. Veiem un entramat de tiges enredades entre elles, i de les que broten flors de peònia i petits botons d'or. L'articulació de les tiges laterals pren l'original forma de ventall.

L'ús de l'esgrafiat en façana i a mode de tapís en l'obra de Salvador Puiggròs és un recurs, sinó molt freqüent, sí emprat en algunes ocasions anteriors, com en la Casa Jacint Cardús (1905-1906), o la Casa Antoni Prats (1912), al barri de Gràcia. L'estil de l'esgrafiat d'aquesta Casa Jaume Payas, però, en pot connectar amb els de les façanes de dos cases de la Barceloneta, la Casa Josep Torras (1900) i la Casa Josep Magret (1900), ambdues projectades pel mestre d'obres Josep Graner i Prat.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats exteriors és excel·lent, amb una policromia molt encertada.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- https://sites.google.com/site/barcelonamodernista/salvador-puiggrs-i-figueras (23/12/2012).
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.49**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Calàbria nº71*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: 1896, data en façana

- Emplaçament: c/de Calàbria, 71

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície roig mangra

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Calàbria)

Descripció:

La façana d'aquest edifici ofereix una imatge amb una característica prou interessant: el seu joc de diferents cromatismes, aconseguit a través de les diferents tècniques artístiques aplicades a l'arquitectura. Principalment, trobem tres tons cromàtics que es diferencien respecte a l'ocre groc general: el roig intents (òxid de ferro vermell) de l'estuc, imitant carreus de maó en una part del parament; el verd (maragda) característic de les persianes de l'eixample barceloní, que tanquen les obertures balconeres; i el color "salmó" (roig mangra) dels esgrafiats que coronen la part superior de la façana. A part, les solucions arquitectòniques són pròpies de l'eclecticisme de finals del segle XIX, i es combinen tres de "l'estil Renaixença" amb reinterpretacions classicistes.

Els esgrafiats els trobem en el parament de la cinquena planta, quedant integrats en la composició global del coronament. Veiem dos dissenys diferents. El primer ocupa la part central d'aquest últim pis, i es disposa a partir d'un plafó rectangular i vertical. Al seu interior s'hi esgrafia una composició que, sinó fos pel propi plafó que la delimita, s'expandiria pel parament a mode de tapís. La porció d'aquest disseny mostra una repetició de quatre rombes, amb una recreació vegetal al seu interior. H ha motius ornamentals de formes molt esquemàtiques, com fulles, tiges i flors. Es tracta d'una composició bigarrada, i que deixa poc espai al buit.

L'altre disseny d'esgrafiat s'emplaça en els quatre plafons, els quals flanquegen el central que acabem de citar. Els quatre tenen un dibuix gairebé idèntic, però es poden diferenciar en dues composicions diferents, i es col·loquen en aquest ordre: ABBA. S'hi recrea una tija vegetal erecta, de la que broten altres tiges de formes sinuoses, fulles d'acant i de trèvol, i una flor a la part superior, que varia segons el plafó. La del tipus "A" podria tractar-se d'una flor de blauet o de lliri, i la del tipus "B" d'una flor de rosella o cascall. Els esgrafiats d'aquests quatre plafons deixen més espai pel buit en comparació amb el plafó central, tot i que els dos dissenys comparteixen el mateix estil formal en les formes sinuoses, elegants i simètriques. A part, el seu estat de conservació global és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.
- MOLET, 2005.

DADES GENERALS **N.50**

- Edifici: *Casa Francesc Paixà*

- Arquitecte: Adolf Ruiz i Casamitjana (Barcelona, 1869-1937)

- Data de construcció: novembre de 1903, projecte; desembre de 1903, permís d'obres; 1904, any al vestíbul

- Emplaçament: c/de Calàbria, 88

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície porpra (original); fons blanc, superfície verd maragda (actual)

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Tot i tractar-se d'una obra menor dins la producció arquitectònica de Ruiz i Casamitjana, la façana d'aquest edifici s'ornamenta ricament, amb un estucat que imita carreus de pedra, i amb un coronament farcit d'escultura decorativa. La tècnica de l'esgrafiat, però, es deixa per l'interior de la finca, tant pel vestíbul, com per l'escala de veïns.

En el primer d'aquests espais, s'esgrafien les dues grans parets laterals, i els espais de mur que separen els dos trams del mateix vestíbul. Per sobre d'un arrambador de marbre s'hi disposa un extens esgrafiat a mode de tapís, a base d'un motiu proper a la flor de crisantem, repartit sobre el mur ordenat a mode de retícula. Alternant els crisantems hi trobem un altre petit motiu, que de forma molt esquemàtica recrea una flor romboïdal. A part, en els espais de mur que separen els dos trams del vestíbul s'hi esgrafien unes recreacions vegetals en forma de garlanda, i inclouen fulles d'acant molt recargolades. El primer dels dos murs inclou la data de construcció de l'edifici –o de realització dels propis esgrafiats-, i el segon s'acaba amb el mateix disseny de les flors de crisantem.

Finalment, a lo llarg del sostre de l'escala de veïns, s'esgrafia una cinta, que es perllonga fins l'últim pis de l'edifici. A l'interior de la dita cinta s'hi repeteix una recreació de fulles d'acant, amb una flor propera al card, i a les cantonades un motiu proper a la flor de la passió. És un disseny força estandarditzat, fet que sovint trobem en les escales de veïns dels edificis de Ruiz i Casamitjana.

Cal mencionar el fet que en els murs laterals del vestíbul encara es conserven petits fragments del que hauria estat el cromatisme original del conjunt d'esgrafiats. S'han conservat precisament degut a la mala praxis a l'hora de repintar les parets, que ha deixat espais sense cobrir.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- *Galeria d'autors...*, 2008.

IMATGES **N.50**

DADES GENERALS **N.51**

- Edifici: *Cases Francesc Farreras*

- Arquitecte: Antoni Millàs i Figuerola (Hospitalet de Llobregat, 1862-Barcelona, 1935)

- Data de construcció: 28 de juliol de 1902, permís d'obres

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 536-542 – c/de Villarroel, 49-51

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1452

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris i ombra natural, superfície blanc; fons siena natural, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

Tractem aquí un conjunt de quatre cases de veïns, unides per una mateixa i imponent façana, de gran plasticitat tectònica i escultòrica. L'esgrafiat es deixa pels espais interiors d'ús comú: els vestíbuls d'entrada, les escales de veïns, i els celoberts. Cal dir que la casa pertanyent al nº536 és la única que no inclou decoracions esgrafiades a l'interior.

Els vestíbuls d'entrada tenen estructures i volums diferents entre ells, però els esgrafiats de les seves parets laterals són un denominador comú. També ho són el sistema de coberta, amb cassetons, guixos policromats i pintures murals; l'arrambador ceràmic; o les portes amb vidrieres a l'àcid. Els esgrafiats s'articulen a partir de dues sanefes horitzontals, col·locades, o bé sobre l'arrambador, o sota l'escòcia de guix del sostre. La primera sanefa està formada per quatre franges horitzontals, on s'hi alternen recreacions vegetals a base de flors i fulles de vinca. De cadascuna d'aquestes recreacions en sorgeix una altra, de línies verticals, basada en dues tiges entrelligades entre si, també amb les flors i fulles de vinca. El segon eix horitzontal és una llarga garlanda ondulant amb els mateixos motius que els casos anteriors, flors i fulles de vinca. Aquest conjunt d'esgrafiats ens poden remetre, per la manera d'articular la composició, amb els del vestíbul de la Casa Elena Castellano (1907), de Jaume Torres i Grau.

L'esgrafiat de l'escala de veïns és una senzilla sanefa emplaçada per sobre de tot l'arrambador, i el seu disseny és una repetició de poms amb dues fulles de trèvol. Aquesta mateixa composició la trobem en algun dels sostres d'escala de la planta baixa.

A l'espai del celobert, que s'aixeca per sobre del replà de l'ascensor, s'hi esgrafien unes recreacions vegetals a base de fulles de trèvol, i funcionen d'emmarcament en la part superior de les finestres.

L'estat de conservació dels esgrafiats varia segons la casa de veïns i/o l'espai on es troben. Els dels de les escales i celoberts són els que es mostren en pitjor estat, ja que tenen una pàtina de brutícia important.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *Galeria d'autors. Ruta del Modernisme*, 2008;
- *L'herbari modernista*, 2006.
- LACUESTA, 2005.

DADES GENERALS **N.52**

- Edifici: *Casa Estalislau Riu*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat, (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 15 de maig de 1906, permís d'obres

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 462

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i raspat, i superfície lliscada

- Cromatisme: fons roig mangra, superfície gris

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

El tractament de la façana d'aquest edifici és força interessant, ja sigui a nivell plàstic com de tractament de les superfícies. Ara bé, allò a comentar són els esgrafiats que trobem a l'interior del vestíbul d'entrada, més en concret, sobre l'arrambador de les dues parets laterals.

El disseny que s'esgrafia es tracta exactament el mateix que trobem en un altre vestíbul d'una finca relativament propera, la Casa Joan Cots (1906-1907), del mestre d'obres Antoni de Facerias i Marimon. També tenim una altra Casa Estanislau Rius (1909-1910), projectada pel mateix Graner, i amb el mateix disseny esgrafiat al vestíbul d'entrada. La composició ens mostra una sanefa horitzontal de grans dimensions, amb un únic motiu que es repeteix successivament: un gran pom vegetal de forma molt ondulant, amb fulles semblants a la del castanyer de l'Índia i flors de forma força particular, possiblement clavellines. Els poms s'uneixen entre si per una gran tija a la part inferior. Les diferències amb els esgrafiats de la Casa Joan Cots són el cromatisme i l'acabat en el tractament de la superfície.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats és forà correcte, tot i que la tècnica amb que s'ha repintat la superfície del fons és qüestionable i poc curosa.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.53**

- Edifici: *Casa Pau Rull*

- Arquitecte: Josep Pérez i Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: 1912, finalització de les obres

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 474

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície roig magrana (diferents tonalitats); fons ocre groc, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

A l'accedir a l'interior d'aquest edifici d'habitatges, trobem un vestíbul d'entrada revestit de les decoracions habituals del modernisme. Això es reflecteix en els guixos policromats del sostre, i ens els esgrafiats de les parets laterals i les del celobert, continu al propi vestíbul.

La disposició dels esgrafiats del vestíbul és a mode de plafó rectangular, els límits del qual els creen els propis esgrafiats. Són uns contorns lleugerament ondulants, ja que formen part de la recreació vegetal que es desenvolupa a l'interior, més especialment en la part inferior del plafó. Hi observem un conjunt de gruixudes tiges, enllaçades entre elles, amb fulles d'acant i flors i capolls de roselles. La composició és simètrica, i de formes ondulants, capritxoses, i de *coup de fouet*.

Al voltant del pati de llums, que s'aixeca sobre el replà de l'ascensor, també s'hi conserven uns detalls decoratius en esgrafiat. Són uns emmarcament a la part superior de les finestres, basats en un disseny vegetal i geomètric, on s'hi inclouen fulles i flors de formes estàndards. Les fulles, però, podrien ser les del castanyer de l'Índia.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats és excel·lent, tot i que el cromatisme dels del vestíbul és força diferent al que hauria estat l'original, doncs hi ha molt poc contrast de tonalitats.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.53**

DADES GENERALS **N.54**

- Edifici: *Casa Francesc Grau Barnola*

- Arquitecte: Francesc Mariné i Martorell (Barcelona, 1845-1902), mestre d'obres

- Data de construcció: 30 d'abril de 1898, projecte; 2 de desembre de 1898, permís d'obres

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 502/504 – c/del Compte Borrell, 133

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (Gran Via de les Corts Catalanes i c/del Compte Borrell)

Descripció:

Trobem aquí tres edificis independents entre ells, amb un tractament de façana unitària. Dos d'ells s'emplacen en un xamfrà, per lo que el desplegament mural de façana ocupa una superfície important. Els elements decoratius que s'empren pel seu embelliment són els ferros colats de les baranes balconeres; l'escultura aplicada dels emmarcaments, coronaments i elements tectòniques; i especialment l'esgrafiat, aplicat per tota la superfície mural, entre les obertures dels cinc pisos planta.

La composició que s'esgrafia és a mode de tapís, amb un únic motiu ornamental repetit en sèrie: la creu andina, tan emprada i popular en l'esgrafiat del període. En aquest cas, la creu té quatre dents per costat, per lo que representa una versió a part a la de la creu andina original.

Possiblement, allò que a moments d'ara caracteritza significativament aquest conjunt de façanes és el diferent estat de conservació entre elles. I és que el tractament cromàtic varia segons la façana, quedant la de la Gran Via de les Corts Catalanes nº504 com la més desgastada i ennegrida, mentre que les dues altres finques contigües es mostren amb una policromia renovada, tot mantenint les mateixes tonalitats.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- GARCIA ESPUCHE, 1990.

DADES GENERALS **N.55**

- Edifici: *Casa Salvador Vilardell* (o *Viladevall*)

- Arquitecte: Lluís de Miquel Roca, mestre d'obres

- Data de construcció: 19 de maig de 1904, projecte

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 530

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons roig mangra, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La utilització de les arts aplicades en aquest edifici, ja sigui a l'exterior com a l'interiorment, és força remarcable. En façana, el treball en escultura decorativa és el més destacat, i en l'interior –el vestíbul-, hi veiem treballs en fusta per les bigues i per la mampara cap a l'escala de veïns, en ceràmica vidriada per l'arrambador, i en esgrafiats per diverses superfícies murals. Aquest vestíbul d'entrada modernista és un interior que transmet gran sobrietat i elegància, i el seu estat de conservació és impecable.

Els esgrafiats s'emplacen en la part superior de la paret, a mode de sanefa horitzontal, coincidint en el mateix espai que les mènsules de fusta de les bigues. La sanefa presenta la repetició continuada d'un mateix disseny, en el centre del qual hi veiem una forma semblant a un escut heràldic, amb dos motius arrodonits a l'interior, possiblement roses de forma sintetitzada. De la part superior en broten tres flors de gira-sol, de formes molt treballades. Entre els escuts s'esgrafien tiges ondulants i fulles de trèvol. Significativament, la flor del gira-sol és una constant en tot el conjunt de l'edifici, ja que no només la trobem a través de l'esgrafiat, sinó també en el mateix sistema de bigues, i en els emmarcaments escultòrics de les façanes. La resta de superfície de paret del vestíbul –entre els esgrafiats i l'arrambador- es treballa amb un estucat de línies molt fines, amb un disseny de formes geomètriques i d'influència de la *Sezession* vienesa.

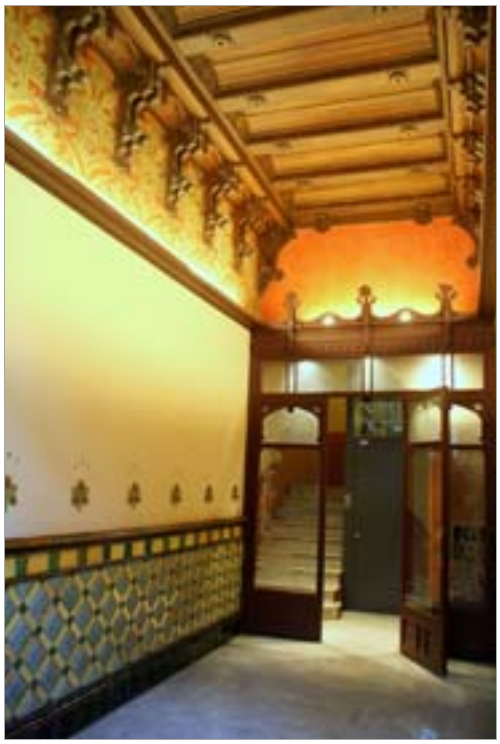
Projectada pel mateix mestre d'obres, trobem una altra Casa Salvador Vilardell (o Viladevall) (1902), situada al c/d'Aragó nº386, i amb un vestíbul que presenta una altra versió semblant d'aquests dissenys d'esgrafiats. En aquest cas, es repeteix la mateixa sanefa amb els escuts heràldics i els motius que els complementen.

Tan per l'estil del disseny esgrafiat, com pels motius emprats, els d'aquest vestíbul de la Gran Via es podrien connectar amb els que utilitza Josep Puig i Cadafalch per la Casa del carrer de la Boqueria nº12, i més concretament, amb els de la part superior de la façana, on hi trobem flors de gira-sol de manera successiva.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.56**

- Edifici: *Casa Timoteu Guasch*

- Arquitecte: Jeroni Granell i Mundet (Barcelona, 1834-1889), mestre d'obres

- Data de construcció: 16 d'abril de 1870, permís d'obres

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 546

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície Montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Gran Via de les Corts Catalanes)

Descripció:

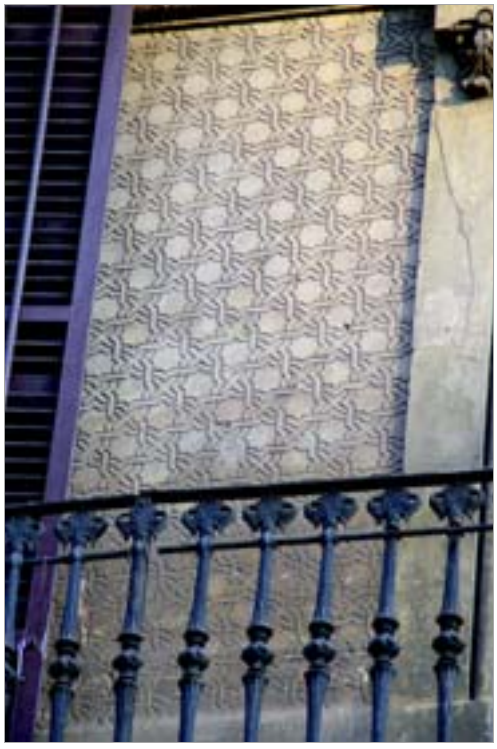
La construcció d'aquest edifici pertany a la segona embranzida constructiva de l'Eixample, i les seves característiques formals són les típiques del període: solucions academicistes, línies rectes, i certa austeritat ornamental. La façana, que com podem veure, fa poques concessions a la decoració, inclou un esgrafiat, contemporani a la construcció del propi edifici. Es tracta d'un disseny disposat a mode de tapís, damunt les superfícies murals d'entre les obertures balconeres del segon, tercer i quart nivell. La planta baixa té un revestiment ceràmic molt posterior, i el primer i el cinquè nivell es treballen amb un senzill estucat de franges horitzontals. Els motius ornamentals de l'esgrafiat són de caire geomètric, i s'alternen estrelles de vuit puntes amb creus en aspa, entrellaçades unes amb les altres. Es tracta exactament de la mateixa composició que trobem en dues de les façanes del Conjunt de cases del c/de la Junta de Comerç (1864), concretament les dels números 4 i 6. Així doncs, aquests edificis tenen en comú una cronologia molt primerenca en la utilització de l'esgrafiat amb una concepció (a mode de tapís) que ja apunta amb les que ens trobarem en ple modernisme.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- GARCÍA ESPUCHE, 1990.

DADES GENERALS **N.57**

- Edifici: *Edifici d'habitatges de la Gran Via de les Corts Catalanes nº556*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1880; 1900, esgrafiats del vestíbul

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 556

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

El nostre interès en aquest edifici d'habitatges, com molts de la seva tipologia, rau en l'interior, més en concret, en el vestíbul d'entrada. En aquest interior, hi trobem un massís arrambador de ceràmica vidriada blanca, i per sobre d'aquest, s'hi desplega un esgrafiat en els murs laterals. La ceràmica vidriada i l'esgrafiat són els dos únics elements d'arts aplicades destacables en el vestíbul.

Al observar la composició esgrafiada, hi veiem exactament el mateix disseny –amb un cromatisme diferent- que trobem en el vestíbul de la Casa Salvador Rovira (1902), al carrer del Bonsuccés, a Ciutat Vella. Aquest disseny es basa en un esquema compositiu a partir de dues sanefes horitzontals, a les parts superior i inferior de l'espai mural, i una sèrie de franges verticals com a nexes d'unió entre les sanefes. S'hi observen figures femenines en diverses actituds en les dues franges horitzontals, i recreacions vegetals amb brancatges, fullatges i flors de peònia i de la passió. En general, és un model d'esgrafiat de trets simbolistes, i cronològicament no coincideix amb la construcció del propi edifici, ja que aquest es construeix al voltant de la dècada dels 80 del segle XIX. Contemporànies a l'edifici sí son les sanefes horitzontals estucades en els escòcies del mur, basades en la repetició de palmetes, molt emprades en el període previ a l'eclosió modernista.

Un fet a denotar és l'inapropiat sistema de tubs i cables que cobreix una part de la sanefa esgrafiada superior, deixant a les figures femenines literalment "decapitades". A part, la situació actual de monocromia de les dues superfícies d'estuc resta la exuberància i la riquesa decorativa que es pretenen obtenir amb els dissenys representats.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- https://sites.google.com/site/barcelonamodernista/casa-salvador-rovira (12/06/2013).

DADES GENERALS **N.58**

- Edifici: *Edifici d'habitatges de la Gran Via de les Corts Catalanes nº576/Carrer de Muntaner nº21*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1900

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 576 – c/de Muntaner, 21

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'únic element de decoració plàstica destacat d'aquest edifici, de línies senzilles i austeres, és el conjunt d'esgrafiats que trobem en les parets laterals del vestíbul d'entrada. Es tracta d'una composició que poc té a veure amb l'aspecte exterior i els altres elements interiors de l'edifici, doncs és més rica i sumptuosa.

En el disseny d'aquests esgrafiats hi observem una sèrie d'eixos verticals, a mode de columnes, per tota la superfície del mur, i un gran eix horitzontal a la part inferior, a mode de cinta. Segueix la mateixa estructura compositiva que ja hem vist en altres vestíbuls de l'Eixample, la idea de voler suggerir una galeria o porxo, amb llurs columnes –o pilastres- i ampit. Els espais centrals que genera l'estructura s'esgrafia amb un disseny a mode de tapís, on s'hi col·loquen repetidament poms de flors de card, amb llurs tiges i pètals, tots ells molt ondulants. L'interior de les columnes també incorpora detalls vegetals, com una llarga tija, amb arrels a la base, i una flor de peònia a la part del capitells. Dins de la cinta horitzontal també s'hi esgrafia una repetició de fulles de formes anguloses, possibles acants o trèvols.

L'estat de conservació dels esgrafiats és molt bo, tot i que el sistema de cables coberts per una carcassa impedeix la seva visualització completa per la part superior.

Bibliografia/Documentació:

- GARCÍA ESPUCHE, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.59**

- Edifici: *Casa Jeroni Granell*

- Arquitecte: Jeroni F. Granell i Manresa (Barcelona, 1867-1931)

- Data de construcció: març de 1902, inici de les obres; 8 de gener de 1904, finalització de les obres

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 582

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1454

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i lliscat, i superfície lliscada

- Cromatisme:

- Vestíbul: fons blanc, superfície montjuïc

- Escala: fons òxid de ferro vermell i ocre roig, superfície blanc, ocre roig, roig mangra i verd crom; fons roig magrana, verd crom i ocre groc, superfície blanc

- Pati de llums: fons òxid de ferro vermell i blau, superfície blanc; fons gris, superfície ombra calcinada, verd crom, ocre groc, ocre roig, i òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

Tractem aquí una casa molt singular, construïda en plena eclosió del modernisme, i projectada per Jeroni F. Granell i Manresa, sens dubte un dels arquitectes del període que més i millor empra la tècnica de l'esgrafiat en les seves obres. La Casa Granell de la Gran Via reserva bona part de les seves arts aplicades als espais interiors comuns de l'edifici. I d'entre aquestes arts, la de l'esgrafiat té un paper protagonista, ja per l'extens espai mural que ocupa, com per la seva varietat de dissenys, o la brillant execució de la pròpia tècnica.

El vestíbul és l'espai on els esgrafiats es juxtaposen amb les altres tècniques decoratives sense ser la més rellevant. Trobem un arrambador de ceràmica i marbre molt prominent, vitralls, guixos policromats, i làmpades i agafadors de llautó daurat molt treballats. Tot el perímetre de paret per sobre de l'arrambador es revesteix en esgrafiat, incloses les parets frontals, al voltant dels marcs de fusta de les portes. El disseny es basa en un únic motiu ornamental, disposat a mode de tapís. El motiu és el d'una flor de formes esquemàtiques i sintètiques, possiblement una peònia –és d'abundants pètals amples-. Es projecta sobreposada en ella mateixa, i en mides diverses. El relleu en que s'esgrafia és molt rebaixat, i el conjunt confereix a l'espai una atmosfera refinada i sòbria.

L'espai de l'escala de veïns presenta uns dissenys d'esgrafiat molt originals i sumptuosos, i és la tècnica artística aplicada sens dubte més destacada de l'espai. A part, hi ha diferents dissenys, segons el lloc on es troben. Primerament, tenim el recinte previ a l'escala, un primer replà on es situa la cabina de la porteria, l'ascensor, i on s'obre el pati de llums. Aquest tram s'esgrafia amb una disposició a mode de tapís, i l'únic motiu que es representa és el d'una rosa, de forma molt circular, seguint el model de les roses dels vitralls emplomats de l'època. Limitant el "tapís" de roses, a la part superior s'hi esgrafia una cinta horitzontal, amb una sanefa a base de fulles i flors igualment de rosa.

A lo llarg de tota l'escala de veïns es disposa un arrambador treballat totalment en esgrafiat. És de línies molt ondulants i sinuoses, concebut com una gran sanefa, i repeteix un únic motiu ornamental: una gran tija, de línies molt ondulades, i de la que broten petites flors i boletes. Tot el conjunt de la tija es veu perfilat per una línia que va resseguint els contorns de la planta, conformant un tot molt original i de connotacions aquàtiques.

Els trams de sostre de l'escala, i els de cada replà d'habitatges, també inclouen esgrafiats. Els sostres d'escales mostren una sanefa molt ample, que es perllonga per tot l'immoble, i que representa una recreació vegetal a base de fines cintes ondulants i flors estàndards –possibles margarites, i similars a les del interior de l'arrambador-. Als sostres dels replans, aquesta recreació vegetal de l'escala canvia de concepció i, en comptes de plantejar-se com una sanefa, s'encabeix en diferents plafons, obrats en guix daurat de formes ondulants.

En els murs del pati de llums és on trobem el desplegament d'esgrafiats més lluït i ben treballat de l'edifici. Els que decoren les tres parets/galeries de l'espai mostren diferents dissenys, disposicions i estils. En la paret frontal del primer pis s'hi esgrafia una recreació vegetal que empra els mateixos motius que hem vist en els sostres de l'escala i replans, però en diferent concepció i cromatisme. Aquí, les cintes tenen una forma especialment curvilínia. En les parets laterals, les finestres s'envolten novament amb aquestes cintes ondulants i amb petites flors esgrafiades. La resta dels murs del cel obert s'ornamenta amb una frondosa i molt detallada composició, basada en un gran roserar, amb fullatge i roses de diferents cromatismes. És un disseny vegetal molt atapeït, on les fulles i flors ocupen gran part de la superfície mural. Els brancatges inclouen les característiques espines, i l'estil generals del dibuix ens remeten lleugerament a les dels vitralls de la mateixa època.

El conjunt d'esgrafiats interiors d'aquesta Casa Granell és un dels més reeixits en la producció del seu arquitecte. Un fet interessant a remarcar és la unitat estilística dels esgrafiats de l'escala de veïns i del cel obert, tot i la diversitat de composicions i concepcions en l'aplicació dels mateixos esgrafiats sobre el mur. Els del vestíbul són els que es diferencien més respecte a la resta, amb un estil molt refinat, depurat, i una execució molt plana.

La Casa Granell de la Gran Via és objecte d'una profunda restauració que finalitza l'any 2004, duta a terme per l'empresa Restaura i l'arquitecte Josep Sala Caísima. A part de rehabilitar la façana i molts aspectes de les zones comuns, es porta a terme un procés de transformació del vestíbul, recreant-lo tal i com el planteja Granell a principis del segle XX, amb l'ajuda de fotos antigues. Per tant, l'esgrafiat d'aquest espai és de nova creació, tot i que totalment fidel al disseny i cromatisme de l'època.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- GIL, 1999.
- GIL, 2004.
- *L'herbari modernista*, 2006.

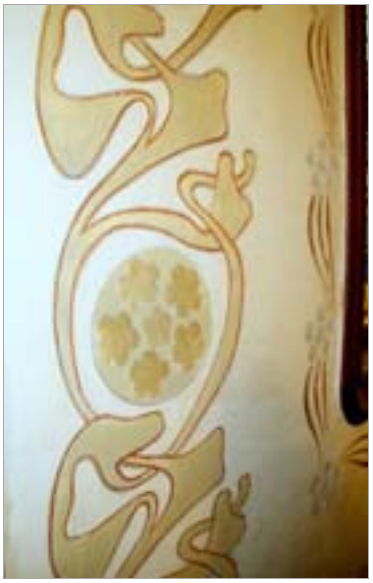

N.59

DADES GENERALS **N.60**

- Edifici: *Casa Pere Soler*

- Arquitecte: Antoni de Facerias i Marimon, mestre d'obres

Josep Masdéu i Puigdemasa (Barcelona, 1851-1930), mestre d'obres, ampliació

- Data de construcció: 28 de maig de 1904, projecte; 1912, ampliació d'una planta

- Emplaçament: c/d'Entença, 10

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície blau

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Entença)

Descripció:

La façana d'aquest edifici no destaca per la preponderància dels seus elements ornamentals, ja que tant l'escultura aplicada en pedra artificial, com els ferros colats de les baranes, o l'esgrafiat del parament, són de dissenys estandarditzats, i cap d'aquestes tres tècniques sobresurt per sobre de l'altre. Tot i això, és cert que l'esgrafiat mereix una menció en aquest catàleg, principalment per la seva abundant superfície que ocupa en la façana de l'edifici.

És un esgrafiat aplicat a mode de tapís, de tema totalment vegetal, i amb un marcat eix de verticalitat. El motiu ornamental que es va repetint és el d'un pom de tres flors, de formes estandarditzades i de pètal ample, i amb unes tiges que formes llaceries ondulades entre pom i pom. Aquest mateix disseny per esgrafiat el trobem en la façana de la Casa Manuel Bargués (1926), projectada per Joaquim Coderch, i on la policromia dels motius ornamentals juga un paper important en la imatge general de la casa. Això ens porta a mencionar que l'estat de conservació de l'esgrafiat de la Casa Pere Soler és deficient. Ho és no només pels despreniments puntuals i les diverses taques de brutícia que hi veiem, sinó també per la tonalitat cromàtica homogènia al que se la relegat, fent que el conjunt passi força desapercebut i difícil d'apreciar.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*

DADES GENERALS **N.61**

- Edifici: *Casa Antoni Vidal*

- Arquitecte: Dimas Vallcorba i Campmany (Molins de Rei, 1877-?), mestre d'obres

- Data de construcció: 12 de març de 1902, projecte; 26 d'abril de 1902, permís d'obres

- Emplaçament: c/d'Entença, 46

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície verd maragda; fons blanc, superfície montjuïc i verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Entença)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquesta casa de veïns entre mitgeres, de cinc pisos habitables i planta baixa, conté una quantitat important de superfície esgrafiada, tant en la façana, com en el vestíbul d'entrada.

L'esgrafiat exterior es disposa sobre el mur a mode de tapís, ocupant tot el parament dels cinc pisos planta. El disseny es basa en una recreació vegetal a mode de planta enfiladissa, amb una marcada verticalitat. Els motius ornamentals dels que es composa són tiges molt fines i sinuoses, i petites formes florals obertes i en capoll, possiblement lliris. Tan per l'estil formal, com per la concepció del disseny, aquests esgrafiats ens remeten a altres que trobem en més façanes de l'Eixample, com la de la Rda. de Sant Antoni nº70 (1929). Fins i tot el cromatisme dels dos casos coincideixen. La comparació entre els dos esgrafiats d'aquestes dues façanes ens deixa veure com, tot i emprant un mateix motiu ornamental –o molt semblant-, segons la quantitat del motiu disposada, el resultat és més lleuger i espaiós, o pel contrari, més bigarrat i dens.

Pel que fa els esgrafiats de l'interior, els trobem a lo llarg dels dos murs laterals del vestíbul. Es disposen a partir de quatre plafons, col·locats en verticals, i de forma rectangular. A l'interior de cada un s'hi esgrafia una recreació vegetal de gran magnificència, a mode de planta enfiladissa. Ens mostra com les fines tiges s'enfilen verticalment, creant les formes ondulants tan característiques del *coup de fouet*. L'espècia floral que podem identificar en el conjunt és la de la rosa salvatge, recreada d'una forma força esquemàtica, i les fulles secundàries són d'acant.

Entre els dissenys esgrafiats de l'interior i de l'exterior no es crea un raport estilístic-formal, però sí coincideixen en la densitat dels motius ornamentals sobre el parament . A part, en ambdós casos, l'estat de conservació és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.62**

- Edifici: *Casa Ramón Jansà*

- Arquitecte: Miquel Madorell i Rius (Hospitalet de Llobregat, 1869-Barcelona, 1936)

- Data de construcció: 7 de juny de 1910, projecte; 9 de juny de 1910, permís d'obres

- Emplaçament: c/de Floridablanca, 79-81

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

En la façana d'aquest edifici entre mitgeres s'hi observa una remarcable utilització de les arts aplicades a l'arquitectura, com l'estuc del parament imitant carreus desbastats, els ferros forjats de les baranes, o la detallista escultura decorativa en nombrosos detalls. Però l'espai més sumptuós a nivell ornamental és el vestíbul d'entrada, on s'hi despleguen tot un seguit de tècniques decoratives que, entre elles, creen un efectista joc visual i cromàtic. Aquestes són: els vitralls emplomats de la porta interior, els enguixats del sostre, les ceràmiques vidriades de l'arrambador, i del nostre especial interès, els esgrafiats de les parets laterals.

Els dits esgrafiats es disposen sobre el mur a partir de dues grans sanefes horitzontals, situades una sobre l'arrambador, i l'altre per sota de la imposta del sostre. Les sanefes són idèntiques entre sí, amb la única diferència que la sanefa superior es col·loca a la inversa. L'esgrafiat representa una recreació vegetal de complexa composició, basat en un entramat de tiges, fullatges d'acant, i flors en forma de ventall i d'estams molt marcats, possiblement clavells. Les dues sanefes queden connectades entre sí per mitjà d'una sèrie de franges verticals ribetejades, amb una certa reminiscència a columnes estriades. A part d'aquestes franges verticals, la resta del disseny s'esgrafia a partir de línies corbes, lo que dóna al conjunt molt dinamisme i sinuositat.

Entre les diferents tècniques decoratives del vestíbul s'estableix un interessant diàleg, tant a nivell formal, com de coincidència dels motius ornamentals. En els enguixats del sostre s'hi aprecia el mateix gust per la línia corba, i en les ceràmiques de l'arrambador s'hi poden distingir les fulles d'acant.

Tot aquest conjunt interior mostra un estat de conservació excel·lent, i entre els esgrafiat i les guixeres s'estableix un raport cromàtic molt elegant i refinat.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- https://sites.google.com/site/barcelonamodernistaisingular/lesquerra-de-leixample---sant-antoni/casa-ramon-jans (8/11/2012).
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.63**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Floridablanca nº83*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1900

- Emplaçament: c/de Floridablanca, 83

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície verd maragda; fons montjuïc, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Floridablanca)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges, de façana estreta i estructurada en planta baixa i cinc plantes habitables, presenta un revestiment mural esgrafiat, molt colorista i ben conservat. Al primer pis hi observem una tribuna que ocupa la meitat de l'espai exterior de la planta, i possiblement fou adherida posteriorment a la construcció de l'obra.

Els esgrafiats es disposen sobre el parament a mode de tapís mural, sense limitacions tectòniques. El disseny modular recrea una gran planta enfiladissa. Hi ha una gran proliferació de tiges molt ondulants, i d'aquestes neixen flors i fulles de crisantem, i petites flors de margarita i campaneta. Les línies compositives tendeixen a la verticalitat, i per la quantitat de motius representats, ens resulta força bigarrada. També cal destacar un cert grau de detallisme en els atributs d'alguns motius, com en els flors de crisantem.

Cal dir que aquesta façana va ser objecte d'una acurada restauració, dins el *Programa Raphael 2001*, impulsada per l'Associació ProEixample, l'Ajuntament de Barcelona, i la Comissió Europea. D'aquesta manera, el seu estat de conservació actual és excel·lent.

Pel que fa els espais interiors, les dues parets laterals del vestíbul d'entrada també s'esgrafien. Aquí hi trobem dues gran sanefes horitzontals, situades sobre l'arrambador de ceràmica i sota la cornisa, amb les mènsules de l'embigat. El perfil d'aquesta sanefa és de forma de mig ventall, i en l'interior s'hi esgrafia una llarga tija de la que broten fullam i flors silvestres. L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors també és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.
- *L'Informatiu del Col·legi d'Aparelladors i arquitectes tècnics de Barcelona*, nº179, febrer 2001, p.9.

DADES GENERALS **N.64**

- Edifici: *Cases Josep Maria Benages*

- Arquitecte: Isidre Reventós i Amiguet (Barcelona, 1849-1911), mestre d'obres

- Data de construcció: 30 de novembre de 1899, projecte; 18 d'abril de 1900, permís d'obres

- Emplaçament: c/de Floridablanca, 85-87

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre roig i òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Floridablanca)

Descripció:

Tractem aquí dos edificis veïns i idèntics entre ells. La seva estructura és l'habitual del període en un edifici d'habitatges, i consta de planta baixa, i cinc pisos planta, el primer del qual es tracta a mode d'entresol. La presència de les arts aplicades a l'arquitectura es fa palesa en els emmarcaments en escultura decorativa, les balustrades en ferro colat, i més prominentment en els esgrafiats del parament de les quatre plantes superiors.

Hem d'assenyalar, però, que dins la producció arquitectònica del seu mestre d'obres, Reventós i Amiguet, aquests edificis bessons queden lluny de la monumentalitat decorativa amb el que l'autor dota a les seves obres. Les Cases Josep Maria Benages són d'un disseny més aviat auster i senzill, i els esgrafiats exteriors no mostren la presència ornamental que, pel voltant de les mateixes dates, Reventós i Amiguet sí dóna a obres, com a les barcelonines Cases Esteve Parera (1900-1901).

Els esgrafiats es disposen en els espais murals que es formen entre les obertures balconeres, i que són de forma rectangular. Els motius ornamentals no s'encabeixen dins de cap delimitació determinada, i la seva disposició és a mode de tapís. La composició esgrafiada es basa en la reproducció d'un únic motiu, de caire vegetal, i en forma de pom. Tot i que les formes del motiu són esquemàtiques i poc detallades, podem deduir que la flor que corona el pom és la del lliri. Aquí la veiem esgrafiada de forma molt sintetitzada i a partir de línies de poc gruix.

L'única diferència evident entre els esgrafiats dels dos edificis és el seu estat de conservació i cromatisme. Es denota que les dues façanes han estat restaurades amb anterioritat, però la del nº87 més recentment, i amb un to cromàtic de la superfície més clar i lluminós.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- GARCIA ESPUCHE, 1990.
- https://sites.google.com/site/barcelonamodernista/casas-esteve-parera---jaume-forn (2/11/2012).
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.65**

- Edifici: *Cases Jaume Petit*

- Arquitecte: Joan Bruguera Roget (1879-1962)

- Data de construcció: maig de 1907, projecte; 26 de novembre de 1907, permís d'obres

- Emplaçament: c/de Floridablanca, 115-117 – c/del Compte d'Urgell, 32-34

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Floridablanca i c/del Comte d'Urgell)

Descripció:

Aquest gran conjunt d'edificis en xamfrà consta de tres finques independents, englobades en una mateixa façana de manera unitària. La imatge exterior de l'edifici ha patit diverses modificacions, o més aviat mutilacions, per lo que la voluntat original d'unitat de conjunt se n'ha ressentit. Del monumental coronament, basat en tres arcs apuntats molt estilitzats, i amb una gran obertura balconera en el central, només se'n conserva el del nº117 del c/de Floridablanca. La façana cantonera i la del c/del Comte d'Urgell romanen amb una remunta plana.

El parament dels quatre primers nivells planta es cobreix amb estucats que imiten carreus irregulars, mentre que la última planta es reserva pels esgrafiats. Aquests es disposen en els espais que formen uns arcs escarsers i unes semi-columnes jòniques, i també al voltant de l'obertura balconera. S'hi esgrafien recreacions vegetals que mostren abundants tiges i fullam, i on s'hi pot identificar acants i una flor estàndard de pètal ample. Els acants tenen unes formes molt allargassades i ondulants, i són tan punxeguts que es podrien confondre amb fulles de card.

Als espais de mur entre les columnes jòniques de la cinquena planta, hi trobem dos espais rectangulars que també s'esgrafien, aquí amb un disseny i un estil diferents al dels arcs. Es una recreació vegetal en vertical, amb una gran tija de la que ramifiquen fulles d'acant, ondulants i recargolades, i flors inspirades en la rosella. L'execució d'aquest segon esgrafiat és acurada i detallista, amb fines incisions en fulles i flors per remarcar les seves característiques vegetals.

Finalment, hi ha un tercer espai amb aplicació d'esgrafiats, i és la part superior de l'únic coronament conservat. El seu estat de conservació és pèssim, però tot i amb això, podem arribar a identificar una recreació vegetal amb fulles de castanyer de l'Índia i les mateixes flors estàndards que hi ha als arcs. Al centre, i passant gairebé desapercebut, hi trobem un motiu molt original i anecdòtic, la figura d'un gran gat, amb bigotis prominents i un lleuger somriure. La presència d'aquest animal coronant la façana possiblement no té cap justificació concreta, però aquest mateix motiu es repeteix a través de la pintura mural emplaçada en el sostre del vestíbul d'entrada, fent del gat el *leitmotiv* de la casa.

L'estat de conservació d'aquesta gran façana és d'un deteriorament important, doncs els estucats ennegrits rauen, i els esgrafiats mostren patologies com despreniments i descoloració, i que els fan molt poc apreciables des del carrer.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.66**

- Edifici: *Casa Ramiri Gènova*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 16 d'abril de 1908, projecte

- Emplaçament: c/de Floridablanca, 129 – c/de Villarroel, 19

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície gris

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Els espais interiors amb esgrafiats que volem comentar pertanyen a una de les tres finques englobades en un gran edifici cantoner. És en la casa situada just al centre del xamfrà on els trobem, i la seva adreça es subscriu a dos carrers i números diferents, c/de Floridablanca, 129; i c/de Villarroel, 19.

Els esgrafiats del vestíbul d'entrada els trobem situats en les dues parets laterals, a mode de dues grans sanefes horitzontals, l'inferior just per sobre de l'arrambador ceràmic, i la superior per sota l'imposta del sostre. En la primera hi observem una successió de garlandes de fulles, damunt les quals també s'hi esgrafien uns poms amb fullatge i una flor estàndard, possiblement una rosella o un cascall.

La sanefa superior presenta una composició més complexa, i és de majors dimensions. Hi observem una sèrie de figures femenines sostenint unes garlandes de fulles idèntiques a les inferiors. Alhora també sostenen una cinta de la que pengen corones de flors, aquí també roselles o cascalls. Les figures femenines són les protagonistes del conjunt, i es representen "a la manera clàssica o antiga", amb túniques grecoromanes i turbants al cap. La posició del cos és de dinamisme, les cares es representen de perfil, i les capes i faldilles de les túniques ondegen al seu voltant.

Resseguint el sostre de l'escala de veïns, s'hi esgrafia una cinta de disseny estàndard, de proporcions generoses, i a l'interior de la qual s'hi perllonga una gran tija ondulant, amb flors de colitxos i diversos fullatges i capolls.

L'estil dels esgrafiats del vestíbul d'entrada és força diferent al de l'escala de veïns. La temàtica dels primers correspon a un gust, podríem dir, més propi del noucentisme, amb motius ornamentals classicistes. Però la forma en com es col·loquen sobre el mur, a través de sanefes horitzontals, respon encara a les concepcions típiques del modernisme, en comptes d'emmarcar-los a partir de plafons, com succeeix en ple noucentisme. Els esgrafiats de l'escala, en canvi, segueixen la composició característica modernista, a mode de cinta i amb sanefa ondulant.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.67**

- Edifici: *Casa Cebrià Calvet*

- Arquitecte: Manuel Guitart Codorniu, mestre d'obres

- Data de construcció: març de 1901, projecte; 1902, data en façana

- Emplaçament: c/de Manso, 22

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom i superfície ocre groc (original)
fons i superfície blanc; fons òxid de ferro vermell i superfície blanc (actual)

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'aspecte exterior d'aquest edifici, construït entre mitgeres, ofereix una rica ornamentació en diferents tècniques i materials: escultura decorativa, ferro colat, i petites sanefes esgrafiades. Ara bé, és en el vestíbul d'entrada on volem centrar el nostre comentari, ja que bona part dels seus murs es revesteixen també amb esgrafiats.

En els paraments laterals d'aquest vestíbul, i per sobre d'un arrambador obrat en pedra artificial, s'hi disposa un conjunt esgrafiat ple d'elements vegetals. La part central del mur s'esgrafia a mode de tapís, amb un únic motiu seriat, i que recrea la flor de lis. A cada lateral del mur també s'hi esgrafien cinc fines faixes verticals a mode de pilastres, repartint així en quatre plafons els espais dels lliris. A l'interior d'aquestes faixes hi trobem una sanefa amb la representació de la fulla del card. Coronant aquest conjunt, s'esgrafia un fris amb una gran sanefa que recrea de nou la planta del card, aquí amb llur fullatge i flors. Aquesta sanefa actualment queda parcialment tapada per un sistema de cables. La mateixa sanefa de cards, aquí sense impediments visuals, s'esgrafia en el fris que es forma en el mur entre el vestíbul i l'espai d'accés a l'escala de veïns. Finalment, sobre la porta de sortida a l'exterior, hi observem un graciós medalló esgrafiat on s'hi llegeix "Bon dia.", saludant així al veïns abans de sortir al carrer.

Cal dir que aquests esgrafiats interiors van patir una variació cromàtica important fa aproximadament 15 anys, i van ser repintats en blanc en gairebé la seva totalitat, tal i com ens ha volgut informar una veïna de la finca.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- GARCIA ESPUCHE, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.67**

DADES GENERALS **N.68**

- Edifici: *Cases Josep Amat*

- Arquitecte: Josep Amargós Samaranch (Barcelona, 1849-1918), reforma de façana i ampliació

- Data de construcció: 1 d'abril de 1863, projecte; 23 de febrer de 1902, reforma de les façanes i ampliació

- Emplaçament: c/de Muntaner, 8-10

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície siena natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Muntaner)

Descripció:

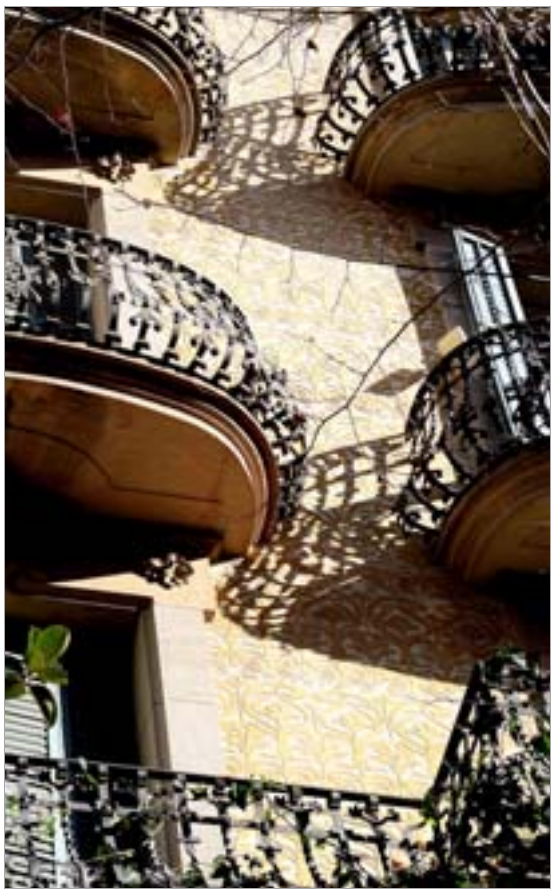
Tractem aquí les façanes de dos edificis veïns i totalment idèntics, tant a nivell formal, com estructural. El conjunt inclou un treball de gran qualitat en les baranes balconeres de ferro forjat, amb formes molt ondulants i vegetals. També hi veiem el treball d'estucats imitant carreus de pedra, present en tot mur de la planta baixa i de la primera planta habitable i, amb més relleu i preponderància, a les mitgeres que delimiten cada edifici.

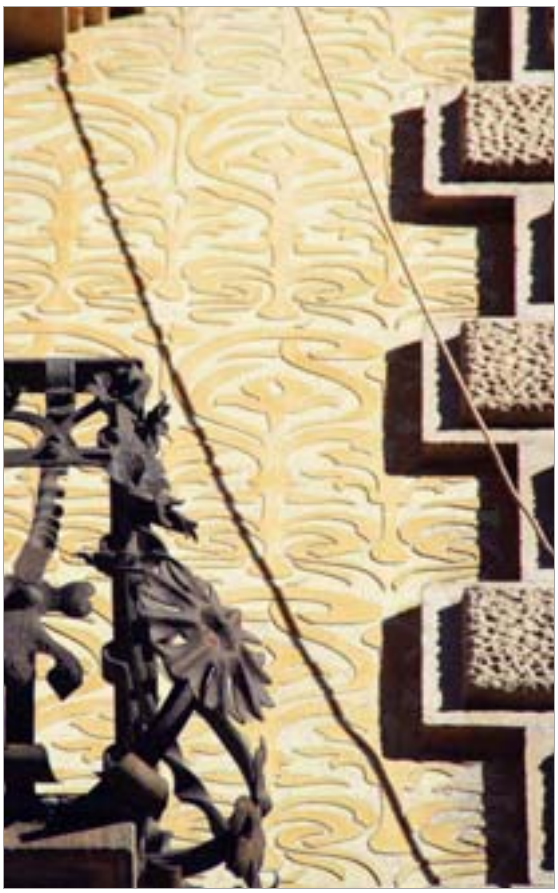
L'esgrafiat de les dues façanes s'estén a mode de gran tapís mural, i cobreix el parament de les segones a les cinquenes plantes habitables. Els motius que s'esgrafien es basen en un mateix disseny modular que tendeix a la verticalitat, i amb línies molt ondulants i arrodonides. Tots són motius d'origen vegetal, i entre la proliferació de tiges i capolls, es pot distingir una forma de flor propera al lliri, tot i ser força esquemàtica. Aquest disseny és el mateix que trobem en les façanes de la Casa Jaume Tintoré (1901-1903), al c/de Bailen nº129 – c/de Còrsega nº330.

Resulta un conjunt d'esgrafiats de gran magnificència i qualitat, però és cert que aquesta tècnica decorativa no representa l'única protagonista ornamental de les façanes, ja que el seu cromatisme és un tant discret, i els forjats són molt preponderants, com ja s'ha comentat. Si bé ambdues finques gaudeixen d'un estat de conservació bo, els esgrafiats del nº10 tenen una tonalitat cromàtica un tant més pujada, però es un fet poc apreciable a primera vista.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- http://artnouveau.eu/es/author.php?author=9 (19/11/2012).

DADES GENERALS **N.69**

- Edifici: *Casa Joan Cots*

- Arquitecte: Antoni de Facerias i Marimon, mestre d'obres

- Data de construcció: 19 d'abril de 1906, projecte; 1907, any a la façana

- Emplaçament: c/de Muntaner, 13

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell i verd maragda, superfície verd crom;
fons verd crom, superfície òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

L'exterior d'aquesta casa d'habitatges mostra una generosa quantitat d'arts aplicades a l'arquitectura, com estucats, escultura decorativa, o ferros colats. A part, la façana es remata amb un coronament curvilini que destaca per sobre dels altres contigus. La tècnica de l'esgrafiat, però, la trobem a l'interior de l'edifici, concretament en el vestíbul, l'escala de veïns i el patí de llums. El fet de relegar aquesta tècnica a l'interior és força habitual en la producció arquitectònica del mestre d'obres Antoni de Facerias i Marimon, i així ho trobem en les barcelonines Casa Joan Baptista Pascual (1907), al c/del Rosselló nº 172; i en la Casa Pere Alemany (1911-1912), al c/d'Entença nº41.

L'esgrafiat del vestíbul es basa en una sola sanefa de grans dimensions, situada horitzontalment sobre un senzill arrambador, i amb un disseny que mostra un mateix motiu successivament. Es tracta d'un gran pom de forma molt ondulant, amb fulles de castanyer d'Índies i flors de clavellina, unides entre si per una gran tija a la part inferior.

Al accedir al replà de l'ascensor i a l'escala de veïns, hi observem una sanefa que ressegueix el perfil de l'arrambador, ja sigui recte o escalonat. Arribar a l'última planta de l'edifici, i s'hi representen dues fines tiges, de les que broten una successió de fulles de formes esquemàtiques, possiblement les de l'heura o de la parra.

Finalment, en els murs del pati de llums s'hi esgrafien unes cintes horitzontals, una en cada nivell, amb una sanefa de motius vegetals a l'interior. El disseny és senzill i poc original.

Aquest conjunt d'esgrafiats interiors presenta un estat de conservació força deteriorat. El cromatisme de la superfície mural del vestíbul és gairebé impossible de reconèixer, i les parets del pati de llums es veuen totalment ennegrides per una patina de brutícia.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* sevei *on-line.*
- https://sites.google.com/site/barcelonamodernista/antoni-de-facerias-i-marimon (12/11/2012).
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.70**

- Edifici: *Cases Joan Lladó*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 23 d'abril de 1906, projecte; 7 de juliol de 1908, permís d'obres

- Emplaçament: Rda. de Sant Antoni, 45-47

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície blau, ocre groc i blanc; fons siena natural, superfície verd crom i ocre roig; fons verd crom, superfície verd maragda i òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbuls d'entrada (Rda. de Sant Antoni)

Descripció:

La imatge exterior d'aquestes dues cases bessones denota un treball interessant de les arts aplicades a l'arquitectura, com en els estucats imitant carreus regulars i irregulars, en l'escultura decorativa en pedra artificial, i en els ferros forjats de les baranes balconeres. És en els seus vestíbuls d'entrada, però, on hi trobem el gran desplegament ornamental (i cromàtic) que volem comentar. Les parets i el sostres es cobreixen amb esgrafiats, ceràmiques, enguixats i pintures murals, i l'espai es delimita amb una gran porta amb vitralls emplomats.

Pel que fa al disseny dels els esgrafiats pròpiament, la seva disposició sobre el mur adopta l'estructura a mode de "galeria". Tenim dues sanefes horitzontals, diferents entre elles, situades una a cada extrem de la paret, i una sèrie de franges verticals com a nexe d'unió entre les horitzontals. Com en molts altres casos d'esgrafiats en vestíbuls, aquesta composició mural és una recreació imaginària del que podria ser una galeria o un porxo amb columnes, cornisa i ampit. Els motius que es representen dins les sanefes i franges són recreacions vegetals, a partir de tiges de línies rectes i ondulants, i amb representacions de fulles d'acant i flors de margarites. És una composició molt simètrica i equilibrada, ja que les línies verticals i les horitzontals tenen la mateixa rellevància. El vestíbul nº47 conserva un detall esgrafiat en l'espai mural de la paret frontal, i que mostra una recreació vegetal a mode de llinda, amb grans fulles d'acant i unes fors encabides en formes quandangulars.

Cal remarcar que, tot i que ambdós vestíbuls són també bessons, l'aparença actual dels seus esgrafiats és ben diferent. El vestíbul del nº47 ha conservat una policromia més acord a l'original, ja que no ha patit cap restauració recent. En canvi, el vestíbul del nº45 llueix unes policromies un cert artificioses, amb unes tonalitats molt intenses i, segons el nostre parer, poc representatives del període original.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- DUNCAN, 1994.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.71**

- Edifici: *Edifici d'habitatges de la Ronda de Sant Antoni nº70*

- Arquitecte: Domènec Sugrañes i Gras (Reus, 1878-Barcelona, 1938)

- Data de construcció: 1929

- Emplaçament: Rda. de Sant Antoni, 70

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons groc llimona, superfície verd maragda; fons verd crom, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Rda. De Sant Antoni)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquesta casa de veïns es troba en un carrer limítrof entre el Raval (Ciutat Vella) i Sant Antoni (Eixample). Tot i que l'edifici pertany oficialment al Raval, l'estructura arquitectònica del mateix ens permet incloure'l com un edifici entre mitgeres més propi de l'Eixample. La planta baixa presenta un tractament mural en pedra, i el parament dels cinc nivells superiors es revesteix amb esgrafiat. També s'incorporen tribunes verticals a cada banda lateral, i les tècniques i els materials decoratius són els habituals en el modernisme, tot i que la casa dati de 1929.

L'esgrafiat es disposa a mode de tapís, i el disseny té un únic motiu decoratiu, repetit seriadament pel mur. És una recreació vegetal a base d'una forma principal lobulada, a partir de dues tiges, amb altres motius al seu voltant i interior. Hi ha més tiges, flors en capoll, i una flor que recrea un lliri. És un disseny que s'empra varies vegades en les façanes barcelonines del modernisme, tot i que en aquest cas s'allunya força cronològicament del seu període central.

Al vestíbul de l'interior de l'edifici també hi trobem esgrafiats, amb un estil formal força diferents als de la façana. Es situen a lo llarg dels murs laterals, entre la línia de l'arrambador i els relleus vegetals en guix de l'escòcia. S'hi representa una interessant temàtica, la vegetació típica dels aiguamolls, i s'articula a mode del que sembla una galeria o un porxo amb pilastres. Hi trobem diverses espècies de vegetació, entre les que es poden identificar la planta del nenúfar i la del lliri d'aigua. Són uns esgrafiats amb un disseny molt detallat, de línies esveltes i amb una concepció pictòrica –hi ha elements sobreposats-. A l'espai continu on comença l'escala de veïns també s'esgrafia una part de mur de les dues parets, amb una mateixa escena als dos costats: un paisatge d'aiguamolls amb la figura d'un pastor en primer terme, dempeus i observant el seu entorn. És una escena campestre de to idíl·lic, de gran originalitat, i sense precedents ens els vestíbuls de l'Eixample.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors i interiors és molt correcte, fruit d'una restauració força recent.

Bibliografia/Documentació:

- GARCIA ESPUCHE, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.72**

- Edifici: *Edifici d'habitatges de la Ronda de Sant Antoni nº76*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1900

- Emplaçament: Rda. de Sant Antoni, 76

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície montjuïc; fons verd crom, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquest edifici mostra interessants elements de decoració plàstica: escultura aplicada, ferros forjats, i estucs imitant carreus rectangulars. A part, també conté uns detalls esgrafiats a lo llarg fris de l'última planta habitable. Són plafons rectangulars, col·locats entre unes mènsules molt decorades i uns respiradors quadrangulars. L'interior mostra una recreació vegetal a base de tiges ondulants i fulles de trèvol. Les línies del dibuix són de contorn arrodonit. En aquest últim pis, i per sobre els emmarcament d'obertures, també s'hi esgrafien uns petits detalls, també vegetals, i en forma de fulla triforada.

A l'interior, en les parets laterals del vestíbul d'entrada trobem un bell conjunt esgrafiat. Es tracta d'una gran composició vegetal, estructurada a partir de dues sanefes horitzontals, la inferior de grans dimensions, i la superior més reduïda. També hi ha un nexe d'unió vertical entre les dues sanefes. La sanefa inferior és una seriació de grans circells, a base de tiges, fulles, i flors de pètal ample i d'estams marcats –possiblement roselles-. La sanefa superior mostra un disseny semblant a la inferior, amb els mateixos motius vegetals, tot i que és de dimensions més reduïdes i les formes de circells no són tan evidents. El motiu vertical que les uneix té forma de tronc molt allargat i prim, i en ell s'hi enreden les tiges, fulles i flors provinents de la sanefa inferior.

Cal esmentar que, tot i que l'estat de conservació d'aquest vestíbul d'entrada és un tant deteriorat, en ell s'hi poden observar altres elements decoratius de gran qualitat, com l'arrambador en ceràmica vidriada, els vitralls emplomats de la porta cap a l'escala, i d'especial esment, el gran llenç pictòric que ocupa tot l'espai del sostre del vestíbul, i que mereixeria un estudi monogràfic a part.

Bibliografia/Documentació:

- GARCIA ESPUCHE, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.73**

- Edifici: *Cases Joan Mateu*

- Arquitecte: Salvador Medir, mestre d'obres

- Data de construcció: 14 de desembre de 1888, projecte; 1890, any a la façana

- Emplaçament: Rda. de Sant Pau, 75-77

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principal (Rda. de Sant Pau)

Descripció:

Aquests edificis d'habitatges pertanyen a una illa de cases construïda durant els últims anys de la dècada dels anys 80 del segle XIX, tal i com indiquen les cartel·les esgrafiades a les llindes de les entrades (1889 i 1890). Es tracten de dos edificis veïns i idèntics, i que formen un mateix bloc constructiu.

La presència d'esgrafiat en aquest conjunt exterior presenta les característiques típiques d'aquesta tècnica durant els anys previs a l'eclosió del modernisme: es disposa tant a mode de cinta horitzontal, com de plafó rectangular, i l'estil general dels seus motius es veu encara forà influenciat per l'academicisme. Un fet original en els dos edificis rau precisament en els plafons decoratius: mentre que els del nº77 s'hi esgrafien uns ribetejats i uns blasons amb geranis, en els del nº75 s'hi col·loquen uns medallons en terracota que representen efigies femenines. Pel que fa les cintes, aquestes sí són idèntiques en els dos edificis. Es col·loquen a mode de fris sota les impostes de cada pis, i s'hi esgrafien sanefes de motius vegetals, i cadenes de formes geomètriques.

Aquest cas representa un exemple força il·lustratiu de la dinàmica en l'ús de les tècniques i dels materials de decoració de les façanes. Trobem terracotes, que és una de les més emprades entre 1840 i 1860, i al seu costat l'esgrafiat, una de les "noves tècniques" que ressorgeixen per establir-se durant diverses dècades. La tècnica "vella" i la tècnica "nova" conviuen aquí una al costat de l'altre. Tot i això, i com ja hem dit, l'esgrafiat encara es mostra en aquest cas de manera força anecdòtica, i amb poc protagonisme, molt semblant als casos de les façanes de la casa de veïns de la Rda. de la Universitat, 23 (1879), i de les Cases J.M. Bertrand, al c/de Sant Pere més Alt, 72-74 (1888), entre d'altres.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- GARCIA ESPUCHE, 1990.
- ROSELLÓ, 2006.

DADES GENERALS **N.74**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Sepúlveda nº105*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: 1893, data en façana

- Emplaçament: c/de Sepúlveda, 105

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc; fons òxid de ferro vermell, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Sepúlveda)

Descripció:

L'aspecte exterior d'aquest edifici mostra simplicitat en les formes arquitectòniques i en l'aspecte decoratiu. A part dels esgrafiats que ara passem a comentar, complementen aquesta façana les ferros colats de les baranes dels balcons, i algunes petites peces d'escultura aplicada.

Els esgrafiats de la façana es disposen en diversos llocs del mur. Els més destacats es situen ens els espais entre les obertures balconeres de la cinquena –i última- planta habitable. Queden força elevats a l'ull del vianant, i la seva apreciació es fa un tan difícil. Es tracten d'uns grans medallons totalment circulars, amb una composició interior de línies geomètriques i d'inspiració vegetal. Al centre hi trobem una estrella de cinc puntes, amb fulles de arítjol dins els braços, i una flor estàndard al mig. Envoltant l'estrella hi observem formes vegetals que imiten fulles, sanefes dentades, i altres formes geomètriques, a part de diversos ribetejats.

Un altre tipus d'esgrafiats són els tres plafons rectangulars que es situen sota les obertures de finestres centrals de la primera, tercera i cinquena plantes. En ells s'hi esgrafia un mateix pom vegetal, amb fulles de palmetes i tiges molt ondulants. Finalment, en els frisos sobre les obertures de cada planta s'hi esgrafien unes cintes horitzontals amb sanefes, que recreen unes arcuacions semicirculars, i amb flors properes al lliri al seu interior.

L'estil general dels esgrafiats denota una cronologia anterior al 1900, amb un disseny de gust –podríem considerar- eclèctic, però amb unes línies ondulants properes a l'esclat modernista. Els medallons superiors que s'esgrafien sí presenten encara una certa influència dels medallons en terracota, tant freqüents en les dècades anteriors.

Bibliografia/Documentació:

- CASAS, 1983.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.75**

- Edifici: *Cases Jacint Cardús*

- Arquitecte: Salvador Puiggròs Figueras (Barcelona, ?-1934)

- Data de construcció: 15 de novembre de 1905, projecte

- Emplaçament: c/de Sepúlveda, 129 – c/del Comte d'Urgell, 50

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície verd maragda i òxid de ferro vermell; fons verd crom, superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Sepúlveda i c/del Compte d'Urgell)

- Interior: vestíbul d'entrada (c/de Sepúlveda, 129)

Descripció:

Ens trobem aquí un dels conjunts d'esgrafiats exteriors més magnificents i abundants d'aquesta part de l'Eixample. Es tracta de dues finques independents, amb una façana unitària, i situada en xamfrà. Tot i la presència d'altres arts aplicades a l'arquitectura, com l'escultura decorativa o el ferro forjat, és l'esgrafiat el protagonista indiscutible de les façanes, tan pel seu cromatisme, com per la seva gran extensió sobre el mur. Es disposa a mode de tapís, sobre el parament de les cinc plantes habitables, en les quatre primeres sense interrupció, i amb una motllura de separació amb la cinquena, que adopta un altre to cromàtic. Aquest canvi cromàtic entre les plantes inferior i la última és un fet molt habitual en l'Eixample. El disseny és bigarrat, tendeix a la verticalitat, i recrea una gran planta enfiladissa. Les línies són ondulants, i hi ha una bona proliferació de tiges, fulles, i flors de margarita. Aquesta flor és present no només en l'esgrafiat, sinó també en les escultures decoratives que envolten les obertures.

El vestíbul d'entrada de la finca que pertany al c/de Sepúlveda és de mides reduïdes, i hi trobem un conjunt esgrafiat revestint les dues parets laterals. La composició es basa en dues grans sanefes horitzontals, una per sobre de l'arrambador de ceràmica, i l'altre a la part superior del mur. Les sanefes alternen poms, de dues mides diferents, amb una flor de margarita cadascun. En l'ampli espaï entre les dues sanefes s'hi esgrafien petites fulles de trèvol a mode de tapís. Un fet a destacar és el diàleg que es crea entre les sanefes esgrafiades i les enguixats de la part superior, ja que tot i que segueixen tècniques diferents, recreen el mateix joc de fulles ondulants i de margarites.

L'estat de conservació dels esgrafiats d'aquests edificis és un punt a destacar. La voluntat de conjunt en la façana de les dues finques queda un tant diluïda, ja que la diferència cromàtica és força acusada. La del c/Comte d'Urgell es veu més neta en comparació a la del c/de Sepúlveda. En els del vestíbul d'entrada es denota que s'han repintat amb un cromatisme molt diferent a l'original, ja que el nou repintat s'ha deteriorat en algunes parts, i deixa veure l'original. I és que, al aplica una nova capa de pintura en un mur esgrafiat, aquest hauria de contenir una base impermeable, i no la mera capa de pintura amb que es vol cobrir.

Bibliografia/Documentació:

ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; ESPUGA *et alt.,* 2000; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.76**

- Edifici: *Edifici d'habitatges Propietat de Mas i Cia, S.A.*

- Arquitecte: Marià Prat Amat, mestre d'obres; Lluís Miquel Roca, mestre d'obres, ampliació d'una planta

- Data de construcció: març de 1883, projecte; 1901, ampliació d'una planta

- Emplaçament: c/de Sepúlveda, 155

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Sepúlveda)

Descripció:

Com ja ens hem trobat en altres casos, aquest edifici és un exemple de casa de veïns de línies austeres i força academicistes. Hi ha un predomini de la línies rectes i de la simetria, i la decoració plàstica es basa en un revestiment general en esgrafiat, en els ferros colats de les baranes, i en detalls escultòrics d'alguns elements tectònics.

Els esgrafiats principals es disposen en façana a mode de tapís, ja que no es veuen delimitats per cap tipus de d'estructura, i s'apliquen en els espais entre les obertures balconeres de les cinc plantes habitables. Segueixen un disseny de línies molt geomètriques, i la composició es desplega com si d'una gran retícula es tractes. S'hi sobreposen i entrellacen segments rectilinis que van donant diferents formes quadriculades, rectangulars, estrellades i irregulars. En tota la composició no hi ha ni una sola línia corba o ondulant.

Per sobre de les obertures balconeres i dels mateixos esgrafiats en retícula, hi trobem també esgrafiats disposats en cintes horitzontals, amb sanefes de motius geomètrics i amb palmetes.

Aquests esgrafiats podem relacionar-los, molt directament, amb els del conjunt de cases del c/de la Junta de Comerç, tan pel que fa la concepció geomètrica dels dissenys, com per la seva disposició sobre el mur, el seu cromatisme, i els detalls de les cintes horitzontals per sobre les obertures. A part, el seu estat de conservació és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- CASAS, 1983.

DADES GENERALS **N.77**

- Edifici: *Casa Bonaventura Garreta*

- Arquitecte: Lluís Macià, mestre d'obres

- Data de construcció: gener de 1889, projecte, 18 de març de 1889, permís d'obres

- Emplaçament: c/de Sepúlveda, 176

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ombra natural, superfície òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Sepúlveda)

Descripció:

Es tracta d'un edifici de línies senzilles i academicistes, i construït a finals d ela dècada dels anys 80 del segle XIX. El seu principal element decoratiu en façana és una sèrie de cinc plafons rectangulars situats al centre de cada planta habitable. És precisament en l'interior d'aquests plafons on hi trobem uns esgrafiats que mostren un estil formal molt lligat al gust ornamental classicista, propi dels anys anteriors al 1900. Els cinc plafons representen el mateix disseny, basat en una gran recreació vegetal de formes arrodonides i rotundes, entre les que podem identificar fulles d'acant formant volutes, i circells.

Aquesta manera de plantejar l'esgrafiat sobre el mur, a partir de plans limitats per plafons, és deutora de les terracotes vuitcentistes. Aquest epresenta un cas força similar als trobats a les façanes de les Cases Joan Mateu (1888-1890), i J.M. Bertrand (1888). El seu estat de conservació és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- CASAS, 1983.

DADES GENERALS **N.78**

- Edifici: *Casa Joan Flotats*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: febrer de 1903, projecte; 1909, ampliació; 1910, data en façana

- Emplaçament: c/de Tamarit, 88

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície ocre roig (exterior);
fons verd maragda, superfície verd crom (interior)

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Tamarit)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La presència d'esgrafiats en aquesta casa de veïns es fa palesa tan a l'exterior, com en l'interior de l'edifici. En façana, l'esgrafiat representa un complement dins tot el conjunt, i en canvi en l'interior pren un protagonisme important, essent la tècnica d'art aplicat més prominent.

La façana ens mostra una destacada decoració plàstica. Hi veiem ferros colats, elements escultòrics en pedra artificial, estucs imitació d'obra vista i especejat de pedra natural, i esgrafiats. Aquesta última tècnica es disposa a partir de dues formes: en cinta horitzontal en el fris de l'últim pis, amb una sanefa de fulles i tiges de castanyer de l'Índia; i en un únic gran motiu a l'interior del coronament, composat per l'any en que s'acaba l'ampliació de l'edifici, el 1910, i una garlanda vegetal que "aixopluga" la data.

El vestíbul d'entrada revesteix els seus dos murs laterals també amb esgrafiats. En l'espai que hi ha entre l'arrambador de fusta i el sostre, s'hi esgrafia a mode de tapís una seriació de fulles de trèvol. La disposició d'aquests motius és molt poc bigarrada, però la seva grandària és molt considerable. En les parts superiors i inferiors del conjunt, també s'hi esgrafien unes grans cintes horitzontals, amb una sanefa de flors de peònia, tiges, i novament fulles de trèvols. Aquest disseny d'esgrafiat interior és d'un estil formal de línies molt arrodonides i esquemàtiques.

L'estat de conservació dels esgrafiats en façana és excel·lent, mentre que els del vestíbul mostren algunes patologies que s'haurien de tractar, com despreniment de material i taques, a part d'una lleugera patina de brutícia.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- ROSSELLÓ, 2006.

1910

DADES GENERALS **N.79**

- Edifici: *Casa Josep Llevat*

- Arquitecte: Josep Masdéu i Puigdemasa (Barcelona, 1851-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 16 de novembre de 1905, projecte

- Emplaçament: c/de Tamarit, 102 – c/de Rocafort, 19

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície ombra natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La Casa Josep Llevat, situada en un xamfrà de l'Eixample de Sant Antoni, és un altre cas en que la tècnica de l'esgrafiat es reserva exclusivament per l'interior de la casa, més en concret, pel vestíbul d'entrada. De totes maneres, cal dir que el metre d'obres Josep Masdéu utilitza freqüentment l'esgrafiat en l'exterior de les seves obres construïdes, tant a Barcelona, com en altres indrets de Catalunya.

L'esgrafiat del vestíbul no ocupa bona part del mur, sinó que es disposa a mode de sanefa horitzontal, per sobre de l'arrambador de ceràmica vidriada. El seu disseny es basa en una recreació vegetal, i recrea dos motius diferents, que es van alternant a lo llarg de la sanefa. El primer d'ells és un pom de flors de tulipa, estructurades a partir d'una forma circular. El segon motiu és una composició a base d'una flor de carxofera, tiges, i fulles d'acant, representades en formes recargolades. Per sobre d'aquesta sanefa hi ha una gran superfície llisa de mur, i és només a lo llarg de la imposta del sostre que s'esgrafia un altre tipus de sanefa horitzontal, molt diferent a l'anterior. És un seriació de garlandes, unides entre elles per tres flors de margarita, i un pom capgirat també amb aquesta mateixa flor.

L'estil formal de les dues sanefes del vestíbul és diferent. Mentre que la sanefa inferior mostra una composició més complexa, de línies més gruixudes, i d'execució en positiu, la superior és de línies més simples i s'esgrafia en negatiu. En ambdós casos, però, la concepció dels motius vegetals és molt esquemàtica i sintetitzada.

L'estat general de conservació d'aquests esgrafiats és força negatiu, doncs s'hi fan patents algunes patologies importants, com taques, florescències, i una pàtina de brutícia molt generalitzada.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.
- http://www.epdlp.com/arquitecto.php?id=5333 (5/10/2012).
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.80**

- Edifici: *Casa Francesc Costa*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: maig de 1905, projecte; 17 de juliol de 1906, permís d'obres

- Emplaçament: c/de Tamarit, 107

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Tot i el negatiu estat de conservació del vestíbul d'entrada d'aquest edifici, hi podem observar una important utilització de les arts decoratives i aplicades a l'arquitectura. D'entre totes elles, cal destacar la refinada pintura mural que cobreix gairebé tota la part del sostre del primer tram. També hi trobem enguixats emmarcant la pintura mural, ceràmiques vidriades als arrambadors, i esgrafiats revestint els dos murs laterals.

El disseny dels esgrafiats es basa en dues grans sanefes horitzontals que cobreixen la part superior i la inferior de la paret, i en unes tires verticals com a nexe entre les dues sanefes. D'aquesta manera, es dóna la impressió que el disseny global del conjunt sigui a mode de plafons verticals. La sanefa superior mostra una successió de recreacions vegetals a base de fulles i flors de trèvol que, tot i ser de línies força esquemàtiques, ens pot recordar a les traceries i estucats de retaules gòtics. La sanefa inferior mostra de nou una successió de recreacions vegetals de fulles i flors del trèvol, però és de mides majors. Aquí les tiges de fulles de trèvol fan emergir un pom triangular de flors d'aquesta mateixa planta. L'estil formal d'aquestes dues sanefes, i la utilització d'alguns motius concrets provinents del món de la natura, ens poder remetre lleugerament als esgrafiats que trobem en algunes obres de Puig i Cadafalch, com els del vestíbul i pati de la Casa Macaya (1900-1901). A part, és un disseny per esgrafiat que podem trobar diversos altres casos de vestíbuls a l'Eixample.

La patina de brutícia que cobreix tot el conjunt esgrafiat és important, i no permet veure l'autèntica policromia original.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.81**

- Edifici: *Casa Pere Tena i Isidre Torres*

- Arquitecte: Simó Cordomí (Olot, segona meitat del segle XIX), mestre d'obres

- Data de construcció: 11 de gener de 1900, projecte

- Emplaçament: c/de Tamarit, 108

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons siena natural, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquesta casa de veïns ens mostra un interesant vestíbul d'entrada, en un estat de conservació molt bo, i amb múltiples tècniques decoratives, destacant la pintura mural del sostre.

L'esgrafiat d'aquest espai es troba situat per sobre l'arrambador de marbre de les dues parets laterals. Es disposa sobre el parament a mode de gran sanefa horitzontal, que repeteix un mateix motiu ornamental. És la mateixa composició que trobem en la sanefa inferior del vestíbul d'entrada a la Casa Francesc Costa (1905-1906), al mateix carrer: recreacions vegetals on les tiges i les fulles del trèvol fan emergir poms triangulars amb flors de vinca. Aquí però, aquesta sanefa esgrafiada, de dimensions considerables, és la única solució per dotar d'ornamentació les parets d'aquest espai d'entrada al edifici, ja que la resta del parament es deixa nu. Aquest disseny de sanefa és força recorrent per l'ornamentació murals dels vestíbuls barcelonins, i en aquest cas, la policromia emprada en la restauració és molt encertada.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.82**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Tamarit nº109*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1900

- Emplaçament: c/de Tamarit, 109

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons porpra, superfície verd maragda i ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La imatge exterior de l'edifici és austera a nivell de decoració plàstica, mentre que al passar a l'interior, el vestíbul d'entrada mostra una major sumptuositat ornamental. Aquest espai inclou no només esgrafiats, sinó també ceràmiques vidriades, pintura mural, vitralls a l'àcid, i ferros colats.

Els esgrafiats es disposen sobre el mur a mode de grans plafons verticals, amb un ribetejat de perfil vegetal als dos extrems horitzontals. L'interior de cada plafó es recobreix amb franges estriades, col·locades verticalment, i al mig d'aquestes s'esgrafia una recreació vegetal a mode de medalló circular. Finalment, a lo llarg de les parts inferiors i superiors de la paret, s'hi disposa una sanefa que recrea diferents espècies vegetals en diferents volums. Entre aquestes espècies, hi podem reconèixer la fulla del castanyer de l'Índia, amb els seus corresponents fruits, i la flor de la margarita.

L'estil formal dels esgrafiats combina elements propis del modernisme, com tota la sèrie dels emotius vegetals ja citats, amb les estructures dels plafons estriats, que són d'un gust més lligat al classicisme.

L'estat de conservació d'aquest vestíbul d'entrada és força precari, i els esgrafiats mostren algunes patologies molt visibles, com esquerdes i florescències de gran magnitud.

Bibliografia/Documentació:

- GARCIA ESPUCHE, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.83**

- Edifici: *Casa Ferran Castellà*

- Arquitecte: Elies Rogent i Amat (Barcelona, 1821-1897); Enric Sagnier (Barcelona, 1858-1931), reforma

- Data de construcció: 28 de març de 1863, permís d'obres; 1914, reforma; 1975, ampliació

- Emplaçament: Pl. de la Universitat, 2

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons siena natural i òxid de ferro vermell, superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Pl. de la Universitat)

Descripció:

L'edifici correspon a un dels edificis d'habitatges que Elies Rogent projecta en els primers anys de construcció de l'Eixample, i es situa molt a prop de la Universitat de Barcelona (1863-1882). L'arquitecte projecta diversos edificis en aquesta zona, ja sigui en la pròpia Pl. de la Universitat, com en la Ronda de la Universitat o en el c/de Pelai. El 1874 la Casa Ferran Castellà és adquirida per les Germanes Franciscanes Missioneres de la Immaculada Concepció, i és transformat en escola, residència i seu provincial, essent aquesta la seva activitat en l'actualitat.

La façana de la casa té una organització molt neutre, amb les obertures disposades amb una estricta regularitat, i una lleugera accentuació de la jerarquia dels pisos. Es percep l'estil de Rogent en els perfils neogòtics de les finestres, amb les corresponents mènsules, i la petita galeria d'arcs cecs que corona l'edifici. Com a fet excepcional, podem destacar l'ús de l'esgrafiat en tot el parament dels quatre pisos planta, possiblement l'única ocasió en la que el seu autor l'empra per revestir una façana.

L'esgrafiat es disposa sobre la paret a mode de tapís, amb un únic motiu ornamental que es desplega pel mur sense delimitacions, com si d'una gran retícula es tractés. El motiu és el d'una estrella de vuit puntes, de doble ribet, i amb una altra estrella formada per vuit petits segments al seu interior. En l'últim pis també s'hi esgrafia, amb un cromatisme diferent, una llarga sanefa a mode de fris, on s'hi disposen les mateixes formes estrellades que els anteriors, però amb una flor inclosa. També s'hi esgrafia l'any de la construcció de l'edifici.

La composició d'aquest gran esgrafiat és de línies totalment geomètriques, i es pot connectar, tant per estil com per cronologia, amb el conjunt del c/de la Junta de Comerç. L'autoria del seu disseny possiblement no correspongui a Rogent, però si es pot datar al mateix any de la construcció de l'edifici. El resultat del conjunt és d'un eclecticisme de gust medievalitzant, i les solucions formals de les obertures es contraposen amb un esgrafiat de línies geomètriques que revesteix tot el mur.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Casa per a la família Castellà*, COAC. C-309/320.
- DOS SANTOS SÁ, 2012.
- HEREU, 1986; ROSSELLÓ, 2005.

DADES GENERALS **N.84**

- Edifici: *Casa Josep Escrigas*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: juny de 1906, projecte

- Emplaçament: c/del Comte d'Urgell, 18

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície blanc; fons i superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Comte d'Urgell)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquesta finca de l'Eixample, de façana estreta i revestida amb un estucat que imita carreus desbastats, és d'una ornamentació prominent, amb un molt bon treball d'escultura decorativa, ferros forjats i colats, i esgrafiats. Aquesta última tècnica s'emplaça en el parament de l'última planta habitable, establint un joc compositiu amb el perfil ondulat del coronament. Observant els esgrafiats, veiem que estan disposats entre les obertures balconeres, i que es tracta d'una composició lliure, sense cap estructura on delimitar-se. Són uns dissenys basats en una mateixa recreació vegetal, projectada verticalment, i amb una gran tija com a motiu central. D'aquesta tija broten tres grans flors, possiblement peònies o cascalls oberts, i també ramifiquen una sèrie de fulles d'acant i altres tiges molt fines i ondulants. És un disseny d'esgrafiats molt en la línia estilística del *art nouveau,* especialment pel que fa les formes de *coup de fouet* en la vegetació.

En l'interior de l'edifici, en l'ampli vestíbul d'entrada, també hi trobem testimonis de l'art de l'esgrafiat. Aquí hi observem uns dissenys disposats sobre el mur a mode de sanefa horitzontal, just per sobre d'un arrambador ceràmic de força alçada. En la dita sanefa s'hi repeteixen uns mateixos motius vegetals, on hi proliferen fullatges d'acant, i tiges primer i erectes, amb capolls florals encara per obrir-se, possiblement de lliri.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors és bo, fruït d'una restauració el 2012. Els del vestíbul, però, es mostren molt deteriorats, amb un cromatisme homogeni molt poc original.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABANAS, 1998,
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.85**

- Edifici: *Casa Salvador Puiggròs*

- Arquitecte: Salvador Puiggròs i Figueras

- Data de construcció: maig de 1908, projecte; 1909, remodelació planta baixa i ampliació de cinc plantes

- Emplaçament: c/de Floridablanca, 113 – c/del Comte d'Urgell, 23

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície verd maragda i violeta

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

D'aquest edifici d'habitatges, emplaçat en un xamfrà del c/del Comte d'Urgell, el seu vestíbul d'entrada és una de les seves parts més destacables. És un espai de mides força reduïdes, i hi trobem una molt ben conservada decoració mural en esgrafiats. S'aplica en les dues parets laterals, i en el tram de mur per sobre d'un bell arrambador ceràmic.

La disposició dels esgrafiats sobre el mur és tant a mode de tapís, com de sanefes horitzontals, i representa la mateixa composició que la que trobem també a un dels reduïts vestíbuls de les Cases Jacint Cardús (1905): una sanefa horitzontal per sobre de l'arrambador, i una altra sota dels enguixats, amb recreacions vegetals a base de flors de margarita, fullatges i tiges. A l'espai entremig de les sanefes s'hi esgrafien petites fulles de trèvol a mode de tapís. Aquest espai central del mur és més ampli en extensió, si el comparem amb el de les altres cases mencionades, i els cromatismes generals del conjunt també són ben diferents.

Tot i que és l'art de l'esgrafiat és el que ens ocupa en aquesta descripció, no podem deixar de citar l'extraordinari treball ornamental de les altres arts aplicades en aquest vestíbul d'entrada: els sumptuosos enguixats, la pintura mural del sostre, i les ceràmiques vidriades de l'arrambador. El resultat de la combinació en sintonia d'aquests oficis artístics és una bellesa estètica molt suggestiva i preciosista, molt típica del període en qüestió. A part, l'estat de conservació de totes aquestes tècniques és molt curosa. El cromatisme de l'esgrafiat en qüestió és realment molt elegant i refinat.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- ESPUGA *et alt.,* 2000.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.86**

- Edifici: *Casa Ramon Pi Juanet*

- Arquitecte: Audald Pagès, mestre d'obres

- Data de construcció: 26 de setembre de 1900, projecte; 1902, any a la façana

- Emplaçament: c/de Viladomat, 58

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície raspada, i de fons lliscat i superfície raspada

- Cromatisme: fons blau, superfície groc llimona; fons blanc, superfície ocre roig i verd crom

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Viladomat)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

En aquesta casa de veïns, la tècnica de l'esgrafiat es fa patent en la façana i en el vestíbul d'entrada, essent aquesta art aplicada una de les poques presències de decoració plàstica en l'edifici.

L'esgrafiat de façana es disposa de dues maneres diferents sobre el mur. La primera d'elles és a mode de cinta horitzontal, emplaçada en els frisos sobre de les obertures balconeres, i el seu disseny es basa en formes geomètriques i vegetals. La segona disposició d'esgrafiats la trobem als espais verticals que hi ha entre les obertures balconeres. Són uns esgrafiats que no s'escampen pel mur a mode de tapís, ni s'encabeixen en cap tipus de delimitació –plafons o cintes-, sinó que apareixen aïllats. Són unes recreacions vegetals formades per finíssimes tiges enredades entre sí, i amb la representació de diverses flors de pètals llargs i prims, possibles flors del blauet. L'estil formal d'aquests dos tipus d'esgrafiats en façana no tenen res a veure entre ells, essent un de línies més contingudes, i l'altre de formes de gust *Art nouveau*.

Tot i que el vestíbul d'entrada rau actualment força modificat, sí es conserven els esgrafiats, emplaçats a lo llarg dels dos murs laterals de l'estança. El disseny d'aquests ens mostra una sèrie de franges verticals, on de manera alternada, s'hi esgrafien unes sanefes de tiges ondulats i amb fulles en forma de ventall, possiblement palmetes. En el parament entre els dos trams de vestíbul també hi trobem aquests esgrafiats en franges verticals.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors i interiors és correcte, tot i que en ambdós casos mostren unes policromies poc adients i un tant artificioses.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.
- *L'herbari modernista*, 2006-

DADES GENERALS **N.87**

- Edifici: *Casa Cosme Toda*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Bergedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 30 de juny de 1905, projecte

- Emplaçament: c/de Viladomat, 84

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície raspada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície verd crom

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Viladomat)

Descripció:

La façana d'aquest edifici és un bon exemple de les recurrents solucions que el mestre d'obres Josep Graner empra per singularitzar un edifici amb una estructura senzilla i lligada a la tradició vuitcentista. I és que els elements decoratius aporten major llibertat i colorisme al conjunt, essent la majoria d'ells d'arrel vegetal i floral. A part de l'esgrafiat, hi ha treballs en escultura aplicada en els emmarcaments de les obertures centrals i de la porta principal. També hi trobem ferros forjats a les baranes, i estucs que imiten carreus regulars en el parament de la planta baixa.

L'esgrafiat es disposa sobre el mur a mode de tapís, i cobreix el parament de les quatre plantes centrals. El seu disseny ens remet a una gran planta enfiladissa, de línies verticals, i recrea un pom vegetal estructurat per una tija erecta, envoltada per fullatges llargs i ondulants, i coronada per una flor de pètal tancat i vertical, com podria ser la rosella o el cascall. En tota la part del mur que s'esgrafia gairebé no es deixa espai pel buit, ja que el disseny que s'hi col·loca és molt dens i atapeït, podent parlar fins i tot d'un cert "abarrocament". Aquest revestiment és l'element que aporta major cromatisme a la façana, tot i que el seu estat de conservació és un tant precari. S'hi denoten zones amb taques de brutícia i pèrdua del cromatisme original.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- https://sites.google.com/site/barcelonamodernista/casa-cosme-toda (20/12/2012).
- *L'herbari modernista*, 2006.
- LACUESTA, 2003.

IKEBANA

DADES GENERALS **N.88**

- Edifici: *Casa Barimi Gènova*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: octubre de 1905, projecte; 1906, any a la façana

- Emplaçament: c/de Viladomat, 92

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc; superfície verd crom, verd maragda, ombra natural i òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana del present edifici és molt interessant a nivell formal i ornamental, especialment la part del coronament. Aquesta presenta una sèrie de quatre arcuacions trilobulades de gust goticista, flanquejades per semi-columnes corínties, i amb l'any de l'acabament de la construcció als timpans (1906). Les decoracions en esgrafiat es reserven, però, per la primera estança de l'interior de l'immoble, el vestíbul d'entrada.

L'esgrafiat es disposa sobre les dues parets laterals a mode de sanefes horitzontals i de cintes verticals. Per sobre l'arrambador s'esgrafia una sanefa que recrea una sèrie de motius vegetals, de línies sinuosos i ondulants. Es tracta de dues tiges diferents entrelligades, i de les que broten flors de pètal ample i triangular, possiblement roselles, i fulles trifoliolades. L'altra sanefa. en la part superior del mur i per sota els enguixats del sostre, mostra una recreació vegetal a base de fulles trifoliolades, agrupades entre elles i amb una flor de rosella. Finalment, a mode d'unió entre les dues sanefes horitzontals, s'hi col·loquen unes franges verticals, formades per tres ribets i una rosella en la part central.

Es tracta d'un conjunt d'esgrafiats molt unitari, doncs en les tres parts del disseny s'utilitzen les mateixes classes vegetals i el mateix estil formal. L'estructura del conjunt, a partir de sanefes horitzontals amb cintes verticals com a nexe, es pot relacionar amb molts altres trobats també en vestíbuls d'entrada en tot l'Eixample, com el de la Casa Ramon Jansà (1908-1909), entre d'altres. El seu estat de conservació és força correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.89**

- Edifici: *Casa Frascesc Muzas*

- Arquitecte: Joan Freixe Mallofré, mestre d'obres

- Data de construcció: 15 d'abril de 1904, projecte; 2 de juliol de 1904, permís d'obres;

- Emplaçament: c/de Viladomat, 94

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície blanc; fons groc llimona, superfície gris

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Viladomat)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquest edifici és de línies rectes i elegants, i un dels aspectes més destacables de la seva decoració plàstica és precisament l'esgrafiat, emplaçat en el parament de la quarta i cinquena plantes.

Els dissenys que s'esgrafien són força originals a nivell de composició. Es disposen a partir d'uns plafons verticals molt allargats, entre les obertures balconeres de les dues plantes, i el disseny es basa en unes fines tires que imiten les estries d'una pilastra "clàssica". També s'hi esgrafien uns motius vegetals a la part superior de les tires per suggerir els capitells de les pròpies pilastres. Aquestes pilastres contrasten amb els segments que s'esgrafien, a mode de cinta, a lo llarg del fris de la cinquena planta. En ells hi observem recreacions vegetals de línies ondulants i circulars, i on s'hi distingeixen nombroses tiges, fulles d'acant i de trèvol, i petits lliris i altres flors estàndard. Aquest conjunt d'esgrafiats exteriors és un bon exemple de les diferents tendències estilístiques que poden conviure en un mateix edifici, doncs les reinterpretacions de les formes clàssiques es combinen amb el dinamisme dels motius *art nouveau*.

Els esgrafiats que trobem al vestíbul d'entrada són ben diferents als de la façana. Sobre les dues parets laterals s'hi esgrafia un tipus de composició que trobem molt freqüentment als interiors dels vestíbuls de l'Eixample, i que nosaltres anomenem a mode de "galeria": dues grans sanefes horitzontals a cada extrem de la paret, i amb uns eixos verticals com a connexió entre elles. D'aquesta manera es denota una certa idea d'espai obert amb columnes, és a dir, de galeria. Tan les sanefes com els eixos verticals es formen a partir de fines tiges, de formes rectilínies i ondulants, i de diverses flors i fulles, com la flor de lis i del nomoblidis. Les guixeres amb les que delimiten les parets per la part superior poden suggerir que es tracten també d'esgrafiats, ja que són d'execució molt plana, gairebé bidimensional.

L'estat de conservació de tot aquest conjunt d'esgrafiats és molt correcte, si bé les parets del vestíbul denoten algunes esquerdes de mides importants.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.90**

- Edifici: *Casa Antonia Ferrés Armengol*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: abril de 1928, projecte

- Emplaçament: c/de Vilamarí, 26

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons roig mangra, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Vilamarí)

Descripció:

La Casa Antònia Ferrés Armengol té unes solucions arquitectòniques i decoratives de gust noucentista, a part que la seva construcció es data a partir de 1928. És interessant, però, incloure aquest cas en el nostre mostrari, ja que l'esgrafiat en façana segueix la disposició a mode de tapís, tan característica dels que són propis del modernisme.

Els elements arquitectònics de façana que es poden lligar al gust noucentista, com els emmarcaments d'obertures de perfil classicista, o la mansarda superior amb pedra de pissarra, es contraposen amb un esgrafiat disposat sobre el mur, com ja hem dit, a mode de tapís –a diferència d'altres mostres de l'esgrafiaria noucentista, disposats gairebé sempre a partir de plafons-. Els motius esgrafiats, en canvi, s'allunyen dels que trobem en els conjunts ornamentals del modernisme, i pertanyen a un mostrari més noucentistes. La composició es basa en una gran retícula quadrangular, amb un gerro amb roses a l'interior de cada quadrat voltejat. El motiu ornamental del gerro, com molts dels que observem en l'esgrafiaria noucentista, és d'arrel classicista, i deriva en la seva majoria de l'esgrafiat del segle XVIII català. Les flors de rosa són de concepció molt realista, lluny de les formes quadrangulars que trobem en el modernisme.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats en façana és molt correcte. A les parets del vestíbul d'entrada també hi trobem esgrafiats, disposats a partir de grans plafons, també amb motius d'arrel clàssica. Malauradament no hem tingut accés a ells.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- CASAS, 1983.
- COMAS, 1913.

DADES GENERALS **N.91**

- Edifici: *Cases Llorenç Parera*

- Arquitecte: Pere Vila, mestre d'obres

- Data de construcció: 20 d'abril de 1889, projecte;

- Emplaçament: c/de Villarroel, 8-10

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principal (c/de Villarroel)

Descripció:

Tractem aquí un únic cos arquitectònic, però dividit en dues finques independents, idèntiques en estructura i composició de la façana. Les línies compositives són senzilles, austeres i tendeixen a l'horitzontalitat. L'únic element de decoració plàstica rellevant és la sèrie de deu plafons rectangulars amb esgrafiat a l'interior, col·locats al centre de cada planta habitable.

El disseny d'aquests esgrafiats es basa en una mateixa composició en tots els plafons. És de línies molt dinàmiques i ondulants, amb diversos motius d'arrel vegetals, i dels quals es destaca una gran palmeta al centre. Al seu voltant proliferen tiges molt fines, fulles de sarriassa, i fulles d'acant. A les parts superiors i inferiors de la composició també s'hi recrea un joc de formes més geomètriques, per lo que el conjunt té un estil formal força eclèctic. A part, el fet que els esgrafiats es delimitin en plafons centrals també ens indica que ens trobem davant d'una producció pròpia dels anys anteriors a l'esclat del modernisme decoratiu. L'execució d'aquest esgrafiat, però, és molt acurada, i observem unes línies molt precises en la caracterització dels diferents fullatges.

A lo llarg dels frisos que separen les diverses plantes, també s'hi esgrafia una cinta a mode de sanefa, on hi observem una successió de palmetes i petites flors estàndard envoltades de tiges ondulades. Aquesta sanefa esgrafiada resulta més arquetípica si la comparem amb els plafons als que succeeixen.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats exteriors és correcte, tot i que la tonalitat cromàtica de l'òxid de ferro vermell resulta un tant artificiosa.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.92**

- Edifici: *Cases Àngel Munné i Josep Verdú*

- Arquitecte: Dimas Vallcorba, mestre d'obres

- Data de construcció: 3 de gener de 1891, projecte; 19 de febrer de 1891, permís d'obres

- Emplaçament: c/de Villarroel, 41-43

- Districte: Sant Antoni, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc (nº41); fons roig mangra, superfície porpra (nº43)

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Villarroel)

Descripció:

Tractem aquí les façanes principals de dos edificis veïns, idèntics entre ells en disseny, estructura i elements ornamentals. Pel que fa el seu estil formal, podríem dir que són dues edificacions que segueixen encara les tendències de l'arquitectura academicista, però que incorporen elements de gust eclèctic, com el coronament, o les decoracions en esgrafiat. Aquest revestiment mural ocupa bona part del parament total, i es troba disposat a mode de tapís. El seu dibuix modular reprodueix un mateix motiu, molt popular en les façanes barcelonines. Ens referim a la creu quadrada andina, que en aquestes dues façanes inclou un petit quadrat al interior, en comptes d'un cercle com en la creu quadrada andina "oficial". També en aquest cas concret del c/de Villarroel, la creu andina es composa de cinc dents per costat, mentre que en els altres casos en trobem usualment tres o quatre per costat.

Es pot observar que l'esgrafiat en aquests edificis funciona com un element decoratiu més, sense cap protagonisme per sobre de les altres tècniques aplicades a l'arquitectura. A part, tot i que el disseny dels esgrafiats en les dues cases veïnes és idèntic, llur cromatisme és diferent. L'esgrafiat del nº41 ha estat restaurat, mentre que el del nº43 es veu més desgastat, envellit, i amb menys contrast cromàtic.

Bibliografia/Documentació:

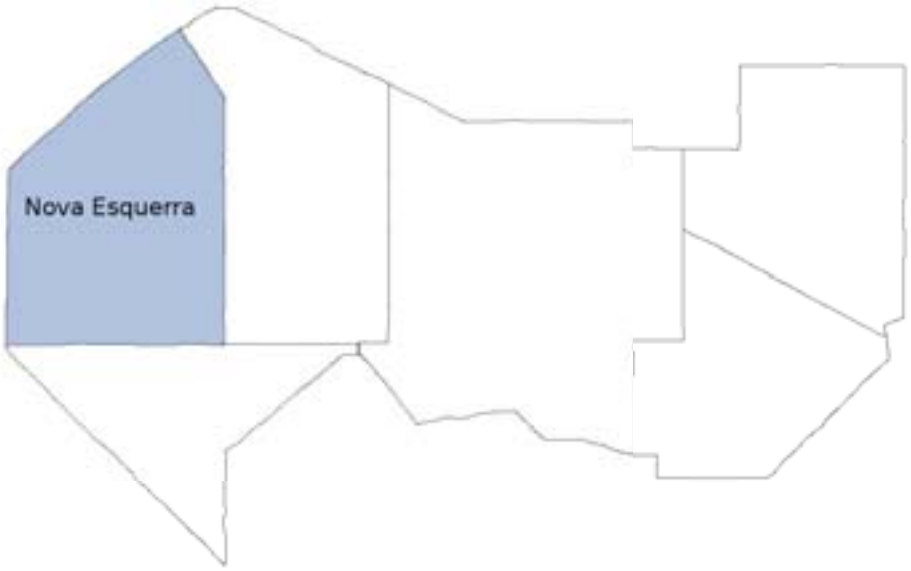
- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*

Dia

2.2. Nova Esquerra de l'Eixample

DADES GENERALS **N.93**

- Edifici: ***Casa Jaume Sahís***

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: setembre de 1901, projecte; 1903, data en façana

- Emplaçament: c/d'Aragó, 131

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície verd crom

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aragó)

Descripció:

La relació entre el mestre d'obres Pérez Terraza i el propietari Jaume Sahís és molt fructuosa, i en tot l'Eixample de Barcelona trobem diverses cases que porten el nom d'aquest propietari i que són projectades per Pérez Terraza. Aquesta casa que ens ocupa, tot i ser totalment independent, podríem considerar que forma part d'un conjunt que engloba tres finques, ja que les façanes entre elles són bessones. Corresponen a les cases amb els números 127, 129, i 131, i les tres es construeixen pel propietari Sahís. El tractament plàstic, però, és diferent entre les tres façanes, i és només la del nº131 la que empra un revestiment en esgrafiat.

De tot el parament exterior de l'edifici, la tècnica de l'esgrafiat es reserva per revestir el coronament, que pren forma de tres merlets amb un contorn irregular –combina formes lobulars amb d'altres rectilínies-. El disseny que s'esgrafia és el d'una recreació vegetal, molt bigarrada, i que brota dels tres gerros col·locats al centre de cada merlet. Hi ha una bona proliferació de tiges en forma *coup de fouet*, fulles de trèvol, i flors de pètal ample, possiblement roselles. A l'interior del gerro central s'hi esgrafia la data de finalització de l'edifici, el 1903.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats mostra algunes patologies importants, com algunes zones de la capa superficial amb taques, i unes vistoses florescències als frontons laterals.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- http://jose-perez-terraza.blogspot.com.es/2013/11/arago-129-y-131-casas-jaume-sahis.html (12/2/2015).
- *L'herbari modernista*, 2006.

1903

1903

DADES GENERALS **N.94**

- Edifici: *Casa Propietat de Joan Navarro*

- Arquitecte: Salvador Puiggròs i Figueras (Barcelona, ?-1934)

- Data de construcció: 28 de febrer de 1902, projecte

- Emplaçament: c/d'Aragó, 145

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície gris

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquest vestíbul d'entrada, de dimensions austeres, conserva bona part de les decoracions originals d'època modernista, com els magnífics esgrafiats de les parets laterals i frontal, o la coberta en fusta i amb pintura mural del sostre.

Pel que fa els esgrafiats, veiem primerament una sanefa horitzontal, de mides generoses, i que ressegueix l'imposta per sobre d'un arrambador pintat. El disseny de la sanefa és el d'una successió de recreacions vegetals que tenen com a eix vertebrador una tija amb una flor de narcís a cada extrem. La flor mostra la seva característica doble corol·la de pètals, la interior i l'exterior. Al seu voltant es disposen altres motiu vegetals, com tiges primes i sinuoses, fulles d'acant, i un altre motiu floral representat en dues perspectives diferents, possiblement la flor del lliri o del baladre. Tot i que no presenta un disseny exactament igual, tant per les mides, com per l'estil formal de la pròpia sanefa, aquesta composició esgrafiada es pot connectar amb la que ens trobem al vestíbul d'entrada de l'edifici d'habitatges del c/d'Aragó nº134, molt propera a la casa que aquí tractem.

En el mateix vestíbul trobem una altra sanefa esgrafiada, de mides molt inferiors, i situada en la part superior del parament. Ressegueix tot l'espai de vestíbul –parets laterals i frontal-, i mostra una llarga tija ondulant, de la que broten flors representades també en dues perspectives diferents, i que possiblement sigui la rosella.

Curiosament, la composició en pintura mural del sostre mostra unes característiques formals més pròpies de les decoracions esgrafiades, que de les pròpies pintures murals que normalment inclouen aquests espais.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és molt correcte, si bé la tonalitat en gris de la capa superficial de l'estuc és poc possible que es tracti de l'original.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.95**

- Edifici: *Casa Antoni Marsa Espelt*

- Arquitecte: Joaquim Sitjas, mestre d'obres

- Data de construcció: 26 de març de 1892, projecte; 1934, finalització de la remodelació i any en façana

- Emplaçament: c/del Comte Borrell, 168

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Comte Borrell)

Descripció:

Aquest senzill edifici d'habitatges és l'únic cas amb esgrafiats destacables en el c/del Comte Borrell dins la zona de la Nova Esquerra de l'Eixample, a part que representen també un dels casos més tardans cronològicament. Els esgrafiats en concret els trobem en la façana, disposats a mode de plafons rectangulars, i són fruit d'una remodelació/remunta finalitzada el 1834.

Veiem el primer d'ells revestint la part central del primer pis planta, entre les obertures balconeres. A l'interior del plafó s'hi esgrafia una recreació vegetal col·locada al voltant d'un medalló ovalat. Els motius ornamentals de la recreació són bàsicament fulles d'acant enllaçades entre elles, formant un emmarcament pel medalló. Alguns dels acants acaben amb una forma de corn, i altres inclouen petites flors de formes molt generals. Dins el medalló es pot llegir en caràcters romans l'any d'acabament de les obres, el 1934.

Els altres plafons de la façana s'esgrafien a l'últim nivell, que correspon al cinquè pis. En tenim tres en total, i el central del qual és exacte al del primer nivell, incloent també el medalló amb la corresponent data. Els dos plafons laterals contenen un esgrafiat semblant als anteriors, però amb algunes diferencies. Les recreacions vegetals que aquí es mostren són de formes més abstractes i poc realistes, amb fulles de contorns angulosos i recargolats.

Tot i la data d'execució d'aquests esgrafiats, tan l'ornamentació emprada, com el seu estil formal poden connectar-se amb els que trobem en ple any 1900 en moltes de les façanes de l'Eixample barceloní. El seu estat de conservació és molt bo.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.

DADES GENERALS **N.96**

- Edifici: *Cases Orsola, Solà i Cia*

- Arquitecte: Josep Carrera i Miró, mestre d'obres

- Data de construcció: 1909, projecte (nº135-120); 1913, projecte (nº137-122)

- Emplaçament: c/de Calàbria, 135 – 137; c/del Consell de Cent, 120 - 122

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície verd maragda; fons gris, superfície blanc; fons i sup. blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Calàbria – c/del Consell de Cent)

- Interior: vestíbuls d'entrada

Descripció:

Aquest conjunt de quatre cases, independents entre elles, forma part d'un antic complex fabril, el de l'empresa de paviment hidràulic Orsola, Solà i Cia. Es tractava d'un conjunt de diverses naus, avui desaparegudes, que ocupaven tota una illa de l'Eixample, entre els carrers Diputació, Calàbria, Consell de Cent, i Rocafort. El complex, fundat el 1876, també incloïa un solar amb l'edifici d'habitatges del soci principal de l'empresa, l'italià Giovanni Orsola i Plano. Aquesta casa, situada al xamfrà entre els carrers Calàbria i Consell de Cent, pateix una transformació important, i es converteix el 1911 en un conjunt de quatre edificis d'habitatges de lloguer, que són els que trobem en l'actualitat.

El conjunt dels quatre edificis s'estructura en tres façanes, ja que les dues finques centrals, situades justament en el xamfrà, queden unificades en una única façana, però amb dos accessos diferents. La tècnica de l'esgrafiat s'empra per ornamentar els tres coronaments, que són de forma semicircular. Al centre d'aquests, s'hi disposa un plafó amb una recreació vegetal esgrafiada, adaptada al contorn circular que ocupa. La recreació representa un gran pom, amb una tija central, de la que en broten tres mes, tot creant una composició cruciforme. Els motius vegetals que veiem són fulles d'acant, molt llargues i sinuoses, i flors de pètals arrodonits, possiblement roselles. Les línies d'aquests motius poden considerar-se força detallades. Al coronament de la façana en xamfrà, aquesta gran recreació vegetal s'emmarca per una doble garlanda floral, i per sobre d'aquesta, s'hi esgrafia encara una cinta que adopta la forma d'arc rebaixat del propi coronament, i que mostra una sèrie de cassetons amb flors de peònia a l'interior.

A l'interior dels quatre vestíbuls d'entrada, les dues parets laterals de l'espai contenen grans sanefes esgrafiades, per sobre d'uns magnífics arrambadors ceràmics. Les sanefes són de línies molt vigoroses i ondulants, i mostren unes grans tiges recargolades, de les que broten branquillons i flors molt properes a les roses salvatges –són de cinc pètals, i de forma lleugerament dentada-. Entre aquests esgrafiats i els exteriors no hi ha connexió estilística.

Mentre que els dos coronaments laterals llueixen un bon estat de conservació, el central es mostra en un estat de degradació important, amb proliferació de taques i extinció de la policromia. Els esgrafiats dels vestíbuls, lluny d'estar en males condicions, sí s'han emblanquinat completament, o bé s'han pintat amb tonalitats molt poc adients.

Bibliografia/Documentació:

AGARÓ I CABAÑAS, 1998; GONZÀLEZ-NOVELLES FARRÚS, 2010; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.97**

- Edifici: *Cases Joan Galofré*

- Arquitecte: Antoni de Facerias i Marimon, mestre d'obres

- Data de construcció: 1912, projecte

- Emplaçament: c/de Calàbria, 204 – 204*bis*

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície ocre groc; fons montjuïc, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Calàbria)

Descripció:

Aquest conjunt de dues cases bessones mostra una composició força acadèmica, i ornamentada amb elements de gust modernista. Entre aquestes ornamentacions, destaquem l'escultura en pedra artificial, aplicada en emmarcament d'obertures i en el coronament, i el revestiment mural, a base d'estucats i esgrafiats. De fet, aquestes Cases Joan Galofré representen un cas força original, ja que en la seva façana es combinen dos tècniques que són producte de l'estucat, i ho fan d'una manera molt natural i senzilla.

La major part del parament exterior de les cases es revesteix amb un estucat que imita carreus de pedra devastats. Als espais centrals de cada façana s'hi insereixen uns motius esgrafiats, que queden treballats entre els propis carreus. Els motius que s'esgrafien són d'arrel vegetal, i representen dues recreacions diferents, depenent de l'edifici on s'apliquen. Ambdues són de marcada verticalitat. En les del nº204 s'hi mostren tiges i acants de formes sinuoses, i petites flors amb una corol·la de pètals molt unitària, possiblement botons d'or. Les recreacions del nº204*bis* mostren brancatges més gruixuts, petits acants, també flors del botó d'or, i una gran flor a la part superior, possiblement la del lliri blau o la del clavell. Aquests esgrafiats, a part, mostren unes formes i uns motius molt similars als dels emmarcaments de les obertures, donant al conjunt de la façana una unitat d'estil important.

L'estat de conservació dels esgrafiats d'ambdues façanes és molt correcte, i comparteixen les mateixes tonalitats cromàtiques que els estucs que imiten carreus.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.98**

- Edifici: *Casa Joaquim Comabella*

- Arquitecte: Rafael de Sorarrain (Tolosa, Guipúscoa, 1863-Sant Andreu de Llavaneres, Barcelona, 1924)

- Data de construcció: agost de 1900, projecte

- Emplaçament: c/del Consell de Cent, 88

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície verd maragda i violeta; fons montjuïc, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Consell de Cent)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquesta Casa Joaquim Comabella té un marcat eix de verticalitat, impulsat no només per la seva evident estretor, sinó també per la forma dels plafons que es disposen entre les quatre obertures de cada una de les plantes. Són uns plafons de contorn irregular, i amb unes composicions esgrafiades al seu interior. Són aquestes composicions les que doten a la façana d'una personalitat pròpia, amb un interessant i suggestiu caràcter "de jardí".

Els plafons centrals mostren un disseny a partir d'una llarga tija central, de la que broten unes altres tiges laterals, amb petites fulles, i flors de blauet, en capoll o semiobertes. En els plafons centrals, el disseny varia lleugerament, ja que la tija principal es col·loca en un costat, deixant en la part central les altres tiges i els blauets oberts i en capoll. A part, en el fris de la planta baixa, i en les llindes de les obertures dels pisos superiors, també s'hi esgrafien unes petites recreacions amb els mateixos motius vegetals que en els plafons. Les formes de la composició són molt refinades i dibuixístiques, amb unes línies molt estilitzades, pròpies dels repertoris de l'*art nouveau*. Les tiges creen formes impossibles, i les flors del blauet, que en un principi es podrien confondre amb les del card o les de la campanera, són realment molt minucioses i reeixides.

D'un estil formal completament diferent són els plafons esgrafiats que revesteixen les parets laterals del vestíbul. De mides molt grans, l'interior d'aquests plafons verticals mostren unes recreacions vegetals més tosques, i més pròpies dels repertoris decoratius anteriors al modernisme. El motiu principal de la recreació és el d'una gran palmeta, complementada per abundants tiges i fullatge molt esquemàtic. En aquest disseny predominen les formes geomètriques, més abstractes i poc realistes en comparació amb l'esgrafiat en façana. També hi veiem una senzilla cinta esgrafiada, amb motius geomètrics en cadena, sobre la segona porta del vestíbul.

L'estat de conservació de tot el conjunt d'esgrafiats de la Casa Comabella és excel·lent, tot i que mereixen una menció especial els de la façana, amb unes policromies realistes, i alhora, originals.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.99**

- Edifici: *Cases Miquel Costa*

- Arquitecte: Rafael de Sorarrain (Tolosa, Guipúscoa, 1863-Sant Andreu de Llavaneres, Barcelona, 1924)

- Data de construcció: 1901, projecte (nº94 i nº96); 1904, projecte (nº98)

- Emplaçament: c/del Consell de Cent, 94-96-98

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície blanc; fons verd maragda, superfície blanc; fons blanc i ombra calcinada, superfície verd maragda i ocre groc; fons blanc, superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/del Consell de Cent, nº94 i nº98)

- Interior: vestíbuls d'entrada (nº94 i nº96)

Descripció:

Tenim aquí un conjunt de tres cases contigües, projectades pel mateix arquitecte i encarregades pel mateix promotor. El tractament dels tres edificis, però, és divers entre ells, i mostren unes façanes molt diferenciades.

La façana del nº94 es revesteix amb un esgrafiat a mode de tapís que cobreix el parament dels cinc pisos habitables. El disseny mostra una sèrie de motius ornamentals disposats en vertical, com si d'una plantes enfiladissa es tractés. Tot i suggerir una procedència vegetal, lo cert és que els motius són de formes fantasioses i poc realistes. El vestíbul d'aquesta Casa Miquel Costa també inclou una sèrie de plafons esgrafiats en les parets laterals. A l'interior d'aquests s'hi veu una gran tija vertical, de la que broten fulles d'acant i fullam variat. És el mateix disseny per esgrafiat que el que trobem en els plafons superiors de la façana de la Casa Ramon Tarrés (1898), projectada per Antoni Serrallach.

En la casa del nº96 només trobem esgrafiats al vestíbul d'entrada. Les dues parets laterals es revesteixen amb una composició de gran dinamisme i bellesa. És un disseny per esgrafiats que també ja l'hem trobat en algun altre vestíbul de l'Eixample, com el de la Casa Isidor Majó (1898), projectada per Josep Majó. Ens mostra una sèrie de tiges verticals amb fulles de trèvol, i flors de crisantem i de trompeta, i acompanyades amb libèl·lules volant entre elles. A la part inferior s'hi esgrafia una sanefa amb més tiges, i flors obertes i en capoll. Els pètals de les flors són molt prominents, i també s'hi veuen petits motius circulars, possiblement fruits.

Finalment, la façana del nº98 desplega un esgrafiat per les seves cinc plantes habitables –inclou una irrespectuosa remunta tota emblanquinada-, a mode de tapís, i amb un marcat eix de verticalitat. Representa una recreació vegetal a base de tiges molt llargues i erectes, de les que broten fulles del castanyer d'Índies i flors de doble corol·la de pètals. Són unes flors de formes molt esquemàtiques, i tant podrien tractar-se de flors de la passió, com de la rosella, o del gira-sol. Aquest disseny per esgrafiat és el mateix que trobem a la façana de la Casa Ramon Pujol (1901-1902), emplaçada en el mateix carrer, i projectada per Modest Feu.

Els estats de conservació dels esgrafiats dels dos conjunts exteriors es mostren força correctes, com també el del vestíbul del nº96. El del nº94, en canvi, pateix de despreniments, taques importants i esquerdes.

Bibliografia/Documentació: ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

N.99

DADES GENERALS **N.100**

- Edifici: *Casa Bonaventura Pujol i Manuel Mora*

- Arquitecte: Jaume Sanllehí i Molist

- Data de construcció: 8 d'agost de 1908, projecte

- Emplaçament: c/del Consell de Cent, 111

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície gris

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'estat actual d'aquest vestíbul d'entrada conserva pocs elements del seu origen modernista. Tan sols els esgrafiats de les parets laterals, les guixeres del sostre, i l'ebenisteria artística de la porta interior.

Els esgrafiats es disposen sobre el mur a mode d'una gran sanefa horitzontal, per sobre de l'arrambador. La dita sanefa es composa de dos nivells diferents. L'inferior mostra un seguit de petits plafons de forma acampanada, a l'interior dels quals s'esgrafia una recreació vegetal a base de fines tiges entrelligades, i fulles i fruits de la parra. Entre els plafons també s'hi col·loca un motiu en forma de rosa quadrangular, amb els pètals molt marcats, i de tendència *Sezession*. La sanefa superior forma part d'una composició que inclou una sèrie de franges verticals que arriben fins al sostre, i tot aquest conjunt representa novament recreacions vegetals a base de tiges constantment entrelligades, i proliferació de fulles de parra i petites flors en capoll. Tot i que el motius relatius a la parra no siguin molt emprats en els esgrafiats del modernisme, l'estructura de sanefa horitzontal amb franges verticals és una constant en els vestíbuls de l'Eixample barceloní.

L'estat de conservació dels esgrafiats és molt bo, tot i que el cromatisme després de la restauració possiblement no hagi seguit les tonalitats originals.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.101**

- Edifici: *Casa Josep Filella*

- Arquitecte: Pere Buqueras Rovira, mestre d'obres

- Data de construcció: 1901, data en façana

- Emplaçament: c/del Consell de Cent, 187

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície blau

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Consell de Cent)

Descripció:

Aquest edifici entre mitgeres, de planta baixa i cinc pisos, respon a un estil formal molt eclèctic. Empra un ampli ventall de solucions estilístiques per estructurar i ornamentar la façana: ampits esculpits amb traceria calada gòtica; baranes en ferro colat i forjat; alguns emmarcament d'obertures amb elements propis del llenguatge arquitectònic clàssic, i d'altres amb decoracions plateresques; el coronament semicircular, amb un perfil que ens remet als elements mecanicistes propis de les obres del taller de Francesc Vidal; dos medallons escultòrics amb les efigies de Dante Alighieri i de Rafael Sanzio; i un gran plafó central amb decoracions esgrafiades al seu interior. A part, també trobem altres superfícies esgrafiades en altres parts del parament.

El gran plafó vertical de forma rectangular ocupa l'eix central dels tres pisos intermedis, i a l'interior s'hi esgrafia una composició estructurada per dos plafons més. Alhora, aquests s'emmarquen per unes sanefes a base de flors de gira-sol, i d'una altra forma floral molt fantasiosa. Compartida pels dos plafons interiors, s'hi esgrafia una gran recreació vegetal, estructurada per una gran tija vertical, de la que broten diversos motius vegetals. Hi veiem fulles de palmes, flors estàndards properes a la margarita, i altres motius vegetals de formes abstractes.

Bona part de la resta del parament de la façana també es revesteix amb un disseny esgrafiat, aquest a mode de tapís, i que representa una repetició de motius vegetals. Hi veiem petites formes florals, molt esquemàtiques i arrodonides, al voltant de les quals broten fullam i tiges molt sinuoses.

Els dos dissenys esgrafiats d'aquesta façana, el plafó i "el tapís", mostren un mateix estil formal. Ambdós casos tenen uns motius amb de formes que alhora són esquemàtiques i detallistes, i sempre la quantitat de motius és bigarrada. La tècnica de l'esgrafiat, amb els seves composicions plenes d'elements vegetals i preciosistes, és l'element que podem considerar per modernista. La resta resulten un tant anacrònics, més lligats a l'arquitectura de la dècada dels anys vuitanta del segle XIX, l'anomenada arquitectura de la Renaixença, o de la Febre d'Or.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats, que mostren un cromatisme blau en les dues capes (no podem saber si és el cromatisme original, tot i ser un fet poc comú), és força precari, doncs mostra unes grans taques per corrosió.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- http://www.poblesdecatalunya.cat/element.php?e=8286 (15/2/2015); *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.102**

- Edifici: *Casa de la Lactància*

- Arquitecte: Pere Falqués i Urpí (Barcelona, 1850-1916), primer projecte i direcció de les obres
Antoni de Falguera i Sivilla (Barcelona, 1876-1947), projecte final

- Data de construcció: 1908, projecte; 1913, finalització de les obres; 1968, ampliació

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 475-477

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: equipament sanitari **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1450

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La Casa de la Lactància es tracta d'un edifici entre mitgeres, però amb una imatge de palauet urbà. És una de les obres més conegudes d'Antoni de Falguera, i la funció amb la que es construeix és la de l'assistència de les mares i dels seus nadons, a qui es proporcionava llet no materna. L'edifici respon a les necessitats de la Barcelona del moment, una ciutat que experimenta un augment important de la mortalitat infantil.

Per l'ornamentació de la façana i dels principals espais interiors s'empra l'ampli ventall d'arts aplicades, de les que destaquen el característic estucat imitant maons blaus de la façana, el grup escultòric del coronament d'Eusebi Arnau, els arrambadors en mosaic, i l'estructura de la claraboia, treballada en vitralls i ferro forjat. L'únic espai de l'edifici on trobem esgrafiats és el vestíbul d'entrada, molt semblant tipològicament a un vestíbul de casa de veïns de l'Eixample.

Els esgrafiats es disposen a mode de sanefa, i es situen en les parts superiors de les quatre parets de l'estança, i en els extrems dels revoltons del sistema de coberta. En tots els emplaçaments s'esgrafia el mateix disseny de sanefa, que és de formes molt estilitzades, minucioses i detallistes. Representa un seguit de formes semblants a garlandes, i alterna poms de flors, amb unes formes circulars que ens remeten a un tipus de fanal fet en ferro forjat i vitrall, molt propi del modernisme. Els motius de les flors són molt esquemàtics, i es representen amb una corol·la uniforme. Per sobre del pom sobresurt una flor particular, possiblement una tulipa. A part, a lo llarg de tota la sanefa s'esgrafia un ribetejat perlat, com també ho és el contorn dels medallons i altres detalls del conjunt.

La forma de disposar aquests esgrafiats es connecta amb la del vestíbul d'entrada del Conservatori Municipal de Música (1916-1927). En ambdós casos, Falguera disposa d'un sistema de volta catalana amb revoltons, i la revesteix d'esgrafiats. En el cas de la Casa de la Lactància, l'estil formal dels esgrafiats encara es pot lligar a l'estètica del modernisme, amb algunes connexions amb les formes geomètriques de l'*art decó.*

L'estat de conservació del vestíbul i dels esgrafiats és correcte, i no ha patit el desgast d'altres estàncies interiors.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- CATASÚS, 2001.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.102**

DADES GENERALS **N.103**

- Edifici: *Casa Macari Golferichs*

- Arquitecte: Joan Rubió i Bellver (Reus, 1870-Barcelona, 1952)

- Data de construcció: 1900, projecte; 1901, finalització de les obres; 1986, reforma

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 491

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa unifamiliar **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1451

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: escala principal

Descripció:

Tenim aquí un edifici interessant per diversos motius. Per la seva fisonomia dins l'entramat actual d'aquesta zona de l'Eixample, que és la de palau urbà unifamiliar. I per les vicissituds que ha succeït: convertit en escola religiosa després de 1939, adquirit a finals dels anys 60 per un promotor per derivar-lo i construir-hi pisos, i finalment transferit a l'Ajuntament, que després d'un llarg procés de protesta veïnal, el 1890 el converteix en centre cívic, i el rehabilitat fins l'actualitat. El "xalet", com es coneix popularment, representa una obra clau dins la producció de Joan Rubió i Bellver, un dels anomenats "arquitectes gaudinians", doncs des de ben jove estableix un important vincle de col·laboració amb Antoni Gaudí. L'encàrrec de la casa el fa Macari Golferichs, un comerciant de fusta exòtica, escollint una tipologia arquitectònica que resulta ja força obsoleta dins l'Eixample del 1900. Podríem comentar molts dels seus aspectes formals, però centrant-nos en la tècnica de l'esgrafiat, és l'interior de la casa, i més concretament l'escala, el focus del nostre anàlisi. És una estança que dóna accés a la planta noble, i es troba en una zona molt en l'interior de l'habitatge, i no a l'entrada, com podria ser més habitual. Els materials que s'usen per la seva ornamentació són el maó vist, pels emmarcament de les finestres ogivals; la ceràmica vidriada, pels arrambadors i els detalls calats de les finestres; i finalment l'estucat esgrafiat, que revesteix bona part del parament de l'espai.

L'esgrafiat es disposa a mode de tapís, i reprodueixen una retícula de formes entre circulars i romboïdals. A l'interior d'aquestes, s'hi esgrafien diversos motius, el més destacat dels quals és el de l'au fènix, que ocupa bona part de l'espai. Aquesta bèstia mitològica, ja descrita per Ovidi en les seves *Metamorfosis* (2-8 a.C.), serveix de símbol pels intel·lectuals del moviment de la Renaixença, i és l'emblema per la portada de la revista *La Renaixença* (1881-1905). L'au fènix de la Casa Golferichs es representa de perfil, amb el seu característic llarg coll, i les seves grans ales obertes, una imatge molt lligada a la que Lluís Domènech i Montaner dibuixa per la portada de la citada publicació. Aquí, però, també llueix l'estel de cinc puntes, com succeeix en altres il·lustracions de l'època. Sobre l'au s'hi esgrafia una recreació vegetal, de formes ondulades, i amb una flor de lliri a la part central. Aquest conjunt esgrafiat té una marcada connotació de tapís mural, i l'ús d'aquesta tècnica resulta un cas força aïllat dins l'obra de Rubió.

El seu estat de conservació és per lo general bo, tot i que mostra algunes parts amb taques i despreniments.

Bibliografia/Documentació:

Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona, servei *on-line*; *L'herbari modernista*, 2006; SALA, 2014.

DADES GENERALS **N.104**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer del Comte d'Urgell nº92*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: 1903, data en façana

- Emplaçament: c/del Comte d'Urgell, 92

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: mixta; estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, amb pintura mural

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc i verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquesta casa cantonera, que conjuntament amb la seva veïna formen el xamfrà c/del Comte d'Urgell-c/de la Diputació, és de formes eclèctiques, entre lo academicista i les novetats del modernisme. Al seu coronament s'hi esculpeix, en pedra artificial, la data 1903. Però és el vestíbul d'entrada l'espai que volem comentar.

És una estança també de formes eclèctiques, on s'hi barregen arcs i pilastres clàssiques, amb ornamentacions florals plenament modernistes, com l'element escultòric que suporta les làmpades de les parets. El conjunt d'esgrafiats de les parets laterals també representa un fet d'originalitat i bellesa, tot i que és cert que el trobem gairebé idèntic en altres vestíbuls barcelonins. Els motius ornamentals que es repeteixen a mode de tapís són els d'uns paons reials, representants en dues formes diferents: individual i frontalment, amb les cues desplegades; i en parella, de perfil, i les cues plegades. Les dues versions es van alternant, de manera que els paons en parella emmarquen a l'individual. Tot ells es recolzen en una gran recreació vegetal, basada en troncs, banques, fulles i fruits de parra.

Per sobre la línia de l'arrambador, s'hi esgrafia una doble sanefa. En al superior veiem una llarga tija horitzontal, de la que broten flors i fulles de roselles. A destacar les incisions que marquen els estams i els sèpals de les roselles. En l'inferior s'esgrafia seguit de formes geomètriques, traceries i calats, que inclouen petites fulles de trèvol.

Finalment, a la part superior de les parets, per sota l'imposta del sostre, hi trobem una altra sanefa, de mides molt superiors, i actualment cromada amb pintura mural. En ella hi veiem una recreació vegetal a base de motius relatius a la planta del nenúfar. S'hi esgrafien les característiques flors i fulles de forma plana, fullam de formes ondulades, i proliferacions de fines tiges entrellaçades.

Els altres casos de vestíbuls amb el mateix disseny de paons reials, el elements diferenciadors que podem establir entre ells són precisament les sanefes inferiors i superiors, que canvien en cada cas. I com veiem en aquests casos, en el vestíbul del c/del Comte d'Urgell també s'hi col·loca un llenç amb un voluptuós paó reial al sostre.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats és bo, tot i que l'acabat de la superfície inferior és molt poc acurat. L'aplicació de pintura mural a la sanefa superior també és de dubtós encert.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.105**

- Edifici: *Casa Àngela Rosselló*

- Arquitecte: Manuel Guitart i Codorniu, mestre d'obres

- Data de construcció: 10 d'octubre de 1900, projecte

- Emplaçament: c/del Comte d'Urgell, 93 – c/del Consell de Cent, 188

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris, superfície policromada (verd crom, violeta, etc.)

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

El vestíbul d'entrada d'aquest edifici en xamfrà, que fou la casa natal del poeta i escriptor d'avantguarda Joan Salvat-Papasseit, és de mides amples, i actualment rau força reformat. Tot i això, s'han conservat els plafons rectangulars esgrafiats que revesteixen les parets laterals.

Cada plafó mostra una recreació vegetal de marcat eix vertical, amb una tija que vertebra la resta dels motius. D'ella broten fulles de trèvol, flors de tulipa, i de lliri, cada una en un nivell de la tija diferent. Coronant la dita tija, tenim una altra flor de lliri, però representada des d'un perspectiva diversa a les inferiors. Les formes geomètriques que la tija pren a la part inferior són molt curioses, representen les seves arrels, i formen una mena de base. En general, es tracta d'una composició per esgrafiat d'estil força esquemàtic i pla, sense profusió de detalls. Tot i això, sí genera una certa sofisticació formal gràcies a les formes corbes, molt en la línia de l'*art nouveau* europeu.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats és força negatiu. Primerament, mencionar que les policromies escollides pel repintat de les diferents capes és poc adient, doncs són unes tonalitats que poc tenen a veure amb les que haurien estat les originals. A part d'això, la qualitat de la mencionada repintada és també molt negativa, ja que en moltes de les parts inferiors dels plafons s'hi denoten despreniments pictòrics. D'aquesta manera, les capes que s'han sobreposat deixen veure unes possibles policromies anteriors.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.106**

- Edifici: *Casa Josep Filella*

- Arquitecte: Maurici Augé i Robert (Barcelona, 1848-1908), mestre d'obres

- Data de construcció: 1901, projecte; 1903, finalització de les obres

- Emplaçament: c/del Comte d'Urgell, 95 – c/del Consell de Cent, 189

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada; i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície blanc; fons roig mangra, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Comte d'Urgell – c/del Consell de Cent)

Descripció:

Aquesta és un magnífic exemple de casa en xamfrà amb una solució de façana singular i rica amb elements decoratius. I és singular pel coronament, les tribunes, i els diferents revestiments murals. L'esgrafiat cobreix bona part del parament, i aporta diversitat de policromia i de textura. S'aplica en les quatre primeres plantes, a mode de tapís, i el dibuix modular evoca una forma d'escut -és en realitat una recreació vegetal, a partir de dues fulles allargades que creen una forma ovalada-. A l'interior s'hi esgrafia un altre motiu vegetal, i es remata amb un card que pren una forma de corona. L'estil formal de la composició és elegant i regi, i les formes vegetals són anguloses i poc realistes. Aquest és un disseny que ens pot remetre als que Josep Puig i Cadafalch empra pels esgrafiats d'algunes de les seves façanes, com a la Casa del Carrer de la Boqueria nº12 (1898), o la Casa Amatller (1898-1900).

A la part del coronament, també hi ha unes porcions de parament que mostren esgrafiats. El perfil de l'edifici es forma a partir de merlets escalonats, i parts de l'interior s'esgrafien amb recreacions vegetals a base de fulles d'acant i fruits arrodonits. Tant la formes de les fulles, com la dels fruits, s'adapten als espais en forma escalonada, i l'interior dels acants es detalla amb abundants incisions. No hi ha un raport estilístic entre aquest disseny d'esgrafiats i els del parament principal, i coincideixen només amb les tonalitats cromàtiques.

A l'interior de la casa, l'espai on trobem esgrafiats és el vestíbul d'entrada, una estança de mides importants. El revestiment mural es disposa a mode de plafons, de formes verticals i rectangular. A l'interior s'hi esgrafia una recreació vegetal, molt fantasiosa i poc realista. Es tracta d'un gran pom, amb una tija vertical com a eix vertebrador, i de la que broten més tiges curvilínies, fulles, i flors de formes exòtiques i tubulars. A la part superior del plafó s'hi esgrafia un altre motiu vegetal en forma circular. És un disseny molt similars al que trobem als diferents vestíbuls de les Cases Parera i Forn (1897-1901), amb alguna lleugera diferència en el nombre de brots de la tija principal.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors és molt correcte, mentre que els del vestíbul és pèssim, amb taques, humitats i despreniments de material.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.107**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer del Comte d'Urgell nº109*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1910

- Emplaçament: c/del Comte d'Urgell, 109

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ombra calcinada, superfície siena natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'interior d'aquest profund vestíbul d'entrada mostra una reforma molt respectuosa amb els elements originals d'època modernista. Es divideix en dos grans trams, el primer del qual es el que inclou decoracions esgrafiades. Aquesta tècnica es disposa sobre les dues parets laterals a mode de sanefa, de dimensions importants, i per sobre de l'arrambador de marbre. Els motius que es van succeint en la sanefa són unes recreacions vegetals estructurades per unes llargues fulles d'acant, que formen un espai de "recipient" on s'hi col·loquen branquillons de llorer. Aquest motiu s'alterna amb un altre de mides més petites, i que representa unes fulles d'acant i de palmeta. Pel que fa el seu estil formal, l'esgrafiat es pot situar entre els gustos del modernisme i del noucentisme, ja que la disposició a partir d'aquest tipus de sanefa es més pròpia de les tendències modernistes, mentre que els motius que representa, fulles de llorer i palmetes, ja reflecteixen les preferències per les ornamentacions d'arrel greco-romana. A part, els motius dels relleus de l'arrambador marmori confirmen aquesta tendència cap al noucentisme. L'estat de conservació dels dits esgrafiats és excel·lent.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.108**

- Edifici: *Casa Àngel Lagoma*

- Arquitecte: Josep Masdéu i Puigdemasa (Barcelona, 1851-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 13 d'abril de 1905, projecte; 1906, data en façana

- Emplaçament: c/del Comte d'Urgell, 126

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda i blanc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La tècnica de l'esgrafiat en les obres del mestre Josep Masdéu és molt freqüentment utilitzada, especialment en les façanes, i a mode de tapís. En els interiors d'edificis, com en el cas que tractem, solen disposar-se ocupant bona part del parament que decoren.

En el vestíbul d'entrada de la Casa Àngel Lagoma ens trobem amb unes parets laterals treballades en gairebé tota la seva totalitat amb esgrafiats, en excepció de les superfícies dels arrambadors marmoris. El disseny que s'esgrafia és força habitual en els vestíbuls de l'Eixample: el de la superfície estriada, amb una sanefa a la part superior, i una altra a la part inferior. La sanefa per sobre l'arrambador es basa en recreacions vegetals a base de grans poms amb flors de lliri. També hi trobem flors de margarita, disposades individualment, i unides amb els grans poms a partir de totes les seves arrels enllaçades entre elles. La sanefa per sota les guixeres del sostre mostra una recreació vegetals a base de fulles de castanyer de l'Índia, i petites flors de lliri, representades obertes i en capolls. Tots els motius ornamentals del conjunt mostren un bon grau de detallisme, amb les pertinents incisions.

Un comentari a part mereix l'estat de conservació d'aquest conjunt esgrafiat. Tot i que el seu estat actual no és realment negatiu, si mostra una policromia molt poc encertada, i hi ha porcions murals on no s'hi ha aplicat el repintat. D'aquesta manera, conviuen les tonalitats "noves" amb les anteriors.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.109**

- Edifici: *Casa Sebstià Àlvarez*

- Arquitecte: Josep Masdéu i Puigdemasa (Barcelona, 1851-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: octubre de 1921, projecte

- Emplaçament: c/del Comte d'Urgell, 160

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície blau

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Comte d'Urgell)

Descripció:

La façana d'aquest edifici d'habitatges ens resulta interessant pel tractament que es dona a l'esgrafiat, tan en la seva disposició, com en el repertori ornamental que utilitza. Representa un curiós cas d'esgrafiat que combina els gustos propis del modernisme i del noucentisme.

El traçat es disposa sobre el mur de l'últim pis de l'edifici, deixant la resta amb un senzill estucat d'imitació de carreus llisos. Aquest fet de situar l'esgrafiat en l'ultima nivell és molt comú durant els anys del modernisme. D'alguna manera es busca singularitat l'edifici a partir del revestiment mural de l'últim nivell, com es fa amb els coronaments. Ara bé, els motius que s'esgrafien són d'una tendència més acord amb les del noucentisme. S'hi representa una gran recreació vegetal a base de fulles d'acant, de formes exuberants i recargolades, recreant les volutes d'un capitell jònic. El conjunt també inclou fruiteres plenes a la part superior, i un gran copó, amb sengles volutes a la part central. Tots aquests motius són d'arrel clàssica, i és per això que ja es poden considerar com noucentistes. Així doncs, podríem afirmar que ens trobem davant uns esgrafiats que mesclen les dues tendències que conviuen durant les dates en que s'executen.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats en façana és molt correcte, fruit d'una restauració molt encertada.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.

DADES GENERALS **N.110**

- Edifici: *Conjunt del recinte de l'Escola Industrial*

- Arquitecte: Rafael Guastavino (València, 1842-Asheville, Carolina del Nord, 1908), construccions industrials;
Lluís Planas i Calvet (1879-1954), rehabilitació;
Joan Rubió i Bellver (Reus, 1871-Barcelona, 1952), ampliació i sistematització
Manuel Baldrich (Tarragona, 1911-Barcelona, 1966), ampliació i sistematització

- Data de construcció: 1869-1875, conjunt fabril;
1913-1931, Escola Industrial, Escola del Treball i Residència d'Estudiants

- Emplaçament: c/del Comte d'Urgell, 173-215 – c/del Rosselló, 101-107 – c/de París, 84-86

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: edifici industrial; edifici educatiu; edifici residencial i religiós **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1436

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, estucat esgrafiat sobre maó

- Cromatisme: fons ocre roig, òxid de ferro vermell i siena natural, superfície blanc;
fons maó vist, superfície policromia variada

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principal, laterals i posterior (residència d'estudiants)

- Interior: vestíbuls, escales (Escola Industrial i Escola del Treball)

Descripció:

L'origen d'aquest complex arquitectònic, que ocupa quatre illes de l'Eixample, comença el 1868, amb l'erecció de la fàbrica tèxtil Batlló. Es fa segons el projecte de Rafael Guastavino, acabat el 1889. El 1908, amb la fàbrica ja en desús, la Diputació de Barcelona adquireix l'edifici, i el converteix en l'Escola Industrial, tot i que no és fins el 1913 que és rehabilitat per l'arquitecte Lluís Planas. Entre 1927 i 1931 s'efectua la gran ampliació del complex, i Joan Rubió i Bellver projecta un conjunt que inclou la construcció de l'edifici principal de l'Escola Industrial pròpiament, el de l'Escola del Treball, i l'adaptació de l'antiga Escola d'Agricultura en residència d'estudiants. Rubió i Bellver, que en aquell moment ocupa el càrrec d'arquitecte en cap de la Mancomunitat de Catalunya, integra les seves ampliacions en l'estructura inicial del conjunt. A part, empra obra de maçoneria i maó vist, que són els materials usats en l'antiga fàbrica, a part d'una constant en l'obra de l'arquitecte de Reus. El conjunt no destaca especialment per la seva decoració plàstica, però sí hi ha una tècnica de decoració aplicada que sobresurt de la resta, i és la de l'esgrafiat.

Aquesta tècnica s'utilitza en la façana de la residència d'estudiants i en l'interior de la capella que inclou, i en els grans vestíbuls de l'Escola Industrial i del Treball. Estilísticament trobem tant solucions encara força properes a les habituals durant el modernisme, com d'altres ja més corresponents als gustos estètics del període en que es realitzen, que es el del noucentisme. Som conscients que és un conjunt força allunyat cronològicament del període que tractem en el catàleg, però l'excepcionalitat i la monumentalitat que adquireixen alguns dels esgrafiats del conjunt global, com la reminiscència d'elements modernistes ens fan poder incloure aquest recinte en el nostre estudi.

En l'edifici que Rubió i Bellver readapta en residència d'estudiants, trobem presència d'esgrafiats en les quatre façanes, doncs és una construcció totalment exempta. Hi ha varis tipus d'esgrafiats, amb disposicions i dissenys força diferents entre ells. La majoria, però, es troben encabits en espais que les característiques arquitectòniques de l'edifici

genera. A la planta baixa s'esgrafien plafons de diferents formes rectangulars, amb recreacions vegetals a base de grans fulles d'acant, palmes, fruits de blat de moro, i proliferació de tiges i circells. Les formes d'aquest motius són força detallades, ja que presenten incisions de nervis. També trobem frontons triangulars esgrafiats sobre altres obertures, amb una senzilla recreació vegetal i una palmeta al centre. La majoria d'aquestes obertures es ressegueixen amb sanefes també esgrafiades, de formes molt geomètriques. Una part del parament també inclou un encoixinat esgrafiat, amb el motiu del carreu decorat amb una aspa, que és un element molt lligat als revestiment murals del barroc català. Finalment, en aquesta planta baixa, destaquem el gran emmarcament d'una de les portes principals, obrat en maó vist, i emplaçada al centre longitudinal de l'edifici. D'entre els motius que s'esgrafien, en sobresurten els dos medallons dels carcanyols. Són dos motius amb llaceries al voltant, i un interior molt treballat. Dins s'hi esgrafia una flor de rosella al centre, i una altra recreació vegetal disposada circularment, amb més palmetes, fruits de blat de moro, i petites margarites. Com en altres casos d'aquest conjunt, els esgrafiats es troben aplicats sobre una superfície de maó vist, lo que els hi confereix una textura i policromia molt diferent.

Al pis mitjà de la residència d'estudiants hi trobem els mateixos plafons verticals que a la planta baixa, però aquest formen part del propis emmarcaments de les obertures. Damunt de la porta principal ja citada s'hi esgrafien dos grans canelobres, de braç únic, i ornamentats per més llaceries, garlandes, i una gran flama. A l'últim nivell habitable s'hi disposen galeries de fornícules i obertures cegues, que són els espais que s'esgrafien, amb recreacions vegetals, amb un total de dos dissenys diferents. Ambdós inclouen basos en forma d'acants com a base de les recreacions, proliferació de sinuoses tiges, palmetes, corns, i grans flors amb abundants pètals. Aquestes mateixes recreacions s'adapten per esgrafiat els coronaments triangulars d'algunes parts de l'edifici. Finalment, trobem dos grans medallons en aquest últim pis de la façana amb la porta principal. Aquests medallons són idèntics als dels carcanyols ja citats, però en aquest cas contenen una major quantitat de llaceries al voltant, com també circells d'acant.

La residència d'estudiants inclou en el seu interior un dels espais –podem considerar- més bells i suggestius de tot el conjunt que tractem. Es tracta de la capella que Rubió i Bellver disposa en el una de les ales del primer pis, i el volum d'aquesta tipologia arquitectònica no s'endevina des de l'exterior. En ella hi trobem una gran quantitat de superfície esgrafiada, doncs aquest revestiment cobreix bona part de les parets laterals, dels murs dels arcs parabòlics, i de la paret dels peus de la capella. A part, el revestiment no inclou capa inferior, sinó que és el propi maó vist el que serveix de fons de les capes d'estuc superficials. Sortosament, la rica policromia dels esgrafiats s'ha conservat gairebé intacta a com l'arquitecte la planteja. Primerament, resseguint tot el perímetre mural inferior s'hi disposa un esgrafiat que imita un cortinatge. És un disseny minuciós, on les arrugues de la tela fictícia i la sanefa amb figures geomètriques li aporten un bon grau de realisme. A la part superior dels cortinatges també s'hi disposen unes grans llaceries, de formes capritxoses i ondulants. A les parts centrals del mur hi veiem cintes esgrafiades, a base de tiges recargolades i fullam, i de cassetons amb peònies, maduixes i més fullam. Funcionen d'emmarcament d'uns espais geomètrics buits. Les ornamentacions més destacades, però, es disposen en les parts superiors de les parets, i en els murs que formen els arcs. Són recreacions vegetals amb una amplíssima varietat d'espècies, disposades ja bé dins de cràters, com de forma lliure o en poms. Entre algunes d'elles, veiem flors de lliri blanc, branques i fulles de roure, de plataner i de llorer, espigues de blat de moro amb roselles vermelles, fruits i fulles de parra, roserars amb flors blanques, o grans palmes. El nivell de realisme dels motius és molt notable, com també l'adient policromia en cada un d'ells. En molts casos, les recreacions s'acompanyen amb filacteris, en els quals originalment hi havia escrits passatges bíblics, però que al arribar la Guerra Civil es van haver de tapar amb policromia plana.

El segon edifici que tractem és el de l'Escola Industrial, i és en els seus diversos vestíbuls i distribuïdors interiors

on s'emplacen les ornamentacions esgrafiades. Tots aquests espais es cobreixen amb volta catalana –Rubió i Bellver al·ludeix a la tradició impulsada per Guastavino-, revestides totes elles per plafons esgrafiats. S'alternen plafons amb senzills ribetejats, amb altres de decorats a l'interior amb emmarcaments i motius vegetals. Els espais es separen en trams dividits per envans arquejats, els quals es revesteixen totalment amb esgrafiats. S'hi representen recreacions vegetals, de línies molt refinades i elegants, amb motius com els circells d'acant, o flors semblants a la passiflora, per les varies corol·les de pètals. Els entradors dels arcs també s'esgrafien, aquí amb sanefes geomètriques.

Finalment, l'Escola del Treball conté un espai interior esgrafiat molt bell i ornamentat. Primerament a l'entrar, trobem un ampli vestíbul de poca alçada, i cobert de nou amb volta catalana esgrafiada. Els revoltons mostren successions de plafons amb emmarcaments, o amb recreacions vegetals. Seguidament accedim al gran vestíbul central, un espai diàfan, grandiós, i on s'hi fa palesa la influència de Gaudí en les solucions emprades per Rubió i Bellver. El sistema de coberta és com el de la capella d ela residència, a partir d'arcs de diafragma, de forma parabòlica, i amb una teulada esglaonada amb filades de finestres a cada graó. En la paret frontal s'hi esgrafia una gran composició al·legòrica, presidida pel doble escut de les quatre barres i la creu. També s'hi veu un cílix, amb una gran flama, i suspès per dues víbries –bèsties fantàstiques molt lligades amb la ciutat de Barcelona-. A la part central s'hi esgrafien unes cintes ondulants, amb l'any en caràcters romans de la finalització de l'edifici, 1920. Sota d'elles, hi veiem un gran llibre obert, amb motius referents a la trigonometria, i altres estris característics d'aquesta ciència, com l'escaire, el compàs, l'estilogràfica, el regle, o el llapis. Tota la composició general s'acompanya amb un fons vegetal, a base de fulles i fruits de la planta del card, als laterals, i fulles de roure al centre. Fent pendant amb aquest esgrafiat, a l'altre costat del vestíbul s'hi esgrafia una composició semblant, i representa l'al·legoria del treball. Amb el mateix fons vegetals de fulles i fruits del card, es disposa un gran rusc d'abelles, al centre de la composició, i amb una gran bandada d'aquests sobrevolant-la. El rusc es col·loca sobre una farga, i just per sota, s'hi esgrafia un llarg filacteri on es pot llegir l'expressió llatina *Labor prima virtus*, és a dir, el treball és la virtut principal. Escampats al voltant del filacteri, veiem una proliferació de diferents objectes relacionats amb diferents oficis, d'entre els que podem citar les eines del fuster, del ferrer, o les de l'obrer de la construcció. La resta d'esgrafiats d'aquest vestíbul central es reparteixen pels espais murals que generen els arcs parabòlics, els diferents nivells escalonats, i les superfícies de parament i sostres de les escales. Tots ells es disposen a mode de plafó, de formes diferents segons la superfície on s'adapten, i mostren sanefes geomètriques, o recreacions vegetals amb diferents espècies de plantes. Trobem des de la recorrent fulla d'acant, fins les fulles del castanyer de l'Índia, o les fulles del til·ler, etc.

Els estils formals dels esgrafiats d'aquest gran conjunt arquitectònic no són unitaris, i varien segons l'edifici on es troben. Pel que fa al seus estat de conservació, tots els esgrafiats interiors presenten una imatge impecable, amb unes textures i unes policromies molt acurades. Els esgrafiats de les façanes de la residència d'estudiants, en canvi, acusen el pas del temps, i pateixen de taques i eflorescències, tot i que aquestes no són realment abundants.

Bibliografia/Documentació:

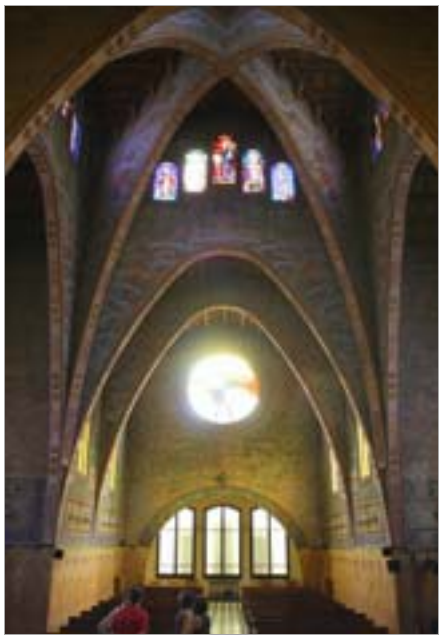
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'Escola Industrial de Barcelona (1904-2004): cent anys...*, 2008.
- *L'herbari modernista*, 2006.

N.110

DADES GENERALS **N.111**

- Edifici: *Casa Josep Soler*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: maig de 1902, projecte; 1904, data en façana

- Emplaçament: c/de Viladomat, 122

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície ocre groc; fons ombra calcinada, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Viladomat)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquesta obra del mestre Pérez Terraza respon a l'esquema d'edifici entre mitgeres i de decoracions plàstiques de gust eclèctic. Els treballs en escultura aplicada, especialment en l'últim pis i en el coronament, són els elements decoratius protagonistes. A part, també trobem bells treballs en els ferros colats dels balcons, i en l'esgrafiat del parament.

Els esgrafiats revesteixen les parets dels cinc pisos planta de l'edifici, i es disposen a mode de tapís. Són d'un disseny força simple, però alhora molt elegant i refinat. S'esgrafien uns carreus rectangulars, de línies molt fines, i a l'interior de cada un, un petit motiu en forma de fulla de trèvol. Els contorns d'aquests motius són angulosos, i s'acompanyen de dues petits tiges a la part inferior.

Amb una idea molt semblant, els esgrafiats del vestíbul d'entrada també mostren una retícula de carreus en les seves parets laterals. Les formes d'aquests s'alternen entre rectangulars i quadrangulars, i és a l'interior d'aquests últims on s'esgrafia el motiu vegetal. A primera vista, podríem pensar que també aquí es tracta d'una fulla de trèvol, però el propi motiu té un petit detall circular al centre, que possiblement representa el pistil d'una flor. Així doncs, ens decantem per l'opció que representi una flor de lliri, ja que els contorns dels pètals son lleugerament flamejants.

Tot i les diferències en els motius representats, sí podem afirmar que existeix una correspondència intencionada entre el conjunt d'esgrafiats exteriors amb els interiors. L'estat de conservació en ambdós casos és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.112**

- Edifici: *Casa Joan Lledó*

- Arquitecte: Josep Graner Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 5 d'octubre de 1903, projecte

- Emplaçament: c/de Viladomat, 132

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons roig mangra, superfície verd maragda; fons blanc, superfície gris

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Viladomat)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquest edifici té moltes de les característiques pròpies de l'arquitectura del mestre d'obres Graner, com una profusió decorativa important, un destacament del coronament, o un cert eclecticisme en les formes. A part, pel limitat espai del sòl, la Casa Joan Lledó és de mides estretes, i amb un marcat eix de verticalitat. Juntament amb els treballs en escultura aplicada, l'esgrafiat és la tècnica decorativa més destacada de la façana.

L'esgrafiat es disposa a mode de tapís, i revesteix el mur de les quatre plantes centrals, deixant la cinquena amb un acabat llis. El dibuix modular de la composició es basa en una recreació vegetal amb proliferació de tiges, ondulants i primes, i fulles i flors brotant d'elles. Les fulles són silvestres, i de formes anguloses, i les flors es tracten possiblement de roses salvatges, ja que la forma dels seus pètals és triangular. Tot i l'eclecticisme formal de la façana, sí podem afirmar que l'esgrafiat és propi dels gustos plenament modernistes.

El vestíbul d'entrada presenta un conjunt d'esgrafiats de disseny molt popular i estès a la Barcelona del moment. No només el trobem en el vestíbul de la relativament propera Casa Antoni Massana (1905), de Pérez Terraza, sinó en altres edificis de l'Eixample Dreta o de Sant Antoni. Tot i que les policromies varien, l'estructura dels dits esgrafiats és sempre la mateixa: dos grans sanefes horitzontals de recreacions vegetals a la part superior i inferior de la paret, i unides entre elles per franges verticals que broten de les pròpies sanefes. Els motius ornamentals de les tiges prenen les formes típiques de l'*art nouveau*, amb sinuositats i corbes impossibles. També hi ha proliferació de fullam, les flors que es representen són de cinc pètals amples, possiblement botons d'or o roses canines, i en algunes parts s'hi endevinen flors de lliri.

En cap cas s'estableix una correspondència, ni formal, ni de repertori, entre els esgrafiats exterior i interiors. Ara bé, ambdós casos ofereixen un estat de conservació molt correcte. Cal mencionar que l'actual policromia dels esgrafiats del vestíbul ha solucionat l'anterior que tenia, totalment emblanquinada.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.113**

- Edifici: *Casa Muci Bayó Dausa*

- Arquitecte: Jaume Bayó i Font (Barcelona, 1873-1961)

- Data de construcció: 5 de desembre de 1903, projecte; 13 de gener de 1905, permís d'obres

- Emplaçament: c/de Viladomat, 169

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície raspada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície montjuïc; fons blanc, sup. ombra calcinada i verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Viladomat)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

En bona part dels edificis que projecta Bayó i Font, la tècnica de l'esgrafiat pren un protagonisme important en el programa decoratiu, i en la Casa Muci Bayó Dausa aquesta característica també s'acompleix. La façana de l'immoble revesteix bona part del seu parament en esgrafiat, essent la planta baixa l'única obrada en un senzill estucat llis.

Sobre els dissenys que s'esgrafien, en trobem dos de diferents, segons el nivell de l'edifici on s'emplacen. El primer d'ells es disposa a mode de tapís, sobre els quatre pisos planta centrals. És un disseny senzill, en el que distribuïdes a partir d'una retícula que imita carreus rectangulars, s'hi representen uns únics motius ornamentals. El motiu en qüestió és el d'una flor de lis, representada amb els seus tres pètals característics, amb un calze prominent, i acabada amb una tija triangular. El segon disseny el veiem al parament de la cinquena planta, i també es disposa a mode de tapís, sobre les superfícies entre les obertures. Es repeteix un motiu ornamental d'arrel vegetal, i entrellaçat entre si: una flor de rosella, representada cap per avall, i amb els seus característics estams. La flor es perllonga amb un una tija de formes en espiral, molt vigorosa i recargolada, i que s'enllaça amb la resta. És un disseny en que l'aspecte protagonista és precisament les formes recargolades de les tiges, i el trobem exactament igual en la façana de la Casa Hermenegild Blay (1902), del mestre d'obres Josep Pérez Terraza.

A l'interior de la casa, l'espai on trobem esgrafiats és l'estret vestíbul d'entrada. Veiem una gran sanefa a cada banda de les parets laterals, per sobre de l'arrambador, que representa una recreació vegetal. També és de formes vigoroses, i hi veiem fulles d'acant, flors de lliri, en diferents perspectives, i amb finíssimes tiges. Hi ha una altra flors, de forma força estàndard, possiblement peònies –per la seva proliferació i forma dels pètals-. Aquests esgrafiats són un dels pocs testimonis que trobem del passat d'època modernista del vestíbul.

L'estat de conservació dels esgrafiats en façana és molt negatiu, ja que té una bona quantitat de brutícia, a part de taques i despreniments. Els de l'interior han estat restaurats, però repintats amb una policromia del tot errònia.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.113**

DADES GENERALS **N.114**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Viladomat nº171*

- Arquitecte: Josep Carrera i Miró

- Data de construcció: 1903, data en façana

- Emplaçament: c/de Viladomat, 171

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: fons raspat, superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície roig mangra

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Viladomat)

Descripció:

La casa de veïns que tractem aquí té una estructura arquitectònica força rudimentària i pròpia de les zones perifèriques de l'Eixample. Tant els emmarcament d'obertures i d'accessos, com els frisos i el coronament, són de línies formals molt rectilínies i geometritzants. Una de les poques concessions a la línia corba i als motius vegetals és la gran composició esgrafiada que revesteix el parament dels seus cinc pisos planta. És una composició disposada a mode de tapís, i amb un únic motiu representat, repartit per la superfície. És el d'una recreació vegetal a base d'una forma lobulada principal, a partir de dues tiges, amb altres motius al seu voltant i interior. Inclou més tiges i flors en capoll, i una flor de lliri. No és la primera vegada que ens trobem amb aquest disseny per esgrafiat, ja que altres edificis d'habitatges l'empren en les seves façanes. Un exemple és el de la Ronda de Sant Antoni nº70 (1929), de l'arquitecte Domènech Sugrañes i Gras.

A part, tal com succeeix en algunes cases de l'Eixample barceloní, a la part del coronament s'indica la data de l'any d'acabament de les obres en esgrafiat.

L'estat de conservació d'aquest conjunt exterior d'esgrafiats és molt bo, doncs ha estat objecte d'una molt recent restauració finalitzada a l'abril del 2015. Les imatges que acompanyen aquesta fitxa pertanyen, però, a un estat anterior a la seva restauració.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.115**

- Edifici: *Cases Rarimi Gènova*

- Arquitecte: Joan Bruguera i Roget (1879-1962)

- Data de construcció: 26 de maig de 1911, projecte

- Emplaçament: c/de Vilamarí, 53-55

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbuls d'entrada, escales de veïns

Descripció:

Les Cases Rarimi Gènova són dos edificis d'habitatge bessons i contigus, situats a una zona molt limítrof de l'Eixample. Les façanes mostren unes solucions força estandarditzades, i és als vestíbuls d'entrada on trobem les ornamentacions en esgrafiat. Aquests espais mostren una profusa decoració plàstica en general, i a part dels esgrafiats, hi destaquen les guixeres i el llenç del sostre, i les vidrieres al àcid.

Els esgrafiats es disposen a mode d'un plafó de forma rectangular i vertical, en les dues parets laterals. En els extrems dels plafons, per sota del sostre i per sobre l'arrambador, és on s'hi esgrafien unes recreacions vegetals. Bàsicament són poms amb tres flors de pètal ample, possiblement roselles, envoltades per fullam i tiges de formes geomètriques i ondulants. A la part de parament, per sobre de la segona porta d'entrada, també s'hi aplica el mateix disseny d'esgrafiats, adaptat a les formes de la superfície mural.

A lo llarg de l'escala de veïns, i com és habitual, s'hi esgrafia una sanefa de motius vegetals. La composició va resseguint la línia lleugerament ondulant que forma l'arrambador, i hi veiem una sèrie de tiges de les que broten varies fulles del castanyer de l'Índia, i flors de pètal triangular, possiblement vinques.

Ambdós interiors mostren un estat de conservació correcte, doncs s'hi denota una recent neteja general –no podríem parlar de restauració pròpiament-. Sobre la superfície en negatiu de l'esgrafia s'hi ha aplicat directament una pintura aquosa.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.116**

- Edifici: *Cases Jaume Torres Grau i Josep Maria Mas de Xaxas*

- Arquitecte: Jaume Torres i Grau (Barcelona, 1879-1945)

- Data de construcció: 23 de juliol de 1910, projecte

- Emplaçament: c/de Vilamarí, 54-56

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Vilamarí)

Descripció:

Com gairebé tots els projectes arquitectònics de Torres Grau, aquestes dues cases bessones incorporen la tècnica de l'esgrafiat pel revestiment d'algunes superfície murals. En aquestes Cases Torrer Grau – Mas de Xaxàs, l'esgrafiat no té, però, el protagonisme que pot tenir en altres de les obres de l'arquitecte. Aquí s'empra per ornamentar el parament dels coronaments, deixant la resta de la façana i les parets del vestíbul amb un encoixinat en estuc.

Les dues cases són bessones, i una d'elles és promoguda pel mateix arquitecte, com succeeix en altres ocasions. Ara bé, una de les poques diferències que existeixen entre les dues cases rau precisament en l'esgrafiat. Si ens fixem, el coronament d'ambdues és de perfil rectangular, lleugerament escalonat –tret característic de Torres Grau-, i revestit amb un esgrafiat a mode de tapís. Els únics motius ornamentals que es reparteixen pel mur a mode de tapís són petites fulles de trèvol, amb tiges molt curtes entre fulla i fulla. Però el coronament del nº56 incorpora un gran detall esgrafiat a la part superior, mentre que el del nº54 no. Es tracta d'un dibuix format per tres grans corones de llorer, totalment circulars, i amb altres motius vegetals als seus interiors. És un disseny que denota una certa tendència cap al noucentisme, ja que el motiu de la corona de llorer és classicista, i poc emprat durant el modernisme.

L'esgrafiat d'aquestes façanes representa un element més en el seu programa decoratiu, i confereix al conjunt un refinament i una elegància destacats. A part, el seus estat de conservació és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.117**

- Edifici: *Casa Ramir Gènova*

- Arquitecte: Joan Bruguera i Roget (1879-1962)

- Data de construcció: agost de 1909, projecte

- Emplaçament: c/de Vilamarí, 57

- Districte: Nova Equerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc; fons blanc, superfície ocre groc; fons blanc, sup. ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Vilamarí)

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges porta el mateix nom que les seves dues cases veïnes contigües. Hem analitzar-lo per separat però, doncs és construeix alguns anys abans, el seu aspecte exterior i interior és força diferent, i clarament no forma part del mateix conjunt arquitectònic.

La façana d'aquesta casa incorpora una sèrie de plafons esgrafiats revestint el parament de l'últim pis habitable. Com succeeix freqüentment, les decoracions plàstiques de l'últim pis es fusionen amb les del coronament, i donen a l'edifici la singularitat que l'arquitecte desitja. Els plafons mostren un esgrafiat a mode de retícula quadrangular, tot i que el disseny queda escapçat pels elements tectònics en els que s'enquadra, per lo que només es mostra una filera de motius quadrangulars. A les interseccions entre els quadrats s'hi esgrafia una flor, de pètals amples i forma quadrada i/o arrodonida. Les pilastres que flanquegen aquest últim pis també es treballen amb esgrafiat. Incorporen un motiu semblant a una garlanda, amb una gran flor al centre, i amb d'altres complementant el disseny.

A l'interior de la casa, les parets laterals del vestíbul s'esgrafien amb una gran composició vegetal, estructurades en diversos eixos verticals, units alhora per dos eixos horitzontals. És un plantejament freqüent en els vestíbuls de l'Eixample, i en aquest en concret, s'utilitzen diverses espècies vegetals i florals: palmes i acants, flors de lliri obertes i en capoll, i una flor principal, semblant a la clavellina. També hi abunden les tiges, de forma prima i sinuosa. El mur que separa els dos espais del vestíbul s'esgrafia amb un disseny ben diferent. Aquí veiem unes formes penjants, properes a unes garlandes, juntament amb recreacions a base de tiges, acants, i flors de diferents espècies.

Finalment , a l'escala de veïns també hi veiem dos tipus d'esgrafiats diferents. Per sobre l'arrambador, s'hi executa una sanefa de tiges amb flors de rosa, de forma molt arrodonida i esquemàtica. I a part, els trams de sostre de la pròpia escala, com també els dels replans, s'esgrafien amb una cinta a base de fulles del castanyer de l'Índia.

Aquest conjunt d'esgrafiats és heterogeni en estils formals, i la varietat d'espècies vegetals que empra és molt ample. A part, mentre que els de l'exterior i els del vestíbul es conserven molt correctament, els de l'escala i replans pateixen diverses patologies, des de taques i descoloriments, a una capa de brutícia força generalitzada.

Bibliografia/Documentació:

AGARÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.118**

- Edifici: *Casa Teodor Escorsa*

- Arquitecte: Josep Masdéu i Puigdemasa (Barcelona, 1851-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 1912, projecte

- Emplaçament: c/de Vilamarí, 59

- Districte: Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Aquesta finca, situada als límits de l'Eixample, reserva la decoració en esgrafiat pel seu interior, més concretament, pel vestíbul d'entrada i l'escala de veïns. I tot i que no hi hagi cap connexió de propietat o d'autoria del projecte, lo cert és que els esgrafiats interiors presenten el mateix disseny que la seva casa veïna, la Casa Rarimi Gènova (1909).

Així doncs, en el vestíbul d'entrada veiem el mateix disseny d'eixos verticals i horitzontals, amb els motius ornamentals a base de fines tiges, palmes, acants, flors de lliri i clavellines. També, a l'espai mural entre els dos espais d'entrada s'hi disposen les formes que evoquen a garlandes, amb motius florals de distintes mides, i de corol·la homogènia. Igualment, l'escala de veïns inclou una cinta, a base de fulles del castanyer d'Índies, revestint els trams de sostre. La sanefa per sobre l'arrambador és l'únic element que aquí ens manca, doncs es deixa un mur llis.

La policromia del conjunt, amb una tonalitat més intensa, és el fet diferenciador d'aquests interiors esgrafiats, en respecte als seus veïns del nº57. A part, l'estat de conservació en aquest cas és excel·lent.

Bibliografia/Documentació:

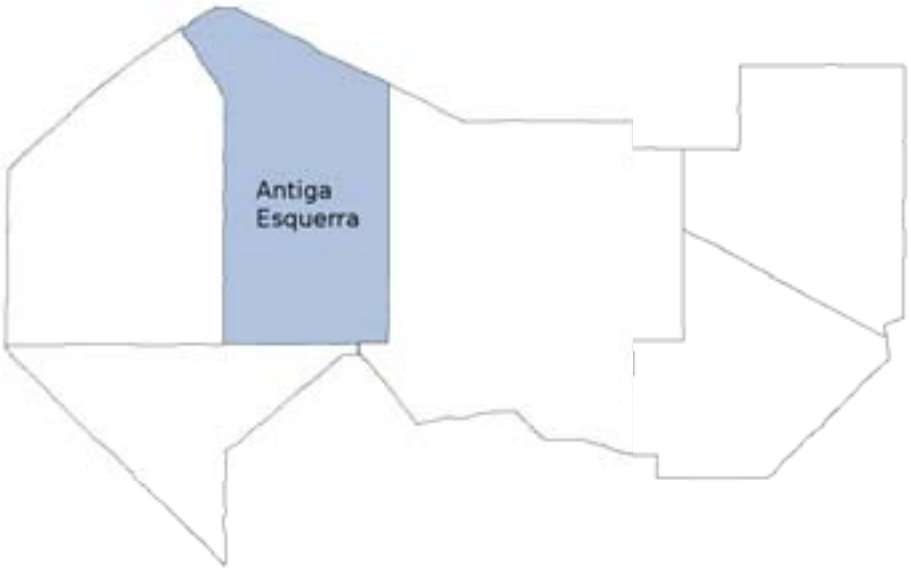
- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

2.3. Antiga Esquerra de l'Eixample

DADES GENERALS **N.119**

- Edifici: *Casa Eulàlia Escrigas*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mérida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: octubre de 1902, permís d'obres

- Emplaçament: c/d'Aragó, 134

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'espai de l'edifici on trobem esgrafiats és el vestíbul d'entrada, que també es complementa amb unes magnífiques guixeres policromades. Els esgrafiats de les parets laterals es disposen a mode de gran sanefa, per sobre de l'arrambador dels dos trams de vestíbul. La sanefa representa una recreació vegetal, a base de poms successius dels que broten diversos motius ornamentals. Hi veiem gran fulles i circells d'acant en diferents formes, fulles de falguera, i flors de vinca. La mida de la sanefa és tal, que gairebé ocupa la meitat de la superfície mural.

Significativament, els mateixos poms que trobem en el esgrafiats es representen molt semblants en les guixeres del sostre. La coincidència es fa especialment palesa en les grans fulles d'acant i en les llargues tiges erectes.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors, com el de tot el vestíbul en general, és excel·lent. La imatge de les dues capes estucades mostra un tractament molt curós, i la seva policromia és respectuosa i acord a les tonalitats imperants en la Barcelona del 1900.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.120**

- Edifici: *Casa Ramon Tarrés*

- Arquitecte: Antoni Serrallach i Fernández-Periñán (?-Barcelona, 1924)

- Data de construcció: 9 de setembre de 1898, projecte

- Emplaçament: c/d'Aragó, 193

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons violeta, superfície siena natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aragó)

Descripció:

La façana d'aquesta Casa Ramon Tarrés té una aparença força particular, és de mides estretes, i té uns eixos verticals molt marcats. A part, el seu disseny es pot lligar amb "l'estil Renaixença", una tendència de l'eclecticisme molt habitual durant els anys previs –i també durant- el 1900. A part, en l'edifici s'hi mesclen reinterpretacions d'elements gòtics neogòtics, amb altres de més clàssics. El coronament de l'edifici és la part més destacada i singular. Entre les decoracions plàstiques, trobem dos tipus de composicions per esgrafiat.

Primerament, el parament de la segona, tercera i quarta planta es revesteix amb un esgrafiat a mode de tapís, on l'únic motiu ornamental que es mostra és un disseny floral, de formes molt geomètriques i esquemàtiques. Aquest motiu es repeteix de manera molt bigarrada, a mode de retícula de formes octogonals. La composició és la mateixa que trobem en la façana de la Casa Manuel Verdú (1900), del mestre Pérez Terraza.

L'últim pis de l'edifici és, juntament amb el coronament, el que es singularitza per sobre dels altres. A cada extrem d'aquest nivell hi ha un plafó esgrafiat, de forma rectangular, i molt allargat verticalment. Lo que s'esgrafia és una tija amb diferents tipus de fulles al seu voltant. Els motius de les fulles, d'entre les que n'hi ha d'acant, mostren incisions que detallen les seves característiques vegetals.

Aquest conjunt d'esgrafiats és un bon exemple del què representa el fenomen d'aquesta tècnica de revestiment mural durant els anys previs a l'esclat del modernisme. Com altres casos, aquí es combinen formes geomètriques amb motius vegetals d'incipient dinamisme.

L'estat de conservació de la façana, i dels esgrafiats en particular, és molt negativa. S'hi veu una pàtina de brutícia molt uniforme sobre el parament, i les aureoles i despigmentacions són molt abundants.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- ESPUGA *et alt.*, 2000.
- MOLET, 2005.

DADES GENERALS **N.121**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer d'Aribau nº31*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: 1868, data esculpida en façana; *ca.*1900, remodelació i ampliació

- Emplaçament: c/d'Aribau, 31 – c/del Consell de Cent, 250

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, sup. blanc; fons i sup. blanc (actual), fons montjuïc, sup. verd maragda (original)

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau – c/del Consell de Cent)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La construcció original d'aquesta finca es remunta a l'any 1868, és a dir, en una de les primers fases constructives de l'Eixample. Conseqüentment, la tipologia de casa de veïns és força rudimentària, amb unes solucions austeres. Amb l'esclat de les modes del modernisme, es decideix ampliar la finca, i s'hi afegeix un pis superior amb un coronament acord a la condició d'edifici en xamfrà. El vestíbul d'entrada també pateix una operació de "maquillatge" modernista, i s'hi afegeixen els arrambadors ceràmics, alguns detalls en guixeres, i els esgrafiats de les parets laterals.

La composició esgrafiada de la façana se situa precisament en el parament del pis que s'hi afegeix, resseguit el contorn ondulant del coronament, i emmarcant el respirador de la part central. Els motius ornamentals són garlandes de fullam, roses i acants. A les interseccions de les garlandes, també s'hi esgrafien uns motius ornamentals de formes geomètriques, i que sembla que representin tres flors de lliri, la central oberta, i les laterals en capoll.

Els esgrafiats del vestíbul es disposen a mode de gran sanefa horitzontal, per sobre de l'arrambador, i mostren unes vigoroses recreacions vegetals de marcades línies verticals. Els motius ornamentals que representen són tots de formes força estàndards, com les tiges, les fulles i les flors de pètal ample. Algunes agrupacions de tiges s'allarguen fins a la part superior de la paret, formant franges verticals a mode de columnes.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats és de força deterior. Els de l'exterior mostren despreniments i taques d'humitat, i els de l'interior es veuen totalment alterats per una capa uniforme de pintura blanca embrutida.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.121**

DADES GENERALS **N.122**

- Edifici: *Casa Antoni Mas Tuco*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: 1896, projecte

- Emplaçament: c/d'Aribau, 54 – c/d'Aragó, 214

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns (original), edifici hoteler (actual) **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau – c/d'Aragó)

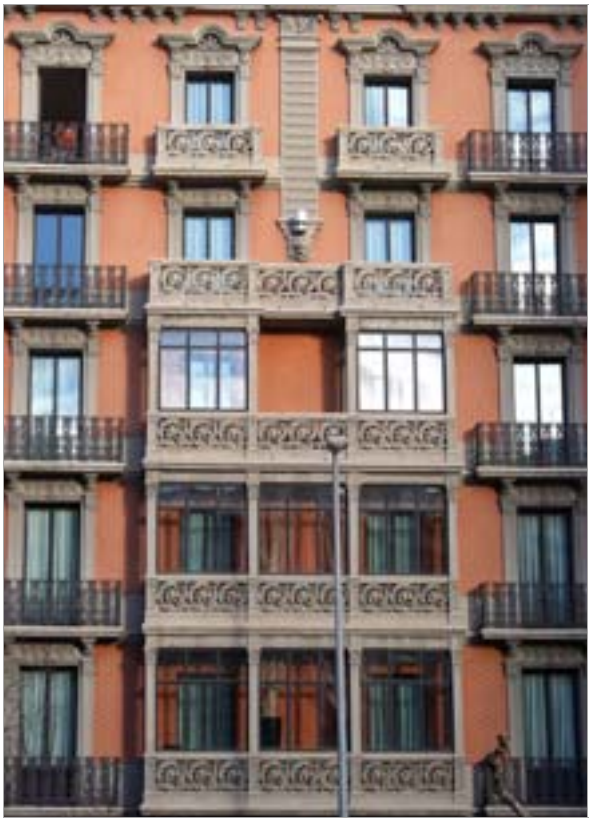
Descripció:

L'aparença exterior d'aquest gran edifici en xamfrà desprèn elegància, monumentalitat i magnificència, i això és gràcies, en part, a les aplicacions en pedra artificial que decoren les tribunes, les balconades, els emmarcaments d'obertures i els coronaments. El parament del cos central de l'edifici es revesteix amb un esgrafiat senzill i de línies geomètriques, una composició que, tot i la seva simplicitat, és inèdita en aquest catàleg d'esgrafiats barcelonins. Es disposa a mode de tapís, i l'únic motiu ornamental que es va repetint té forma d'escama, representada sobreposada una sobre l'altra, com si d'una gran pell rèptil es tractés. El seu estat de conservació és bo, fruït d'una restauració força recent.

Tan el traç senzill de l'esgrafiat, com la manera de disposar l'únic motiu ornamental, es poden connectar amb els que trobem a les façanes de la Casa Ramon Pujol i Canalias (1898) i de la Casa Muci Bayo (1900), ambdues al nucli de Sant Antoni, a l'Eixample.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ i CABAÑAS, 1998.

DADES GENERALS **N.123**

- Edifici: *Casa Esteve Parera*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: 1897, projecte

- Emplaçament: c/d'Aribau, 57

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc; fons gris, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau)

Descripció:

A l'Eixample de Barcelona trobem diversos edificis sota el nom de Casa Esteve Parera, curiosament la majoria d'ells emplaçats en el carrer d'Aribau. El corresponent al nº57 és una casa de façana de gust acadèmic i eclèctic, i amb un clar predomini de les línies geomètriques. La tribuna de la primera planta, els ferros col·lats de les baranes, i un revestiment mural a base d'esgrafiats en diverses disposicions són els elements decoratius que podem destacar.

Pel que fa als dissenys en esgrafiat, primerament hem de citar el que cobreix bona part del parament, en excepció de la planta baixa i de la primera planta. És un esgrafiat a mode de tapís, i reprodueix el tan freqüent motiu ornamental de la creu andina. Aquí, la creu es representa de la manera més genuïna, és a dir, amb una sola "dent" entre els braços, tot i que sí inclou una petita forma quadrada al seu interior.

Un element que podríem considerar inèdit en una façana amb creu andina és la inclusió d'un gran plafó vertical i rectangular en la part central de la façana. Realment és l'únic element de marcat eix vertical en la façana. A l'interior del plafó hi veiem una composició esgrafiada de formes i estils molt allunyats del tapís mural. A partir de motius d'arrel més classicista, es conforma una recreació d'estil damasquinat. Al centre del plafó es col·loca un medalló circular, i simètricament s'hi disposen altres motius, com fulles d'acant, circells i portabugies. La línia de traç és molt fina i detallista, amb incisions molt acurades com les que mostren les fulles d'acant. Les característiques d'aquests esgrafiats es poden connectar amb els que trobem a la façana de la Casa Joan Mitja (1884-1885), al c/de Casp. La connexió que podem establir entre ells és bàsicament a partir de llurs temàtiques ornamentals, i de la seva disposició, més que no pas per una qüestió d'estil formal del dibuix.

Finalment, hem de mencionar el petit detall esgrafiat en el parament del coronament, que mostra una senzilla garlanda de fulles, acompanyada per una sèrie de petites franges verticals que, després d'una restauració, llueixen amb els colors de la bandera catalana (tot i que en comptes de cincs franges roges, n'hi ha set). L'estat de conservació de tots els esgrafiats de la façana és molt correcte,

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1993.

DADES GENERALS **N.124**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer d'Aribau nº62*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: 1895, data en façana

- Emplaçament: c/d'Aribau, 62

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons porpra, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau)

Descripció:

Les característiques de la façana d'aquest edifici responen a les solucions pròpies de l'arquitectura eclèctica, amb elements decoratius extrets del llenguatge clàssic, reinterpretats i combinats amb formes mecanicistes i natures estandarditzades. Les arts aplicades que s'empren són, principalment, l'escultura en pedra artificial de les motllures, i les cintes i els plafons esgrafiats dels paraments.

Les cintes horitzontals revesteixen les superfícies de la segona, tercera i quarta planta, quedant constantment interrompudes per les obertures i altres elements tectònics. Al seu interior hi veiem una sanefa de formes vegetals, on s'hi mesclen tiges i fulles d'acant. Al centre de la façana s'hi col·loca verticalment un llarg plafó rectangular, a l'interior del qual s'hi recrea una gran fulla de palmeta, amb llur tija i fullatges corresponents. El dibuix de l'esgrafiat és detallista i acurat, i les formes ja mostren una sinuositat important. Al cinquè (i últim) pis s'hi col·loquen set plafons que repeteixen la composició del gran plafó central, tot que les mides d'aquests són evidentment més reduïdes, i la llargària de la tija s'escurça.

En aquesta façana s'evidencia com el raport d'un mateix motiu ornamental es representa a través de diferents tècniques artístiques: el motiu de la palmeta és alhora l'element central dels esgrafiats, com ho és també al coronament i a les llindes treballades en escultura aplicada.

L'estil formal d'aquests plafons esgrafiats, i els motius que representen, poden connectar-se amb els de la façana de les Cases Manuel Verdú Feliu (1901-1904), projectades pel mestre d'obres Maurici Augé i Robert. L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats exteriors és realment molt bo, com tot el de la façana en general.

Bibliografia/Documentació:

- CASAS, 1983.
- MOLET, 2005.

DADES GENERALS **N.125**

- Edifici: *Casa Maria Olivé*

- Arquitecte: Jaume Viscarri, mestre d'obres; Juli Marial i Tey (Barcelona, 1854-1929), ampliació

- Data de construcció: agost de 1897, projecte; agost de 1897, permís d'obres; 1904, ampliació de cinc plantes

- Emplaçament: c/d'Aribau, 72 – c/de València, 185

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'interior d'aquest vestíbul d'entrada, emplaçat en un xamfrà de l'Eixample, compta amb alguns bons testimonis de les habituals arts aplicades de l'època del modernisme: l'arrambador ceràmic, el revestiment en esgrafiat, la pintura mural del sostre, i les guixeres policromades de les escòcies. Totes elles aconsegueixen, avui encara, crear una atmosfera on la bellesa i la sumptuositat són les protagonistes.

L'esgrafiat que cobreix les dues parets laterals s'organitza a partir de dues disposicions diferents. D'una banda, tenim dues sanefes horitzontals, la primera per sobre la línia de l'arrambador, i la segona per sota l'escòcia del sostre. Ambdues tenen dissenys vegetals, però ben diferenciats. La sanefa inferior mostra recreacions a base de poms d'acants i flors de margarita de diferent mida. Les fulles d'acant creen unes ondulacions molt vigoroses, i per lo general, les línies de dibuix no són gaire detallistes. Aquest disseny de sanefa s'empra sovint per l'interior de vestíbuls, com hem alguns catalogats en la zona de Sant Antoni, a l'Eixample. La sanefa superior mostra uns enllaçaments de sinuoses tiges, amb recreacions vegetals de flors de lliri, representades de dues formes diferents, ja en formes rectilínies i esquemàtiques, o en formes curvilínies.

Per una altra banda, en l'espai mural entre les dues sanefes, s'esgrafia una composició a mode de tapís. Aquí es repeteix un únic motiu ornamental en forma de pom vegetal, de forma poc realista. És la unió de dues fines tiges, cada una amb sengles fulles, possibles de trèvol, i de formes exagerades.

L'estat de conservació d'aquest conjunt interior és força precari, ja que en algunes parts del mur els despreniments de material i les florescències són realment acusades.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.150**

- Edifici: *Casa Joan Mas Yebra*

- Arquitecte: Pere Vila, mestre d'obres;

Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres, remunta

- Data de construcció: 7 de setembre de 1878, projecte; abril de 1878, permís d'obres; 1900, remunta

- Emplaçament: c/d'Aribau, 81

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris, superfície verd crom (estat actual sense restaurar)

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau)

Descripció:

Trobem aquí un edifici força primerenc de planta baixa i tres pisos, al qual s'hi afegeixen dues plantes més el 1900. Tot i la patina de brutícia de la façana, podem endevinar la presència d'un revestiment mural en esgrafiat ocupant bona part del parament, essent així un dels primers casos d'aquesta tècnica a l'Eixample. La planta baixa és l'únic nivell de la casa que no inclou aquesta tècnica, ja que inclús l'última remunta posterior, construïda per sobre del senzill coronament de 1900, també es revesteix en esgrafiat, imitant el mateix disseny dels nivells inferiors.

La disposició de l'esgrafiat es fa mode de tapís, damunt les superfícies entre les obertures balconeres, i la composició es basa en una retícula de formes quadrangulars, amb un únic motiu floral a l'interior. És una flor de formes esquemàtiques, de quatre pètals de bona amplada, i amb una incisió en forma de creu al centre. És un disseny de línies geomètriques, i força allunyat de les formes articulades i sinuoses del modernisme. Tot i no ser del tot similar, per concepció i disposició es pot connectar amb els trobats a les façanes de la Casa Domènech i Estapà (1896-1897), i en altres del c/de Pau Claris.

Com ja s'ha apuntat, l'estat de conservació d'aquests esgrafiats exteriors, com el de la façana en general, és realment negatiu. Els materials de la façana rauen bruts, enfosquits, i amb algunes sobre-posicions cromàtiques artificioses. A part, les remuntes posteriors només fan que sumar incongruències a la seva aparença exterior.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- http://jose-perez-terraza.blogspot.com.es/2013/12/aribau-81-casa-juan-mas-yebra-1900.html (10/01/2015).

DADES GENERALS **N.127**

- Edifici: *Casa Àngel Grau*

- Arquitecte: Isidre Reventós i Amiguet (Barcelona, 1849-1911), mestre d'obres

- Data de construcció: 16 de gener de 1911, projecte

- Emplaçament: c/d'Aribau, 83

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons roig mangra, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'únic espai interior d'aquesta casa de veïns que conté decoracions esgrafiades és l'estret i allargat vestíbul d'entrada. És una part interior sòbria i dividida en dos trams, el primer del qual és l'únic que conserva els ornaments d'època modernista. A part dels esgrafiats, també hi observem guixeres vegetals i un arrambador de marbre.

La composició en esgrafiat que revesteix les dues parets laterals es basa en una gran sanefa, col·locada sota la línia de les guixeres. Es reprodueix un seguit de recreacions vegetals, alternades i entrellaçades per unes franges que ens podem evocar estructures de ferro forjat i/o colat. D'aquesta manera, ens trobem formes inspirades plenament en la natura, de concepció realista, detallistes i representades per flors de rosella i fulles d'acant; i formes de traç geomètric, robustes, i que de manera artificiosa també busquen imitar certes formes vegetals, com els florons quadrangulars de la part inferior.

Aquest disseny per esgrafiat és original tant en el seu l'estil, com en les formes que reprodueix, i realment és difícil poder-lo connectar amb d'altres. Per tant, el podem considerar d'únic, i dissenyat especialment pel vestíbul que ocupa. El seu estat de conservació és correcte, tot i que la seva capa superior acusa una lleugera pàtina de brutícia.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.128**

- Edifici: *Casa Manuel Fransitorra*

- Arquitecte: Isidre Reventós i Amiguet (Barcelona, 1849-1911), mestre d'obres

- Data de construcció: 1 de juliol de 1904, projecte; 16 de gener de 1906, permís d'obres

- Emplaçament: c/d'Aribau, 88

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons siena natural i òxid de ferro vermell, superfície blanc i verd crom;
fons verd maragda, superfície blanc; fons obra calcinada, superfície blanc i policromia variada

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

L'interior d'aquest edifici mostra una reeixida combinació d'elements d'època modernista, amb d'altres fruits de reformes recents. La tècnica de l'esgrafiat és la més emprada per ornamentar el vestíbul d'entrada, l'escala de veïns, i el pati interior. El primer d'aquests espais es divideix en dos estances, cadascuna amb un programa esgrafiat diferent. En la primera, trobem els esgrafiats en les dues parets laterals, i es disposen a mode de dues sanefes diferents. La que ressegueix la línia de l'arrambador, més voluminosa, reprodueix una successió de tiges de forma corbada, amb flors de card, en capoll, mig en flor, i totalment obertes. L'altra sanefa, sota l'escòcia, mostra poms de flor de card amb les seves fulles corresponents. Col·locats bocaterrosa, son de formes simples i menys detallistes que la sanefa inferior.

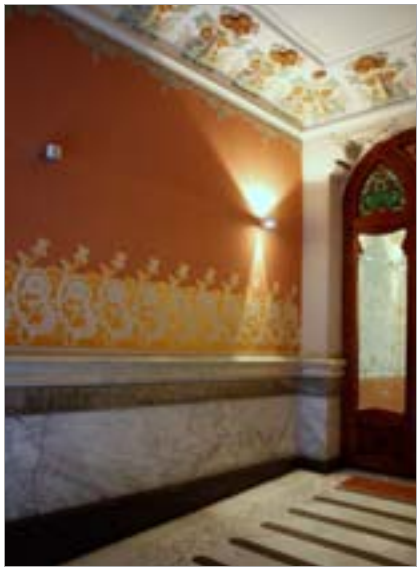
En la segona estança del vestíbul, els esgrafiats dels murs laterals prenen forma d'un gran enquadrament, a base de recreacions vegetals, i creant al centre una forma ovalada buida. Trobem grans fulles d'acant, i un roserar de diversos poms de roses, amb llurs tiges i fulles. La flor de la rosa, representada des de diferents perspectives, té una corol·la de pètals de formes geomètriques. Damunt d'aquest espai s'obre el pati de llums, i per marcar la diferència entre els dos espais, s'esgrafia una cinta amb sanefes vegetals a l'interior. Són llaceries a base de fulles d'acant amb lliris, i flors de peònia. Al celobert, trobem esgrafiats a mode d'emmarcament de les finestres, i empren els mateixos motius que la sanefa esmentada, però amb diferent policromia.

Finalment, l'escala de veïns ens mostra dos tipus de sanefes esgrafiades diferents. La primera és la que ressegueix els contorns ondulats de l'arrambador d'estuc, i alterna dos dels motius usats en el primer tram de vestíbul: una flor de card oberta, i una fulla d'aquesta mateixa planta, ambdues amb minucioses incisions. La segona sanefa, disposada dins una cinta, revesteix la part central del sostre d'escala. És de disseny estandarditzat, i s'articula a partir d'una gran tija, de la que broten fulles i flors obertes i en capoll. La sanefa de l'arrambador només es perllonga fins la primera planta, mentre que la del sostre s'allarga fins l'últim pis.

L'estat de conservació dels esgrafiats és molt correcte, fruït d'una restauració recent, tot i que alguns dels cromatismes emprats resulten artificiosos.

Bibliografia/Documentació:

ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.129**

- Edifici: *Casa Manuel Fransitorra*

- Arquitecte: Isidre Reventós i Amiguet (Barcelona 1849-1911), mestre d'obres

- Data de construcció: gener de 1905, projecte

- Emplaçament: c/d'Aribau, 90

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'aspecte cromàtic del vestíbul d'entrada d'aquesta Casa Manuel Fransitorra és força diferent a la que deuria tenir el 1905, any de la seva finalització original. Els principals elements decoratius dels que es compon aquest interior són les vidrieres de la segona porta d'entrada, les guixeres dels revoltons i mènsules, els esgrafiats murals, i les ceràmiques vidriades de l'arrambador.

Respecte als esgrafiats, aquests tenen una disposició sobre el parament lateral i frontal a mode de tapís, i l'únic element ornamental que es repeteix és el d'un motiu vegetal en forma de flor o de fulla. En cas de tractar-se d'una flor, possiblement representaria un gladiol, si en canvi fos una fulla, la del castanyer de l'Índia podria ser una opció adient. A part de la composició en tapís, per sobre l'arrambador s'esgrafia una sanefa de mides importants, en la que s'exposa una repetició de poms florals. Les formes del disseny són sinuoses i entrelligades, especialment pel que fa a les tiges de les fulles. La flor que representa és de pètal molt ample, per lo que es podria tractar de la de l'ametller o la de la rosella. L'execució dels esgrafiats és més detallista i precisa del que sembla a primera vista, ja que l'enèsima capa de pintura desvirtua les incisions de pètals, calzes i fulles. A part, la policromia actual escollida resulta artificiosa i massa uniforme, especialment aquella aplicada a les guixeres de les mènsules.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.130**

- Edifici: *Cases Esteve Parera i Jaume Forn*

- Arquitecte: Isidre Reventós i Amiguet (Barcelona, 1849-1911), mestre d'obres

- Data de construcció: agost de 1897, projecte; 1900-1901, construcció

- Emplaçament: c/d'Aribau, 91-93 – c/de Mallorca, 195

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons roig mangra, superfície verd crom; fons verd crom i gris, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/d'Aribau i c/de Mallorca)

- Interior: vestíbuls d'entrada

Descripció:

Trobem aquí un conjunt de tres cases de veïns independents, però tractades mitjançant una mateixa façana, molt unitària i en xamfrà. Es tracta d'una façana cortina, on l'esgrafiat és una de les arts aplicades amb més presència. A part, també cal destacar els treballs en escultura decorativa de les motllures i de diversos elements tectònics.

L'esgrafiat s'aplica a mode de gran tapís per tot el parament de la façana, excepte les porcions murals de les parts cantoneres. El disseny és d'arrel vegetal, i el dibuix modular és un pom, format per fulles d'acant, de forma molt allargada i recargolada, i flors de diferents mides, possiblement roselles o cascalls. Un tret original d'aquest disseny és precisament la part inferior d'aquest pom, ja que la simetria de les formes dels acants sembla voler formar una forma de cor.

L'interior dels tres vestíbuls mostren una decoració esgrafiada idèntica, només diferenciada pels diferents tons cromàtics amb la que ha estat repintada. Es tracta d'una sèrie de plafons quadriculats i verticals, col·locats a les parets laterals. Aquí també s'hi mostren recreacions vegetals, a mode de llargues tiges, i de les que broten ondulants fulles i petites flors, com el botó d'or. Coronant la tija hi veiem una flor de forma força exòtica i fantasiosa, i que per la seva forma allargada, es pot identificar amb l'acònit. La superfície restant del plafó s'omple amb petites fulles de trèvol de perfil angulós.

Pel que fa a l'estat de conservació dels esgrafiats de la finca, els de la façana llueixen dos estat diferents. La casa corresponent al c/d'Aribau nº93 es veu més neta i restaurada, amb el to de la capa superficial de l'esgrafiat proper al ocre groc. Les altres dues cases mostren un aspecte més descuidat, fins i tot brut, amb la capa superficial de l'esgrafiat descolorida respecte al que sembla ser un to verd crom.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- https://sites.google.com/site/barcelonamodernista/casas-esteve-parera---jaume-forn (25/9/2014).
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.131**

- Edifici: *Cases Manuel Fransitorra*

- Arquitecte: Isidre Reventós i Amiguet (Barcelona, 1849-1911), mestre d'obres

- Data de construcció: desembre de 1905, projecte; juny de 1906, permís d'obres

- Emplaçament: c/d'Aribau 92-94 – c/de Mallorca, 194

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ombra natural, superfície blanc i verd maragda; fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbuls d'entrada, escales de veïns

Descripció:

Els interiors comuns d'aquests dos edificis bessons, independents i en xamfrà, tenen un disseny ornamental en comú, però la seva imatge actual és ben diferent, degut principalment als distints criteris de restauració i/o manteniment. Com és habitual en els interiors de les cases de veïns de Raventós, els vestíbuls d'entrada són estrets, i les escales de veïns no venen precedides de cap celobert, ja que les finques que projecta solen trobar-se entre mitgeres poc amples, i amb poc marge per la singularització. Així doncs, és als vestíbuls d'entrada i a les escales de veïns on trobem els treballs en esgrafiat que volem comentar.

Els esgrafiats del vestíbul es disposen a mode de tapís, sobre les parets laterals, i reprodueixen de manera ordenada un únic motiu ornamental d'arrel vegetal. Es tracta d'un petit pom, format per flors, de forma circular i esquemàtica, i fulles al voltant. Els esgrafiats de l'escala es basen en una sanefa ondulant per sobre de l'arrambador, i mostra fulles i flors de card (tot i que la flor pugui semblar de gira-sol). És exactament el mateix disseny que Reventós disposa per l'escala de veïns de la casa homònima del c/d'Aribau nº88.

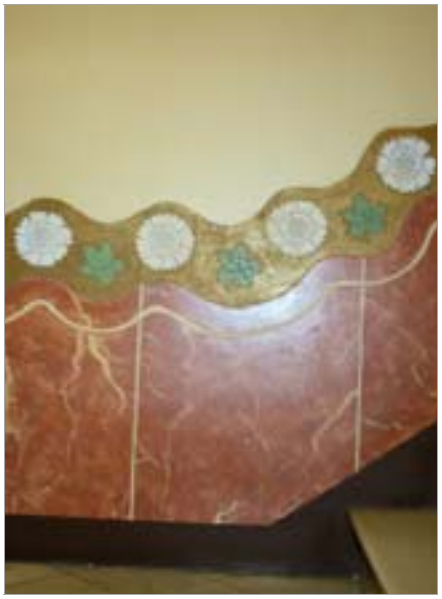
Els estats de conservació, com ja hem apuntat, varien segons els interiors comuns de la finca. La corresponent al c/d'Aribau nº92 llueix restaurada i, tot i l'ús d'alguns cromatismes artificiosos, resulta força fidedigne a l'estil original. En canvi, els interiors de la casa del c/d'Aribau nº94 – c/de Mallorca nº194 mostren un estat de conservació força maldestre, ja que els cromatismes amb que es repinten els esgrafiats són uniformes, neutres, i totalment artificiosos.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.132**

- Edifici: *Casa Francesc Cuberas*

- Arquitecte: Josep Codina Clapés, mestre d'obres

- Data de construcció: 15 de gener de 1908, projecte; 1909, data en façana

- Emplaçament: c/d'Aribau, 95

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'interior d'aquest vestíbul d'entrada presenta un ampli ventall en tècniques decoratives, equilibrades entre elles, i que doten d'elegància i sumptuositat a l'estança. Hi veiem arrambadors ceràmics, esgrafiats, vitralls, guixeres, i acabats artístics en la fusteria de les portes.

Els esgrafiats, que revesteixen els quatre trams murals del vestíbul, es disposen a mode de sanefes horitzontals, una per sobre l'arrambador, i l'altre per sota les guixeres de l'escòcia. El disseny d'ambdós sanefes és totalment similar, tot i que la de la part superior rau col·locada cap per avall, i és de mides un tant més reduïdes. S'hi recrea una repetició de poms florals enllaçats entre si, amb uns profusió de tiges curvilínies, de fulles, i de flors de pètal ample de dubtosa identificació.

L'estat de conservació dels esgrafiats és molt correcte, com ho és també la resta dels elements decoratius del vestíbul.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.133**

- Edifici: *Casa Àngel Grau*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 1913, finalització de les obres

- Emplaçament: c/d'Aribau, 103

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

Aquest edifici del mestre d'obres Graner ja mostra unes línies arquitectòniques i decoratives pròpies del noucentisme, ja sigui en façana, com en els espais interiors d'ús comú. Hem de tenir en compte que l'edifici data de l'any 1913. Tot i això, l'escultura aplicada i els esgrafiats encara inclouen alguns lleugers trets característics de les solucions modernistes.

Centrant-nos en els esgrafiats, aquests els trobem en el vestíbul d'entrada i en el pati de llums. En el primer cas, tenim dues grans sanefes horitzontals disposades a les parets laterals dels dos trams de vestíbul. La sanefa inferior, esgrafiada per sobre d'un arrambador marmori de contorn ondulat, adopta la mateixa forma sinuosa. Els motius ornamentals en que es compon la sanefa són recreacions de fulles d'acant, amb tiges molt fines i recargolades. És un traçat molt simètric, i entre els acants s'hi col·loca un motiu de flor estàndard, delimitat per un cercle. La sanefa es complementa amb un ribetejat a la part superior, i amb uns altres motius vegetals que broten verticalment de la pròpia sanefa, i que possiblement recreen una petita flor de tulipa.

La sanefa que trobem a la part superior de la paret és de mides molt superiors, i el seu motiu ornamental principal és el d'un gran enquadrament ovalat, amb un pom de roses i altres flors de formes més estàndards al seu interior. Els diversos enquadraments es connecten entre ells a partir d'una cinta amb una flor i tiges recargolades al seu interior. Envoltant aquesta estructura d'emmarcaments i cintes, s'hi disposen tota una sèrie d'altres elements que ornamenten el conjunt i el doten d'elegància i refinament. Hi veiem prims filacteris perlats, cintes de fullam, i a la part més superior, una sanefa de circells d'acant i palmetes.

Al pati de llums que trobem després del vestíbul, i que enfila paral·lel a l'escala de veïns, també s'hi disposen esgrafiats, aquests a mode d'emmarcaments de les finestres. De línies igualment elegants i refinades, són uns emmarcament a partir de fines franges que formen motius geomètrics i vegetals, i que en la part superior desenvolupen unes formes arrodonides, amb un petit enquadrament buit al centre. També hi ha fullam i palmetes.

L'estat de conservació actual d'aquest conjunt d'esgrafiats interiors és excel·lent, amb una imatge neta i depurada.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.134**

- Edifici: *Casa Pau Martí*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: febrer de 1906, projecte

- Emplaçament: c/d'Aribau, 105

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície blanc; fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquesta casa entre mitgeres, tot i la seva reduïda amplada, s'ornamenta amb alguns elements d'arts aplicades que la fan força destacable. Hi veiem estucats que imiten carreus de pedra revestint tot el parament principal, ferros col·lats per les balconades, i escultura decorativa en pedra natural i artificial per les motllures dels emmarcaments i del coronament. A part, per algunes porcions del parament del coronament s'empren esgrafiats.

Els espais de façana que s'esgrafien no són excessivament grans, es disposen simètricament, i prenen la forma corba del perfil del propi coronament. El disseny que s'esgrafia és el d'una recreació vegetal, amb profusió de sinuoses fulles d'acant, i amb una flor en capoll, possiblement una tulipa.

El vestíbul d'entrada a l'edifici, tot i ser també de dimensions molt reduïdes, aglutina una important decoració en arts aplicades: hi veiem guixos i pintura mural al sostre; ebenisteria i vitralls a la segona porta d'entrada; i ceràmica vidriada, metal·listeria i esgrafiats a les parets laterals. La composició que s'esgrafia és de gran bellesa i complexitat de dibuix. Es tracta duna gran recreació vegetal, amb eixos horitzontals i verticals, i que representa un gran roserar. S'hi identifiquen les característiques branques, tiges, fulles i flors del roser. Per la seva proliferació, el motiu protagonista del conjunt és el de la fulla de la planta, i el motiu de la rosa es representa amb molt detallisme, ja que es poden distingir cada un dels seus pètals. Aquest és un disseny d'ús exclusiu d'aquest vestíbul, i no es repeteix en cap altre vestíbul.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors és molt deficient, ja que el cromatisme de les dues superfícies rau brut i gairebé impossible d'identificar. El conjunt interior es conserva en millor estat, tot i que mostra alguna eflorescència al voltant d'on pengen les làmpades metàl·liques.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

L'AVE
LITORAL

DADES GENERALS **N.135**

- Edifici: *Casa Eduard Filvà*

- Arquitecte: Joaquim Codina i Matalí (?-Barcelona, 1910), mestre d'obres

- Data de construcció: gener de 1899, projecte; 1900, finalització de les obres

- Emplaçament: c/d'Aribau, 125 – c/del Rosselló, 160

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1578

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: mixta; estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i pintura mural

- Cromatisme: fons blanc, superfície verd crom i rosa

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

El vestíbul d'entrada d'aquesta gran casa de veïns en xamfrà representa un interior força original, i es desmarca de la tendència habitual de decoració de vestíbuls. Les arts aplicades que s'empren, com els esgrafiats, els marbres de l'arrambador, la metal·listeria dels tira-mans, la fusteria artística de les portes, les vidrieres a l'àcid, i les pintures murals, són d'unes línies estilístiques molt peculiars, i de marcat caràcter geometritzant. Es podrien connectar amb els dissenys que coetàniament realitza Charles Rennie Mackintosh en el cercle artístic de Glasgow, ja que les línies són estilitzades, contraposades i orgàniques, i els jocs de simetria i asimetria són característiques comuns. Les aplicacions en guixeres i les pintures murals de l'escala, en canvi, mostren uns dissenys més comuns i d'arrel vegetal.

Els esgrafiats del vestíbul es disposen a mode de sanefa horitzontal sobre l'arrambador, i el seu disseny mostra una repetició de formes que s'adapten al contorn de l'arrambador. Són estructures amb formes ornamentals derivades del món vegetal, tot i que no representen cap motiu en concret. Podríem dir que és una geometrització de la natura. Resulta prou destacable el grau de detallisme en el dibuix i en l'execució, i la pintura mural de la capa superior de l'estuc és molt possible que conservi les característiques cromàtiques originals.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- FAHR-BECKER, 2004.

DADES GENERALS **N.136**

- Edifici: *Casa Carmen Morros*

- Arquitecte: Salvador Puiggrós i Figueras (Barcelona, ?-1934)

- Data de construcció: 1902

- Emplaçament: c/d'Aribau, 126-128

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom, verd maragda i violeta, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

L'interior d'aquest edifici mostra un conjunt d'esgrafiats interessant i sumptuós, especialment al vestíbul d'entrada. En aquest espai, les parets laterals són les que es treballen amb aquesta tècnica. Es tracta d'un vestíbul de mides molt espaioses, especialment en llargària. Es divideix en un gran primer espai, estructurat en dos trams, i en un segon espai, més reduït, i on s'hi obre el pati de llums i comença l'escala de veïns.

En el primer gran espai, els esgrafiats es disposen a mode de tapís, i tan per aquesta disposició, com pel seu disseny, aconsegueixen evocar un entapissat real. El dibuix modular que es repeteix seriadament consisteix en un pom vegetal, format per tiges centrals amb fulles d'ancat, i una flor de pètal ample, possiblement una rosella. Del mateix pom també broten unes tiges laterals, que són les que encadenen uns poms amb els altres, tenen unes vigoroses formes *coup de fouet*, i acaben amb la mateixa flor, però representada closa. És interessant denotar que la composició general equilibra molt bé els eixos verticals amb els horitzontals.

Al segon espai del vestíbul, l'esgrafiat de les dues parets laterals representa un gran cortinatge, ornamentat amb sanefes vegetals. A la part superior, s'hi col·loquen unes flors de campaneta, a mode de ganxos del cortinatge. La primera sanefa horitzontal, per sota dels ganxos, representa poms de fulles de card molt anguloses. La part central del cortinatges es deixa llis, i a la part inferior s'hi disposa una altra sanefa, de mides superiors. Representa un seguit de poms vegetals, a base d'abundant fullam de la planta del card, amb la seva corresponent flor i arrels. Aquí les formes són minucioses i detallistes. Aquest disseny de cortinatge transmet un cert gust medievalitzant a l'espai.

Finalment, al pati de llums, les obertures es complementen amb unes llindes esgrafiades amb una poca complicada recreació vegetal. Hi ha abundant proliferació de tiges, fines i sinuoses, i tres petites flors estandarditzades.

Els tres dissenys diferents per esgrafiats d'aquest interior no mostren una unitat d'estil formal, per lo que no podem parlar d'un programa decoratiu en comú, dissenyat per un mateix artífex. A part, l'estat de conservació de tot el conjunt esgrafiat és un tant precari, doncs mostra algunes patologies importants, espacialment despreniment de material a les parts inferior dels murs.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista,* 2006.

DADES GENERALS **N.137**

- Edifici: *Casa Frederic Paixà*

- Arquitecte: Adolf Ruiz i Casamitjana (Barcelona, 1869-1937)

- Data de construcció: 1899, permís d'obres i data en façana

- Emplaçament: c/d'Aribau, 130

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau)

Descripció:

L'aspecte exterior d'aquest edifici és un bon exponent de l'anomenat "estil Renaixença", mostrant un marcat caràcter eclèctic. Aquí, Ruiz i Casamitjana reinterpreta i combina elements estructurals i decoratius propis del llenguatge arquitectònic clàssic, com les pilastres, entaulaments i el frontons semicircular del coronament, amb d'altres més propis dels gustos del modernisme, com els elements d'escultura aplicada amb temàtica vegetal/orgànica. Els esgrafiats que revesteixen les superfícies llises del parament, entre les obertures dels quatre pisos centrals, també responen a solucions i repertoris més típics del modernisme.

El disseny d'aquests esgrafiats, que podríem considerar disposats a mode de plafó, mostra una successió vertical de formes quadrangulars. Es col·loquen sobreposades entre elles, de manera que la figura central és la que es fa més visible del conjunt. Aquestes formes evoquen d'alguna manera a escuts o estendards àulics, i tenen dos dissenys diferents a l'interior: una recreació vegetal, a base de flors de lis de forma força esquemàtica, simètrica i que s'adapta al contorn quadrat que la conté; i una sèrie de franges verticals de policromia alternada. Tant per la disposició de les franges, com per les característiques cromàtiques, aquest disseny en recorda de manera directa a l'escut comtal, posteriorment reial, de la Casa de Barcelona. D'aquesta manera, podríem afirmar que aquesta façana exalta l'ideal catalanista que, originat durant la Renaixença, esdevé un dels sentiments imperants en la Barcelona del 1900.

L'estat de conservació dels esgrafiats d'aquesta façana és molt bo, doncs el seu cromatisme i la seva falta de patologies denota una correcte restauració.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.

DADES GENERALS **N.138**

- Edifici: *Cases Manuel Fransitorra*

- Arquitecte: Josep Deu i Busquets, metre d'obres (nº131); Isidre Reventós, mestre d'obres (nº133 i nº137)

- Data de construcció: abril 1912, projecte (nº131); maig 1911, projecte (nº133); gener 1910, projecte (nº137)

- Emplaçament: c/d'Aribau, 131-133-137

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucats esgrafiats de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons siena natural, superfície ocre groc; fons i superfície blanc; fons ombra natural, sup. blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbuls d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

Agrupem aquí aquestes tres cases de veïns per analitzar els seus esgrafiats interiors, ja que els tres casos presenten uns conjunts similars en pel que fa a composició formal, a part de ser gairebé totes veïnes entre elles.

El vestíbul d'entrada de cada una d'aquestes tres cases té unes característiques arquitectòniques diferents, alguns són més grans, i altres més estrets, però en els tres casos els esgrafiats de les parets laterals mostren el mateix disseny: un gran plafó rectangular, col·locat horitzontalment, amb una disposició a mode de tapís al seu interior. Els marcs del plafó són cintes amb petites palmetes a l'interior, de formes bàsiques i geometritzades. A les arestes es formen unes recreacions vegetals a partir de circells amb fulles d'acant. A l'interior del plafó, l'únic motiu que es repeteix ordenadament és el d'una flor, possiblement la del narcís. És un motiu executat amb molt detallisme, amb una corol·la baixa, una altra en forma de trompeta, i els estams superiors.

En les mateixes finques, l'escala de veïns s'ornamenta amb unes gruixudes cintes esgrafiades, col·locades en els trams de sostre. La sanefa es conforma per quatre senzilles franges, i a cada angle s'hi disposa un motiu a mode de cassetó quadrangular, i amb recreació vegetal a l'interior.

Pel que fa a les ornamentacions dels patis de llums, les dels números 131 i 133 mostren uns senzills esgrafiats a mode d'emmarcaments de les obertures. Són a base de recreacions vegetals, on les unes tiges molt primes i de perfil molt ondulat ressegueixen el contorn de les finestres. En canvi, els emmarcaments esgrafiats de la finca del nº137 són més elaborats, i mostren una estructura de característiques arquitectòniques. A les parts superior i inferior s'hi col·loquen recreacions vegetals, encabides en dovelles i altres i espais trapezoïdals, i a base de tiges ondulants, fulles d'acant, i flors de pètal ample, possiblement roselles. Als extrems, tres franges verticals recreen les estries de columnes clàssiques, i rematant el conjunt, formes que recorden als guardapols dels retaules gòtics.

Al tractar-se de tres edificis diferents, els seus estats de conservació varien considerablement. Els esgrafiats del nº131 denoten envelliment cromàtic i despreniment de materials; el nº133 mostra una monocromia blanca poc fidedigne a l'estat original; i el nº137 és el de millor estat, fruit d'una curosa restauració de tot el conjunt esgrafiat.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

N.138

DADES GENERALS **N.139**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer d'Aribau nº132*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1895; *ca.*1910, esgrafiats

- Emplaçament: c/d'Aribau, 132

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau)

Descripció:

Tractem aquí un edifici del qual no existeix documentació al respecte, i que mostra una façana de línies austeres, simplistes i poc monumentals. Hi ha poca concessió a la decoració plàstica, i l'únic testimoni que trobem d'aquesta és una sèrie de senzills plafons rectangulars, col·locats a l'eix central de la casa. Es tracta de quatre plafons llisos amb un motiu esgrafiat diferent a l'interior de cadascun. Cada motiu representa una figura femenina en una actitud diferent, i pels atributs que porten, podem deduir que representen les al·legories de les quatre estacions de l'any, tot i que la relació de cada dama amb la seva estació corresponent pot resultar poc clara. Nosaltres establim la següent relació: la dama portant un davantal amb flors representa la primavera; una altra portant una ombrel·la i vestida de carrer equivaldria a l'hivern; una tercera portant a la mà un gotim de raïm la relacionem amb tardor; i l'última amb un branquilló o una espiga també a la mà al·ludiria a l'estiu. Les línies que dibuix de les dames són força detallistes, amb incisions per les robes, cabells, i en els atributs de cadascuna, i el seu estil compositiu és més proper a les representacions de les al·legories pròpies del noucentisme, que no pas a la imatge icònica de la figura femenina del modernisme. És per això que deduïm que els plafons esgrafiats són força posteriors a la pròpia finalització de la casa.

L'estat de conservació d'aquests plafons esgrafiats és força negatiu, doncs presenta patologies en forma de taques i eflorescències.

DADES GENERALS **N.140**

- Edifici: *Casa Enric Viñas*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: 1904, projecte; 5 de març de 1905, permís d'obres

- Emplaçament: c/d'Aribau, 134

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blau, superfície groc llimona; fons ocre roig, superfície verd crom i blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquesta obra projectada pel prolífic Pérez Terraza inclou bons exemples de decoracions plàstiques en els seus paraments exteriors i interiors. Entre les tècniques decoratives, tenim la de l'esgrafiat, que si bé a l'exterior no juga un paper predominant, sí ho fa al vestíbul d'entrada.

En façana, l'esgrafiat es troba disposat a partir d'un plafó rectangular, vertical, i col·locat al centre de l'última planta habitable. Aquest nivell de l'edifici resulta el més ornamentat, i és el que realment singularitza la imatge de la casa. La composició esgrafiada és una recreació vegetal a base d'abundants tiges, fulles d'acant, i flors de peònia. Les tiges es disposen de tal panera que a la mitja part inferior es crea una interessant forma triangular, servint de base per la resta dels motius. Les flors són possiblement de peònia per la proliferació de pètals amples, i es representen mig obertes, com en plena obertura. Tot i que no es tracta realment d'un disseny molt detallista, el conjunt global del plafó denota refinament i elegància.

Els esgrafiats del vestíbul els trobem disposats a mode de gran sanefa horitzontal, per sobre d'un bell arrambador ceràmic. Es representa una successió de poms vegetals, de formes ondulants, i estructurats per unes tiges rectes. A partir d'aquestes, brota fullam abundant, principalment acants, i altres tiges recargolades en circell. De la part superior del pom en broten unes flors de malva, ja que la forma dels pètals indica que es tracta d'aquesta flor. Finalment, la sanefa clou amb una altra petita sanefa a la part inferior, que reprodueix una successió de flors de malva, i que funciona com a nexe d'unió entre els propis poms. L'estil formal de la sanefa es pot connectar amb algunes altres emplaçades també en vestíbuls barcelonins, com el de l'edifici d'habitatges del c/de Bailèn nº95-97.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors i interiors és molt correcte, doncs han estat objecte d'una restauració molt curosa, doncs les tonalitats cromàtiques originals s'han respectat considerablement.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista,* 2006.
- http://jose-perez-terraza.blogspot.com.es/2013/11/aribau-134-casa-enric-vinas.html (20/01/2015).

DADES GENERALS **N.141**

- Edifici: *Casa Manuel Fransitorra*

- Arquitecte: Isidre Reventós Amiguet (Barcelona, 1849-1911), mestre d'obres

- Data de construcció: octubre de 1906, projecte; maig de 1907, permís d'obres

- Emplaçament: c/d'Aribau, 146*bis*

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Tractem aquí un dels vestíbuls de les dues Cases Manuel Fransitorra, el pertanyen a la finca nº146*bis*. Tot i ser dos edificis gairebé bessons, només en aquest vestíbul hi trobem actualment ornamentacions esgrafiades. L'estança en concret conserva bona part de les arts aplicades modernistes: esgrafiats, vitralls, guixeres, fusteria artística, i metal·listeria.

Els esgrafiats es disposen en les parets laterals, a mode de dues sanefes horitzontals i diferents. La primera, resseguint la línia de l'arrambador marmori, ens mostra una successió de grans flors, amb un disseny molt treballat per incisions. A l'interior de les flors hi veiem una bona reproducció d'estams i una altra corol·la de pètals, com si d'una altra flor interior es tractes. És un motiu molt original, i no representa cap espècie de flor en concret, sinó que és força fantasiosa. Entre aquests grans motius, també s'hi alternen petites flors de peònia, en un circell de tiges i fulles.

La segona sanefa, esgrafiada a la part superior del la paret, també decora la paret frontal d'entrada. Representa una recreació vegetal en forma de diverses garlandes, de fines tiges i enllaçades entre si. Hi veiem fullam estàndard, i les diverses flors, mostrades des de diferents perspectives, són de pètal ample, per lo que podrien ser roselles. Aquí de nou, el grau de detallisme és destacable.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és molt bo, fruit d'una curosa restauració que ha respectat, en la mesura que ha pogut, les tonalitats cromàtiques originals.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista,* 2006.

DADES GENERALS **N.142**

- Edifici: *Casa Esteve Parera*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mérida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres;
Francesc Ferriol i Carreras (Barcelona, 1871-1946)

- Data de construcció: febrer de 1907, projecte; maig de 1907, permís d'obres

- Emplaçament: c/d'Aribau, 148

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc, porpra i verd maragda;
fons ocre roig, superfície verd maragda i siena natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

Aquesta Casa Esteve Parera forma part d'un conjunt de tres cases, situades contiguament. Són tres edificis independents, amb mides i singularitzacions diferents entre ells. El propietari Esteve Parera encarrega les tres cases de lloguer a Pérez Terraza, el qual, degut a la seva mort, no pot acabar la del nº148. És l'arquitecte Ferriol i Carreras qui es fa càrrec de la continuació de les obres, i qui finalment signa el projecte. Per raons formals i de millor comprensió, hem cregut convenient realitzar una fitxa de catàleg diferents per cada una de les tres cases.

L'interior de la casa del nº148 ens mostra dos espais esgrafiats, el vestíbul i el pati de llums. El primer d'ells disposa dues sanefes horitzontals per revestir les parets laterals, una resseguint la línia de l'arrambador, i l'altra sota l'entaulament. El disseny de la primera sanefa resulta interessant i original. Es tracta de la successió d'uns motius ornamentals que representen unes aus. Possiblement es tracten de paons reials, col·locats frontalment. La seva característica cua s'aixeca cap amunt, i té reminiscències vegetals –semblen palmeres-. El seu estil formal no busca ser excessivament realista, resultant fins i tot resulta naïf. Alternant-se amb aquests paons reials, s'hi esgrafien unes recreacions vegetals amb fines i vigoroses tiges, roses geomètriques de contorn circular i fullam divers. També inclouen una flor central amb un esquema formal en consonància amb les cues dels paons reials. La sanefa de la part superior mostra una repetició de poms de grans roses, amb llur fullam i tiges corresponent. Aquí de nou, les roses es representen en forma geomètrica i contorn circular, sobreposades unes amb les altres.

El pati de llums, previ a l'escala de veïns, mostra uns esgrafiats a mode d'emmarcament de les obertures. Hi veiem unes refinades recreacions vegetals a base de finíssimes tiges, flors de rosa, i fulles silvestres i d'acant. L'estil formal del disseny d'aquests emmarcaments, tot i la correspondència de motius, poc té a veure amb els del vestíbul.

L'estat de conservació dels esgrafiats del vestíbul és correcte, mentre que els del celobert llueixen lamentables.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.142**

DADES GENERALS **N.143**

- Edifici: *Casa Joaquim Cairó Gurrí*

- Arquitecte: Domènec Boada i Piera (Barcelona, 1866-1947)

- Data de construcció: 5 de juliol de 1900, projecte

- Emplaçament: c/d'Aribau, 149*bis* – c/de Còrsega, 241

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda i siena natural, superfície blanc; fons verd maragda, superfície roig mangra

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau – c/de Còrsega)

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

La façana d'aquest edifici en xamfrà mostra un desplegament de decoracions plàstiques important. Destaquem el coronament dentat, les tribunes corregudes a les cantonades, i el revestiment en esgrafiat de bona part del parament.

Trobem dos dissenys diferents d'esgrafiats en façana, ambdós casos disposats a mode de tapís. El primer d'ells revesteix tota la superfície llisa de la primera a la quarta planta, i el dibuix mòdul que repeteix és el d'una fletxa vertical, amb la punxa cap avall, i de la que brota una fulla d'acant en forma espiral. És aquesta fulla d'acant la que diagonalment es va enllaçant amb la següent. Es tracta d'un disseny interessant i inèdit. A part, és de reminiscències gòtiques, no només per l'element de la fletxa, que és molt medievalitzant, sinó per les formes dels acants, inspirades en les cresteries del gòtic. El cinquè últim pis presenta és el nivell que es connecta amb el coronament, i busca diferenciar-se de la resta de plantes. En aquest cas, el dibuix mòdul esgrafiat és una recreació vegetal de forma quadrada i concèntrica, i conformada per fulles estàndards i tiges en corba. També s'esgrafia la línia del fris, amb una successió de motius vegetals a mode de medallons, amb fulles d'acant, i altres formes fantasioses.

El vestíbul d'entrada, de dimensions importants, i estructurat en diferents nivells i espais, disposa de plafons verticals a les parets del primer tram d'entrada. Dins de cada plafó s'hi esgrafien dues recreacions vegetals iguals, i molt riques en motius ornamentals. Les formes són vigoroses i de gran sinuositat, i entre la proliferació de tiges, hi distingim diferents espècies de flors, com la peònia o el narcís, aquest últim amb uns estams de mides exagerades. També hi ha fulles del castanyer de l'Índia i d'acant.

Finalment, l'ampli pati de llums també inclou esgrafiats. Es disposen a mode de cintes, amb sanefes de fulles i flors de formes esquemàtiques; i a mode d'emmarcament d'obertures, amb recreacions vegetals de flors tiges ondulants.

L'estat de conservació dels esgrafiats varia segons allà on es troben: els de la façana i vestíbul es mostren molt correctes, fruits d'una restauració recent, mentre que els del pati de llums tenen una patina de brutícia important.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

N.143

DADES GENERALS **N.144**

- Edifici: *Casa Esteve Parera*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mérida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: juliol de 1906, projecte; setembre de 1906, permís d'obres

- Emplaçament: c/d'Aribau, 150

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície verd crom; fons verd crom, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

Aquesta segona Casa Esteve Parera conté uns espais interiors d'ús comú rics en decoracions esgrafiades, especialment en el vestíbul d'entrada.

L'espai que trobem al entrar a l'edifici es divideix en dos trams, separats per una segona porta treballada en fusta artística. Tots els trams de parets laterals s'esgrafien amb una escena interessant, que combina el món de la flora amb el de la fauna. Els motius protagonistes són les figures de dos grans paons reials, recolzats sobre les branques de frondosos arbres. Els paons es col·loquen de perfil, encarats entre ells, i tot i que les seves grans cues no es mostren desplegades, són aquestes el veritable centre d'atenció de l'escena. Són unes cues molt llargues i frondoses, i decorades amb els característics "ulls" circulars, aquí organitzats en diferents nivells. La vegetació que envolta als animals es basa en els citats arbres, dels que broten fullam abundant i uns motius arrodonits i esquemàtics, possiblement flors. A part, a banda i banda dels arbres també s'hi esgrafien llargues flors de lliri, disposades a mode de sanefa horitzontal, i amb tiges molt rectilínies. L'execució d'aquest conjunt d'esgrafiats no és excessivament detallista, però sí es denoten algunes incisions a les cues dels paons i als nervis de les fulles.

L'escala de veïns disposa una sanefa resseguint els trams de sostre, on s'hi succeeixen tiges corbades, amb fulles de castanyer de l'Índia, i flors de formes fantasioses. És una sanefa de línies, aquí també, força bàsiques i esquemàtiques.

El pati de llums, previ a l'escala de veïns, i escapçat per l'encabiment de l'ascensor, mostra esgrafiats a mode de cintes i emmarcaments. Els seus dissenys són els mateixos que els de la sanefa de l'escala, i s'adapten a les diferents disposicions que ocupen: dins les cintes que separen els nivell d'habitatges, o emmarcant les finestres que s'hi obren.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors varia segons l'espai on es troben. Els del vestíbul llueixen molt correctes, mentre que els de l'escala de veïns i els del pati de llums mostren un estat pèssim, brut i despigmentat.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.145**

- Edifici: *Casa Francesc Voltas*

- Arquitecte: Joaquim Codina i Matalí (?-Barcelona, 1910), mestre d'obres

- Data de construcció: maig de 1900, projecte; 13 de desembre de 1910, permís d'obres

- Emplaçament: c/d'Aribau, 151

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau)

Descripció:

La imatge de la façana d'aquest edifici d'habitatges és força eclèctica, doncs hi trobem una juxtaposició de tendències i gustos important. Hi ha des d'elements extrets del llenguatge clàssics i academicista, a d'altres de més acords a les modes del modernisme. Nosaltres volem destacar els esgrafiats amb que es revesteixen bona part dels paraments, els quals es disposen a partir de dos modes diferents, segons el nivell en façana que es troben.

De la primera a la quarta planta, trobem esgrafiats disposats a mode de plafons, de forma rectangular i vertical. A l'interior s'hi mostra una composició estructurada per dos medallons circulars o ametllats, depenent del plafó, i una forma trapezoïdal com a nexe d'unió. A l'interior de cada figura s'hi esgrafien altres motius ornamentals geomètrics i florals, com figures estellades o flors estàndards. La resta de la superfície del plafó es farceix amb recreacions vegetals a base de tiges i fulles d'acant. Aquest mateix disseny de plafons el trobem a la façana de l'edifici d'habitatges del c/Menor de Sarrià nº2 (1900), del mestre d'obres Josep Arnau i Piera. Respon a una tendència estilística de base eclèctica, molt en voga durant les últimes dècades del segle XIX, i que es coneix amb el nom "d'estil Renaixença" o esteticista, i que es caracteritza pel freqüent ús d'elements naturalistes, vegetals o animals, resolts amb angulosa estilització i una bona dosis de fantasia.

El parament de l'últim pis de l'edifici, per distingir-lo de la resta, canvia el disseny dels seus esgrafiats. Aquí els trobem disposats a mode de tapís, i mostra la repetició d'una forma escamada, que funciona de marc per encabir-hi un petit motiu ornamental en forma de pom amb flor. És un disseny més senzill, si el comparem amb els plafons inferiors, tot i que ambdós casos coincideixen en les mateixes línies de traç.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats exteriors és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- FONTBONA, 1985.

DADES GENERALS **N.146**

- Edifici: *Casa Esteve Parera*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mérida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: agost de 1903, projecte; març de 1904, permís d'obres; abril de 1905, final de les obres

- Emplaçament: c/d'Aribau, 152

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície verd maragda; fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

De tot el conjunt de Cases Esteve Parera, la pertanyent al nº152 és la més magnificent, ja per les seves majors mesures, com pel monumental tractament de la façana. A aquesta monumentalitat hi contribueixen especialment el coronament obrat en pedra artificial, i els esgrafiats del parament. Referint-nos a aquests últims, els trobem revestint el mur a mode de recreacions vegetals lliures. Als espais centrals entre les obertures s'hi esgrafien poms vegetals, formats per una tija central, de la que broten flors de pètal ample, possiblement roselles, i altres tiges de formes molt sinuoses. A les parts laterals, en canvi, s'hi esgrafien unes tiges diferents, més llargues i verticals, i amb una major proliferació de tiges laterals. La composició formal d'aquests esgrafiat es pot connectar amb els que trobem a la façana de l'Edifici d'habitatges del Passeig del Born nº18 (*ca.*1905, reforma). Ambdós casos presenten motius ornamentals molt semblants, i les seves formes simples i planes són gairebé idèntiques.

Els esgrafiats del vestíbul d'entrada mostren una gran correspondència amb els de la façana. En les parets laterals dels dos trams de vestíbul s'hi disposen una sèrie de grans poms vegetals, les formes dels quals són de la mateixa factura estilística que els que hem vist. Veiem la mateixa sinuositat en les tiges i fulles que broten de la tija principal. Els motius florals, però, sí canvien, doncs aquí trobem flors de lliri. Es representen des de dues perspectives diferents, tot i que mantenen la mateixa simplicitat de formes, resultant fins i tot esquemàtiques.

L'estat de conservació dels esgrafiats en façana és molt correcte, mentre que els del vestíbul acusen una monocromia blanca molt poc fidedigne a la seva concepció original.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- http://jose-perez-terraza.blogspot.com.es/2013/12/aribau-152-casa-esteve-parera-1906.html (22/01/2015).

DADES GENERALS **N.147**

- Edifici: *Casa Francesc i Rosa Forn*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: octubre de 1905, projecte

- Emplaçament: c/d'Aribau, 153

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda i siena natural, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

L'interior d'aquest edifici d'habitatges inclou un conjunt d'esgrafiats que, lluny de ser d'original i excepcional, sí és interessant d'incloure'ls en aquest catàleg.

A l'elegant vestíbul d'entrada hi veiem una sèrie de plafons esgrafiats revestint llurs parets laterals. Es disposen en sèrie, verticalment, i al seu interior s'hi esgrafien un seguit de petits motius florals a mode de tapís. El motiu que es repeteix és el d'una flor de forma esquemàtica, amb la tija en diagonal i les fulles corresponents. Complementant cada plafó, a la part superior s'hi col·loca una garlanda que inclou branques amb fullatge, i una jardinera amb de la que broten les mateixes flors mencionades i més fullam. La part inferior també inclou una petita recreació vegetal composta dels mateixos motius.

L'escala de veïns s'ornamenta amb una sanefa esgrafiada per sobre l'arrambador. El motiu ornamental que es repeteix és el d'una graciosa fulla, possiblement d'acant, prolongada per una tija corbada i amb una petita flor. Arran de l'arrambador també s'hi esgrafia una franja que perfila el contorn ondulant. El mateix motiu vegetal s'esgrafia als trams de sostres de la pròpia escala, arribant fins al pis superior.

Finalment, i com ve essent habitual, al pati de llums hi veiem dos disposicions d'esgrafiats diferents. Dins les cintes horitzontals, que emfatitzen la separació entre cada nivell, hi ha un seguit de grans flors. Són de pètal ample i igual d'esquemàtiques que les del vestíbul. Emmarcant les finestres del patí hi veiem una per enèsima vegada recreacions vegetals, a base de fines i sinuoses tiges, acants i flors de formes estàndards.

Volem remarcar l'estil unitari de tot el conjunt d'esgrafiats, ja que en els tres espais que decoren utilitzen uns motius ornamentals similars, i amb unes línies de dibuix fruits de la mateixa factura. A part, l'estat de conservació en els tres espais és igualment molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.148**

- Edifici: *Casa Maria Figueras*

- Arquitecte: Domènec Boada i Piera (Barcelona, 1866-1947)

- Data de construcció: 12 de febrer de 1912, projecte

- Emplaçament: c/d'Aribau, 163

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blau, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Els espais interiors comuns d'aquest edifici d'habitatges són de mides reduïdes, però les decoracions plàstiques que s'hi apliquen són riques i sofisticades. Les parets laterals del vestíbul es revesteixen, per sobre l' arrambador ceràmic, amb un esgrafiat de disseny molt interessant, tot i que no exclusiva d'aquest edifici.

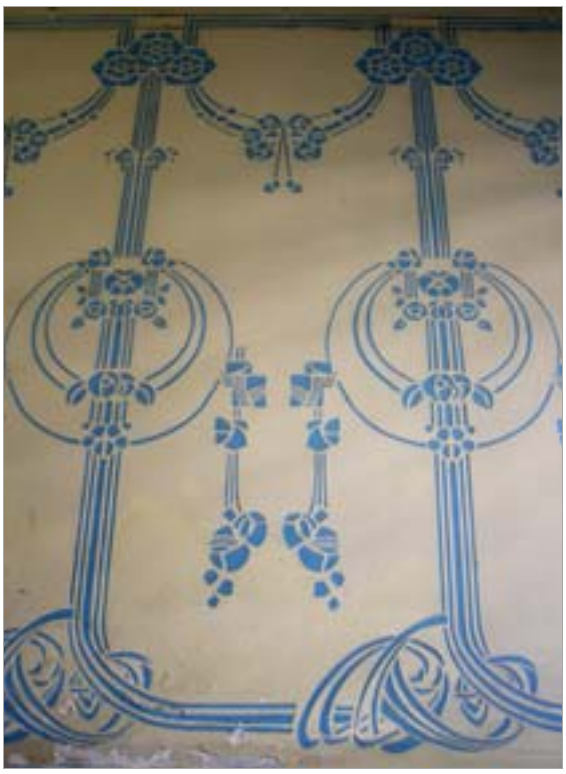
És una composició esgrafiada que s'articula a partir d'unes franges verticals, formades per ribets molt fins que recreen tiges. Les franges s'enllacen entre elles per la part inferior amb uns vigorosos nusos, i per la part superior per unes garlandes de roses. A la part central de les franges s'hi esgrafien unes recreacions vegetals, amb tiges circulars i petites flors de roses a l'interior i penjant d'elles. Les línies estilístiques d'aquests esgrafiats tenen un marcat caràcter geomètric, alhora que refinat. També s'hi pot veure la clara connexió amb ells dissenys que Charles Rennie Mackintosh elabora pels motius que decoren les seves arquitectures, especialment pels motius ornamentals de les roses. Algunes d'elles tenen perfil arrodonit, d'altres el tenen quadrangular, però sempre mostren una interessant simplicitat compositiva, gairebé esquemàtica. Aquest disseny per esgrafiats el trobem en altres vestíbuls de l'Eixample, com en els de les Cases Dolors Xiró vda. Vallet (1912-1914), projectades per Josep Barenys i Gambús.

A l'escala de veïns veiem una sanefa esgrafiada revestint la part central dels trams de sostre, i es perllonga fins l'últim dels pisos de la finca. La sanefa és una recreació vegetal que enllaça fulles d'acant amb flors de pètal ample i estams marcats, possiblement roselles. L'estil d'aquesta sanefa poc té a veure amb la composició del vestíbul.

L'estat de conservació actual d'aquests esgrafiats interiors és correcte, tot i que en els del vestíbul s'hi pot denotar alguna lleugera patologia, com taques aïllades i despreniments de material.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista,* 2006.
- ROBERTSON, 1995.

DADES GENERALS **N.149**

- Edifici: *Casa Domènech Esteve*

- Arquitecte: Maurici Augé i Robert (Barcelona, 1848-1908), mestre d'obres

- Data de construcció: 1904, data en façana

- Emplaçament: c/d'Aribau, 167

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, verd crom, violeta i ocre roig; superfície violeta

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

El vestíbul d'entrada d'aquest edifici en xamfrà ens mostra un conjunt d'esgrafiats revestint les parets laterals. El seu disseny és exactament el mateix que el que trobem al vestíbul de l'edifici d'habitatges del c/de Bailèn nº109-111 (*ca.*1900), entre altres casos, i es disposa a mode de sanefa horitzontal. És de mides molt grans, i ocupa la meitat de l'espai mural, entre l'arrambador i l'escòcia. Allò que ens mostra la sanefa és una gran recreació vegetal, estructurada per unes fines i llargues tiges de formes plenament *coup de fouet*. De les tiges broten diferents motius ornamentals, com fulles d'acant, de castanyer de l'Índia, de trèvol, cordiformes, margarites, flors de pètal ample –possiblement aquí representen roselles-, i flors de pistils prominents –possiblement gladiols-.

A part d'aquesta gran sanefa, a la part superior del la paret, per sota de les guixeres, se'n disposa un altre, molt més petita i senzilla, i que mostra una successió de més tiges, fulles de trèvol, i flors de formes molt esquemàtiques. Són d'un estil formal molt semblant a la sanefa inferior.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és molt correcte. La policromia emprada per la seva restauració, lluny de semblar artificiosa, aconsegueix aportar a l'espai elegància i refinament.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.150**

- Edifici: *Casa Societat Torres Germans*

- Arquitecte: Jaume Torres i Grau (Barcelona, 1879-1945)

- Data de construcció: 1906, projecte; 1908, finalització de les obres

- Emplaçament: c/d'Aribau, 180 – c/de París, 180*bis*

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspall i superfície lliscada, i de forns lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons d'òxid de ferro vermell, sup. ocre groc; fons òxid de ferro vermell i blanc, sup. blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau – c/de París)

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

La Societat Torres Germans edifica aquesta finca en el xamfrà Aribau-París, i en els dos solars contigus a cada un dels dos carrers. La societat la formen Jaume i Raimon Torres i Grau, i ambdós són els dos únics socis i gerents. Els plànols de les tres finques, força diferents entre sí, els signe el propi Jaume Torres, i la del xamfrà, que és la que ens ocupa, és l'última de concloure. La façana recorre a un esquema típic: cossos de tribunes corregudes als dos angles, i un coronament amb merlets escalonats, que atorguen al conjunt un aire medievalitzant. Entre les arts aplicades que la decoren, la de l'esgrafiat té un paper important, ja que revesteix bona part de la superfície del parament, i és un element bàsic per la singularització de l'esmentat coronament. A part, tan per l'esquema de la façana, com pel disseny dels esgrafiats, la casa s'assimila al conjunt de les Cases Ramos (1905-1908), del mateix Jaume Torres i Grau.

La disposició de l'esgrafiat principal és a mode de tapís, i revesteix el parament de les quatre primeres plantes. El seu disseny combina motius ornamentals vegetals i geomètrics, i mostra una retícula de formes rectangulars que evoquen carreus de pedra. A casa intersecció angular dels carreus s'hi col·loca una flor de quatre pètals amples, semblant a la tormentil·la. A l'interior d'alguns dels timpans escalonats també hi ha uns detalls esgrafiats, basats en composicions lliures amb cintes i petits plafons. S'hi veuen les mateixes flors de quatre pètals de l'esgrafiat general.

L'últim pis comparteix amb el coronament uns esgrafiats diferents. Aquí, la disposició és a mode de plafons, i mostren estructures de gust eclèctic. S'hi mesclen columnes, llaceries, corones de llorer, ceptres amb emblemes, i motius de traceria geomètrica formes de corones al damunt. És un disseny de connotacions àuliques i majestuoses.

A l'interior de la casa, el vestíbul es decora amb una ondulant sanefa esgrafiada, per sobre d'un bell arrambador ceràmic. El dibuix reprodueix una seriació de tiges amb trèvols, alternades per unes altres amb flor, i acabades amb la mateixa forma de corona que hem vist en façana. La resta del parament dels diferent nivells del vestíbul s'esgrafien a mode de tapís, i amb un únic motiu en la seriació: una flor de formes esquemàtiques, possiblement la margarita. Finalment, el sostre de l'escala de veïns té una cinta de franges rectes, amb recreacions vegetals a les interseccions.

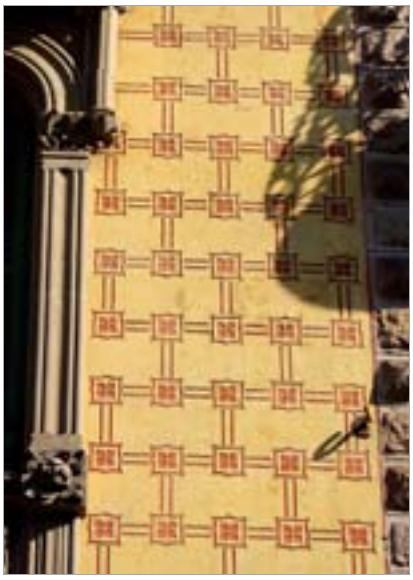
En general, tots els esgrafiats del conjunt tenen un bon estat de conservació, amb algun despreniment a l'interior.

Bibliografia/Documentació:

El Quadrat d'Or. 150 cases..., 1990; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.151**

- Edifici: *Casa Antoni Masana*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: maig de 1905, projecte

- Emplaçament: c/d'Aribau, 188

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc; fons ocre groc, superfície verd maragda i pintura mural

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aribau)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'estreta façana d'aquesta finca entre mitgeres es caracteritza principalment per un coronament singularitzat pels elements en escultura aplicada, i pel revestiment mural a partir d'esgrafiat. És un coronament que comparteix la mateixa solució de parament que l'últim pis habitable, i la composició que s'hi esgrafia és senzilla, d'arrel vegetal. En els espais entre balcons s'hi esgrafia una gran pom, articulat per unes fines tiges que formen una base a mode d'enquadrament, i de les que broten cinc flors de formes molt bàsiques, amb corol·la de pètals sense separacions.

A l'interior de la casa, el vestíbul ens ofereix un conjunt d'esgrafiats molt bell i preciosista. Revesteixen les dues parets laterals de l'estança, i la seva disposició és a partir d'una estructura molt emprada en els vestíbuls de l'Eixample barceloní. Dos grans sanefes horitzontals de recreacions vegetals a la superior i inferior, i unides entre elles per franges verticals que broten de les pròpies sanefes. Els motius ornamentals de les tiges prenen les formes típiques de l'*art nouveau*, amb sinuositats i corbes impossibles. També hi ha una bona proliferació de fullam, les flors que es representen són de cinc pètals amples, possiblement botons d'or o roses canines, i en algunes parts s'hi endevinen flors de lliri.

Podem afirmar que la correspondència d'estil formal entre els esgrafiats exteriors i els interiors no és molt exacta. Ambdues són composicions que tendeixen als eixos verticals, i cap d'elles és detallista, però els esgrafiats interiors tenen formes més complexes i abundància de motius ornamentals.

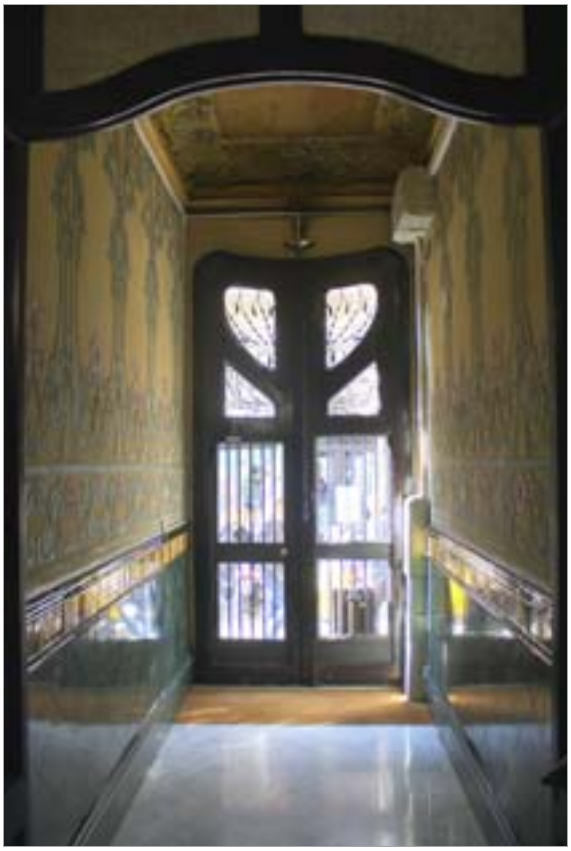
En ambdós casos, l'estat de conservació és força correcte, i volem destacar la utilització de pintura mural en la policromia de les corol·les florals del vestíbul.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'Herbari modernista*, 2006.
- http://jose-perez-terraza.blogspot.com.es/2014/01/aribau-188-casa-antonio-masana.html (2/2/2015).

DADES GENERALS **N.152**

- Edifici: *Casa Pere Company*

- Arquitecte: Josep Puig i Cadafalch; Santiago Marco, decorador; Joan Bassegoda i Novell, reforma

- Data de construcció: 1911, final d'obres; 1940, transformació en clínica; 1982-1986, museu de l'esport

- Emplaçament: c/de Buenos Aires, 56-58 – c/de Casanova, 203

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa unifamiliar **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1398

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície policromies variades; fons ocre roig, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Buenos Aires) i façana lateral (c/de Casanova)

Descripció:

Tractem aquí un dels últims edificis projectats per Puig i Cadafalch com a residència unifamiliar. És una casa construïda a quatre vents, envoltada de jardí, i amb una coberta de dues aigües molt inclinada. Tot i situar-se en una cantonada, no forma xamfrà, sinó un angle recte amb una tribuna circular. És un edifici que diversos autors l'han situat entre els últims reculls del modernisme, els primers testimonis del noucentisme, i el paradigma en l'obra de Puig que millor mostra la influència de la *Sezession* vienesa. El 1940 l'edifici es transforma en la clínica ginecològica del doctor Melcior Colet, la qual cosa obliga a una nova decoració interior realitzada per Santiago Marco. El 1982 el metge cedeix a la Generalitat l'edifici, amb la condició que s'hi allotgi el Museu de l'Esport, inaugurat el 1986.

Entre els diversos elements decoratius de la façanes principal i lateral, destaquen especialment els esgrafiats, col·locats en cadascun dels tres nivells de l'edifici. En la planta baixa, els esgrafiats es disposen a mode de cinta ondulant i ribetejada, per sobre del sòcol de pedra sense desbastar. A part, sobre dos conjunts de finestres s'hi disposen unes garlandes de gust força classicista, i amb una destacada policromia. Les dites garlandes inclouen llaceries amb roses, fulles de parra i raïm, i altres motius florals de pètal ampla. El segon nivell també té aquests mateixos motius en forma de garlandes, col·locats sobre les finestres de la façana principal. Finament, el tercer nivell mostra l'escena esgrafiada protagonista de la façana. En l'espai de parament del pinyó, pertanyent a la façana del c/de Buenos Aires, s'hi disposa una escena que representa l'Assumpció de la Verge entre quatre àngels. El disseny de l'escena és obra del dibuixant i projectista Tomàs Fontanals i Sivilla, i les línies formals de les figures ja poden considerar-se noucentistes. El conjunt es completa amb un seguit de motius en forma estrellada o floral, que podrien evocar els lliris mariològics, símbol de puresa i virginitat.

L'escena s'elimina de la façana a l'esclatar la Guerra Civil, doncs la família Rosal, propietària de la casa entre 1920 i 1936, no vol provocar represàlies dels anarquistes. Amb la restauració del 1986, Joan Bassegoda i Nonell recupera l'escena esgrafiada i el color blanc dels murs. El seu actual color ocre és fruït d'una posterior rehabilitació.

Bibliografia/Documentació:

- ALCOLEA I GIL, 2006.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *Galeria d'autors...*, 2008.
- PERMANYER, 2001; TAULÉ ESTRUCH, 2007.

DADES GENERALS **N.153**

- Edifici: *Casa Hermenegild Blay*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: 20 d'octubre de 1902, projecte

- Emplaçament: c/de Casanova, 108 – c/de València, 145

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Casanova – c/de València)

Descripció:

En l'exterior d'aquest edifici en xamfrà, els trets decoratius que més destaquen a primera vista són l'escultura aplicada, que envolta les obertures i perfilen els coronaments; i l'esgrafiat, que revesteix algunes de les parts del parament. Una vegada més, aquesta tècnica de revestiment mural serveix per singularitzar l'últim nivell de la façana, diferenciant-se de la resta del parament. També, les parts murals que encaren les cantonades, i que formen uns frontons en els coronaments, s'esgrafien en la seva totalitat.

La composició esgrafiada es disposa damunt la paret a mode de tapís, i repeteix un motiu ornamental d'arrel vegetal, i entrellaçat entre si. Es tracta d'una flor de rosella, representada cap per avall i amb els característics estams. La flor es perllonga amb un una tija de formes en espiral, molt vigorosa i recargolada, i que s'enllaça amb la resta. És un disseny en que l'aspecte protagonista és precisament les formes recargolades de les tiges, i podem trobar-lo exactament igual en la part superior d ela façana de la Casa Muci Bayó Dausa (1903-1905), de Josep Bayó i Font.

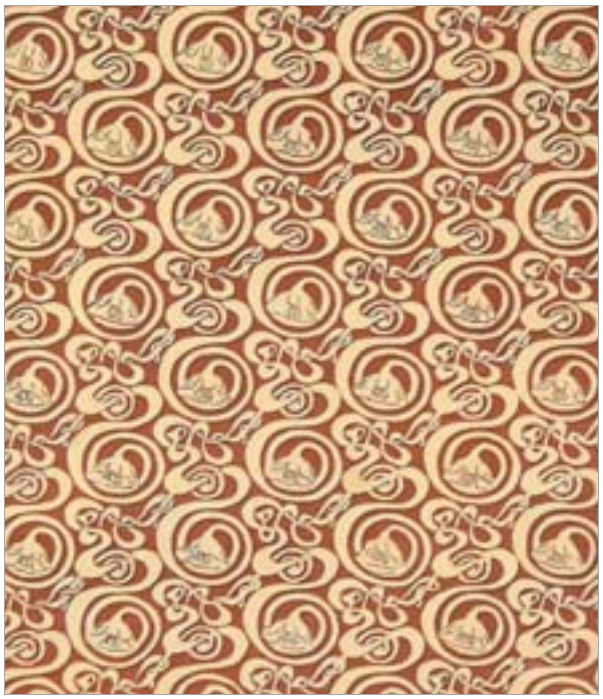
L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats exteriors és molt correcte, amb una policromia molt encertada.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.154**

- Edifici: *Casa Hermenegild Blay*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: desembre de 1903, projecte; abril de 1904, permís d'obres; juliol de 1907, final de les obres

- Emplaçament: c/de Casanova, 110

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat is superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'interior d'aquesta Casa Hermenegild Blay ofereix un vestíbul amb una certa profusió decorativa, en que s'inclouen esgrafiats, guixeres, i vidrieres al àcid.

Els esgrafiats s'emplacen en les dues parets laterals, entre l'arrambador marmori i les guixeres del sostre, i es disposen a mode de cintes verticals. El motiu ornamental que es repeteix a l'interior és el d'una tija de la que broten diverses fulles i una gran flor. Les línies d'execució són força detallistes, i el motiu de la flor es podria identificar amb el de la vinca. Aquest disseny per esgrafiats resulta, tot i la seva senzillesa, molt efectista, i per la seva estructura compositiva, es pot connectar amb el que trobem al vestíbul de la Casa Ramon Pi Juanet (1900-1902), a l'Eixample de Sant Antoni.

L'estat de conservació d'aquest interior, i dels seus esgrafiats, és molt negatiu, doncs a part de mostrar un aspecte brut, descuidat i mutilat, els revestiment murals pateixen de despreniments de material i d'humitats.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.155**

- Edifici: *Casa Francesc Paixà*

- Arquitecte: Adolf Ruiz i Casamitjana (Barcelona, 1869-1937)

- Data de construcció: 19 de febrer de 1912, projecte

- Emplaçament: c/de Casanova, 201

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons siena natural, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Aquesta obra de Ruiz i Casamitjana és sòbria i elegant, i s'allunya de l'estil medievalitzant i exuberant que caracteritza la seva producció central. Fins i tot, l'aspecte exterior d'aquesta Casa Francesc Paixà pot considerar-se proper als gustos noucentistes. L'interior manté la sobrietat de l'exterior, tot i que inclou algunes de les arts aplicades pròpies del modernisme, com els vitralls o els esgrafiats. També hi veiem guixeres, una llenç pictòric al sostre, i un arrambador marmori amb relleus.

Els esgrafiats de les parets laterals mostra un disseny que ja hem trobat en aquesta zona de l'Antiga Esquerra de l'Eixample. Parlem dels plafons rectangulars i amb motius de flors de narcís, a mode de plafó, a l'interior. Els marcs del plafó també es decoren amb palmetes i circells d'acant. Aquesta tipologia de plafó es fa especialment patent en diversos dels vestíbuls del c/d'Aribau, com en les cases dels números 131, 133 i 137. Es remarcable el fet que en un vestíbul projectat per Ruiz i Casamitjana hi hagi un model per esgrafiats tan estandarditzat, ja que els repertoris emprats per l'arquitecte acostumen a tenir una personalitat pròpia i singular, i busquen diferenciar-se de les cases veïnes. Això ja que ens qüestionem el grau d'implicació que Ruiz i Casamitjana en els seus projectes a l'any 1912, una data ja força allunyada dels seus anys més prolífics.

L'escala de veïns també empra la tècnica de l'esgrafiat, en aquest cas, per revestir els trams de sostre, fins al pis superior. Veiem una cinta central amb recreacions vegetals a l'interior, com succeeix també en els elements a mode de cassetons col·locats en les arestes. Novament aquí, es tracta d'un disseny estandarditzat, trobat en diverses escales de l'Eixample, i entre els motius ornamentals de la recreació, hi identifiquem flors de lliri, representades en diferents estats i perspectives.

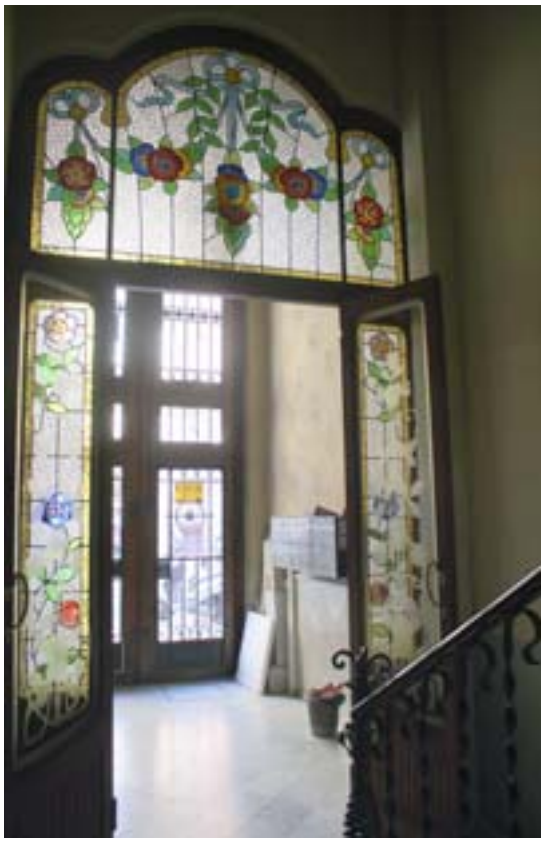
L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats interiors és força bo, tot i que mostra alguns despreniments de material en algunes parts inferiors.

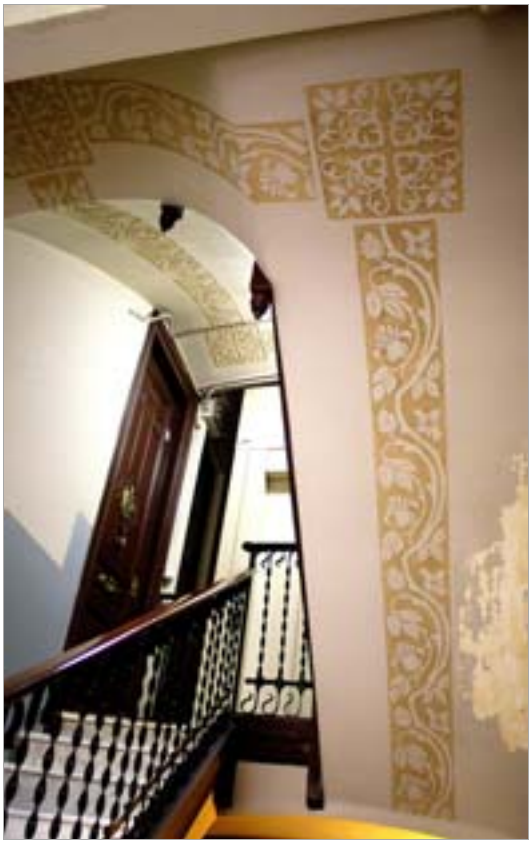
Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.156**

- Edifici: *Casa Jacint Cardús*

- Arquitecte: Josep Masdéu i Puigdemasa (Barcelona, 1851-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 22 d'agost de 1911, projecte

- Emplaçament: c/del Consell de Cent, 200*bis*

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície montjuïc; fons ocre groc, superfície siena natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Consell de Cent)

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges, entre mitgeres i de façana estreta, es revesteix majoritàriament amb un estucat d'imitació de carreus de pedra devastada. Per la seva riquesa decorativa, la part més destacada de la casa és la de l'últim pis planta, que s'integra amb el coronament, i que crea un singular joc de textures i policromia. Hi veiem elements treballats en escultura aplicada, i en ferro colat i forjat. El parament d'aquesta part es treballa amb un esgrafiat, disposat a mode de tapís. El disseny es basa en una sèrie de recreacions vegetals col·locades en franges verticals, com si de plantes enfiladisses es tractessin. Els motius que integren les recreacions són principalment tiges, en abundància i en formes sinuoses, i fulles d'acant i flors de margarita. El disseny d'aquests esgrafiats és exactament el mateix que trobem en tota la façana de les homònimes Cases Jacint Cardús (1905), projectades per Salvador Puiggròs i Figueras, i emplaçades en un xamfrà dels carrers de Sepúlveda i del Comte d'Urgell.

A l'interior de l'edifici ens trobem amb un vestíbul de dimensions molt reduïdes, però que ens mostra unes parets laterals esgrafiades. En elles hi veiem dos sanefes de grans dimensions, una disposada per sobre de l'arrambador, i l'altre sota els enguixats policromats de l'escòcia. Ambdues sanefes són idèntiques, però col·locades en posició inversa, i representen un seguit de grans poms, de formes força abstractes, i estructurats a partir de tiges de línies molt corbes. Entre els motius que podem identificar, hi ha fulles properes als acants, i petites flors de pètal ample, semblants als botons d'or. També hi veiem un motiu de forma molt geomètrica, semblant a un rombe, i que possiblement es tracti d'una representació molt abstracta d'un lliri. A la part central del parament, entre les dues sanefes, s'hi esgrafia de forma puntual uns poms florals, molt separats entre ells.

El pati de llums s'emplaça al fons de l'accés a l'edifici, passada l'escala de veïns. Aquí veiem uns esgrafiats a mode de llinda de les finestres, amb una senzilla tija, amb fulles d'acant als extrems, i fulles de trèvol a la part superior.

L'estat de conservació dels esgrafiats en façana és molt correcte, mentre que els del vestíbul mostra una lleugera capa de brutícia, a part d'importants agressions i esquerdes. Els del pati de llums es veuen decrèpits i molt ennegrits.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.157**

- Edifici: *Casa Ramon Pujol*

- Arquitecte: Modest Feu i Estrada (Barcelona, 1870-1933)

- Data de construcció: juliol de 1901, projecte; 1902, any en façana

- Emplaçament: c/del Consell de Cent, 240

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície groc llimona i blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Consell de Cent)

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

La Casa Ramon Pujol és un edifici entre mitgeres, que mostra una façana i uns interiors comuns molt treballats i refinats. La profusió d'elements artístics aplicats és important, fins i tot hi ha un cert "abarrocament" de l'espai decoratiu, sempre amb una estètica molt pròpia del modernisme.

En façana trobem decoració plàstica en l'escultura aplicada dels elements tectònics (emmarcaments d'obertures, mènsules, coronaments, etc.), en els ferros colats de la tribuna central i de les baranes balconeres, i en l'esgrafiat que revesteix tota la superfície del parament dels pisos planta. Aquest esgrafiat es disposa a mode de tapís, i representa una recreació a base de tiges molt llargues i erectes. D'aquestes tiges broten fulles de castanyer d'Índies, i unes altres flors de doble corol·la de pètals, per lo que podrien tractar-se d'una representació esquemàtica de la flor de la passió, de la rosella, o fins i tot del gira-sol. La quantitat de motius esgrafiats és generosa, fins i tot bigarrada.

El vestíbul d'entrada ofereix un altre conjunt d'esgrafiats molt bells, i revesteixen les parets laterals d'aquest espai, arranjat amb molta cura. El disseny d'aquests esgrafiats ja l'hem vist en altres vestíbuls de l'Eixample, especialment en la zona de Sant Antoni. Es disposa a mode de plafons verticals, amb recreacions vegetals a la part inferior i superior, i que inclouen tiges en formes ogivals i lobulades, fulles de trèvol, i flors de forma estàndard, possiblement vinques. A part, també s'hi esgrafien altres motius que ens remeten al gust per les formes del gòtic, com petits escuts amb creus a l'interior, i elements de cresteria. D'un disseny molt semblant és la sanefa esgrafiada que ressegueix l'arrambador de l'escala de veïns. En ella se'ns mostra una repetició d'una tija en forma circular, a l'interior de la qual s'hi col·loca una fulla de trèvol, i de la que brota una flor de lliri. Tot aquest conjunt d'esgrafiats interiors té el mateix estil formal, mentre que els de la façana, tot i no ser excessivament diferents, mostren un lleuger canvi de tendència.

L'estat de conservació dels esgrafiats en façana és molt correcte, tot i que presenten alguns despreniments de matèria. Els de l'interior llueixen molt ben restaurats.

Bibliografia/Documentació:

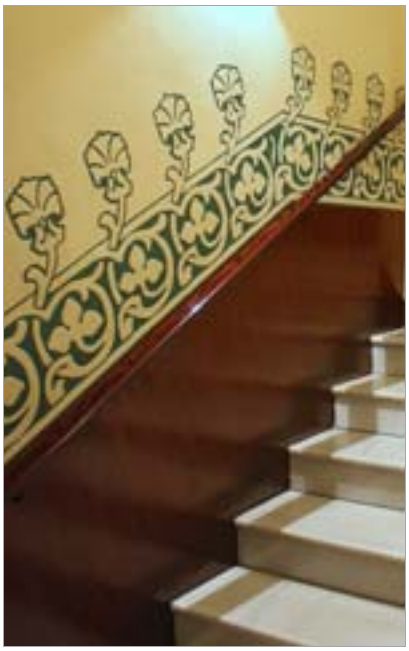
- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.158**

- Edifici: *Casa Leandre Bou Ferrer*

- Arquitecte: Jaume Gustà i Bondia (Barcelona, 1853-1932)

- Data de construcció: maig de 1900, projecte

- Emplaçament: c/del Consell de Cent, 265

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns (original), hotel (actual) **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc; superfície groc llimona, òxid de ferro vermell i rosa

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Consell de Cent)

Descripció:

L'aspecte exterior d'aquest edifici, concebut com a casa de veïns, és eclèctic i plàsticament molt treballat, tot i les transformacions que ha pogut sofert fins l'actualitat. Tots els elements tectònics i d'emmarcament d'obertures es treballen amb motllures esculpides, i el seu estil formal respon al del gust de la Renaixença, o el de la Febre d'Or: partint de solucions academicistes, s'hi incorporen elements de formes fantasioses, mecanicistes, i provinents de la natura. A part, també veiem que bona part de la superfície llisa de la façana es revesteix amb esgrafiats, i resulten molt interessants per les seves formes ornamentals.

S'apliquen amb una disposició força lliure, i amb diversitat de dissenys. La majoria dels motius ornamentals es concentren al voltant dels entaulaments i dels frontons de les finestres, i mostren una acumulació de flors de formes arrodonides i esquemàtiques, possiblement roselles. S'acompanyen d'una bona proliferació de tiges i fulles d'acant i cordiformes. La part inferior d'aquestes acumulacions florals es complementa amb una composició reticular, de formes quadrangulars, unides entre elles per petits motius vegetals. Un disseny realment original és el que es disposa al voltant de les baranes de ferro colat, i que reprodueix formes corbes típiques en baranes de ferro forjat. Amb això, es poden prendre com recreacions vegetals, amb unes llargues tiges que s'equiparen a les barres de les baranes. També inclouen les mateixes flors arrodonides, que funcionen com a complements de les "baranes fictícies". Finalment, en la part central de la façana, en els reduïts espais entre les obertures, s'esgrafien uns motius en forma de flor de lliri, amb una tija molt allargada i amb volutes.

L'estil formal dels esgrafiats és ple de formes sinuoses i de motius vegetals, característiques pròpies de l'estètica del modernisme. A part, aquesta tècnica és molt recorrent en els projectes de Jaume Gustà, arquitecte que arriba a ser president de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya, el germen de l'actual Col·legi d'Arquitectes.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats és molt correcte, ja que han estat objecte de restauració quan la casa passa a formar part d'un complex hoteler, que agrupa tres edificis confrontants. Ara bé, aquest cas representa un clar exemple de recuperació d'esgrafiats amb una policromia artificiosa, i poc respectuosa amb les tonalitats originals.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.159**

- Edifici: *Casa Esteve Huguet*

- Arquitecte: Eugeni Duran, mestre d'obres; Joan Frexe Mallofré, mestre d'obres, ampliació i remodelació

- Data de construcció: 1874; 1901, ampliació i remodelació

- Emplaçament: c/del Consell de Cent, 285

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície raspada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Consell de Cent)

Descripció:

Aquest edifici entre mitgeres, de façana estreta i estructura arquitectònica austera i senzilla, és un exemple de construcció dels anys 70 del segle XIX, i que amb l'eclosió del modernisme es reforma i redecora. Un testimoni d'aquesta "posada al dia" és l'esgrafiat a mode de tapís que revesteix tot el parament de la façana, en excepció de la planta baixa. El seu disseny es basa en la repetició d'un únic motiu ornamental, d'arrel vegetal, i que representa un pom. A partir d'una tija amb una base molt entrelligada, s'hi disposen dues fulles de trèvol als laterals, i una flor a la part central. La flor consta de tres pètals, amples i dentats, i tot i que és de formes poc precises, es podria tractar d'un lliri. Tots els poms s'esgrafien molt junts, per lo que es tracta d'un conjunt atapeït i compacte.

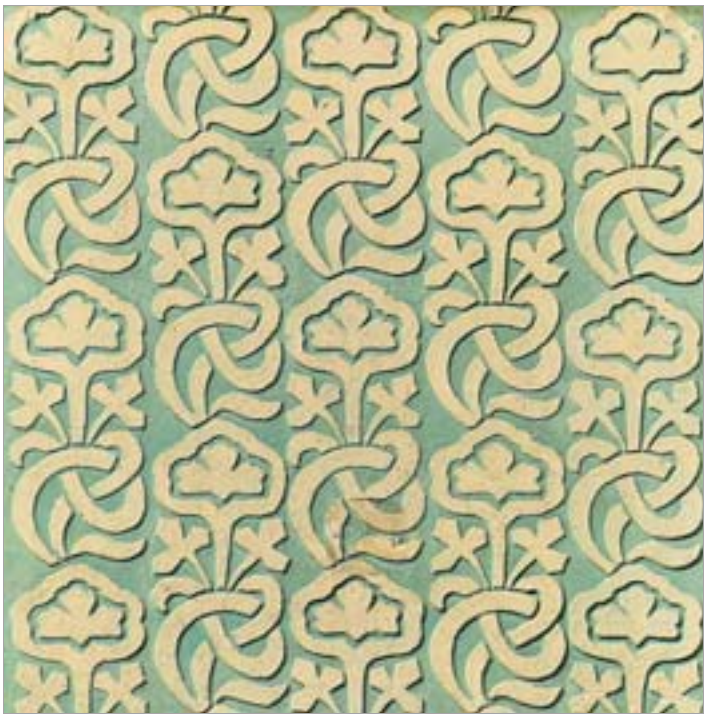
L'estat de conservació d'aquests esgrafiats és molt bo, si bé s'hi poden observar algunes taques puntuals.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.160**

- Edifici: *Casa Antoni Piera*

- Arquitecte: Domènec Boada i Piera (Barcelona, 1866-1947)

- Data de construcció: 1900, projecte; 1901, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Còrsega, 239

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons groc llimona, superfície blau; fons verd maragda, superfície verd crom

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Còrsega)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquesta casa de veïns, encarregada per Antoni Piera a un familiar seu, l'arquitecte Domènec Boada i Piera, mostra alguns paral·lelismes amb la seva finca veïna, la Casa Joaquim Cairó Gurri (1900), projectada coetàniament també per Boada. Per la façana s'empren molts elements de decoració plàstica, com la tribuna de ferro i vitralls, l'escultura decorativa en les motllures de les finestres i del coronament, i l'esgrafiat que revesteix bona part de la façana.

La composició de l'esgrafiat s'aplica a mode de tapís, i sobre el parament de totes les plantes habitables, en excepció de la planta baixa. El traçat representa una recreació vegetal, amb un dibuix mòdul en forma de pom, i a base de tiges sinuoses i tres flors de lliri. És un esgrafiat bigarrat i dens, ja que les motius es disposen molt junts entre ells. Aquest mateix disseny el trobem en altres façanes de Barcelona, com en la Casa Josep Maria Carreras (1901, reforma), de Modest Fossas i Pi, o l'edifici d'habitatges del Pg. de Sant Joan nº103 (*ca.*1900), d'autoria desconeguda.

El vestíbul d'entrada és de mides força reduïdes, ja que la meitat de l'espai l'ocupa un primer tram d'escales. La superfície de les parets laterals, però, és amplia, i en elles s'hi disposa un tapís esgrafiat. El dibuix mòdul que es va repetint és el d'un grup de tres paons reials, un de central i col·locat frontalment, i els altres dos en la part superior i de perfil. Tot els grups s'esgrafien molt junts entre ells, per lo que gairebé no hi ha espai mural lliis. El conjunt es complementa amb unes branques de parra, que són el suport de les aus, amb les seves fulles i fruits. Les línies del dibuix són extremadament detallistes, i aquest fet es fa especialment palès en el desplegament de la cua del paó frontal. La composició es tanca amb una senzilla sanefa esgrafiada en la part superior de les parets, a base de poms de flors de formes esquemàtiques, possiblement roses; i amb una altra a la part inferior, de contorn ondulat i petits motius vegetals a l'interior. Com succeeix amb els esgrafiats de la façana, els del vestíbul tampoc no són d'ús exclusiu d'aquest edifici, ja que exactament la mateixa composició s'empra en altres interiors de vestíbul, com en l'edifici d'habitatges del c/de Bailèn nº124 (*ca.*1900), entre d'altres.

Tot i que entre l'esgrafiat exterior i l'interior no existeixi cap tipus de connexió, ni d'estil formal ni de motius ornamentals, ambdós casos mostren un estat de conservació molt bo.

Bibliografia/Documentació:

ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *El Quadrat d'Or. 150 cases...*1990; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.161**

- Edifici: *Casa Josep Batlles*

- Arquitecte: Albert Juan i Torner (Barcelona, 1872-1957)

- Data de construcció: març de 1899, projecte

- Emplaçament: c/de Còrsega, 258

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Còrsega)

Descripció:

La façana d'aquest edifici, projectat per Albert Juan i Torner, empra l'esgrafiat com a tècnica decorativa protagonista. Aquest revestiment aporta un joc de policromies i de textures crucial alhora de singularitza l'edifici, que és un dels objectius principals dels arquitectes del període. Aquest cas, però, queda lleugerament menystingut per les dues remuntes afegides posteriorment, que només resten bellesa i coherència al conjunt.

Distingim dos dissenys d'esgrafiats diferents, disposats segons les plantes que revesteixen. Primerament, al parament entre les obertures de les tres primeres plantes, que creen uns espais en forma de franges verticals, s'hi esgrafien unes recreacions vegetals que evoquen a les plantes enfiladisses. És un traçat de línies molt sinuoses, i a partir d'una tija principal, ramifiquen altre tiges secundàries i fulles palmatilobulades, possiblement fulles de figuera. L'execució de les formes és força minuciosa, i el contorn de les tiges creen unes formes de cor molt característiques.

L'altre disseny d'esgrafiat és el que trobem en les superfícies murals de la quarta i cinquena plantes. Aquí la disposició és a mode de cintes horitzontals, a l'interior de les quals s'hi col·loca una sanefa amb una tija ondulant, i fulles igualment de figuera. En total, contem deu cintes en les dues plantes, i curiosament, la disposició de la pintura mural de la primera remunta intenta imitar la forma i el cromatisme d'aquest segon disseny.

La Casa Josep Batlle és una de les primeres documentades de Albert Juan i Torner. Lo més destacable per nosaltres és el fet que, sense haver arribat encara el any 1900 (l'edifici s'acaba el 1899), l'arquitecte empri d'una manera tan monumental i sofisticada la tècnica de l'esgrafiat, equiparant aquest conjunt als que es produeixen un cop les arts aplicades del modernisme estan més consolidades. El seu estat de conservació actual és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Galeria d'autors...*, 2008.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.162**

- Edifici: *Casa Leonor Matas*

- Arquitecte: Jeroni F. Granell i Manresa (Barcelona, 1867-1931)

- Data de construcció: 1899

- Emplaçament: c/de Còrsega, 260

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc; fons verd maragda i porpra, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Còrsega)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Amb un any de diferència, Jeroni Granell projecte dos edificis d'habitatges per la mateixa peticionaria, Leonor Matas. El primer d'ells, el que tractem aquí, presenta varis elements decoratius que anticipen les característiques més representatives dels edificis de Granell en el seu període de plenitud, a partir del 1900.

Per l'ornamentació exterior de la casa s'empren un seguit de tècniques decoratives que aporten una variada policromia i diferents textures a la façana. Hi veiem escultura aplicada –aquí encara en pedra natural-, ceràmica vidriada, vitrall, ferro forjat i colat, i esgrafiat. Els dissenys d'aquesta última tècnica es divideixen en dos tipus diferents, segons el nivell que ocupen en l'edifici.

La segona, tercera i quarta planta es revesteixen amb un esgrafiat a mode de tapís, el qual recrea una planta enfiladissa a base d'una flors de tres pètals, possiblement de lliri. Són uns motius de forma molt esquemàtica, i la composició en general és bigarrada, ja que la quantitat de flors esgrafiades és molt abundant –com habitualment ens trobem en les façanes de Granell-. A l'últim pis, en canvi, els esgrafiats es disposen a mode de plafó, cadascun col·locat en l'espai entre les obertures. Mostren un gran pom vegetal, estructurat a partir d'una tija central, erecte, i de la que broten altres tiges ondulants, flors i fulles de card, i flors de lliri. Aquí, el traç dels motius és molt més detallista i minuciós, amb incisions que marquen les característiques de les fulles i flors.

A l'interior de l'edifici, l'únic espai amb esgrafiats és el vestíbul d'entrada, fet que canvia en obres posteriors de Granell, que esdevenen més riques en decoracions plàstiques. Les dues parets laterals, i una part de la frontal, es cobreixen amb un esgrafiat a mode de tapís, amb un traçat que repeteix un únic motiu floral. És una flor amb unes formes poc realistes, i amb pètals amples, prims, i amb més motius florals a l'interior. Amb tot i això, podem deduir que la intenció és representar un lliri. A part, hem de remarcar que, a diferència de l'esgrafiat de l'exterior, aquest és més lleuger i amb menys quantitat de motius esgrafiats.

Tots els dissenys esgrafiats que inclou aquest edifici no els veiem utilitzats en edificis anteriors o posteriors, fet també poc habitual en el repertori de Granell. El seu estat de conservació és bo.

Bibliografia/Documentació:

- GIL, 1994; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.163**

- Edifici: *Cases Antonia Ascaiturrieta*

- Arquitecte: Josep Masdéu i Puigdemasa (Barcelona, 1851-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 1900, projecte; 1901, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Còrsega, 267-269

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principal (c/de Còrsega)

Descripció:

Trobem aquí dos edificis d'habitatges veïns i bessons, amb una imatge exactament igual si no fos per la remunta amb mansardes de la casa nº267. Tota la superfície de parament de les dues finques, en excepció de les plantes baixes, es revesteix amb un esgrafiat a mode de tapís. La composició mostra una recreació vegetal estructurada per una retícula de formes quadrangulars irregulars. S'hi alternen dos dissenys de florons diferents, poc realistes, i formats per motius de palmes i flors del botó d'or, entre d'altres. Aquest disseny, mot minuciós i detallista, ens evoca als treballs de les puntes tèxtils o dels brodats, i el trobem en altres façanes de Barcelona, com en l'edifici d'habitatges del Pla de Palau nº7 (*ca.*1880), o la Casa Josep Padró (1900). Un fet curiós d'aquests esgrafiats és la tonalitat cromàtica que prenen des de lluny, que amb l'efecte del verd maragda del fons, la capa superficial blancs es mimetitza en un to verd clar. A part, l'estat de conservació de les dues façanes esgrafiades és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.164**

- Edifici: *Casa Pau Martí*

- Arquitecte: Domènec Boada i Piera (Barcelona, 1866-1947)

- Data de construcció: 1908, projecte; 1909, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Còrsega, 271

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom, superfície blanc; fons gris, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

El conjunt d'aquest edificis resulta força eclèctic. Si la composició de la façana respon a les formes pròpies de l'arquitectura modernista, l'interior conté algunes ornamentacions de gust més classicista. Els esgrafiats del vestíbul i del pati de llums pertanyen a aquest segon grup, i juntament amb les guixeres artístiques, els marbres amb estucats al foc, i algun element en metal·listeria, representen els elements ornamentals dels espais comuns de l'interior.

Al vestíbul, els esgrafiats es disposen sobre les parets laterals a mode de gran sanefa, i per sobre de l'arrambador. La composició és de línies complexes, molt treballades i minucioses, i representa una successió de petites pilastres, amb abundant motius ornamentals entre elles. Veiem motius d'origen molt divers, com corones de llorer, llaceries, poms de roses arrodonides, i recreacions vegetals de formes fantasioses i poc realistes. Aquest disseny per esgrafiats ens remet al que trobem al vestíbul de la Casa Ramiri Gènova (1908), del mestre Josep Graner, ja que ambdós casos es tracten de sanefes compostes per motius de gust classicista, i llurs formes són detallistes i d'execució molt acurada.

A més de la gran sanefa sobre l'arrambador, el vestíbul de la Casa Pau Martí també incorpora una altra sanefa en les parets laterals. Col·locada per sota de les motllures de guix de la part superior, les seves mides i el seu disseny són més senzills, i ens mostra una garlanda a base de fines franges semicirculars, i amb acumulacions de flors de contorn arrodonit, possiblement roselles. Tot i que són de traç menys minuciós, sí podem considerar que hi ha un raport estilístic entre les dues sanefes del vestíbul, i el conjunt d'ambdues aporta elegància i plasticitat a l'espai que decoren.

El pati de llums empra uns emmarcaments esgrafiats al voltant de totes les seves obertures. Els dissenys es basen en unes garlandes a les part superiors i inferiors de les finestres. El traç és aquí també molt refinat i detallista, i les dites garlandes inclouen sinuoses llaceries i petites flors de verònica. Aquests esgrafiats resulten més estandarditzats que els del vestíbul, però en tot cas, no s'allunyen de la tendència classicista que trobem a l'entrar.

L'estat de conservació de les sanefes esgrafiades del vestíbul és correcte, tot i que la intervenció amb que les han "polit" s'ha limitat a una repintada que no ha respectat les diferents característiques de les capes estucades originals. El pati de llums resta pendent d'una restauració, doncs llueix brut i mutilat.

Bibliografia/Documentació:

- CASAS, 1983; *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.

DADES GENERALS **N.165**

- Edifici: *Casa Bonaventura Pollés*

- Arquitecte: Bonaventura Pollés i Vivó (Barcelona, 1857-Sevilla, 1919);
Eusebi Bona (Begur, 1890-Barcelona, 1972), ampliació

- Data de construcció: novembre de 1898, projecte; 1910, ampliació

- Emplaçament: Gran Via, 563 – Ptge. Valeri Serra, 2

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana lateral (Ptge. Valeri Serra)

Descripció:

La façana d'aquest edifici cantoner es composa per una part principal, encarada a la Gran Via, i d'una altra lateral, corresponent al Ptge. Valeri Serra. Ambdues façanes es caracteritzen pels marcats eixos verticals, i per la geometria dels elements tectònics i de les obertures. A part, la façana principal incorpora un coronament piramidal d'arrel goticista, lo que aporta al conjunt un cert gust eclèctic. La façana lateral forma un gran cos a mode de tribuna, el qual s'ornamenta amb una sèrie de plafons esgrafiats envoltant les obertures. És una solució original i inèdita en la manera d'encaixar els esgrafiats en una façana barcelonina.

Tots els plafons són de forma rectangular, i els motius esgrafiats del seus interiors varien segons la posició que ocupen. Els plafons més grans tenen una recreació vegetal, basada en un crater del que broten tiges de formes rectes, fulles silvestres, i flors de mides importants. Les fulles són acants, i les flors, al tenir un pètal ample i dentat, podrien tractar-se de clavells. Els altres dos tipus de plafons representen recreacions vegetals que s'adapten a les mides i formes del propi plafó. Entre els motius florals que hi trobem, veiem flors de lliri i de margarita.

L'estat de conservació d'aquests plafons esgrafiats és correcte, tot i que s'hi denota una patina de brutícia en algunes parts en particular.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.166**

- Edifici: *Casa Baldomer Rovira*

- Arquitecte: Joan Josep Hervas Arizmendi (Barcelona, 1851-1912)

- Data de construcció: 6 d'agost de 1910, projecte

- Emplaçament: c/de la Diputació, 137

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

L'interior d'aquesta casa de veïns, situada entre mitgeres, ens ofereix un conjunt d'esgrafiats que combinen elements propis de les solucions del modernisme, amb d'altres que ens remeten a llenguatges més classicistes.

L'estret vestíbul disposa els esgrafiats sobre els dos trams de parets laterals, entre l'arrambador marmori, i les guixeres de les escòcies. Just per sobre del contorn ondulant de l'arrambador s'esgrafia una sanefa basada en llargues fulles d'acant, que a la vegada va formant circells d'aquesta mateixa fulla. A la part superior de la paret, s'hi col·loca una altra sanefa, aquesta formada per un seguit de garlandes a base de flors de vinca. Com a nexe d'unió entre les garlandes, s'hi disposen unes refinades llaceries. El disseny central del conjunt, però, es disposa a mode de tapís, entre les dues sanefes citades, i mostra una mateix motiu ornamental repartit per la superfície mural. Es tracta d'una corona de flors, totalment circular. Les flors són de forma estàndard, molt esquemàtiques i gens detallistes. Aquestes corones florals, juntament amb les garlandes i els circells d'acant, són els elements que ens remeten a les ornamentacions classicistes, mentre que la disposició a mode de tapís se'ns fa més pròpia del modernisme. Ens trobem així un cas en que conviuen juxtaposadament dues tendències que no tenen perquè ser oposades.

A lo llarg de l'escala de veïns, a la part superior de la paret s'hi esgrafia una original sanefa. A partir d'una franja de formes triangulars, s'hi disposen, com penjant de la pròpia franja, unes flors de campaneta, amb els estams molt sortits. Les formes dels motius són forà esquemàtiques, fins i tot geomètriques. L'estil formal d'aquesta sanefa poc té a veure amb els dissenys del vestíbul, i és el primer i l'únic cas que la trobem dins el repertori decoratiu d'esgrafiats de Barcelona.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors resulta un tant precari, especialment pel que fa als del vestíbul. Hi ha presència de patologies importants, com despreniment de capes de material, lo que deixa al descobert els anteriors cromatismes, molt semblants als actuals. A part, tot el sistema de cablejat dificulta l'apreciació de les parts superiors dels murs, on hi ha esgrafiades les sanefes amb garlandes.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.167**

- Edifici: *Casa Josep Rosés Ribas*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: desembre de 1904, projecte; 1905, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de la Diputació, 139

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquesta casa projectada pel mestre Graner és força sumptuosa a nivell ornamental, però és en el vestíbul d'entrada on trobem els esgrafiats que volem comentar. Es tracta d'un espai estret, i les reminiscències d'època modernista que conserva no presenten un tractament actual gaire respectuós.

Els esgrafiats s'apliquen entre el gran arrambador ceràmic i la franja del sostre, i representen uns motius ornamentals realment interessants i poc habituals. El conjunt s'estructura a partir d'unes grans franges verticals, de formes ondulants, i que representen recreacions vegetals de plantes pròpies dels aiguamolls. Hi ha una gran proliferació de tiges molt sinuoses, i fulles i flors de nenúfar. A la part inferior s'hi esgrafien una sèrie de motius d'animals. Dempeus veiem les figures de diversos bernats pescaires, amb els seus característics becs llargs. Alternats a aquests, tenim el mateix animal, però amb el coll i el cap cap avall, possiblement en posició de pesca. Com a resultat d'aquesta posició, els seus becs es veuen més curts. Tot i que el detallisme de les formes no és molt acurat, sí es precisen algunes incisions per marcar les ales emplomades de les aus, com també s'esgrafien diversos ribetejats representant les aigües on es troben. A la part superior de la paret, s'esgrafia una franja de signes, alternats segons si mostren les ales obertes o tancades.

Aquest conjunt d'esgrafiats, on els protagonistes són els bernats pescaires, ens remet al que Josep Puig i Cadafalch projecte per una de les estances interiors de la Casa Joaquim Coll i Regàs (1897-1898), a Mataró.

Un dels aspectes que més dificulta l'apreciació de tots els motius ornamentals és la monocromia blanca de les dues superfícies de l'esgrafiat. De fet, aquest repintat redueix a simples relleus el que podria ser un conjunt realment molt bell i original. A part, la mala qualitat de la pintura causa una textura en la capa superior de l'estucat plena de grumolls, per lo que a simple vista pot semblar que l'acabat és raspat en comptes de lliscat.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- SALA, 2008.

DADES GENERALS **N.168**

- Edifici: *Casa Joan Rabaseda*

- Arquitecte: Ferran Romeu i Ribot (Barcelona, 1862-1943), mestre d'obres

- Data de construcció: 15 d'abril de 1912, projecte; 21 de maig de 1912, permís d'obres

- Emplaçament: c/de la Diputació, 158

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1478

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig i verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de la Diputació)

Descripció:

La Casa Rabaseda és un edifici amb una façana molt interessant, ja que combina elements lligats tant al modernisme com al noucentisme. Aquest fet denota la convivència en un cert període de temps dels dos moviments artístico-culturals. De tots els elements de decoració plàstica que presenta, a part dels esgrafiats, volem destacar la inscripció escultòrica que presideix la porta d'accés, molt del gust noucentista, i que resa "Treballant es fa la casa".

El conjunt d'esgrafiats es pot dividir en dues grans parts. La primera ocupa els parament de les tres primeres plantes, i els esgrafiats combinen diferents disposicions, depenent del nivell en concret on es troben. En el primer d'ells, veiem diversos roserars. Al centre de la façana, el roserar es representa amb una pronunciada verticalitat, mentre que els altres s'emmarquen en plafons rectangulars. Tots els motius s'esgrafien amb un alt grau de detall, i els pètals de les roses formen diferents peces geomètriques. Entre els roserars també hi ha altres espècies de vegetació, com sinuoses fulles de falguera, i flors properes a les violetes. En el segon i tercer nivell s'hi desenvolupa un esgrafiat a mode de tapís, en el que l'element que es repeteix és un pom de roses. La composició és molt original, ja que els motius no queden aïllats entre si, sinó que s'uneixen mitjançant un sistema de cordes i corrioles, esgrafiades totes elles amb molt detallisme.

Finalment, al parament de la quarta i cinquena planta, s'hi esgrafia una galeria de fines columnes de suposat ordre jònic. Els capitells formes unes grans volutes, de gust *art decó*, i en el fris de trànsit, entre aquest nivell i l'inferior, s'hi col·loquen una sèrie de garlandes i altres motius penjants.

Els motius esgrafiats que són propis del gust noucentista semblen força evidents, com les columnes "jòniques" o les garlandes. La simetria i l'ordre en els elements representats també és notori. Ara bé, encara trobem solucions típiques de l'esgrafiat modernista, com la sinuositat de les formes, o el fet de tenir tants motius d'arrel vegetal.

L'estat de conservació del conjunt d'esgrafiats mostra una certa pàtina de brutícia, despigmentacions, i algunes taques per la corrosió dels ferros dels balcons.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line*;
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.169**

- Edifici: *Cases Joan Rabaseda*

- Arquitecte: Ramon Viñolas i Llosas (1868-?)

- Data de construcció: 1900, projecte; 1904, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de la Diputació, 160-162

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1479

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície policromia variada

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbuls d'entrada, pati de llums

Descripció:

Aquestes dues cases veïnes, corresponents als números 160 i 162, porten el mateix nom que la casa anterior, el de Joan Rabaseda, tot i que són projectades per arquitectes diferents. Tot i que presenten unes façanes molt interesants, les parts que volem comentar són les dels vestíbuls d'entrada i patis de llums, doncs és on trobem la presència d'esgrafiats.

Els dos vestíbuls d'accés a l'interior es projecten idèntics, amb el mateix tractament ornamental. Ara bé, les posteriors restauracions i/o repintades els fan veure força diferent a nivell de tonalitats cromàtiques. Els esgrafiats revesteixen fonamentalment les dues parets laterals, i mostren un disseny original i de línies molt dinàmiques. Veiem una sèrie de tiges, ondulants i molt fines, disposades verticalment a lo llarg de la paret. Tant en els dos extrems de cada tija, com en la seva part central, s'hi esgrafien unes recreacions molt vigoroses i enrevessades de més tiges. Són motius que porten a l'extrem la forma del *coup de fouet*. Entre les tiges verticals s'hi esgrafien petits motius florals, semblants a les flors de la trompeta. Aquest conjunt decoratiu mural, emprat en aquests dos vestíbuls gairebé de manera exclusiva, dota a l'espai de sofisticació i riquesa cromàtica.

En la zona dels patis de llum també veiem esgrafiats, aquí emmarcant les obertures. Són també uns dissenys originals i plens de dinamisme, on les tiges en formes capritxoses són les protagonistes. S'esgrafien llaceries de tiges a la part superior i inferior de les finestres, agrupades en dues. La llaçada superior també inclou dos espècies de flors, representades amb molt de detall. Una d'elles podria ser la del nenúfar, ja que és una flor de medi aquàtic, molt adient per les formes ondulants que l'envolten. Per sobre de les finestres s'hi obren uns petits òculs, els quals també s'emmarquen per cintes esgrafiades molt recargolades.

L'excel·lent estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és fruit d'una restauració duta a terme en els últims temps. Hem de destacar que les tonalitats cromàtiques emprades em ambdós casos, diferents entre elles, són molt vives, fins i tot agosarades, i un tant artificioses.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.170**

- Edifici: *Casa Joan Casals*

- Arquitecte: Modest Fossas i Pi (Barcelona, 1834-1904)

- Data de construcció: 7 de juliol de 1896, projecte; 1897, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de la Diputació, 167

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de la Diputació)

Descripció:

La façana de la Casa Joan Casals és un bon exemple de l'arquitectura eclèctica de finals del segle XIX a Barcelona. La tendència més recognoscible que segueix és l'anomenat com "estil Renaixença", amb elements de forma mecanicistes i de natura fantasiosa. Les decoracions plàstiques de la casa són heterogènies, i algunes d'elles resulten destacables per l'originalitat iconogràfica. Trobem estuc imitant maons vistos, escultura decorativa que recrea bestiari, elements tectònics provinents del llenguatge renaixentista, i plafons esgrafiats que ara passem a comentar.

En total, la façana presenta tres plafons esgrafiats diferents, tots ells emplaçats en l'eix central de l'edifici. El de la part superior, i formant part del coronament, veiem un petit plafó circular, amb l'any de l'acabament de l'edifici, el 1897. Seguidament, a l'alçada dels dos últims pisos, s'hi disposa un plafó vertical, i amb una recreació vegetal i fantasiosa a l'interior. És una gran tija, de la que brota una palma i altres motius de formes fantasioses i rotundes. La tija acaba amb una base de forma mig estrellada.

Per últim hem deixat el plafó més interessant del conjunt, el col·locat al centre de la primera planta. És de forma trapezoïdal, i el principal motiu de l'interior és el d'un basilisc. Aquest ésser forma part del bestiari fantàstic amb el que s'enriqueixen molts programes decoratius de l'arquitectura de la Renaixença. És una representació enigmàtica i colpidora, un híbrid amb cos de ser gegant, gruixut i escamat, dret sobre dues potes amb urpes, amb unes ales gegantines, corona de punxes, i un bec de gallina. El dibuix és molt detallat i minuciós, i la figura es representa en posició frontal, tot i que amb el cap de perfil, com si observés quelcom que el sobrevolés. Les ales de la bèstia tenen un protagonisme important, ja que es mostres desplegades, i són de formes absolutament impossibles. Als dos angles inferiors del plafó s'hi esgrafien dos petites figures humanes, dos joves nois sedents i de perfil. Un d'ells porta un compàs, i l'altre un martell i un cisell, per lo que ens trobem davant de dues al·legories de les arts: l'arquitectura i l'escultura. L'estat de conservació dels esgrafiats és molt correcte.

La presència de figures fantàstiques en l'obra de Fossas és força comú. A la façana de la Casa Andreu Framis (1895) trobem un altre basilisc, aquest escultòric; i en la de la Casa Marià Tomàs (1896), uns gossos fantàstics.

Bibliografia/Documentació:

ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; MOLET, 2005; PIFARRÉ, 2014; ROWLING, 2001.

1897

DADES GENERALS **N.171**

- Edifici: *Casa Joan Morales Barroso*

- Arquitecte: Joan Deu i Busquets, mestre d'obres

- Data de construcció: 25 de març de 1878, projecte; 1884, any en façana

- Emplaçament: c/de la Diputació, 203

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de la Diputació)

Descripció:

Aquesta casa de veïns presenta algunes de les característiques formals prèvies al període del modernisme, propugnades per les tendències academicistes, imperants durant bona part del segle XIX. Així, podem observar la preponderància dels sòcols, cèrcols i frisos, i un coronament de marcada horitzontalitat i amb balustrada. Els elements decoratius predominants són els tres plafons disposats a la part central de la façana.

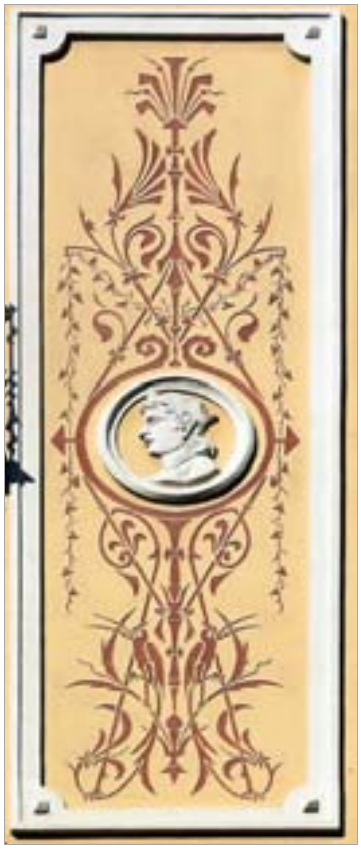
Són uns plafons molt eclèctics, amb elements totalment clàssics, amb d'altres de gust esteticista, i empren dues tècniques decoratives diferents: la pedra artificial –o terracota blanca-, i l'esgrafiat. El plafó del primer pis és quadrangular i diferent als dos altres, que son rectangulars i ocupen el parament de dues plantes cadascun. L'esquema compositiu de l'interior sí és molt semblant. Al centre del plafó s'hi col·loca un medalló amb un cap humà de perfil esculpit, un element propi del llenguatge decoratiu clàssic. Envoltant el medalló, s'hi esgrafia un conjunt de diferents motius ornamentals, estructurats a partir d'unes fines tiges que formen figures romboïdals. Entre els motius, hi veiem fulles de palmetes de formes molt geomètriques, una finíssima garlanda amb petites fulles triangulars, i dos ocells limícoles amb el seu característic bec. Són uns esgrafiats d'execució molt precisa, ja que el dibuix en si és molt minuciós i detallista, i resulten una molt bona mostra de la producció esgrafiada prèvia a l'eclosió del modernisme. A part, el seu estat de conservació és excel·lent, fruït d'una curosa restauració recent.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.
- MOLET, 2005.

DADES GENERALS **N.172**

- Edifici: *Casa Antoni Pàmies*

- Arquitecte: Melcior Viñals i Muñoz (Barcelona, 1879-1938)

- Data de construcció: 1908, projecte; 1909, finalització de les obres

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 5

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície verd crom i verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Enric Granados)

Descripció:

Aquesta casa de veïns, amb perfil d'inspiració barroca i d'amplada estreta, presenta unes decoracions plàstiques efectistes i sumptuoses: escultura decorativa en pedra artificial pels emmarcaments d'obertures, mènsules, respiradors i coronament; ferros forjats per les baranes; o l'extens conjunt esgrafiat que revesteix tot el parament de la façana a mode de tapís –excepte la planta baixa, obrada en pedra natural-.

El dit esgrafiat mostra un disseny a partir de la repetició del mateix motiu decoratiu, que es basa en un recreació d'arrel vegetal en forma de tiges d'acants enllaçades entre elles. Les línies del dibuix són molt esquemàtiques i poc realistes, i podem trobar molts dissenys per esgrafiats força similar a aquests. De fet, és el mateix disseny, i amb el mateix cromatisme, que s'empra per revestint la façana de les Cases Rafael Barba (1902), projectades per Enric Sagnier i Villavecchia. El fet de trobar tan freqüentment els mateixos esgrafiats en cases diferents prova l'ús habitual d'un mateix disseny en projectes arquitectònics de diferents arquitectes.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats és bo, tot i que presenta algunes zones amb despreniments de la matèria de revestiment.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.

DADES GENERALS **N.173**

- Edifici: *Casa Domènech i Estapà*

- Arquitecte: Josep Domènech i Estapà (Tarragona, 1858-Cabrera de Mar, Barcelona, 1917)

- Data de construcció: 1896, projecte; 1897, finalització de les obres

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 6

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície blau; fons montjuïc, superfície ombra calcinada

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Enric Granados)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquest edifici presenta un cert problema d'autoria, ja que el seu expedient administratiu ens manca, i l'atribució a Domènech i Estapà s'ha de fer a partir de documents d'arxiu menys segurs (parcel·lari al AA). De fet, l'edifici presenta elements formals poc habituals dins la producció de Domènech i Estapà, com ara l'ús de coronaments, tribunes i esgrafiats. Algun autor l'ha arribat a situar més pròxim a la producció de Adolf Ruiz i Casamitjana.

La composició esgrafiada, destinada per revestir tot l'espai del parament dels pisos planta, s'aplica a mode de tapís. El dibuix recrea un motiu ornamental en forma floral, de línies molt senzilles i geomètriques, i que ja l'hem pogut veure en nombroses façanes de l'Eixample, especialment en algunes del c/de Pau Claris. La capa de fons de l'esgrafiat es basa només en els primes incisions que conformen el dibuix. En la part del coronament també s'hi esgrafia una cinta horitzontal, on hi veiem una sanefa de formes florals emmarcades en formes circulars. Aquestes formes florals, a diferència de les anteriors, són de perfil arrodonit.

El vestíbul d'entrada s'ornamenta amb unes cintes horitzontals esgrafiades a les parets laterals, alternades amb franges que imiten carreus. Són cintes que mostren al seu interior petites recreacions vegetals dins de formes quadrangulars. Són totes idèntiques, i d'entre els motius que representa, s'hi pot identificar la fulla del trèvol.

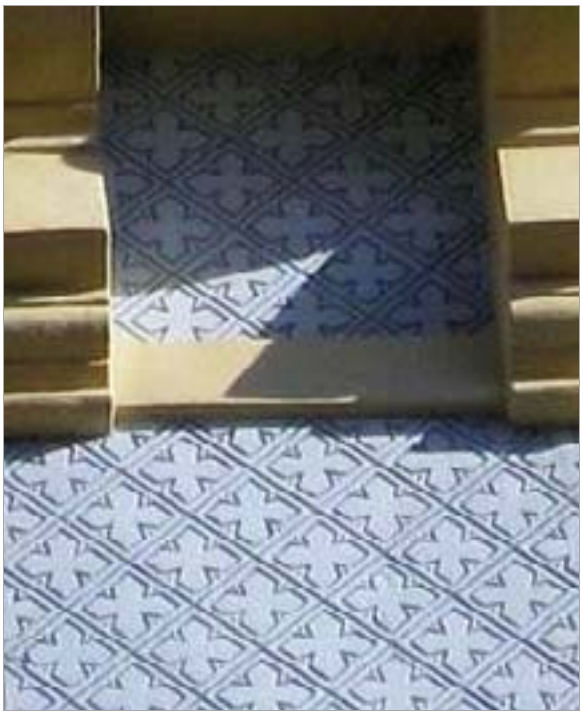
Tant els esgrafiats exteriors, com els interiors, són de formes contingudes i no mostren el desplegament sumptuós que veiem en altres conjunts de voltants de 1900. L'estat de conservació dels esgrafiats de la façana és molt bo, mentre que els del vestíbul mostren un lleuger deterior per esquerdes en el parament.

Bibliografia/Documentació:

- *Domènech Estapà...*, 1999.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*1990.

DADES GENERALS **N.174**

- Edifici: *Casa Josefa Puig de Soler*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: 1883, projecte; *ca.*1900, esgrafiats en façana

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 15

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Enric Granados)

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges és un bon exemple de com, un edifici construït en els primers anys de la dècada dels 80 del segle XIX, es redecora seguin les possibilitats que ofereixen les tècniques del modernisme. Així doncs, trobem un exterior arquitectònic amb l'estructura habitual del període central de construcció de l'Eixample, amb línies contingudes, predominantment horitzontals, i decoració plàstica escassa i austera. Quan a partir del 1900 s'opta per revestir la façana amb un esgrafiat, aquest esdevé l'element clarament més decorativista i destacable del conjunt.

Es tracta d'un esgrafiat aplicat a mode de tapís, amb un disseny de marcat eix vertical. És basa en una successió de poms vegetals, col·locats un damunt de l'altre, i evocant una planta enfiladissa. Cada pom té unes fines tiges de formes sinuoses, de les que broten petites fulles, i flors estàndards properes a la margarita. La composició d'aquest esgrafiat és exactament la mateixa que la que trobem a la façana de la Casa J. Filella (1905, reforma), projectada pel mestre d'obres Josep Déu Busquets. L'única diferència entre elles, a part del cromatisme, és que aquest segon no s'aplica realment a mode de tapís, sinó que es delimita a partir de plafons.

Cal mencionar que l'estat de conservació de l'esgrafiat de la Casa Josefa Puig de Soler és actualment excel·lent, amb un cromatisme restaurat de manera molt encertada.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.175**

- Edifici: *Casa Leandre Bou*

- Arquitecte: Antoni Serrallach Fernández-Periñán (?-Barcelona, 1924)

- Data de construcció: 1902, projecte; 1903, finalització de les obres

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 20 – c/de València, 226

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc; fons blanc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

Aquest edifici és un altre dels casos de com la tècnica de l'esgrafiat es reserva per ornamentar els interiors comuns, deixant la façana amb un revestiment molt auster i senzill.

Al vestíbul d'entrada, i per sobre dels arrambadors de las parets laterals, s'hi disposa una gran sanefa horitzontal, amb dos parts diferenciades. Primerament, tenim una gran cinta amb una composició en sanefa a l'interior, i que ens mostra un seguit de motius vegetals enllaçats entre ells. Així doncs, articulats a partir de diverses tiges, hi veiem fulles de forma molt estàndard, i uns grans fruits circulars, possiblement taronges, també força estàndards. Aquesta cinta funciona de base de la segona part del conjunt, que són uns fins branquillons verticals que broten de la dita cinta, i del que neixen més tiges, amb les fulles i els fruits vistos a la part inferior. La composició general d'aquest vestíbul, com el seu estil i execució, és refinada, i de línies i traços detallistes.

A la part de l'escala de veïns, i per sobre l'arrambador estucat, si esgrafia una sanefa que ressegueix tota la paret de l'escala, i que representa una successió d'un mateix pom vegetal, amb tiges cargolades, fulles i flors de card, i flors del botó d'or. Aquesta mateixa sanefa també s'esgrafia als trams de sostre de la mateixa escala, però no als replans de cada planta. El seu estil formal poc té a veure amb els del vestíbul, doncs mostres un traç més senzill i estandarditzat.

Finalment, a l'espai del pati de llums obert al tram anterior a l'escala de veïns, s'hi executen uns esgrafiats a mode d'emmarcament per les finestres. Són recreacions vegetals de línies molt sinuoses i esveltes, i amb abundància de fulles d'acant. Aquí de nou, les línies de dibuix són detallistes i refinades.

Tot el conjunt d'esgrafiats interiors mostra un bon estat de conservació, especialment els del vestíbul, amb uns cromatismes impecables.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.176**

- Edifici: *Cases Dolors Xiró*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: desembre de 1902, projecte

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 22-28 – c/de València, 203

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons policromat, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbuls d'entrada

Descripció:

Aquest conjunt de quatre cases de veïns, contigües i projectades per Pérez Terraza, disposen d'uns accessos a l'interior amb un programa decoratiu en comú. Entre el conjunt d'arts aplicades, la de l'esgrafiat és una de les poques que no ha resultat mutilada per les reformes posteriors, tot i que en cada vestíbul, la policromia dels esgrafiats és diferent, i en alguns casos força artificiosa.

Les dues parets laterals de cada vestíbul es revesteixen amb una composició esgrafiada que es repeteix en altres vestíbuls barcelonins. La disposició general del traçat s'estructura a partir una sanefa horitzontal inferior, una altra a la part superior, i un espai central concebut a mode de tapís. Les dues sanefes reprodueixen una sèrie de recreacions vegetals, i els motius ornamentals de les quals estan formades són de mides importants. Veiem poms de diversos lliris, poms amb una margarita, o fulles de castanyer de l'Índia. La part central es cobreix amb un fons estriat, i els motius ornamentals repartits per la superfície són fulles pentafoliades, possiblement fulles de plataner, i uns medallons circulars i circumscrits per flors properes al lliri.

Tot i que cal reconèixer que la majoria dels esgrafiats dels vestíbuls de les Cases Dolors Xiró es conserven en un estat impecable, algunes de les policromies aplicades resulten artificioses i realment poc escaients.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.177**

- Edifici: *Casa Francesc Soltas*

- Arquitecte: Adolf Ruiz i Casamitjana (Barcelona, 1869-1937)

- Data de construcció: desembre de 1894, projecte; 1895, finalització de les obres

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 35

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície ocre roig

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Enric Granados)

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges representa una de les obres més primerenques de Ruiz i Casamitjana, doncs el projecte data del 1894, un any després d'haver obtingut la titulació com a arquitecte. Aquí, ja mostra una tendència a incorporar formes lligades a l'arquitectura gòtica pel disseny de la façana, fet que desenvolupa àmpliament en altres obres posteriors, com la Casa Llorenç Armengol (1899-1900) o a la Casa Llorenç Camprubí (1900). La façana mostra un marcat eix de verticalitat, i tot i que plàsticament no resulta molt ornamentada, sí en podem destacar alguns elements en escultura aplicada, i els dos plafons esgrafiats col·locats al centre del parament.

El plafó esgrafiat principal es disposa verticalment, i s'enquadra dins d'una estructura de perfil gòtic, basada en un arc conopial i dues columnetes amb cresteria a les mènsules. El disseny que s'esgrafia s'assimila a un estendard medieval, i reprodueix una recreació vegetal, molt minuciosa, a base de quatre formes florals principals dins de medallons, i envoltades per fullam. Les formes del dibuix, especialment les de les fulles, s'assimilen a les que trobem decorant els retaules gòtics, amb proliferació de cresteria i fullam d'acant. El segon plafó, de mides més reduïdes, decora la part central de la segona planta. Servint-se d'una forma quadrangular que vol imitar un escut medieval, i amb petits motius de flor de lis a les arestes, s'esgrafia l'any de finalització de les obres de la casa, 1895. És curiós el fet que es col·loqui l'any d'acabament al centre de la façana, quan normalment és un element que s'acostuma a trobar en el coronament de l'edifici, o bé en les llindes de la porta d'entrada.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats exteriors és correcte, si bé és cert que la policromia actual no fa molt distingible l'apreciació dels propis motius esgrafiats.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

1895

DADES GENERALS **N.178**

- Edifici: *Casa Rossend Capellades*

- Arquitecte: Maurici Augé i Robert (Barcelona, 1848-1908), mestre d'obres

- Data de construcció: 1900, finalització de les obres

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 63

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície blanc; fons blau i siena natural, superfície blanc i porpra

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

L'exterior d'aquesta casa de veïns, tot i haver estat projectada per Maurici Augé, ens remet a dos dissenys de façana de Jeroni F. Granell, els de les homònimes Cases Rossend Capellades (1904-1906), al c/de Bailèn nº126 i nº127.

El vestíbul d'entrada, un interior dividit en dos espais ben diferenciats, és l'únic on trobem l'ús d'esgrafiats. El primer espai a l'entrar té una sanefa horitzontal a la part superior de les dues parets laterals. És d'un disseny estandarditzat i poc original, basat en una recreació vegetal a base de fulles possiblement d'heura, tiges, i flors de pètals triangulars. El dibuix és poc detallista, més aviat tosc, i de línies gruixudes i sinuoses.

El segon espai del vestíbul, de mides més amples, és també el recinte a sobre del qual s'hi obre el pati de llums, per lo que és un interior molt lluminós i diàfan. A cada banda de les parets laterals s'hi esgrafien uns grans plafons rectangulars, amb imatges al·legòriques. A la banda esquerra trobem l'al·legoria de la pintura, i a la dreta, la de l'escultura. Són figures femenines sedents, col·locades de perfil, i mentre una pinta un gran gerro, l'altra cisella un bust femení. Cadascuna de les escenes s'acompanya amb un ram vegetal dins uns gerros. En general, podem afirmar que són unes representacions de gust lleugerament classicista, tan en el tema, com en l'esquema de representació. Tot i això, els motiu dels gerros florals sí es dibuixen amb formes més *art nouveau*, ja que el seu perfil és sinuós, i es decoren amb detalls florals. Els marcs de les dites escenes també s'esgrafien, amb recreacions vegetals a base de flors de campanetes de jardí, de diferents mides, i de fulles i tiges sinuoses. Tècnicament, els contorns de les escenes es treballen en esgrafiat, , i amb aplicacions de pintura mural pels detalls de les figures i dels objectes.

En el pati de llums, trobem unes senzilles cintes horitzontals que marquen la separació entre els pisos d'habitatges. A l'interior s'hi esgrafien unes sanefes a base de fulles d'acant i flors de margarita.

L'estat de conservació general dels esgrafiats és molt correcte, tot i que el cromatisme de que mostren els del primer espai del vestíbul resulta un tant artificiós i poc fidel a l'original.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.179**

- Edifici: *Casa Adolf Ruiz*

- Arquitecte: Adolf Ruiz i Casamitjana (Barcelona, 1869-1937)

- Data de construcció: juny de 1899, projecte

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 94

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície porpra; fons porpra, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Enric Granados)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Igual que en altres obres de Ruiz i Casamitjana, l'arquitecte actua en aquest edifici com a propietari-constructor, per lo que l'immoble porta oficialment el seu nom. La façana mostra elements arquitectònics i decoratius molt interessants, com la tribuna de la planta noble, o el coronament esculpit i amb gablets escalonats. En el seu estil formal, es combina la reinterpretació de les formes gòtiques, habituals en l'obra de Ruiz, com la innovació de les corbes i sinuositats, més pròpies de l'*art nouveau*.

D'entre les arts aplicades en façana, la de l'esgrafiat és una de les que gaudeix de més protagonisme. S'aplica a mode de gran tapís, amb un disseny de forta connotació tèxtil, especialment el relatiu a l'artesania dels brodats i de les puntes. Es repeteixen alternativament, a mode de retícula, dos motius ornamentals: dues recreacions vegetals, de perfil quadrangular, i de concepció centralitzant, formades per diferents i petits motius de fulles, flors i tiges. El dibuix és detallat i molt acurat, i es pot connectar amb alguns dissenys per esgrafiat ja vistos en altres façanes, com en la Casa Josep Padró (1900), de l'arquitecte Antoni Costa i Guardiola. Als extrems verticals de la façana s'hi esgrafien una sèrie de motius circulars, a l'interior de les quals hi ha un motiu floral en forma de creu. I encara en la façana, el parament que ocupen els gablets del coronament també es revesteix en esgrafiat. S'hi aplica una composició molt senzilla, una imitació de carreus rectangulars, amb tres motius verticals de forma geomètrica i de gust medievalitzant.

A l'interior de l'edifici, l'espai amb esgrafiats és el vestíbul d'entrada. Les parets laterals es treballen amb un disseny a mode de tapís, on es combinen dos motius ornamentals diferents: una recreació vegetal a base de quatre tiges amb fullam salvatge; i una forma circular molt esquemàtica, semblant, i que també cal prendre com un motiu floral.

Cal mencionar que, tot i el bon estat de conservació de l'esgrafiat exterior, no s'ha acabat de respectar del tot la policromia original del conjunt, que incloïa diversos tons cromàtics en la part dels carreus del coronament. Pel que fa a l'interior, una malaurada repintada cobreix també aquí els esgrafiats amb una policromia poc apropiada.

Bibliografia/Documentació:

- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.

DADES GENERALS **N.180**

- Edifici: *Cases Sala, Sagristà i Sabata*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930)

- Data de construcció: 1900, projecte i data en façana; 1904, data en façana

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 96-98 – c/de Còrsega, 246-248

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície verd maragda; fons i superfície òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principal (c/d'Enric Granados – c/de Còrsega)

Descripció:

Aquesta finca en xamfrà és l'única no projectada per Josep Pérez Terraza en l'encreuament que es coneix amb el seu nom. És Josep Graner, un altre dels mestres d'obres més prolífics de l'època, l'encarregat del projecte de les Cases Sabata, qui dóna al conjunt d'edificis una aparença de gust força eclèctic. De les façanes d'aquestes dues finques veïnes, cal destacar el coronament de contorns geomètrics, i especialment els elements escultòrics de les balconades, tribunes, semi-columnes i pilastres. A part, trobem treballs en esgrafiat revestint bona part del parament llis, amb un cromatisme diferenciat segons la finca en que es troba.

En façana hi ha dos dissenys diferents d'esgrafiats, el del cos principal, i el del coronament. Pel que fa al primer, és una composició disposada a mode de tapís, destinada a uns espais murals estrets i verticals, i en la que s'hi aprecia una complexa recreació vegetal. Els motius ornamentals es composen per tiges entrellaçades i de formes vigoroses, formes florals de clavells i margarites, i fulles d'acant de diverses mides. És d'un estil formal molt emprat en les façanes de l'Eixample, i una característica rellevant és la quantitat de motius que intervenen en el dibuix modular.

L'altre disseny per esgrafiat d'aquesta façana és el que trobem al parament del coronament central, en forma de frontó semicircular. A l'interior hi veiem novament una recreació vegetal, que s'adapta al contorn semicircular de l'espai on es troba. El motiu protagonista és el d'un crater clàssic, i del seu interior i de la seva base broten les sinuoses tiges i la resta de motius vegetals. Hi podem identificar espigues, pels seus acabament granulats, i flors de lliri en diferents formes i mides. El conjunt es remata amb la data esgrafiada de l'acabament de les obres.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats exteriors és molt bo, tot i que la policromia de l'edifici en xamfrà és poc adequada, doncs la seva apreciació es fa força dificultosa des del carrer.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.181**

- Edifici: *Casa Francesc Cairó*

- Arquitecte: Domènec Boada i Piera (Barcelona, 1866-1947)

- Data de construcció: 31 d'agost de 1906, projecte; 1907, finalització de les obres

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 106

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1489

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície montjuïc; fons òxid de ferro vermell i verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Enric Granados)

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Aquesta casa de veïns, coneguda des de sempre com Casa R. Sala, té com a peticionari real a Francesc Cairó, qui, com a tantes altres obres edificades per ell a l'Eixample, contracta en qualitat d'arquitecte a Domènec Boada.

Els elements decoratius en la façana són abundants, i la provenen d'un cert "abarrocament". D'entre ells, ens convé destacar les franges esgrafiades disposades als límits de la mitgera, i que perfilen els contorns verticals de l'edifici. Les franges recreen una planta enfiladissa, a base de llargues tiges lleugerament ondulades, i de les que alternativament en broten unes flors disposades dins d'un espai de semi-cassetó. Les flors són possiblement roselles, doncs els seus pètals són molt amples, i els pistils sobresurten de la corol·la. La part inferior de la planta enfiladissa inclou una recreació d'arrels, molt ondulades i de gran originalitat.

Ara bé, si hi ha un espai destacable en l'edifici pel que fa els esgrafiats, aquest és el vestíbul d'entrada. El sistema de coberta de l'estança és a partir d'una volta en forma d'arc de ferradura, i els dissenys que s'hi esgrafien s'adapten a aquestes característiques arquitectòniques. Primerament, per sobre l'arrambador trobem una sanefa que recrea ondulacions molt profuses i perfilades amb un doble ribetejat. Per sobre, s'hi esgrafia una gran composició que engloba les parets pròpiament i la volta del sostre, i que combina formes geomètriques amb altres de vegetals i florals. Hi veiem garlandes de flors, llaceries, i un entramat de fines franges ribetejades que formen figures geomètriques. D'algunes d'aquestes franges en broten fulles d'acants.

En un segon espai del vestíbul que precedeix l'escala de veïns, s'hi esgrafia un altre tipus de sanefa per sobre l'arrambador. Està formada per poms florals, amb tiges i fulles ondulants, i flors estàndards, possiblement roselles.

Finalment, a les arestes del sostre de l'escala de veïns, s'hi esgrafia una gran recreació de fulles d'acant en espiral, i amb algunes flors properes a la camamilla borda.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és molt bo, amb una policromia ben restaurada i diferenciada.

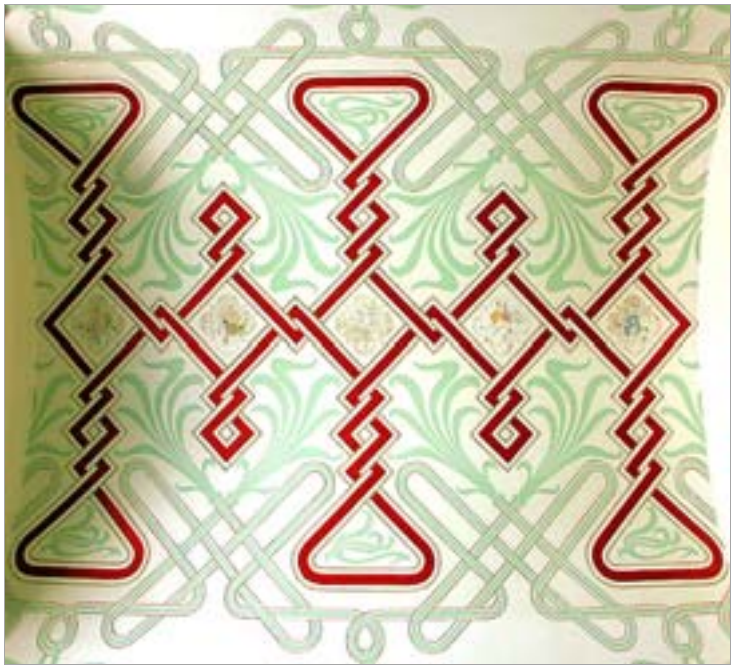
Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.182**

- Edifici: *Cases Josep Martí*

- Arquitecte: Ramon Ribera i Rodríguez (?-1912), mestre d'obres

- Data de construcció: 1 de juny de 1891, projecte; 1903, finalització de les obres

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 108-110

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície porpra; fons ocre groc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbuls d'entrada

Descripció:

Aquestes dues cases contigües tenen un tractament exterior gairebé idèntic, excepte en els relleus del coronament i en l'actual aparença cromàtica. El mestre d'obres Ramon Ribera idea durant la seva trajectòria diverses cases "bessones" a l'Eixample barceloní, de poca envergadura, i força modestes. En elles, però, la utilització de les arts aplicades és prou rellevant, especialment pel que fa els interiors comuns. Els vestíbuls d'entrada d'aquestes Cases Josep Martí són estrets i llargs, i s'articulen a partir de dos trams, separats per una segona porta. Resulten sumptuosos, cromàticament molt rics, i diferents entre ells en el disseny tant dels esgrafiats, com de les altres arts aplicades.

Els esgrafiats del vestíbul del nº108 tenen un disseny excepcional i molt original. És una composició lliure, a mode d'escena, i es disposa idènticament en els quatre plans de parets laterals. L'escena és presidida per un gran arbre, amb branques horitzontals, i llur base està formada per una gran proliferació de sinuoses tiges, amb fulles de nenúfar, i flors de rosa de forma esquemàtica. Sobre les branques s'hi esgrafien fileres d'ocells, la majoria d'ells en les branques superiors. Són uns ocells de formes comuns, propers als corbs, i es representen tots de perfil i amb el bec cap avall. Aquest disseny per esgrafiat, a part de ser únic i amb cap precedent amb el qual poder connectar-lo, ens mostra com la unió dels mons de la flora i de la fauna pot crear representacions tan suggestives i originals com aquesta.

El conjunt d'esgrafiats del vestíbul del nº110, tot i no tenir l'originalitat del seu veí, sí complementa un interior elegant i refinat. Les parets laterals es revesteixen a partir d'un disseny de marcats eixos verticals. Veiem una sèrie de franges evocant columnes, i les parts que equivaldrien als capitells i a les bases prenen forma de recreacions vegetals, molt ondulants, i amb motius vegetals en concret: flors de colitxos, de lliri i de narcís, juntament amb fulles d'acant A part, a l'interior de cada franja s'hi disposa un seguit de fulles punxegudes, possiblement de card. L'estil compositiu d'aquests esgrafiats es pot connectar amb d'altres vestíbuls, com el que trobem en la Casa Eulàlia Reynés (1903), al c/del Compte Borrell nº48

L'estat de conservació dels dos conjunts esgrafiats és correcte, amb algun despreniment puntual de capa superior.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.183**

- Edifici: *Cases Frederic Vallet*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: desembre de 1903, projecte

- Emplaçament: c/d'Enric Grandos, 115-117 – c/de Còrsega, 244

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell i groc llimona, superfície gris

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/d'Enric Granados – c/de Còrsega)

Descripció:

Aquest és el primer edifici que ens trobem de l'anomenat "Encreuament Pérez Terraza", ja que tres dels quatre edificis en xamfrà que formen l'encreuament dels c/d'Enric Granados i de Còrsega són de l'arquitecte extremeny.

Aquestes Cases Frederic Vallet són dues finques independents, unides per una mateixa façana unitària, de la que cal destacar especialment un treballat coronament escultòric. A part, la presència de la tècnica de l'esgrafiat es fa present a través d'una sèrie de cintes horitzontals que recorren tot el parament, en excepció de la planta baixa i de la cinquena. Aquestes cintes, que queden tallades constantment per les obertures balconeres, contenen al seu interior dos tipus de recreacions vegetals. La més destacada és un pom amb una gran flor principal, possiblement una margarita, i dues addicionals, de mides més petites, i que recreen vinques. El pom es complementa amb dues tiges ondulants molt sinuoses. Entre pom i pom s'esgrafia una repetició de l'altre motiu vegetal de la cinta, que és el d'una fulla de castanyer de l'Índia encabida dins d'un medalló circular. La composició per l'interior d'aquesta cinta es pot connectar amb les que trobem en diversos ferros forjats i col·lats de les baranes de l'Eixample.

Els frisos que separen cada un dels pisos de la finca també es treballen a partir de cintes esgrafiades. Les recreacions vegetals que mostren s'estructuren a partir d'una llarga tija horitzontal, de la que broten circells d'acant i flors de blauet. El dibuix és força precís, amb incisions que marquen els detalls dels motius.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats exteriors és correcte, i la policromia seleccionada molt adient.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.184**

- Edifici: *Casa Enric Llorens de Grau*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: 1904, projecte; 1907, finalització de les obres

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 119 – c/de Còrsega, 261

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1441

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície blanc; fons i superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Enric Granados – c/de Còrsega)

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

L'elegant Casa Enric Llorens de Grau és un altre de les finques en xamfrà que forma part de l'anomenat "Encreuament Pérez Terraza", i el 1907 rep el primer premi dins la segona categoria, reservada a cases de lloguer, en el concurs anual convocat per l'Ajuntament de Barcelona. L'estat actual de la façana, però, dista força de l'original, ja que el coronament pla que observem avui dia res té a veure amb el que lluïa anteriorment, amb les dues torres cupulades i els medallons escultòrics centrals. Tot i això, els elements decoratius realitzats en esgrafiat sí conserven les característiques originals.

En façana, trobem elements en esgrafiat revestint els tres plans de les sota-tribunes, tant la central, com les dues cantoneres. Es disposen a mode de plafons, els contorns dels quals s'adapten a les formes de les sota-tribunes. Els dissenys són poc complicats, i representen poms de fulles d'acant, de formes ondulants i detallades amb incisions.

L'interior de la casa de veïns també ofereix esgrafiats en aquells espais d'ús comú. En el vestíbul d'entrada, amb un gran tram d'escales només entrar, s'hi disposa una cinta amb sanefa per sobre l'arrambador. En ella s'hi recrea una ondulant tija amb acants, i acumulacions de flors properes als nomoblidis. A la part superior del mur també s'hi desplega una sanefa, més gran i magnificent, i a base de garlandes amb fullatges, flors de nomoblidis, i llaceries. L'execució dels traçats es fa a partir d'incisions molt fines, fent que la capa d'estuc inferior sigui gairebé invisible.

El pati de llums segueix l'estil formal de la façana, de gust eclèctic, i amb una combinació lliure d'elements renaixentistes i barrocs. Aquí, els esgrafiats es situen en les superfícies murals entre les finestres, i mostren unes solucions molt semblants a les garlandes del vestíbul. Les flors que incorporen, però, són roses i vinques, i les incisions dels contorns són més gruixudes. A part, entre cada nivell de finestres també s'hi disposa una sèrie de cassetons alineats, amb una gran forma floral a l'interior, i que es treballa amb un disseny de gelosia.

Tot el conjunt d'esgrafiats d'aquesta Casa Enric Llorens és molt elegant i refinat, i es pot connectar amb els que trobem també a l'interior de la Casa Climent Arola (1900-1902), de l'arquitecte Francesc de P. del Villar. El seu estat de conservació, però, denota una patina de brutícia important, especialment en el pati de llums.

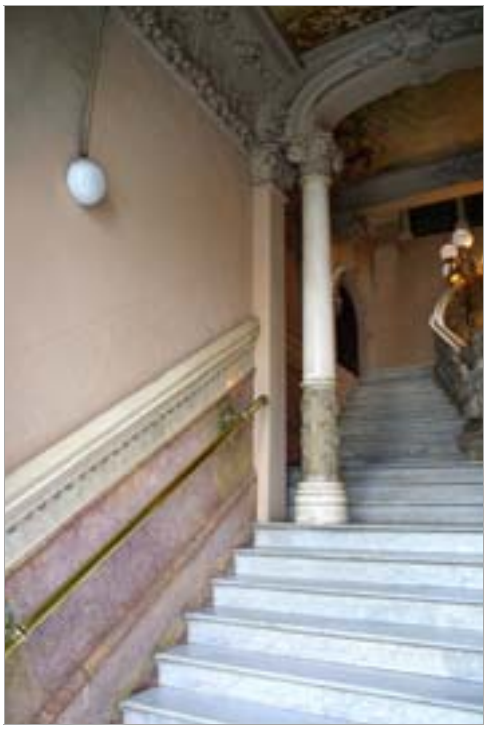
Bibliografia/Documentació:

Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic..., servei *on-line*; *El Quadrat d'Or. 150 cases*...1990; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.185**

- Edifici: *Casa Francesc Paixà*

- Arquitecte: Adolf Ruiz i Casamitjana (Barcelona, 1869-1937)

- Data de construcció: novembre de 1910, projecte; 1911, acabament de les obres

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 121

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície montjuïc; fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Aquesta edifici projectat per Ruiz i Casamitjana representa una obra menor i ja allunyada de la seva producció d'arrel més modernista. L'envergadura del projecte també és poc ambiciós, i les mides de la casa reduïdes. Amb tot i això, l'arquitecte crea una obra prou singular que mereix ser destacada en aquest catàleg, ja que a l'interior de la finca trobem un interessant conjunt d'esgrafiats. Aquests revesteixen les parets de l'estret vestíbul d'entrada, i les dels sostres de l'escala de veïns.

A les parets laterals del vestíbul s'hi esgrafia una sanefa horitzontal, disposada a lo llarg de la part superior del mur, i representa una recreació vegetal a mode de garlandes. Estan formades per llargues fulles d'acant i petites flors de vinca, i de les interseccions entre elles en broten unes tiges verticals amb una gran flor de doble corol·la, possiblement un narcís o la flor de la passió.

A lo llarg de l'escala de veïns, veiem una cinta esgrafiada que ressegueix els trams de sostre, fins arribar a l'últim dels pisos de la finca. Dins la cinta s'hi disposa una sanefa que repeteix un mateix motiu ornamental: un pom vegetal a base de fulles d'acant o de card, i amb una petita flor de forma estandarditzada.

La connexió estilística entre els dos tipus d'esgrafiats d'aquest interior és gairebé inexistent, per la principal raó de que l'esgrafiat de l'escala és fruït d'un disseny molt preestablert i estàndard, comú en altres escales de veïns de l'Eixample barceloní. El disseny de l'esgrafiat del vestíbul, tot i no resultar altament original, sí el podríem considerar més "exclusiu" pel lloc on és disposa. A part, el seu estat de conservació és millor que el de l'escala, que pateix d'efervescències i excés de pàtina cromàtica, excepte el primer tram, que es troba al propi vestíbul.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.186**

- Edifici: *Casa Amàlia Sagristà*

- Arquitecte: Josep Masdéu i Puigdemasa (Barcelona, 1851-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 26 de juny de 1901, projecte

- Emplaçament: c/d'Enric Granados, 147

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris, superfície rosa; fons rosa, superfície gris; fons gris, superfície blanc;

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Enric Granados)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Un dels elements lligats a les solucions del modernisme decoratiu que ens mostra aquest edifici, tant en l'exterior com en l'interior, és el treball en esgrafiat, revestint sengles parts del parament. La resta de l'immoble és de línies més eclèctiques, per una part, i renovades recentment, per una altra.

L'esgrafiat en façana s'aplica seguint dos dissenys i disposicions diferents. Primerament, en el parament de la planta baixa, que rarament inclou esgrafiat, s'hi disposen una sèrie de cintes horitzontals. Les cintes, que queden tallades pels tres accessos que s'hi obren, mostren una composició senzilla, a base d'un mateix motiu ornamental que es va repetint. Aquest motiu és el d'un pom format per una petita flor central, possiblement un lliri, i una fulla a cada banda. El dibuix és molt esquemàtic i gens detallista.

Revestint tot el parament de les plantes pis per sobre de la planta baixa, trobem el segon disseny esgrafiat, disposat a mode de gran tapís mural. El motiu ornamental que s'esgrafia aquí és el d'una recreació vegetal en forma també de pom, novament de formes esquemàtiques i molt poc realistes. La base del pom simula un llaç , i la flor de la part superior es representa en capoll. L'estil del dibuix es pot connectar amb els de l'esgrafiat de la façana de les Cases Parera-Forn (1900-1901), situada a un dels xamfrans entre els carrers d'Aribau i de Mallorca.

A l'interior, les dues parets laterals del vestíbul d'entrada ens mostren uns esgrafiats de formes rotundes, però alhora molt elegants. El disseny es basa en dues grans sanefes horitzontals, amb un espai entre mig d'elles a mode de plafó estriat. Les sanefes recreen una sèrie de motius vegetals de formes vigoroses i de línies gruixudes. Hi veiem poms de flors de lliri, i altres formes vegetals més fantasioses que reals. També hi ha tiges *coup de fouet*, i una franja de contorns angulosos que articula tots els motius de la sanefa. Aquest disseny per esgrafiat també és emprat, de manera molt semblant, en vestíbuls d'altres edificis, com en el de les Cases Dolors Xiró (1902), al c/d'Enric Granados.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors i interiors és bo, tot i que l'ús de certes tonalitats cromàtiques poden resultar un tant artificiós.

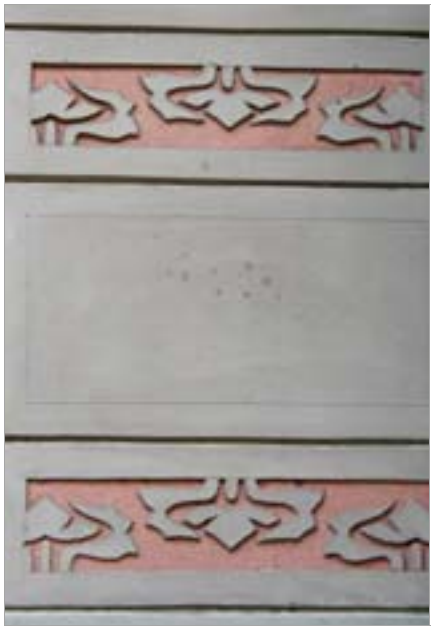
Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.186**

DADES GENERALS **N.187**

- Edifici: *Casa Isabel Royo*

- Arquitecte: Isidre Reventós i Amiguet (Barcelona, 1849-1911), mestre d'obres

- Data de construcció: març de 1903, projecte

- Emplaçament: c/de Londres, 93

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Londres)

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges es troba en una part força perifèrica dins de la retícula d'edificis modernistes de l'Eixample, i ens mostra unes característiques arquitectòniques pròpies de cases més senzilles, fins i tot populars. Tot i això, el mestre d'obres Isidre Reventós no renuncia a dotar a l'edifici d'una certa riquesa decorativa, com ho demostren les columnetes i les motllures de les finestres, o l'esgrafiat a mode de tapís que revesteix bona part de la façana, en excepció de la planta baixa. I és que Reventós inclou habitualment aquesta tècnica de revestiment mural en els seus projectes, ja sigui en la façana, com en els interiors comuns. En aquest cas, el disseny esgrafiat és una recreació vegetal de formes força fantasioses i poc realistes. El dibuix mòdul alterna un pom de tiges arrodonides i amb una flor de pensament al centre, amb altres motius de formes sinuoses que simulen tiges. És un conjunt esgrafiat de línies vigoroses, però també poc detallistes, i ens remet a l'estil formal d'altres esgrafiats que podem trobar en façanes de diverses cases del nucli urbà de Gràcia.

En aquesta fitxa també és interessant comentar que la casa veïna a la d'Isabel Royo. És la coneguda com Casa Jacint Torner (1905, projecte), projectada pel mestre d'obres Jaume Sanllehy, i emplaçada al c/de Londres nº91. També inclou uns detalls esgrafiats en la façana, i dels que donem testimoni mitjançant unes imatges. L'edifici presenta unes característiques formals molt semblants a la seva casa contigua -tot i que inclou un pis habitable més-, i els esgrafiats que llueix també es disposen a mode de tapís. Aquí, veiem un seguit de tiges erectes, de les que broten fulles de trèvol i flors de forma molt esquemàtica, fins i tot geomètrica.

L'estat de conservació d'aquests dos casos d'esgrafiats en façana és molt correcte, ja que els dos llueixen sengles restauracions recents.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.188**

- Edifici: *Casa Josep Alemany*

- Arquitecte: Juli Mª Fossas i Martínez (Barcelona, 1868-1946)

- Data de construcció: maig de 1907, projecte; 1909, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 125

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

A l'igual que la molt propera Casa Jaume Llacuna (1906), també de Juli Mª Fossas, aquest edifici d'habitatges reserva la tècnica de l'esgrafiat pel vestíbul d'entrada. És un espai gran i profund, dividit en dos trams, i amb l'arrencament de l'escala a la part final. Les parets laterals es revesteixen amb una composició esgrafiada d'estructura recurrent: unes recreacions vegetals que uneixen eixos verticals i horitzontals. Els motius ornamentals que s'hi reprodueixen son abundants fulles d'acant, tiges molt fines, i flors en capoll, mig obertes, i obertes completament. Ells motius de les flors mostren un cert grau de detallisme, i representen clavells, hibiscs, i colítxos. Les formes generals del conjunt són amables i refinades, amb algunes incisions en les fulles i capolls florals.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats és molt negatiu, principalment pel deteriorament de la policromia, que mostra una patina de brutícia important. També hi ha presència de taques aïllades, i de despreniment de material.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.189**

- Edifici: *Cases Emili Gurrí i Francesc Cairó*

- Arquitecte: Domènec Boada i Piera (Barcelona, 1866-1947)

- Data de construcció: 1903, projecte; 1904, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 142-144

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme:

- **Façana:** fons òxid de ferro vermell, superfície verd maragda; fons siena natural, superfície groc llimona; fons ombra natural, superfície blanc
- **Interior:** fons ocre roig i gris, superfície blau, gris, i policromia diversa; fons blanc, superfície roig mangra; fons ombra natural, superfície verd magrana i blanc; fons siena natural, superfície banc

- Emplaçament en l'edifici:

- **Exterior:** façanes principal (c/de Mallorca)
- **Interior:** vestíbuls d'entrada, escales de veïns, patis de llums

Descripció:

Les Cases Gurrí-Cairó representen un dels conjunts d'esgrafiats més interessants en la tipologia de cases de lloguer, no només per la seva qualitat i quantitat, sinó per l'originalitat dels repertoris. Les dues finques, totalment bessones en gairebé tots els seus aspectes, són obra de Domènec Boada, un arquitecte molt lligat professionalment als Cairó.

Les façanes presenten tres tipus d'esgrafiats diversos, molt diferents entre ells. Primerament, revestint el coronament en forma de frontó, hi veiem una recreació vegetal amb un pom central, i amb altres ramificacions secundàries. Els motius ornamentals que representen són unes tiges en forma molt sinuoses, fulles d'acant, i flors de rosella, obertes i en capoll. Son motius executats amb minuciositat, especialment les flors de rosella, amb uns pètals i uns estams molt detallats. Els esgrafiats dels dos coronaments són de cromatismes diferents.

A l'eix central de cada una de les façanes es col·loca un plafó rectangular, molt llarg, i amb una escena esgrafiada a l'interior –la mateixa en ambdós casos-. És un dels elements més distintius dels edificis, i l'escena esgrafiada és molt peculiar, amb connotacions gairebé pictòriques. Representa una figura femenina, una fada mitològica i alada, col·locada a la part superior del plafó. Porta una garlanda vegetal als braços, formada principalment per flors de gessamí, que són les mateixes flors que conformen la seva corona. A part, també agafa unes cordes per sustentar dues papallones, com si aquestes insectes li servissin de carruatge. La fada, les ales de la qual també són de papallona, és representada envoltada d'una gran nuvolada, i amb un seguici d'orenetes al fons. La resta de l'escena es completa amb un paisatge de núvols, a la part més central, de formes que tendeixen a la horitzontalitat, i amb arbres de pi, i flors d'hortènsia i de gira-sol a la part inferior. L'execució d'aquests motius és també aquí molt precisa, i els troncs dels pins són realment d'una qualitat impecable. A part, també volem mencionar la visible influència de les representacions japoneses en la disposició i la forma dels elements aquí esgrafiats. Els plafons es complementen amb una balustrada esgrafiada a la part inferior, i amb una sanefa que imita cortinatges a la part superior.

L'últim tipus d'esgrafiat en façana és l'emprat per separar la mitgera entre les dues cases bessones. És un traçat que s'integra amb l'estucat que imita carreus de pedra devastada, i representa una franja vertical amb dos dissenys de cassetons diferents. En els rectangulars s'hi disposa una tija amb tres fulletes a l'interior, i en els quadrangulars una forma floral molt esquemàtica i geomètrica. Es tracta d'un esgrafiat amb una capa d'estuc superficial molt gruixuda, i una solució per separar dues mitgeres que Boada empra també per la Casa Francesc Cairó (1906-1907), al c/d'Enric Granados nº106.

A l'interior de les cases s'hi desplega un conjunt d'esgrafiats equiparable al de les façanes, tant a nivell tècnic, com de valor simbòlic. Els vestíbuls d'entrada no són de dimensions excessivament grans, i a cada paret lateral s'hi disposa un gran plafó esgrafiat, amb un total de quatre plafons, idèntics entre ells. Les formes que emmarquen el dit plafó són rotundes i sinuoses, inclouen flors de lliri, i el divideixen en dues parts de mides diferents. A l'interior de la primera s'hi esgrafia un disseny a mode de tapís, amb una successió de poms disposats verticalment i encorbats. Els motius vegetals que broten dels poms són fulles de trèvol i pinyes de Sant Joan, amb una precisió d'execució important, doncs els detalls de les pinyes és molt minuciós. En la segona part del plafó s'hi esgrafia una figura femenina tocant el violí, possiblement l'al·legoria de la Música. És una figura sensual, amb una llarga cabellera ígnia, els pits descoberts, i unes vestidures molt arrugades i expressives. Novament aquí, el grau de detallisme en les incisions de tots els motius que conformen la imatge és molt destacable, i les formes que emmarquen l'escena s'articulen a partir d'un arc de ferradura, amb tiges i formes vegetals fantasioses. Aquesta al·legoria de la Música ens remet a les figures femenines que l'artista txec Alphonse Mucha (1860-1939) popularitza a través de les seves pintures, plafons decoratius, i cartells publicitaris.

L'accés a l'escala de veïns es flanqueja per unes pilastres que també s'esgrafien. Una recreació vegetal lliure ocupa el seu interior, i hi destaquen les llargues tiges en forma de *coup de fouet*, les fulles de arítjol, i les flors de colitxos. L'actual tonalitat de la capa superficial imita les tonalitats del marbre roig.

Tota l'escala de veïns es decora amb dos dissenys esgrafiats diferents. Per sobre de d'un arrambador estucat al foc, i de perfil escalonat, s'hi disposen una sèrie de poms vegetals dins un espai bilobulat. Hi ha un pom sobre de cada graó, i aquest es conforma per un tija amb llargues fulles i flors de campaneta. L'altre esgrafiat de l'escala és la sanefa que ressegueix l'extrem interior dels trams de sostre. Aquí, a partir d'una franja ribetejada, es disposa un seguit de poms, amb fulles i flors de margarita. El centre de la flor és de traçat minuciós, i tot el pom s'encabeix en un espai circular, molt semblant al dels poms de l'arrambador. Entre els poms també s'hi alternen margarites individuals.

Finalment, els patis de llums que s'obren al darrera de l'escala també es complementen amb esgrafiats. Aquí, com és habitual, es disposen a mode d'emmarcament de les obertures, aquests de formes molt ondulants i asimètriques. A l'interior s'hi esgrafien tiges igualment ondulants, amb fullam de diferents formes, i flors de rosella de mides diverses. Malauradament, els dos patis de llums queden afectats per l'encabiment de l'ascensor en aquest mateix espai, lo que dificulta l'apreciació dels esgrafiats.

L'estat de conservació de tot el conjunt global d'esgrafiats dels dos edificis és realment molt bo. L'única part que resta per restaurar, la del coronament de la casa nº144, ja està essent tractada en l'actualitat.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- BORNAY, 2008.
- *L'herbari modernista*, 2006.

N.189

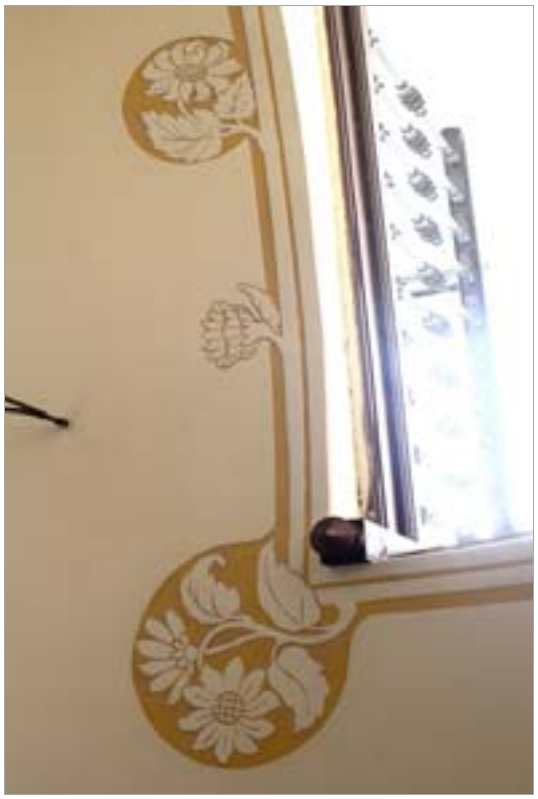

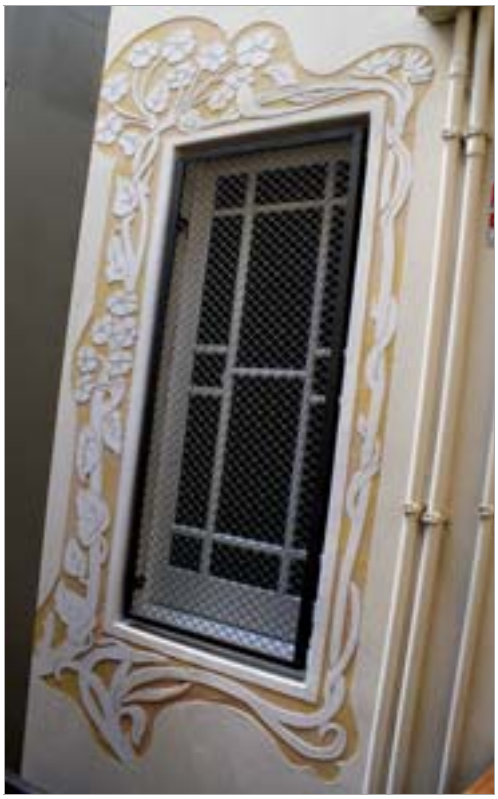

DADES GENERALS **N.190**

- Edifici: *Cases Antònia Maucci i Manuel Maucci*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres, ampliacions (nº166 i nº168)

- Data de construcció: 1919, ampliacions (nº166 i nº168)

- Emplaçament: c/de Mallorca, 166-168

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ombra natural, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbuls d'entrada, patis de llums

Descripció:

Aquestes dues cases de veïns contigües no són bessones, però ambdues són ampliades i reformades pel mestre d'obres Josep Graner. A part, els esgrafiats dels seus vestíbuls d'entrada i patis de llums resulten molt propers, tant a nivell d'estil formal, com pels motius que representen. És per aquesta raó que els tractem conjuntament en la mateixa fitxa de catàleg. Ambdós casos representen esgrafiats més propers als gustos clàssics del noucentisme, que no pas a l'estètica habitual del modernisme. I és que per les seves dates de construcció, es troben en un moment cronològic en que les solucions d'ambdues tendències es troben convivint coetàniament, i s'empren de manera paral·lela. Les parets laterals dels dos vestíbuls reflecteixen aquesta tendència més decantada pel noucentisme, mitjançant disposicions diferents entre les dues cases, però emprant formes i motius molt semblants.

El vestíbul del nº166 mostra una disposició a mode de galeria, amb llurs pilastres i ampits corresponents. Entre les pilastres també s'hi esgrafien uns medallons ovalats, de mides considerables. A l'interior de tots aquests elements s'hi col·loquen motius de gust classicista, com circells, fulles de palmeta i d'acant, garlandes, poms florals, i altres elements de formes més geomètriques. El mateix trobem en els plafons, amb grans medallons, que es disposen en les parets laterals del vestíbul del nº168.

Els patis de llums de les dues finques també són molt equiparables. El del nº168, però, és doble. Els emmarcaments d'obertures que trobem són a base d'estructures geomètriques, complementades amb motius vegetals, com palmetes i circells, amb d'altres objectes, com petits gerros.

Els estats de conservació sí varien entre les dues finques. La del nº166 presenta una important pàtina de brutícia, esquerdes i despreniments de material, tant en el vestíbul, com en el pati de llums. La del nº168, en canvi, mostra uns revestiments molt nets i curosos.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.

IMATGES **N.190**

DADES GENERALS **N.191**

- Edifici: *Casa Josep Padró Bujons*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 22 de juliol de 1903, projecte; 20 d'octubre de 1903, permís d'obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 172

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície montjuïc; fons i superfície verd maragda; fons roig mangra, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Mallorca)

- Interior: pati de llums

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges projectat per Graner respon a un estil formal força eclèctic, i empra elements provinents de l'arquitectura renaixentista i barroca de manera molt lliure. A part, també trobem porcions d'espai obrat amb esgrafiat, ja sigui a l'interior del coronament, en forma de frontó semicircular, com en els frisos, o en les llindes de les obertures. Aquests revestiments mostren sanefes i recreacions vegetals força senzilles, a base de fulles de palmeta i de castanyer de l'Índia, i de flors esquemàtiques properes a les margarites i a les vinques. Els traçats dels tres frontons superiors s'adapten molt bé a la forma de la superfície que ocupen.

A l'interior de la casa observem un fet curiós en l'emplaçament dels esgrafiats. I és que aquests és un dels pocs casos en que aquesta tècnica decorativa només s'usa pel pati de llums, deixant el vestíbul d'entrada amb un senzill estucat de carreus regulars. A part, es tracta d'un pati de llums on els esgrafiats no només es disposen a mode de cintes horitzontals i d'emmarcament de les obertures – les disposicions més "tradicional" d'aquests espais-, sinó que també trobem uns bells plafons en cada un dels nivells d'una de les galeries. A l'interior d'aquests s'hi esgrafien unes recreacions vegetals molt en la línia de les dels frontons exteriors. La línia corba és la protagonista dels traçats, i hi proliferen les tiges entrellaçades i lobulades, les fulles d'acant i de parra, i unes flors properes als crisantems. Aquests mateixos plafons, juntament amb totes les obertures, s'emmarquen amb unes fines franges, i senzills detalls amb palmetes i flors de rosa salvatge. Finalment, les cintes que marquen la separació entre cada nivell s'esgrafien amb sanefes amb fullatge d'acant encadenat.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors i interiors és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

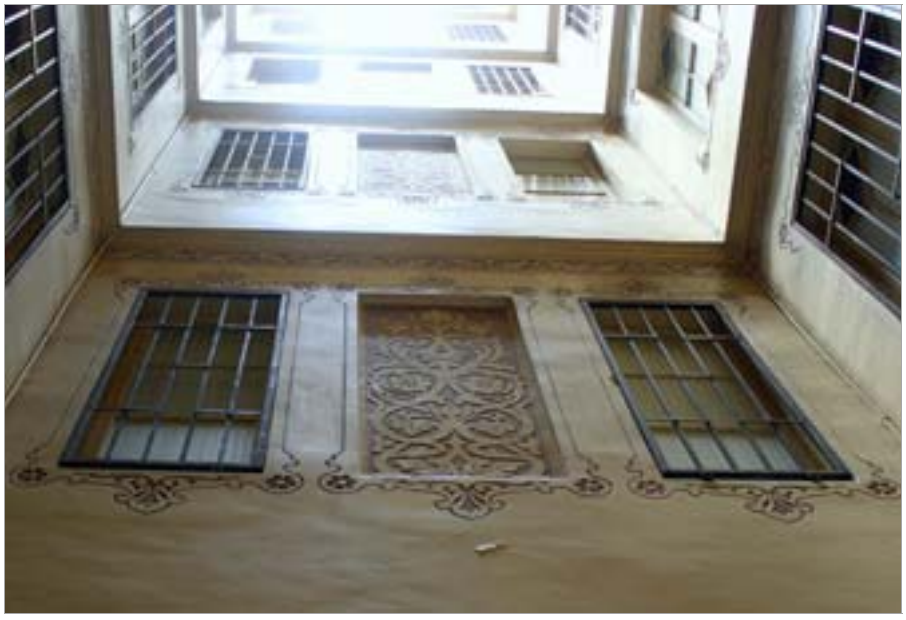
- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.191**

DADES GENERALS **N.192**

- Edifici: *Casa Francesc Paixà*

- Arquitecte: Adolf Ruiz i Casamitjana (Barcelona, 1869-1937)

- Data de construcció: agost de 1901, projecte; 1902, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 180

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície ocre roig; fons òxid de ferro vermell, superfície blanc; fons ombra calcinada, superfície blau, ocre roig i roig mangra

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Mallorca) **- Interior:** vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Aquest edifici és el primer que el promotor Francesc Paixà encarrega a Ruiz i Casamitjana. L'edifici respon a les solucions estilístiques habituals en l'obra de Ruiz d'aquests anys, fet que es fa visible especialment en el coronament. Per revestir el parament dels pisos centrals de la façana, s'empra un esgrafiat a mode de tapís, i amb dos dissenys diferents, depenent del nivell on es troba.

En el primer, segon, i tercer nivell veiem un esgrafiat amb un disseny recorrent en l'arquitecte. És una recreació vegetal a base de formes florals molt lobulades, i enllaçades amb motius de fulles encrestades i punxegudes. És una composició bigarrada, i en les interseccions amb els emmarcament de les obertures balconeres inclou un ribetejat perlat. L'esgrafiat de la quarta planta canvia, i trobem un fons estriat, amb una recreació vegetal refinada i de línies sinuoses. Incorpora flors de margarita, fulles de palmeta, i fullam divers.

El vestíbul d'entrada, de mides llargues i estretes, té en les parets laterals un esgrafiat disposat en diferent modes. Trobem dues sanefes delimitant els extrems horitzontals del conjunt, representant una successió de poms en forma triangular, i que agrupen tiges sinuoses, fullam encrestat, i una gran flor de card oberta. Entre les sanefes s'hi esgrafia un "tapís", amb un únic motiu ornamental, un pom de la planta del card, amb la seva corresponent flor al centre, i llurs fulles laterals. Finalment, també s'esgrafien unes franges verticals, molt ribetejades, que connecten les dues sanefes horitzontals, i que delimiten els motius del "tapís".

En l'espai previ a l'escala de veïns trobem un plafó esgrafiat, revestint la part central del sostre, amb una recreació vegetal de gran dinamisme i sinuositat. Aquí trobem circells d'acants i petites flors de lliri, i al centre del plafó una cartel·la on llegim "AÑO 1902". Enfilant ja l'escala de veïns, veiem que tota la superfície de l'arrambador s'esgrafia, amb una composició de contorn ondejant, i amb un seguit de senzills poms a base de dues tiges i flors de lliri.

Lo cert és que tots els esgrafiats de l'edifici mostren un estil formal força unitari entre ells, tot i no coincidir sempre amb els mateixos motius representats. Mentre que els que trobem en façana i en el vestíbul es conserven molt bé, els esgrafiats de l'escala mostren un estat molt deteriorat, desgastats, ennegrits i mutilats per la funció que acompleixen.

Bibliografia/Documentació: ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

AÑO
1902

N.192

DADES GENERALS **N.193**

- Edifici: *Cases Jeroni F. Granell*

- Arquitecte: Jeroni F. Granell i Manresa (Barcelona, 1867-1931)

- Data de construcció: maig de 1901, projecte; 1903, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 184-186-188

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1537

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme:

- Exterior: fons gris, superfície verd crom; fons montjuïc, superfície ocre groc; fons i superfície ocre groc

- Interior: fons blanc, superfície montjuïc, verd maragda i violeta;
fons gris, superfície violeta, verd com i ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Mallorca)

- Interior: vestíbuls d'entrada, escales de veïns, patis de llums

Descripció:

El grup de Cases Jeroni F. Granell del c/de Mallorca és un projecte ambiciós del propi Granell, on una vegada més, no només es dedica a projectar els edificis, sinó que n'és el peticionari, el proveïdor de vitralls, i possiblement també el constructor de l'obra. Són tres cases independents, però concebudes exteriorment com una gran façana cortina. S'hi estableix un joc de mòduls entre cossos centrals i laterals, molt semblants al que trobem a la façana de la Casa Granell del c/de Girona nº122 (1901-1903). La mida de les cases laterals és molt més gran que la del mig, la qual només ocupa realment el bloc central de tota la façana.

La línia corba és la protagonista d'aquest conjunt de façanes, fet que es fa especialment palès en el perfil dels coronaments, en les motllures en pedra artificial, i en els esgrafiats que cobreixen bona part del parament.

Distingim dos dissenys principals per esgrafiat: els dels cossos arquitectònics més amples, tres en total; i els dels cossos laterals més estrets, quatre en total. El primer es disposa a mode de tapís, i té un traçat molt emprat en l'obra de Granell, com el que trobem en la part superior de la façana de la Casa Granell del c/de Balmes nº65 (1900). És una recreació bigarrada, de formes entre vegetals i fantasioses, amb tiges de formes còncaves i convexes, i que evoca a quelcom aquàtic. A la part superior d'aquestes façanes amples, com també succeeix sovint en altres obres de Granell, el disseny esgrafiat canvia, ja que forma part del coronament. Disposat a mode de plafó irregular -s'adapta al contorn ondulat del coronament-, s'hi esgrafia un gerro del que brota una gran planta. S'hi despleguen tiges molt sinuoses, de les que broten fulles d'arítjol i flors de margarita. Curiosament, el disseny aprofita els tres petits respiradors circulars per situar-hi una doble corol·la de pètals al voltant. Als cossos laterals de les façanes s'hi disposen uns llarguíssims plafons que flanquegen la galeria de finestres alineades verticalment. A l'interior s'hi esgrafien unes recreacions vegetals que, també aquí, són fantasioses i poc realistes. Tiges vegetals creen formes trapezoïdals que es van repetint a lo llarg del plafó. També s'hi veuen flors de lliri, l'únic motiu que realment podem

identificar pròpiament. És interessant denotar que la forma d'aquests motius tenen una correspondència directa amb els que s'esculpeixen en pedra artificial a les llindes de les finestres.

Els últims elements esgrafiats en façana a comentar són els que es col·loquen flanquejant les dues obertures dels entresòls més laterals de tot el cos de façanes. Són dos plafons per obertura, i mostres unes fines tiges amb flors de lliri, de formes molt realistes i refinades.

L'interior de les cases inclou diversos espais amb esgrafiats. Els tres vestíbuls d'entrada –el central és de mides molt més reduïdes- revesteixen tots els trams de parets laterals amb un traçat a mode de plafó, cec a l'interior, doncs la part esgrafiada són els contorns. Els emmarcament es basen en una franja doble, lleugerament ondulada, i amb recreacions vegetals a les arestes, a base de flors de dàlia i fulles d'acant. El tram d'escala entre els vestíbuls i el pati de llums –només en les finques laterals- també inclou aquests mateixos emmarcaments, però sense motius vegetals.

Els patis de llums de les cases laterals –la central no en té- també tenen la funció de donar accés a l'escala de veïns, per lo que són practicables. Aquí, els esgrafiats es disposen a mode d'emmarcament per les finestres que s'hi obren en tres de les quatre galeries. Són uns dissenys molt bells, a base de dues tiges enllaçades, amb flors de pètal ample i estams marcats, possiblement roselles. També hi veiem una gran cinta a la part inferior del pati, amb els mateixos motius que als emmarcaments, però amb la flor de rosella representada també en capoll. Els esgrafiats d'aquests patis del c/de Mallorca són molt semblants als que ens trobem als de les cases de Granell del c/de Balmes nº64, i del c/de Girona nº122.

Finalment, l'escala de veïns no incorpora esgrafiats en les parets laterals, sinó una pintura amb sanefa a mode d'arrambador molt baix. On sí s'empra l'esgrafiat és en els sostres dels replans de cada pis, amb un traçat a mode d'emmarcament. Les franges de que es conformen un joc de sinuositats molt de l'estil formal de Granell.

Al tractar-se de tres finques independents, els estats de conservació varien. Lo que podem afirmar és que tot el conjunt d'esgrafiats exteriors es mostra en un estat força negatiu. Pateix de despigmentacions, despreniments, i d'una pàtina de brutícia molt estesa. Els esgrafiats dels vestíbuls de les finques nnº186 i 188 es conserven correctament, però els de la casa nº184 mostren despreniments de material i humitats en alguns punts. Els esgrafiats dels dos patis de llums no llueixen molt nets, ja que ambdós casos també mostren humitats i taques de brutícia importants. Però volem mencionar que les policromies del nº188 són molt més detallistes en els diferents motius, mentre que les del nº184 són monocromàtiques.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- GIL, 1999.
- GIL, 2004.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.193**

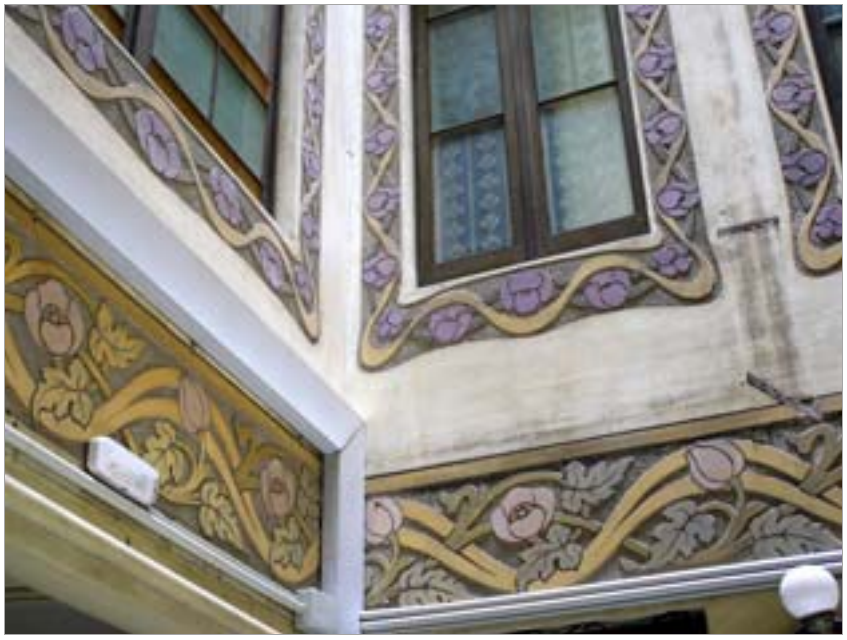

N.193

DADES GENERALS **N.194**

- Edifici: *Casa Dolors Orpí Marquès*

- Arquitecte: Jeroni F. Granell i Manresa (Barcelona, 1867-1931)

- Data de construcció: 12 de febre de 1912, permís d'obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 190

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície blanc; fons verd maragda i ombra natural, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Mallorca)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La Casa Dolors Orpí Maquès, veïna de les Cases Jeroni F. Granell (1901-1903), pertany a una època de la producció arquitectònica de Granell en que les solucions decoratives del modernisme es relaxen, i es fan menys quantioses. Tot i això, les obres d'aquest període no es poden considerar de gust noucentista, si bé sí influenciades per les línies de l'*art decó*. La façana empra alguns revestiments propis del modernisme, com els plafons de ceràmica vidriada, o els detalls esgrafiats del coronament. Menció a part mereixen els treballs en ferro de les baranes i de la porta principal, amb formes espirals de gran virtuosisme.

En referència als esgrafiats mencionats, els veiem disposats en uns plafons de forma irregular a mode de llindes de les obertures balconeres de l'última planta. Com succeeix en tantes ocasions, els esgrafiats queden integrats en el coronament de la casa, que és ondulat i recrea una espadanya a la part central. El motiu ornamental que s'esgrafia en cada plafó és el d'un llarg filacteri, enllaçat i recargolat en ell mateix, formant una composició de línies vigoroses i minucioses. A part, l'interior del filacteri es decora amb un ribetejat perlat. De la mateixa manera que en les cases veïnes de Granell, els respiradors circulars situats en les llindes s'aprofiten com part de la decoració, i s'hi esgrafien uns pètals al voltant, evocant així una forma floral.

El vestíbul d'entrada és sobri i elegant, i les arts aplicades utilitzades són els marbres amb estucats al foc dels arrambadors, els esgrafiats de les parets laterals, les guixeres artístiques de les escòcies, i les pintures murals del sostre. El conjunt esgrafiat es limita a una sèrie de tres grans medallons a cada paret, formats per diverses franges circulars de diferent traçat. Primer s'hi esgrafia una garlanda de fulles i fruits rodons, i seguidament altres franges de dissenys més geomètrics. Al centre del medalló s'hi disposa un motiu de formes abstractes i recargolades, semblants a una flor. El conjunt mural es complementa amb senzilles sanefes de línies també geomètriques, i l'estil formal d'aquests revestiments interiors és clarament de gust *art decó*.

L'estat de conservació de tots els esgrafiats de la casa és correcte, però li seria apropiada una pertinent restauració.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; GIL, 1999.

DADES GENERALS **N.195**

- Edifici: *Casa Frederic Vallet Xiró*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1908), mestre d'obres

- Data de construcció: 1906, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 207

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície roig mangra; fons verd maragda i roig mangra, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Mallorca)

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

Per la realització d'aquest edifici d'habitatges, el promotor constructor Frederic Vallet Xiró encarrega el projecte a Josep Pérez Terraza, com ja ho fa anteriorment per altres construccions. Per la façana de la casa, Pérez Terraza es serveix de molts dels elements decoratius propis de l'arquitectura del modernisme, i pel sota-balcó de la gran tribuna central hi disposa un revestiment en esgrafiat. S'hi traça una recreació vegetal a base de sinuoses tiges, amb abundants fulles d'acant i flors de pètal ample, possiblement roselles. La presència d'esgrafiats en els sota-balcons de les tribunes no és nova en l'obra de Pérez Terraza, doncs també en veiem en la Casa Enric Llorens (1904-1907).

L'interior de la casa és igual de magnificent que la façana, i la disposició general del vestíbul d'entrada i del pati de llums ens remet als que trobem en les Cases Dolors Xiró vda. de Vallet (1912-1914), si bé aquestes es projecten més tard, i per Josep Barenys i Gambús. Pels dos trams de paret del vestíbul, Pérez Terraza hi disposa uns esgrafiats que, si bé són molt semblants, varien segons el tram que es troben. Els del primers trams tenen com a motius principals dos figures molt originals. Es tracten de de grues coronades, ocells de la família dels gruids (*Gruidae)* que habita en aiguamolls africans. Es representen de perfil, i amb el llarg coll corbat. El seu element mes característic és precisament la cresta en forma de corona, pel qual es podria confondre amb un paó reial. Les figures s'acompanyen amb recreacions vegetals a mode de garlandes, cintes, i altres estructures més lliures, i els motius que les formes van des de les flors de rosa, de rosa salvatge, i del botó d'or, fins a circells d'acant i les fulles de trèvol. Aquest disseny per esgrafiat és el mateix que trobem al vestíbul de la Casa Lluís Quintana (1915), de Josep Masdéu. El segon tram de vestíbul conté uns esgrafiats gairebé idèntics als del primer, amb l'única diferència de l'absència de les grues.

A lo llarg de tot el sostre d'escala s'hi esgrafia una cinta amb una ondulant tija a l'interior. En broten motius vegetals, com fulles estàndards, i flors de colitxos i de clavellina. Aquest és un disseny de cinta esgrafiada molt estès.

Finalment, el pati de llums es decora amb diferents dissenys esgrafiats. Sobre les obertures s'hi col·loquen garlandes de fullam i flors de baladre, i resseguint el perímetre de les galeries, diverses sanefes amb altres motius vegetals i florals diferents. L'estil formal dels esgrafiats d'aquest espai són més classicitzants respecte a la resta. Tot ells, però, mostren un estat de conservació per lo general molt correcte.

Bibliografia/Documentació: *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990; *L'herbari modernista*, 2006.

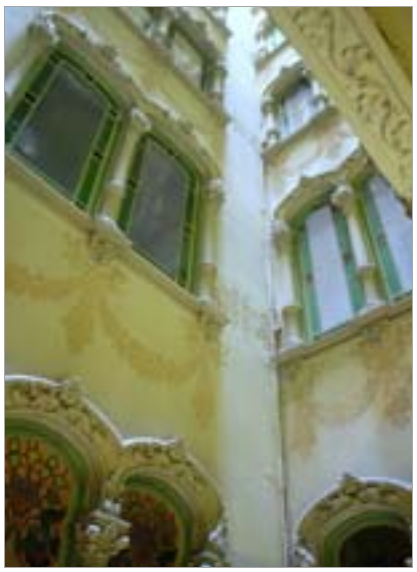
IMATGES **N.195**

DADES GENERALS **N.196**

- Edifici: *Casa Jeroni F. Granell*

- Arquitecte: Jeroni F. Granell i Manresa (Barcelona, 1867-1931)

- Data de construcció: 1897, projecte; 1898, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 217

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície roig mangra; fons roig mangra, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Mallorca)

- Interior: escala de veïns

Descripció:

Aquesta casa de veïns és una de les primeres obres documentades de Jeroni F. Granell, el qual es titula com arquitecte el 1891. Com en altres casos, Granell no només és l'encarregat de confeccionar el projecte arquitectònic, sinó que també és el promotor de l'immoble. Els elements de decoració plàstica, tant de la façana com dels interiors comuns, mostren el que seran una constant en la producció de l'arquitecte: peces escultòriques en pedra artificial pels emmarcaments, el coronament, i altres elements tectònics; vitralls emplomats i a l'àcid; i revestiments en esgrafiat.

La façana d'aquesta Casa Granell és estreta, i el parament de la segona, tercera i quarta plantes habitables es treballa amb un esgrafiat a mode de tapís. Ens mostra un dibuix mòdul de formes vegetals i força geomètriques, a base de petites tiges encaixades entre elles, i de les que broten fulletes de trèvol. És una composició senzilla, fins i tot austera, i les seves formes verticals emfatitzen l'estretor de la façana. De motius ornamentals encaixats entre sí també en trobem a l'esgrafiat de la façana d'una altra Casa Granell, la del c/de Balmes nº121 (1900).

El vestíbul d'entrada de la casa és de mides molt reduïdes i rectangular. Tota la gran superfície mural de les parets laterals es revesteix amb un esgrafiat de marcada connotació tèxtil, ja que es disposa a mode de tapís. És un traçat molt bigarrat, i s'hi mostra un únic motiu ornamental, el de la flor del clavell amb dues tiges. La forma en que les dues tiges encaixen amb les altres crea una retícula quadrangular, excepte en la part inferior del conjunt, que s'acaba amb una sanefa de tiges molt ondulants.

El senzill pati de llums que s'obre darrera l'escala de veïns també empra esgrafiats, aquí per decorar les llindes de les finestres, i per marcar la separació dels diferents nivells a partir de cintes amb sanefes. Els dissenys són força bàsics, a base de fulles de plataner, de trèvol, o d'acant.

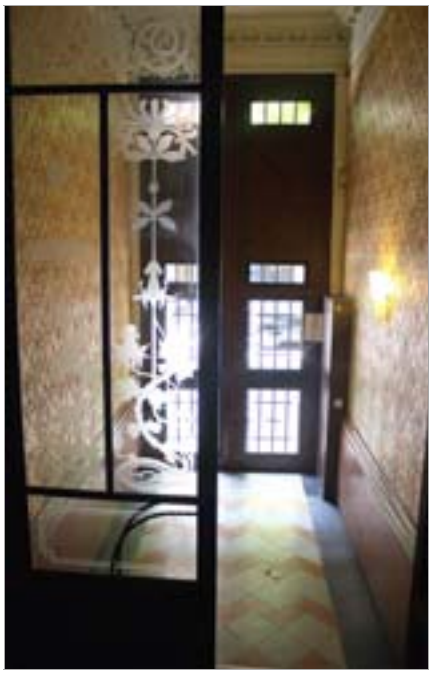
L'estat de conservació de tots els esgrafiats és correcte, si bé cal matisar que els del vestíbul mostren un tractament pictòric poc adient –és massa aquós-, i els del pati de llums resten repintats monocromàticament en blanc.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; GIL, 1999; GIL, 2004; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.197**

- Edifici: *Edificis d'habitatges del c. de Muntaner nº36/c. de la Diputació nº191 – c.de Muntaner nº38*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1888

- Emplaçament: c/de Muntaner, 36 – c/de la Diputació, 191; c/de Muntaner, 38

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ombra calcinada i òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Muntaner – c/de la Diputació)

Descripció:

Aquests dos edificis independents, un en xamfrà, i l'altre contigu, presenten una solució de façana molt semblant, on hi predominen les línies rectes i horitzontals. A part, són dos clars exponents de la producció d'edificis d'habitatges previs a l'esclat del modernisme.

Els dos casos disposen de plafons rectangulars amb esgrafiats, col·locats entre les obertures dels seus últims pisos habitables. El disseny dins els plafons mostra una seriació, a mode de tapís, de creus andines. Els motius representen les creus andines originals, amb un sol "graó", i al disposar-se a mode de tapís, les creus queden tallades pel límit del propi plafó. Aquests dos casos són interessants pel fet que es busqui singularitzar l'últim nivell de les façanes mitjançant un canvi en els revestiment mural, ja que anticipa solucions que s'empren posteriorment, en ple modernisme.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats exteriors és molt correcte, i a tall de curiositat, podem mencionar que l'edifici del c/de Muntaner nº38 inclou una placa on es recorda que "*en aquest indret Barceloní, entre els anys 1888 i 1894, va estar situat el taller que compartien dos dels artistes principals del modernisme català: el pintor Santiago Rusiñol i l'escultor Enric Clarasó. Punt de reunió de literats i artistes, el local esdevingué el primer Cau Ferrat*".

DADES GENERALS **N.198**

- Edifici: *Casa Joaquim Torres*

- Arquitecte: Ramon Ribera, mestre d'obres

- Data de construcció: 2 de març de 1896, projecte

- Emplaçament: c/de Muntaner, 44

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície gris; fons ocre roig, superfície blau

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Muntaner)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquesta casa de veïns presenta una decoració plàstica força destacable, i s'ornamenta amb abundants elements d'escultura aplicada, amb ferros col·lats, i amb detalls en esgrafiat. Pel que fa a aquesta última tècnica, es disposa a mode de cinta horitzontal, col·locada en el fris de cada nivell, tot quedant interrompuda per les obertures balconeres. A l'interior de cada cinta s'hi esgrafia una sanefa que repeteix successivament un únic motiu ornamental. És un motiu un tant ambigu, ja que es pot identificar com un pom, amb una flor de lliri emmarcada per dues fulles, però alhora també ens remet a una forma d'un arc amb una fletxa. Les seves formes són sinuoses i detallistes. Aquesta mateixa sanefa, però policromada, es disposa a l'interior del vestíbul, resseguint la part superior de les dues parets laterals. Per tant, aquest és un cas en que la correspondència de motius ornamentals entre exterior i interior és fa evident. Tant en la façana com en el vestíbul, la sanefa es complementa amb una cinta superior, amb petites flors de rosa molt esquemàtiques, i una altra d'inferior, amb fulletes de trèvol.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors és millorable. Si bé no mostra cap patologia greu, sí s'hi fa patent una lleuger patina de brutícia que desllueix el conjunt general de la façana. Els esgrafiats interiors, tot i haver estat restaurats, les tonalitats amb que s'han repintat resulten un tant artificioses.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.199**

- Edifici: *Casa Anna Victory*

- Arquitecte: Antoni Millàs i Figuerola (L'Hospitalet de Llobregat, 1862-Barcelona, 1939)

- Data de construcció: 1906, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Muntaner, 56 – c/del Consell de Cent, 253

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

La finca actual ocupa el solar de l'antiga Casa Joan Coll (1880, projecte), projectada pel mestre d'obres Joan Buqueras. Al ser destruïda, es construeix la finca actual, finalitzada el 1906. Tot i que l'exterior d'aquest edifici en xamfrà presenta un alt nivell de decoracions plàstiques, són els espais comuns de l'interior els que volem destacar, ja que és on trobem ornamentacions esgrafiades. Aquesta característica d'emplaçar els esgrafiats a l'interior dels edificis és una constant en l'obra de Millàs i Figuerola, i només en casos molt aïllats trobem aquesta tècnica en la façana.

El vestíbul d'entrada, de mides molt espaioses, incorpora uns esgrafiats de tema vegetal en llurs parets laterals. Aquests es disposen a mode de sanefa horitzontal, resseguint la imposta de les guixeres policromades. Els motius que s'hi representen són fines branques/tiges en posicions corbes i erectes, i algunes d'elles es prolonguen per l'espai mural, fins a l'arrambador marmori. En la sanefa, d'aquestes tiges broten abundants fulles, i uns motius arrodonits que es poden identificar com fruits o flors. Les línies de dibuix són força esquemàtiques i poc detallistes.

A l'escala de veïns, l'esgrafiat revesteix el parament dels trams de sostre de la pròpia escala. Trobem una sanefa, col·locada a l'extrem interior del tram, en forma de tija, amb contorns de serpentina. D'ella broten algunes petites fulles i flors, i tots els motius són de línies molt bàsiques.

L'estat de conservació de tota els esgrafiats interiors és molt correcte, amb una policromia molt encertada, tot i que hem de mencionar que els esgrafiats de l'escala, un cop pujat el primer pis, es repinten en blanc monocrom.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.200**

- Edifici: *Casa Ramon Pujol*

- Arquitecte: Isidre Reventós i Amiguet (Barcelona, 1849-1911), mestre d'obres

- Data de construcció: desembre de 1903, projecte; 1904, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Muntaner, 91

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

El vestíbul de l'edifici d'habitatges que volem comentar forma part d'un conjunt de dues cases veïnes, les Cases Ramon Pujol. Ara bé, la finca del nº93 no presenta cap ornamentació en esgrafiat, però lo que no està inclosa en aquesta fitxa.

Els esgrafiats del reduït vestíbul es disposen en les dues parets laterals, a mode de doble emmarcament en cadascuna de les superfícies. L'emmarcament és d'estructura rectangular, i les franges que el formen s'esgrafien amb sanefes a base de motius vegetals. S'hi veuen llargues tiges, que a través de les seves formes ondulades, distribueixen per l'espai els motius dels que d'elles broten. Aquests motius són fulles silvestres, semblants als acants, i flors de pètal ample, possiblement roselles.

Un fet a destacar és que els emmarcaments esgrafiats no acompleixen cap funció específicament com a marcs, ja que a l'interior de les estructures no s'hi representa res. Si originalment s'emmarcaven quelcom no és possible saber-ho, tot i que estructures semblants enquadrant llenços i pintures murals sí se'n troben als vestíbuls de l'Eixample.

L'estat de conservació del vestíbul en general, i dels esgrafiats en particular, és força negatiu. Els esgrafiats mostren patologies com despreniment de material i eflorescències. A part que la seva policromia actual resulta força artificiosa.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.201**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Muntaner nº173*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1900

- Emplaçament: c/de Muntaner. 173

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

El vestíbul d'aquesta casa de veïns és de mides reduïdes, i aglutina una bona quantitat d'arts aplicades: ceràmiques vidriades als arrambadors, guixeres a les escòcies, fusta artística per les portes, i esgrafiats a les parets laterals.

El disseny dels esgrafiat es basa en una sèrie de plafons verticals, amb fons estriats, i complementats per recreacions vegetals a mode de sanefes als extrems verticals, i a mode de medalló al centre. Les sanefes inclouen motius vegetals, com fulles i fruïts del castanyer de l'Índia, i flors de margarita. El medalló central recrea un motiu poc realista, perfilat per tiges, i amb petites fulles i altres motius de fantasia.

Aquest disseny esgrafiat de plafons estriats és molt emprat pels vestíbuls barcelonins del període. A l'Eixample trobem exemples abundants, alguns d'ells amb variacions i versions diferents. Cal destacar la minuciositat d'execució de les fulles i les castanyes, amb incisions a l'interior.

L'estat de conservació dels esgrafiats d'aquest vestíbul és força negatiu, ja que en les parts inferiors dels plafons s'hi observen despreniments de la capa superficial de pintura. Aquest fet deixa entreveure una possible policromia original, que dista molt de l'actual.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.202**

- Edifici: *Casa Josep Poch i Viñas*

- Arquitecte: Salvador Puiggrós i Figueras (?-1934)

- Data de construcció: agost de 1903, projecte

- Emplaçament: c/de París, 176

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc i ombra natural, superfície blanc;

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

L'interior d'aquest edifici conserva bona part dels elements decoratius d'època modernista, però els tons cromàtics dels seus revestiments murals han anat variant a lo llarg del temps. Els esgrafiats del vestíbul d'entrada ocupen la part central de les des parets laterals en cada un dels dos trams, i el seu disseny es basa en una sanefa de grans circells vegetals, col·locat per sobre de l'arrambador marmori. Cada circell està format per tiges molt fines, té una flor de rosella a l'interior, i més tiges secundàries amb petits flors estandarditzades. A la part superior de les parets també es disposa una altra sanefa de circells, però lleugerament més petits, i la connexió entre les dues es fa a partir una finíssima tija, de traçat sinuós. Les línies esgrafiades de tots els motius són d'execució molt detallada i minuciosa, com també ho són els de la recreació vegetal col·locada damunt l'arc entre els dos trams de vestíbul.

L'escala de veïns també presenta superfícies esgrafiades, ja en les parets com en els sostres. Resseguint la part superior de l'arrambador, es disposa una cinta amb sanefa de tiges entrellaçades a l'interior. D'aquestes tiges broten fulles d'acant i motius florals de diverses formes. Són flors representades en capoll i obertes des de diferents perspectives, amb quatre pètals amples, per lo que possiblement es tracten de violes. A part, una cinta amb sanefa diferent s'esgrafia en un espai mural previ a l'escala. Mostra una successió de poms drets i capgirats, amb flors de campaneta i fullam divers. Per últim, en tots els trams de sostre de l'escala s'esgrafia una gran cinta, formada per tres franges amb fulletes de card. A les interseccions dels angles s'hi disposa una recreació vegetal de forma quadrangular, i formada per motius també de la planta del card.

L'estil formal de totes aquestes composicions esgrafiades és força heterogeni, però hi veiem alguns punts en comú entre els que trobem a l'escala, com l'ús de les fulles de card i la poca complexitat en el traçat de les formes. L'estat de conservació de tots ells és força lamentable, perquè si bé patí una repintada bicromàtica relativament recent, les patologies en forma de despreniments i alteracions en els materials es fan més que visibles.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.203**

- Edifici: *Casa Societat Torres Germans*

- Arquitecte: Jaume Torres i Grau (Barcelona, 1879-1945)

- Data de construcció: 1905, projecte; 1906, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de París, 182

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1553

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons rasat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons siena natural, superfície verd maragda; fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

La pertinent finca pertany al conjunt de tres cases que l'arquitecte Jaume Torres i Grau edifica entre els anys 1905 i 1908, i sota el nom oficial de la societat que té juntament amb el seu germà. En aquest cas, tot i que mostri una façana molt treballada, el nostre interès rau en l'interior de la casa, doncs és on s'emplacen els esgrafiats.

El vestíbul d'entrada s'estructura en diversos trams diferents, alguns d'ells amb escales, fins arribar a un distribuïdor final, on es troba l'ascensor, comença l'escala de veïns, i s'obre el pati de llums. Totes les parets dels diferents trams de vestíbul es revesteixen mitjançant esgrafiats, els quals representen recreacions vegetals en forma de franges. La majoria d'elles es disposen verticalment, tot i que en alguns espais murals les trobem en forma d'arc, o adaptades a la superfície que revesteix. Els motius d'aquestes recreacions són bàsicament llargues tiges, amb fullam a lo llarg dels seus eixos. També hi ha abundants motius de flors, de formes molt bàsiques i esquemàtiques, i en alguns punts, formes de fruïts, senzills i arrodonits.

A l'escala de veïns, la part central dels trams de sostre s'esgrafien amb una cinta de tres franges, complementada amb medallons circulars i ornamentació vegetal. Entre els motius, identifiquem les fulles del castanyer d'Índies, amb els seus corresponents fruïts.

Finalment, al pati de llums, els esgrafiats es disposen a mode d'emmarcament de les obertures. Les formes de la composició són les mateixes que les que trobem als sostres de l'escala: franges amb fulles del castanyer d'Índies, i fruïts d'aquesta espècia. La part de la galeria que dona a l'escala es decora amb dovelles esgrafiades, que perfilen els arcs rebaixats amb que es buida el parament. Les dovelles són molt estretes, i es flanquegen amb senzills motius vegetals en forma *coup de fouet*.

L'estat de conservació general dels espais interiors comuns de la finca és pèssim. Els paraments esgrafiats, especialment els del vestíbul, mostren un avançat estat de degradació. Les patologies són diverses: despreniment de material, eflorescències i taques, aureoles, i despigmentació.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.204**

- Edifici: *Casa Ramon i Joaquim Forcada*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 7 d'octubre de 1905, projecte

- Emplaçament: c/de París, 188

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom, superfície gris

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquesta Casa Forcada no és l'únic edifici que el mestre d'obres Josep Graner projecta amb el nom d'aquest propietari, doncs a la Gran Via nº453 trobem una altra Casa Forcada (1902), també de Graner. De la casa del c/de París ens volem centrar exclusivament en el seu estret vestíbul d'entrada, doncs és l'únic espai que empra la tècnica de l'esgrafiat. En les parets laterals d'aquesta estança s'hi aplica una composició disposada a mode de gran sanefa horitzontal, per sobre de l'arrambador. Allò que representa és una successió de poms vegetals, de formes fantasioses i molt poc realistes. Les línies són complexes i arrodonides, i els poms es conformen a base d'una gran palmeta i de circells d'acants. És un traçat que podríem considerar de gust barroc, i també el trobem en altres vestíbuls de l'Eixample, com el de l'edifici d'habitatges del c/del Comte Borrell nº58 (1903). A lo llarg de la part superior de les parets s'hi esgrafia una altra sanefa, de mides més reduïdes, i de formes molt diferents. Aquí es mostra una altra successió de recreacions vegetals, a base de petites acumulacions de tiges rectes o entrellaçades, i amb motius de fulles de trèvol, amb d'altres més estandarditzats. L'estil formal entre les dues sanefes és diferent, una de formes més complexes, i l'altre més amables. Ara bé, l'estat de conservació dels esgrafiats és el mateix en tot el conjunt mural. Veiem una situació lamentable, tant a nivell de policromia –les tonalitats són identificables-, com de degradació de materials –despreniments, grans taques i eflorescències-.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.204**

DADES GENERALS **N.205**

- Edifici: *Casa Josep Batlles*

- Arquitecte: Francesc Ferriol i Carretes (1871-1945); Eduard Mercader Sacanella (1840-1919), reforma

- Data de construcció: 1903, projecte; 1905, finalització de les obres; 1909, reforma

- Emplaçament: c/de París, 202

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1555

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície ocre roig; fons verd crom, superfície roig mangra

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

El vestíbul d'entrada d'aquest edifici d'habitatges és ampli i sumptuós, i hi observem una profusió d'elements decoratius aplicats a l'arquitectura. Hi destaquen la fusteria artística del sostre i les guixeres policromades dels arcs. La tècnica de l'esgrafiat s'empra en aquest cas per complementar l'estucat que revesteix bona part d eles parets laterals. Veiem un disseny que imita carreus de pedra rectangulars, i entre cada carreu s'hi esgrafia un cassetó quadrangular amb una tija amb fulles de trèvol a l'interior. És un traçat senzill, fins i tot auster, si es compara amb altres de es ornamentacions del vestíbul. Aquesta solució d'esgrafiar petits cassetons entre els carreus la podem trobar en altres vestíbuls de l'Eixample, com en la Casa Hermínia Farnés (1890), projectada per Agustí Mas, o en la Casa Josep Soler (1902-1904), de Josep Pérez Terraza.

A l'escala de veïns també hi ha presència d'esgrafiats a través de dues sanefes de disseny gairebé idèntic, i disposades per sobre de l'arrambador, i en els trams de sostre. En elles s'hi traça una ondulant tija central, i d'ella broten altres tiges secundàries, flors de margarita, i flors de narcís obertes i en capoll. Mentre que les margarites es representen de manera força realista, els narcisos són de formes més bàsiques, fins i tot geomètriques. Tota la sanefa, però, és de línies dinàmiques i vigoroses, molt en la línia de la resta d'ornamentacions d'aquest interior.

L'estat de conservació dels esgrafiats del vestíbul és molt correcte, però els de l'arrambador de l'escala de veïns acusen visiblement les accions de fregament a les que es veuen exposades, i pateixen de desgast pictòric.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases*...1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.206**

- Edifici: *Casa Antoni Segarra*

- Arquitecte: Josep Masdeu i Puigdemasa (Barcelona, 1851-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 1904, projecte; 1907, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Provença, 185

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1560

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda i violeta; superfície porpra, verd maragda i groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: escala de veïns, pati de llums

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges projectat pel mestre Josep Masdeu ocupa un solar de grans dimensions de l'Eixample, i ens mostra uns interiors comuns sumptuosos i molt refinats. L'ús de les arts aplicades és abundant, i els esgrafiats es troben revestint superfícies murals de l'escala de veïns i del pati de llums, però curiosament no del vestíbul d'entrada.

A l'escala de veïns, els esgrafiats es disposen a mode de cinta sobre els sostres de cada tram. La cinta comença a esgrafiar-se sobre el mur de darrera l'ascensor de la planta baixa, i d'aquí enfila fins l'últim pis de la finca. Reprodueix una sanefa a base d'una successió de flors de lliri, amb les seves corresponents tiges i fulles. Els lliris es representen oberts i en capoll, i mostren incisions per marcar els detalls dels pètals.

Al pati de llums, els esgrafiats es disposen a mode d'emmarcament de les obertures que s'hi obren en les quatre galeries. Entre elles, les més remarcables són les que emmarquen les obertures que comuniquen amb els replans de l'escala, que són de contorn ondulant. El disseny de l'esgrafiat es basa en unes franges laterals que representen dues tiges entrellaçades, i amb unes flors de lliri brotant d'elles a la part superior. El motiu esgrafiat més característic del pati és el que es col·loca en els espais horitzontals entre obertura i obertura, i és el d'una gran libèl·lula, amb les ales desplegades, i sostinguda per una sanefa de tiges i flors obertes de lliri. L'insecte es representa amb incisions que marquen els detalls de les ales i del cos. La libèl·lula és un motiu molt recorrent en les representacions del modernisme, i de l'*art nouveau* en general, com veiem en nombroses joies, làmpades o gerros, i habitualment s'associa a atmosferes aquàtiques i pantanoses.

L'estil formal de tots els esgrafiats d'aquests interiors és molt unitari, i pren la flor del lliri com el motiu integrador entre ells. A part, també podem veure una correspondència d'aquesta flor entre els esgrafiats i les guixeres artístiques del vestíbul. El diàleg cromàtic entre les dues tècniques és evident, i tot el conjunt es conserva en un estat molt bo.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- SALA, 2004.

DADES GENERALS **N.207**

- Edifici: *Casa Narcís Vilardell*

- Arquitecte: Jeroni Granell Barrera, mestre d'obres

- Data de construcció: 1872, projecte; *ca.*1900, reforma

- Emplaçament: c/de Provença, 201

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda i òxid de ferro vermell, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La part d'aquest edifici que mostra una decoració plàstica amb una policromia més rica és el vestíbul d'entrada. És de dimensions força reduïdes, i es revesteix amb un arrambador marmori, amb esgrafiats, i amb guixeres artístiques.

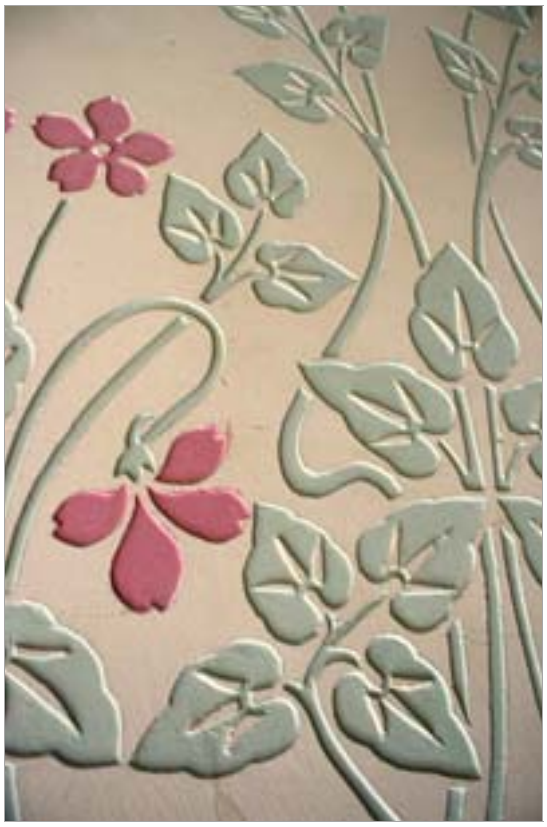
Els esgrafiats s'articulen a partir d'una composició força habitual en els vestíbuls barcelonins, basada en dos grans eixos horitzontals, connectats entre ells per sengles eixos verticals. Trobem acumulacions de motius en poms, de formes circulars, i de formes sinuoses, i amb tiges molt fines i fulles cordades (en forma de cor). També hi ha flors de formes força estandarditzades, però que ens remeten a les flors de lliri per la forma i el nombre dels pètals. És una composició esgrafiada que es pot connectar amb d'altres que trobem en vestíbuls d'entrada d'arreu de l'Eixample, com el de les Cases Eulàlia Reynés (1903) i Francesc Muzas (1904), ambdues situades en l'Eixample de Sant Antoni.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és força correcte, però mostra algunes deficiències notòries. Veiem que el repintar de les capes de fons són maldestres i poc curoses, i en algunes parts hi ha despreniments de material.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.208**

- Edifici: *Casa Joan Baptista Pascual*

- Arquitecte: Antoni de Facerias i Marimon, mestre d'obres

- Data de construcció: 26 de juliol de 1907, projecte

- Emplaçament: c/del Rosselló, 172

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda i òxid de ferro vermell, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Com succeeix en la majoria d'edificis projectats pel mestre d'obres Antoni de Facerias, la tècnica de l'esgrafiat es relega a l'interior de l'edifici, en aquest cas, al vestíbul d'entrada. És un espai força reduït, i les superfícies revestides en esgrafiat són les parts entre l'arrambador i el fris de les parets laterals. La composició que veiem és la d'una galeria de pilastres, col·locades en sèrie, i unides entre elles per un entaulament corregut. Les formes de les pilastres –també les podríem considerar columnes- són ondulants en el contorn, i formades per diverses estries a l'interior. Les ornamenten motius florals i vegetals, i de concepció força fantasiosa –tal com veiem en les acumulacions de petites fulles i flors en forma d'aspa a la part central i en l'entaulament, o en les flors de trompeta de l'interior de les pròpies pilastres-. Tot i que l'estructura de la composició evoqui, com hem dit, una galeria de pilastres, el conjunt també es pot prendre com una recreació vegetal, doncs les franges de les pilastres també mostren connotacions de tiges. A diferència d'altres vestíbuls amb esgrafiats disposats a mode de galeria, en aquest cas no s'inclou la part que equivaldria a l'ampit.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és correcte, tot i que la policromia amb que han estat repintats resulta un tant artificiosa, bàsicament per la tonalitat dels colors, i la combinació entre ells.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.209**

- Edifici: *Casa Vicens Seguí*

- Arquitecte: Josep Domènech i Estapà (Tarragona, 1858-Cabrera de Mar, 1917)

- Data de construcció: 17 de març de 1911, projecte

- Emplaçament: c/del Rosselló, 207

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges, projectat per Domènech i Estapà, empra pels seus interiors comuns uns revestiments en esgrafiat de dissenys singulars, però alhora, no del tot exclusius. Pel vestíbul d'entrada, les esgrafiats de les parets laterals mostren gairebé el mateix traçat que trobem en els vestíbuls de les Cases Dolors Xiró vda. de Vallet (1912-1914), projectades per Josep Barenys i Gambús. El fet que aquestes cases es construeixin després que la Casa Vicens Seguí demostra que els esgrafiats interiors no es dissenyen exclusivament pels vestíbuls bessons de Barenys, sinó que per tots els casos s'usen composicions preestablertes. Veiem una sèrie de franges verticals, estriades, i unides entre elles per la part inferior a partir d'uns originals nusos. Al centre de les franges s'hi esgrafien uns motius circulars, a mode de garlandes geomètriques, de les que pengen més garlandes i motius florals de roses i margarites. A la part superior hi ha una successió de més garlandes, decorades amb acumulacions de flors, novament roses i margarites. Com succeeix en els vestíbuls de les Cases Xiró, els motius de les roses són molt geomètrics, gairebé quadrats, i s'hi aprecia una certa influència de les formes del *Sezessionsstil* vienès.

A l'escala de veïns, l'únic element esgrafiat que trobem és el d'una sanefa resseguint la part interior dels trams de sostre. Recreen petits motius de circells, tiges, i fulles d'acant, amb un gust força barroc, i força allunyat de les formes més representatives del modernisme. Aquests mateixos motius els trobem en els emmarcaments esgrafiats de l'estret pati de llums, actualment espai destinat a l'ascensor.

Aquest és un dels pocs casos en que Domènech Estapà empra la tècnica de l'esgrafiat per decorar un edifici. Un altre cas, tot i que d'autoria dubtosa, és precisament el de la Casa Domènech Estapà (1896-1897), amb esgrafiats geometritzats a la façana.

L'estat de conservació dels esgrafiats del vestíbul i de l'escala és correcte, sense patologies aparents. Els del pati de llums, en canvi, si es veu mutilat i amb despreniments. Tot ells mostren un repintat monocromàtic en blanc, lo que evidentment resta efecte estètic a una tècnica concebuda per ser policroma.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *Domènech Estapà...*, 1999.

DADES GENERALS **N.210**

- Edifici: *Casa Manuel Fransitorra*

- Arquitecte: Ramon Ribera i Rodríguez (?-1912), mestre d'obres

- Data de construcció: gener de 1902, projecte; 1903, finalització de les obres

- Emplaçament: c/del Rosselló, 211

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc; fons montjuïc, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Rosselló)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquesta Casa Manuel Fransitorra té pocs elements decoratius destacables, essent les dues tribunes laterals dels dos primers pisos, i els plafons esgrafiats de l'últim pis, les úniques mostres que li aporten plasticitat i policroma. Els plafons esgrafiats s'emplacen entre les obertures balconeres, amb un total de cinc plafons. Al seu interior s'hi esgrafia un gran pom vegetal, articulat per una tija central erecta, i de la que broten tiges secundàries ondulants, fullam, i una gran flor de pètals amples, possiblement la rosella. Aquests plafons representen dissenys força estandarditzats, i reforcen les senzilles decoracions del coronament.

El vestíbul d'entrada de l'edifici és un espai ampli i decorat sumptuosament. En destaquen les pintures murals del sostre, les guixeres de les escòcies, els ferros forjats de les làmpades, i el revestiments esgrafiats de les parets laterals. Aquests últims ens mostren una solució compositiva força original, una sèrie de plafons verticals que simulen ser una galeria oberta a uns espais de frondosa vegetació. Veiem abundants tiges i fulles, de formes llargues i sobreposades entre si. S'hi poden identificar les fulles de nenúfar, de muguet, i la flor protagonista del conjunt, el lliri. A part, a l'interior dels espais horitzontals i verticals d'entre els plafons també s'hi disposen més motius vegetals, tots ells a base de més flors de lliri, representades amb una gran varietat de formes. El dibuix dels motius, especialment el dels lliris, és altament minuciós i detallista, amb unes incisions de traçat molt curoses. És el mateix disseny que trobem al vestíbul de l'edifici d'habitatges de la Ronda de Sant Antoni nº70 (1929), projectat per Domènech Sugranyes i Gras.

L'estil formal entre els esgrafiats exteriors i interiors és clarament diferent, i no presenten cap raport entre ells. L'estat de conservació en ambdós casos és molt bo, especialment els de l'interior, que mostren una restauració molt respectuosa i gens agressiva.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.211**

- Edifici: *Casa Hermenegild Blay*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: abril de 1903, permís d'obres

- Emplaçament: c/de València, 147

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície ocre groc; fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de València)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges entre mitgeres, obre del mestre Pérez Terraza, mostra una façana amb originals solucions decoratives, fet que dota a la casa de singularitat vers les altres del seu voltant. La part del coronament dibuixa quatre capcers molt sinuosos, treballats interiorment amb escultura aplicada, i s'integra en el nivell inferior, que funciona d'última planta habitable. Tota la resta de parament en façana, en excepció de la planta baixa, es revesteix amb un esgrafiat a mode de tapís.

Pérez Terraza empra un disseny a base de motius vegetals que trobem en altres esgrafiats en façanes a Barcelona, com en la Casa Joan Vila (1902), projectada per Frederic Soler i Caterineu. El dibuix recrea una gran planta enfiladissa, amb un dibuix modular que mostra un pom vegetal. Cada un està format per una tija vertical, amb altres fulles laterals, i petites flors de corol·la arrodonida, possiblement botons d'or. El motiu principal és el d'una gran fulla de contorn escrestat, amb els nervis interiors molt prominents, i que possiblement representa la fulla del riber. És una composició molt bigarrada, ja que hi ha molta presència d'elements esgrafiats i poca superfície llisa.

El vestíbul d'entrada també presenta un conjunt esgrafiat molt emprat en altres cases de veïns de Barcelona. Sobre les dues parets laterals, en l'espai mural entre l'arrambador i les guixeres del sostre, s'esgrafia un fons estriat, amb una sèrie de medallons al centre, i sanefes horitzontals als extrems. Tant els medallons, com les sanefes, es basen en motius vegetals, i en ells hi veiem poms amb flors de lliris, tiges, i fulles de formes sinuoses i rotundes.

Les dues composicions esgrafiades d'aquesta Casa Hermenegild Blay no mostren correspondències estre elles, ni estilístiques, ni de motius representats. Ara bé, els dos casos, que com ja s'ha comentat, no són d'ús exclusiu d'aquests edifici, mostren un estat de conservació molt negatiu. Els esgrafiats de la façana, tot i conservar una policromia original, pateixen de despreniments de material, taques per corrosió, i d'una capa de brutícia general. Els del vestíbul d'entrada són un cas oposat. No mostren cap patologia aparentment important, però la monocromia en blanc amb que han estat repintats li resten la bellesa i l'efectivitat amb que originalment es van concebre.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

MINI
SUPER

DADES GENERALS **N.212**

- Edifici: *Casa Martí Llorenç*

- Arquitecte: Antoni Alabern i Pomar (?-1920), mestre d'obres

- Data de construcció: maig de 1904, projecte; 1906, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de València, 213

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície verd crom; fons porpra, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de València)

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

L'exterior d'aquest edifici d'habitatges presenta una disposició d'esgrafiats poc comú, pel fet de trobar-la precisament en una façana: a mode d'emmarcament de les dues obertures laterals del pis superior. El disseny que s'esgrafia s'adapta al contorn de la superfície on s'emplaça, que pren forma d'arc molt rebaixat. Representa una recreació vegetal a base de tiges, fulles silvestres, i flors estàndards, de pètals amples, estams molt marcats, i properes a les clavellines. La part final de les tiges s'acaba amb una forma *coup de fouet* molt original. És una composició esgrafiada que empra molt de gruix material per la capa superficial d'estuc, fet que dóna als elements ornamentals un marcat joc de llums i obres.

L'interior del vestíbul és molt elegant i refinat, i el revestiment en esgrafiat el trobem en les dues parets laterals del primer tram. Es disposa a mode de dues sanefes horitzontals, una per sobre de l'arrambador, i l'altre sota les guixeres de l'escòcia. Ambdues sanefes mostren repeticions de motius vegetals. La inferior és una successió de poms disposats en diagonal, amb fullam divers, i dues flors de rosella en cadascun. La de la part superior també es composa a base de poms, però col·locats cap per avall, i els motius vegetals que hi veiem són flors de peònia, obertes i en capoll, i fullam divers.

Per raons de privadesa del propi edifici, no podem oferir imatges dels esgrafiats del pati de llums, però podem dir que es disposen a mode d'emmarcament per les obertures, i que aquí també mostren elements d'arrel vegetal, com fines tiges i fulles silvestres.

La correspondència de l'estil formal entre els esgrafiats en façana i els de l'interior és considerable, i en ambdós casos, el seu estat de conservació és excel·lent.

Bibliografia/Documentació:

- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.213**

- Edifici: *Casa Josep Forn*

- Arquitecte: Joan Freixe i Mallofré

- Data de construcció: 1904

- Emplaçament: c/de Villarroel, 86

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície verd crom; fons ocre groc, superfície blau

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Villarroel)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquest edifici es divideix en dos eixos verticals diferenciats, fins el punt d'arribar a semblar que es tracta de dos edificis individuals. L'única porta d'accés a la finca, però, dissipa la impressió. Bona part del parament es revesteix amb un esgrafiat, aplicat a mode de tapís. El dibuix modular que es va repetint és el d'un pom vegetal, amb tiges segregades per fulles allargades, i motius florals a la part superior. L'estil formal del dibuix és molt esquemàtic i poc detallista, limitant el disseny del motiu floral a formes geomètriques –possiblement es tracta d'una margarita-.

El vestíbul d'entrada de la casa mostra uns esgrafiats revestint les dues parets laterals, amb un disseny emprat molt freqüentment en aquesta zona de l'Eixample. Es disposen a mode de plafons allargats, als extrems verticals dels quals s'hi esgrafien unes recreacions vegetals, on les tiges i les fulles del trèvol conformen un pom de forma triangular. A l'espai mural que divideix els dos trams de vestíbul també s'hi disposa el mateix disseny, però adaptat a la forma de parament que ocupa. Aquesta mateixa recreació vegetal, disposada a mode de sanefa, en comptes de plafó, es repeteix, entre altres casos, en els vestíbuls del grup de cases de davant, ja sigui en les Cases Baltasar de Bacardí (1901), com en l'edifici d'habitatges d'aquest carrer de Villarroel, nº69 (*ca.*1900).

L'estat de conservació dels esgrafiat de la façana és molt correcte, metre que els de l'interior, a part de mostrar una policromia un tant artificiosa, també acusen despreniments de material.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.214**

- Edifici: *Casa Francesc Voltas*

- Arquitecte: Antoni de Facerias i Marimon, mestre d'obres

- Data de construcció: 30 de juliol de 1902, projecte

- Emplaçament: c/de Villarroel 93 – c/del Consell de Cent, 209

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc i blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Villarroel – c/del Consell de Cent)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La imatge exterior d'aquest edifici en xamfrà es caracteritza per l'austeritat i simplicitat de línies, i l'horitzontalitat compositiva. L'únic element decoratiu que podem destacar és el plafó de grans dimensions, col·locat al centre exacte de la façana, i amb una composició esgrafiada al seu interior. L'esgrafiat mostra una gran figura femenina dempeus, i que representa la personificació de la Indústria. Al costat de la figura s'hi esgrafien una gran roda i una petita fàbrica amb llurs xemeneies. La dama porta un gran nimba, en forma també de roda. Les seves vestidures són de gust medievalitzant, una casulla amb els plecs de la faldilla molt marcats. El seu tocat també és molt característic, amb una diadema amb flors als extrems. L'expressió del seu rostre és seria, fins i tot severa. És una representació interessant, i un tant ambivalent, ja que juga amb les imatges arquetípiques de les santes màrtirs, doncs el nimba i el motiu de la roda són característiques de personatges com Santa Caterina d'Alexandria, entre altres. La resta de l'escena es complementa amb fines recreacions vegetals de plantes de card. Hem de ressaltar que les línies del dibuix de l'esgrafiat són molt detallistes, amb proliferació d'incisions en les parts de la cabellera o de les robes. Tot i no saber l'autoria del disseny de l'esgrafiat, la seva solució formal es pot connectar amb alguns dels plafons esgrafiats que l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner empra per decorar els seus projectes. Els que trobem al pati interior de la Fonda España, amb les figures femenines portant cartel·les en són un exemple, ja que a més també porten uns grans nimbes circulars, la seva expressió facial és seriosa, i les vestidures "a l'antiga".

Amb un estil i una execució totalment diferents, en el reduït vestíbul d'entrada també hi trobem revestiments en esgrafiat, concretament en les dues parets laterals. La composició s'estructura a partir de de dues sanefes, una a la part inferior, i l'altra en la superior. Com a nexe d'unió entre les dues, s'hi disposen unes franges verticals. Tant les sanefes, com les franges verticals, es basen en recreacions vegetals a base de tiges amb fullam, i flors de forma estàndard. Aquí, el nivell de detallisme és molt inferior al conjunt exterior, a part de que les diverses repintades que ha patit li confereixen uns acabats poc curosos. En canvi, l'estat de l'esgrafiat exterior és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.215**

- Edifici: *Casa Josep Juan i Ribas*

- Arquitecte: Albert Juan i Torner (Barcelona, 1872-1957)

- Data de construcció: novembre de 1906, projecte; maig de 1907, permís d'obres; 1910, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Villarroel, 109

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquesta casa de veïns pertany a un conjunt de dues cases bessones, les Cases Josep Juan Ribas, projectades per l'arquitecte Albert Juan i Torner. Aquí només fem esment a la finca del nº109, ja que el conjunt d'esgrafiats del seu vestíbul és més interessant que la del nº109*bis*, limitats a una senzilla sanefa horitzontal.

Els esgrafiats revesteixen bona parts de les parets laterals del vestíbul, per sobre d'un arrambador ceràmic, i fins les guixeres del sostre. L'estructura de l'esgrafiat es basa en una sanefa horitzontal a la part inferior, complementada amb una sèrie de franges verticals, molt espaiades entre si, que arriben fins la part superior de la paret. La sanefa s'esgrafia amb la repetició d'un mateix motiu ornamental, una tija ondulada amb una fulla de trèvol a l'interior de l'espai que es forma, i una flor de clavell brotant a la part superior. Les franges verticals mostren una columna de fulles de palma, flanquejades per petites flors de pètal molt ample i arrodonit, possiblement nomoblidis. Les formes de tots els motius vegetals d'aquest conjunt són molt esquemàtiques i poc donades al detall.

També s'inclouen esgrafiats en la part mural que separa el vestíbul amb l'espai d'arrancada de l'escala de veïns. En aquesta porció de paret s'hi disposen dos plafons esgrafiats, amb un pom vegetal a l'interior de cadascun. Hi veiem fulles de formes diferents, amb una fina tija al centre, i flors de sis pètals estrets.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és correcte, amb un cromatisme adequat. Només s'hi denoten alguns despreniments de capa superior en algunes parts de la sanefa inferior.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- https://delmodernismo.wordpress.com/2015/01/08/las-casas-josep-juan-i-ribas-villarroel-109-190bis/ (14/02/2015).
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.216**

- Edifici: *Casa Jaume Llacuna*

- Arquitecte: Juli Mª Fossas i Martínez (Barcelona, 1868-1946)

- Data de construcció: juliol de 1906, projecte

- Emplaçament: c/de Villarroel, 159

- Districte: Antiga Esquerra de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Com és força habitual en l'obra arquitectònica de Juli Mª Fossas, el conjunt d'esgrafiats que trobem en aquest edifici d'habitatges és al vestíbul d'entrada. Revestint les parets laterals veiem una disposició a mode plafons i sanefes. De fet, es tracta d'un disseny ja vist amb anterioritat en diverses ocasions: plafons verticals i estriats a l'interior, i complementats per una sanefa inferior i una superior a base de motius vegetals, com grans fulles de castanyer de l'Índia, i fruits d'aquest mateix arbre. Al centre del plafó també s'hi col·loca la recurrent recreació vegetal de contorn arrodonit, i amb motius força abstractes.

La característica més particular d'aquest vestíbul és que, en l'espai dedicat a la porteria, s'hi esgrafia precisament la paraula "Porteria", juntament amb un medalló que ens mostra l'escut català a l'interior, i que és sostingut per dues besties fantasioses. Aquestes figures, representades encarades una amb l'altra i en actitud desafiant, formen part de la galeria de l'anomenat bestiari modernista, éssers híbrids i mitològics que decoren moltes de les arquitectures del moment. Aquests en concret podrien ser tractar-se de basiliscs o quimeres, i la seva representació és poc donada al detall.

L'estat de conservació dels esgrafiats tractats és molt bona, fruit d'una restauració que ha unificat els cromatismes de les guixeres amb els dels dits esgrafiats.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- SALA, 2014.

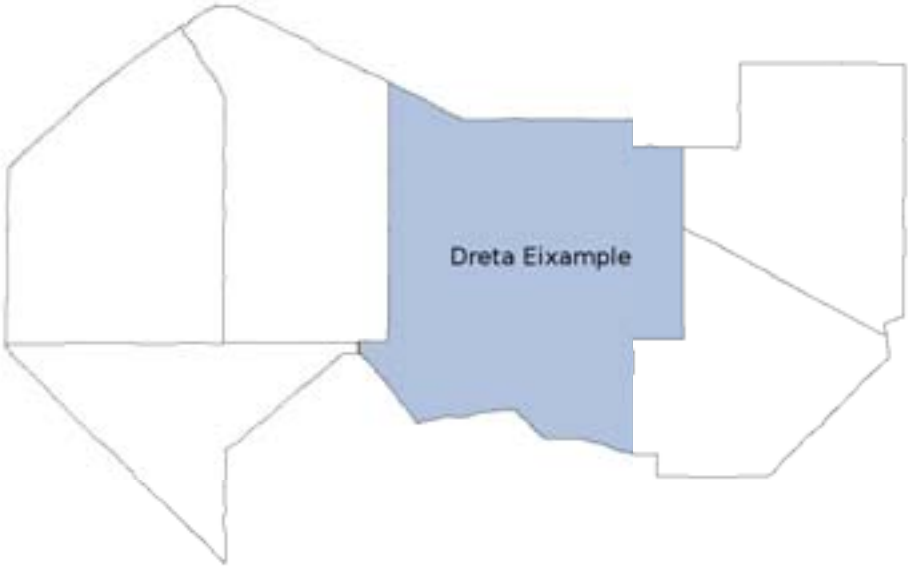

PORTERIA

2.4. Dreta de l'Eixample

DADES GENERALS **N.217**

- Edifici: *Casa Bartomeu Oller*

- Arquitecte: Isidre Reventós i Amiguet (Barcelona, 1849-1911), mestre d'obres; Josep Amargós, ampliació

- Data de construcció: 20 de novembre de 1900, projecte; 1907, any en façana; 1916, ampliació

- Emplaçament: c/d'Alí Bei, 13-15 – c/de Bailèn, 3

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície ocre groc; fons montjuïc, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/d'Alí Bei – c/de Bailèn)

Descripció:

La façana d'aquesta gran casa de veïns en xamfrà és molt interessant des del punt de vista de l'estil formal, ja que combina elements decoratius propis del modernisme, amb solucions que podem considerar més propies del noucentisme. L'esgrafiat emplaçat en diferents parts de la façana, i amb dissenys diferenciats, representa l'aportació més visible del gust modernista. En canvi, elements com el coronament a mode de mansarda, o els emmarcaments a base de línies rectes i ordres clàssics, aporten a l'edifici una concepció més propera al noucentisme, i cal situar-los en la reforma executada el 1916.

Pel que fa als revestiments en esgrafiat, hi observem dos dissenys clarament diferenciats. El primer d'ells s'emplaça en els espais del parament de les cantoneres, dues en total. La composició és una recreació vegetal, a base d'estilitzades fulles d'acant i flors de pètal triangular, possiblement vinques. El traçat s'adapta molt bé a l'espai on s'ubica. Amb disseny i estil formal molt semblant, i utilitzant els mateixos motius ornamentals, també trobem superfícies esgrafiades en les parts de les sota-tribunes. Aquests esgrafiats però, tenen un cromatisme diferent, molt proper al color de la pedra natural.

El segon disseny que s'esgrafia ocupa les parts principals de parament, aquelles en que la façana és plana –les parts del xamfrà pròpiament i les del c/d'Alí Bei. La composició també ocupa l'espai del mur entre les obertures, i la seva configuració és a mode de tapís. Hi ha un únic motiu ornamental que es repeteix il·limitadament, tot sobreposant-se entre ell. És una flor de mides importants, amb proliferació de pètals llargs i prims, i amb una part central molt detallada. Fàcilment la podem identificar amb la flor de crisantem. Aquesta composició és d'un estil formal molt diferent als de la resta de la façana, i resulta més modern i sofisticat, tot i que no és d'ús exclusiu d'aquest edifici.

L'estat general de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats és molt correcte, tot i que els de la sota-tribuna presenten un treball de la capa inferior un tant defectuós.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.218**

- Edifici: *Casa Joaquim Marfà*

- Arquitecte: Manuel Comas i Thos (Mataró, 1855-Barcelona, 1914)

- Data de construcció: 13 de juny de 1900, projecte; 1902, final de les obres

- Emplaçament: c/d'Alí Bei, 27

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1357

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ombra natural, superfície Montjuïc i ombra natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquest vestíbul d'entrada pertany a un edifici d'habitatges que té una finca bessona. Projectades per Manuel Comas i Thos, ambdues cases són exactament iguals entre elles, i els peticionaris són els dos germans Joaquim i Antoni Marfà. El mateix arquitecte projecta per la mateixa família altres encàrrecs importants, com la Casa Viuda Marfà (1901-1905), al Passeig de Gràcia. D'entre les dues cases del c/dAlí Bei, és la del nº27 on trobem un vestíbul d'entrada amb revestiments esgrafiats, entre altres arts aplicades (enguixats, ebenisteria artística, etc.).

Els esgrafiats es disposen en les dues parets laterals a partir de dues sanefes laterals, a la part superior i inferior del conjunt, entre elles i ocupant tota la part central, una sèrie de franges verticals amb motius ornamentals a l'interior.

La sanefa inferior, just per sobre d'un senzill arrambador marmori, ens mostra una successió de motius vegetals. Hi trobem palmetes, amb fulles llargues i punxegudes, que broten d'unes tiges finíssimes. Entre aquestes, també s'hi col·loca una recreació vegetal que inclou la fulla del castanyer d'Índies, i altres motius més estàndards, com una flor de pètals dentats. La sanefa superior també ens mostra una successió de més recreacions vegetals, com un gran motiu circular que recrea una corona de fulles. Al seu interior s'hi esgrafia de nou una flor amb pètals dentats, envoltada de mitges fulles de palma i una fulla de castanyer d'Índies. Alternant aquests grans motius hi trobem, capgirades, les flors de pètals llargs i punxeguts de la sanefa anterior.

Al centre de la composició s'estenen una sèrie de franges, alternades en llur policromia, i amb el mateix motiu a l'interior de cadascuna. Es tracta d'una forma vegetal força abstracte, semblant a una rodeta.

Cal mencionar que l'interior d'aquest espaiós vestíbul d'entrada es troba en unes molt bones condicions de conservació, amb uns esgrafiats sense cap tipus de patologia ni envelliment.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *Galeria d'autors. Ruta del Modernisme*, 2008.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.219**

- Edifici: *Casa Estanislau Riu*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: maig de 1909, projecte; maig de 1910, inici de les obres

- Emplaçament: c/d'Aragó, 231

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície blanc; fons blanc, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aragó)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana de l'edifici projectat pel mestre d'obres Graner és de línies senzilles i de mides estretes, i realment mostra poques particularitats decoratives. Un d'elles, però, és el treball en esgrafiats que veiem revestint el parament dels cinc sota-balcons de la finca. Aquesta tècnica es disposa sobre la superfície a mode de plafó, el qual adopta la forma del contorn del propi sota-balcó. El disseny que s'esgrafia és el d'una successió de poms vegetals, amb proliferació d'acants i altre fullam, i tres flors de margarita en cada un. L'execució dels motius de totes les fulles és força bàsica, però en les flors i llurs pètals esdevé més minuciosa. Aquest és un dels casos en que trobem esgrafiats en els sota-balcons d'una façana, com també succeeix en la Casa Dolors Calm (1903), projectada per Josep Vilaseca.

El vestíbul d'entrada de l'edifici també és de línies força sòbries. A part de les guixeres policromades de les escòcies, també es disposen sobre els murs unes sanefes esgrafiades, que representen recreacions vegetals a base de tiges en corba, fulles de castanyer de l'Índia, i flors genèriques, possiblement clavellines. Aquest disseny per esgrafiat no és d'ús exclusiu d'aquesta Casa Estanislau Riu del c/d'Aragó, ja que amb el mateix nom, i projectada pel mateix mestre d'obres, trobem una altra Casa Estanislau Rius (1906), a la Gran Via de les Corts Catalanes nº462, i amb el mateix disseny d'esgrafiats al vestíbul.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors i interiors és molt correcte, tot i que la combinació cromàtica dels del vestíbul sembla poc fidel a la que hauria estat l'original.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.220**

- Edifici: *Casa Josep Huberti i Pastor*

- Arquitecte: Frederic Soler i Catarineu, mestre d'obres

- Data de construcció: 5 d'abril de 1878, projecte

- Emplaçament: c/d'Aragó, 353

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons roig mangra; superfície groc llimona i policromia diversa

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'interior d'aquest vestíbul d'entrada és d'estructura arquitectònica particular, de planta totalment quadrada, i amb l'accés a l'escala de veïns obert a un extrem. A part, la convivència dels elements decoratius originals, repintats de manera força artificiosa, amb d'altres de més nous, li dóna un aspecte molt heterogeni.

Les parets laterals i la frontal es revesteixen amb decoracions esgrafiades, a mode de sanefes amb motius vegetals. A de la part inferior, col·locada per sobre de l'arrambador, representa unes senzilles llaceries horitzontals amb una sèrie de poms florals. Cada pom consta de tres flors, de formes molt bàsiques, i amb una corol·la molt arrodonida. Representen possiblement flors de rosella. La sanefa de la part superior, col·locada per sota l'entaulament, ens mostra unes garlandes a base de fulles, i de les que pengen els mateixos motius florals de la sanefa inferior.

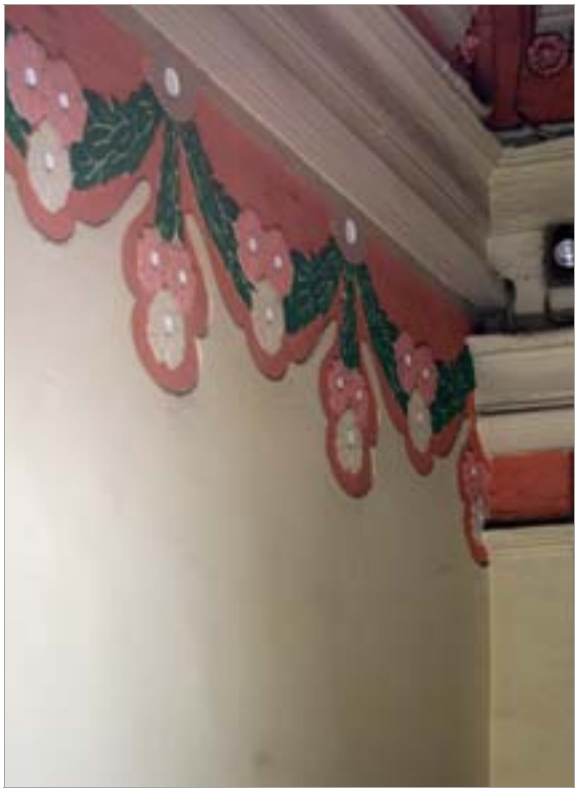
Aquesta composició esgrafiada no mostra una gran complexitat ornamental, però el fet de trobar motius com el de la garlanda vegetal, ens mostra una tendència força eclèctica de gust classicista, tenint en compte que el projecte data al voltant de 1878.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats és poc favorable. A part de mostrar algunes patologies puntuals, com despreniments de capa pictòrica, o petites mutilacions, la policromia amb els que han estat repintats és, com ja s'ha apuntat, artificiosa, a part de molt poc elegant i refinada.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.

DADES GENERALS **N.221**

- Edifici: *Cases Tecla Tintoré*

- Arquitecte: Adolf Ruiz i Casamitjana (Barcelona, 1869-1937)

- Data de construcció: 4 de novembre de 1901, projecte

- Emplaçament: c/d'Aragó, 358-360

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície verd maragda de dues tonalitats diferents; fons ocre groc, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/d'Aragó)

- Interior: vestíbuls d'entrada, patis de llums

Descripció:

Trobem aquí dues cases bessones, projectades per Ruiz i Casamitjana, tot i que actualment no llueixen exactament iguals, doncs la finca del nº360 ha patit una remunta molt poc respectuosa amb l'estil formal de l'edifici. Ambdues façanes, però, conserven els elements en esgrafiat originals amb que es decoren els emmarcament de les obertures. Són uns esgrafiats poc habituals, doncs la seva disposició als laterals dels emmarcament mostren un contorn inèdit en el nostre catàleg. Representen dues recreacions vegetals simètriques, a base de tiges i fulles d'acant. Per la sinuositat de les formes, i per la seva disposició a les bandes de l'obertura, la composició general evoca a quelcom alat. A part, el disseny d'aquests esgrafiats mostra una correspondència molt directa amb els motius i les formes que s'esculpeixen a les llindes de les mateixes obertures.

A l'interior dels dos vestíbuls d'entrada trobem uns conjunts esgrafiats també força originals. En la superfície mural entre l'arrambador i l'escòcia de les dues parets laterals, s'hi esgrafien unes composicions a partir de dues disposicions diferents. Primerament, en la part superior, hi veiem una gran sanefa horitzontal, a base de recreacions vegetals de formes força fantasioses. Hi ha motius que pengen; diverses flors diferents, de formes força minucioses, i que representen margarites i roselles; tot això estructurat per enrevessades tiges. La segona part de l'esgrafiat és un disseny a mode de tapís, i representa una retícula de formes irregulars, unides per unes flors molt obertes, possiblement lliris. Els dos dissenys esgrafiats s'integren molt bé entre ells, i mostren les mateixes característiques formals.

Al pati de llums, hi veiem uns emmarcaments esgrafiats que ornamenten les obertures. Tenen un doble ribetejat, i en les llindes de les finestres s'hi desenvolupen unes recreacions vegetals, a base de circells d'acant i flora diversa. Aquests esgrafiats no coincideixen en característiques formals amb els del vestíbul, doncs són més estandarditzats. Ara bé, l'estat de conservació de tot ells és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.221**

DADES GENERALS **N.222**

- Edifici: *Casa Joan Vila*

- Arquitecte: Ramon Ribera, mestre d'obres; Frederic Soler i Catarineu, mestre d'obres, ampliació

- Data de construcció: 1886, projecte; 1902, ampliació

- Emplaçament: c/d'Aragó, 364

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons roig mangra i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Aragó)

Descripció:

Aquesta façana és de mides molt estretes, i mostra una decoració plàstica prominent i de tendències força diferents. Trobem característiques formals de gust gòtic en la tribuna de ferro colat, i en els dos timpans del coronament. I a part, veiem un marcat decorativisme florejat en els emmarcaments de les obertures i en el gran esgrafiat del parament.

Aquest esgrafiat es disposa a mode de tapís, i revesteix la superfície mural de les plantes centrals, en excepció de la planta baixa i de la cinquena. El disseny recrea una gran planta enfiladissa, amb un dibuix modular que mostra un pom vegetal. Cada pom està format per una tija vertical, amb altres fulles laterals, i petites flors de corol·la arrodonida, possiblement botons d'or. El motiu principal és el d'una gran fulla de contorn escrestat, amb els nervis interiors molt prominents, i que possiblement representa la fulla del riber. És una composició molt bigarrada, ja que hi ha molta presència d'elements esgrafiats. A part, es tracta d'un disseny que s'empra en altres façanes barcelonines, tot i que amb altres policromies. Així doncs, el trobem en l'exterior de l'edifici d'habitatges del c/de Sant Carles nº17 – c/de Grau i Torras nº19 (*ca.*1900, reforma), a la Barceloneta, i la Casa Hermenegild Blay (1903), al c/de València nº147.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats en façana és molt correcte, tot i mostrar algunes despigmentacions puntuals.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.223**

- Edifici: *Casa Salvador Vilardell* (o *Viladevall)*

- Arquitecte: Lluís de Miquel i Roca, mestre d'obres

- Data de construcció: 1902, projecte

- Emplaçament: c/d'Aragó, 386

- Districte: Fort Pienc, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície òxid de ferro vermell; fons òxid de ferro vermell, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

El vestíbul d'entrada d'aquest edifici d'habitatges, situat en una zona força limítrof entre la Dreta de l'Eixample i el Fort Pienc, mostra un conjunt d'esgrafiat molt refinats i elegants. Revestint les seves parets laterals, i per sobre de l'arrambador, es disposa una repetició d'un mateix motiu ornamental (no és pot considerar sanefa, dons els motius es presenten aïllats entre ells). Cada motiu representa una sinuosa tija, de la que broten quatre fulles de trèvol, i una gran flor de margarita. El dibuix d'aquests motius és molt minuciós, especialment en la margarita, esgrafiada amb tots els seus detalls característics .

A la part superior de la paret, i entre les mènsules de la coberta, s'esgrafia una sanefa horitzontal. Hi veiem un seguit de motius en forma d'escut heràldic, amb dos motius circulars a l'interior, possiblement roses de forma molt esquemàtica. De la part superior de l'escut broten dues palmetes i una flor de gira-sol, formant una composició original i de reminiscències medievals. Finalment, entre els escuts també s'hi esgrafien altres motius vegetals disposats en sanefa, com petites tiges, i més fulles de trèvol. Un fet significatiu és que el motiu de la flor de gira-sol, que aquí veiem en esgrafiat, s'empra també en la façana, a través d'escultura decorativa per l'ornamentació del coronament.

El mateix mestre d'obres, Lluís de Miquel i Roca, projecta un altre edifici homònim el 1904, situat a la Gran Via de les Corts Catalanes nº530, i amb un vestíbul d'entrada molt semblant a aquest. Es repeteix la sanefa d'escuts heràldics, com també el fet de la correspondència de la flor de gira-sol entre l'exterior i l'interior.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats interior és excel·lent, doncs han estat objecte d'una restauració respectuosa i curosa amb la policromia.

Bibliografia/Documentació:

- AGARÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.224**

- Edifici: *Cases Lluís Ribes*

- Arquitecte: Antoni Serra i Pujals, mestre d'obres

- Data de construcció: 30 de juny de 1896, projecte

- Emplaçament: c/d'Ausiàs March, 6-8

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/d'Ausiàs March)

Descripció:

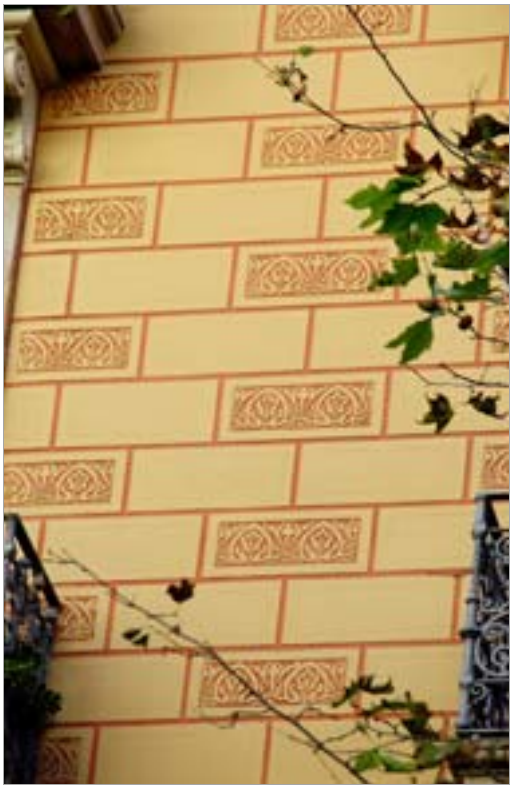
L'aspecte d'aquests dos edificis veïns i idèntics respon als patrons típics de les primeres etapes constructives de l'Eixample, amb els referents dels models neoclàssics estàndards, i amb la decoració limitada a pocs elements plàstics. Entre aquests pocs elements, trobem un interessant revestiment en esgrafiat, que ocupa bona part de la superfície mural de la façana.

Mentre que el parament de les plantes baixes es treballa amb un estucat imitació de blocs de pedra, els quatre pisos planta superiors són obrats amb un estucat imitació de especejat de pedra natural. Hi ha un element que el fa característic i el singularitza: a l'interior dels carreus, i de manera alternada, s'hi disposa una ornamentació esgrafiada. Es tracta d'una única composició per tots els carreus, i els motius que representa són dues palmetes, envoltades de fulles d'acant i altres elements vegetals. La representació de l'esgrafiat, i l'estil amb que es representa, responen als models típics del període en que es construeix l'edifici, que és la dècada dels anys 70 del segle XIX. I és que en les dècades prèvies a l'eclosió del modernisme, el motiu ornamental de la palmeta és freqüent i molt usat a través de diverses tècniques artístiques, com l'escultura aplicada, l'ebenisteria artística, el ferro forjat i el col·lat. En aquest cas, l'espai rectangular que s'esgrafia és força reduït, i els diversos motius ornamentals es disposen molts junts i atapeïts entre ells.

El parament de la cinquena planta habitable també s'esgrafia, però de manera totalment diferent respecte a les plantes inferiors. Aquí trobem una composició disposada a mode de tapís, i amb un dibuix modular basat en motius ornamentals de formes geomètriques, punxegudes i estrellades. És d'un estil formal molt diferent al dels pisos inferiors, i representa una altra de les tendències que trobem en els esgrafiats previs al modernisme, podent-lo relacionar amb els del conjunt de façanes del carrer de la Junta de Comerç.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- ROSSELLÓ, 2006.

DADES GENERALS **N.225**

- Edifici: *Casa Manuel Felip*

- Arquitecte: Telm Fernàndez i Janot (?-Barcelona, 1926)

- Data de construcció: 1901, projecte

- Emplaçament: c/d'Ausiàs March, 20

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1367

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom, superfície verd maragda i siena natural; fons gris, superfície blanc; fons montjuic, superfície ombra i siena natural; fons ombra natural, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

La Casa Manuel Felip és una de les cases realment singulars del modernisme barceloní, i mostra un estudiat disseny arquitectònic, amb una acurada disposició dels elements decoratius, conformant una obra molt unitària formalment. A part, combina dues tipologies arquitectòniques, la de l'edifici d'habitatges i la de palau urbà, amb una separació d'accessos notòria. El paper de les arts aplicades en la casa és imprescindible per la seva singularització. L'esgrafiat s'empra amb unes solucions compositives que busquen equiparar-lo amb els tapissos murals tèxtils.

Les parets de l'ampli vestíbul d'entrada es treballen gairebé en la seva totalitat en esgrafiat, i trobem tres dissenys compositius diferents. Per sobre de l'arrambador marmori, i a mode de tapís, s'esgrafia una repetició de tiges vegetals, enllaçades entre elles tot formant una gran retícula de formes sinuoses i de *coup de fouet*. Aquestes tiges enllaçades formen uns espais on s'hi disposen petits poms florals a base de tiges, fulles i flors, possiblement lliris (són de pistils sobresortits). En la interacció entre les parets i el sostre, s'hi esgrafia una sanefa amb recreacions vegetals al seu interior. Hi veiem agrupacions de tiges de formes recargolades que s'enllacen amb grans poms de flors de lliri. Per la volta del sostre, en forma d'arc rebaixat, s'hi disposen unes llargues cintes que segueixen la forma arquejada de la volta. A l'interior de les cintes s'hi esgrafia una sanefa de fulles i flors de formes estandarditzades i arrodonides.

Passat el primer tram del vestíbul, ens trobem un segon espai on s'hi obre un gran arc per accedir a l'espai de l'ascensor i a l'escala de veïns. La forma d'aquest gran arc, ondulant i molt orgànica, és un dels *leitmotiv* que ens anem trobant a l'interior de l'edifici i dels espais domèstics. Les parets de tot aquest espai, incloent el refinat pati de llums, es revesteixen amb un esgrafiat en tapís, amb un traçat d'eixos verticals a base de motius vegetals enllaçats entre si. Hi veiem recreacions de llargues i sinuoses fulles, amb una flor de pistils molt sobresortits, possiblement el marxívol. L'esgrafiat es perllonga pels murs de l'escala noble i del pati de llums que s'hi obren al damunt.

Finament, l'escala de veïns, que té un tractament més sobri, també inclou una sanefa esgrafiada sobre l'arrambador d'estucat al foc. S'hi tracen tiges ondulades amb flors de lliri, obertes i en capoll. El motiu del lliri obert és especialment esquemàtic, amb un contorn hexagonal.

El conjunt d'esgrafiats de la Casa Felip, tot i haver-se conservat molt bé, resta pendent d'una neteja, que es fa realment necessària en algunes parts del vestíbul, on el revestiment rau ennegrit

Bibliografia/Documentació: *Catàleg del Patrimoni...*, *on-line*; *El Quadrat d'Or...*, 1990; *L'herbari modernista*, 2006; SALA, 2008;

DADES GENERALS **N.226**

- Edifici: *Cases Tomàs Roger*

- Arquitecte: Enric Sagnier i Villavecchia (Barcelona, 1858-1931)

- Data de construcció: 1892, projecte; 1894, finalització de les obres

- Emplaçament: c/d'Ausiàs March, 37-39

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1372

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons groc llimona, superfície òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/d'Ausiàs March)

Descripció:

Les dues finques veïnes, de façanes molt similars en trets formals i decoratius, són projectades per Enric Sagnier i Villavecchia, i encarregades per Tomàs Roger Larrosa. Es construeixen en dues etapes successives, primerament la casa corresponent al nº37, de dimensions més reduïdes, i seguidament la del nº39, que es basteix gràcies a un afegit posterior del terreny. Les façanes es tracten amb homogeneïtat, sense una clara separació entre els dos edificis. Hi ha elements compositius que atorguen un caràcter eclèctic a les façanes –tret habitual en l'arquitectura de Sagnier-, especialment els ordres clàssics gegantins que recorren bona part de l'alçat. Entre les arts aplicades, hi destaquen l'escultura aplicada en pedra natural i artificial, els treballs en ferro col·lat de les baranes, i l'esgrafiat.

La composició esgrafiada es disposa sobre el mur a mode de tapís, tot i que en un espai molt concret de la façana: en la superfície mural que envolta les obertures balconeres de la primera, segona i tercera plantes habitables, i delimitada per les barreres tectòniques de pilastres i columnes. Tot i que no es tracte d'un espai de paret molt extens, l'esgrafiat és molt visible en la imatge general de la façana, possiblement perquè representa l'element de major policromia del conjunt. El disseny és de caràcter vegetal, i representa una gran planta enfiladissa amb dos motius principals, les fines tiges de la pròpia planta, i les fulles d'acant, en connexió amb els acants dels capitells corintis de les columnes. Les línies del dibuix de l'esgrafiat són vigoroses i dinàmiques, i la gran quantitat de motius representats transmet una sensació de densitat decorativa.

L'estat de conservació dels esgrafiats de les dues façanes és diferent, ja que la del nº37 llueix més neta i amb un major contrast de policromia, mentre que la del nº39 resta pendent d'una neteja pertinent.

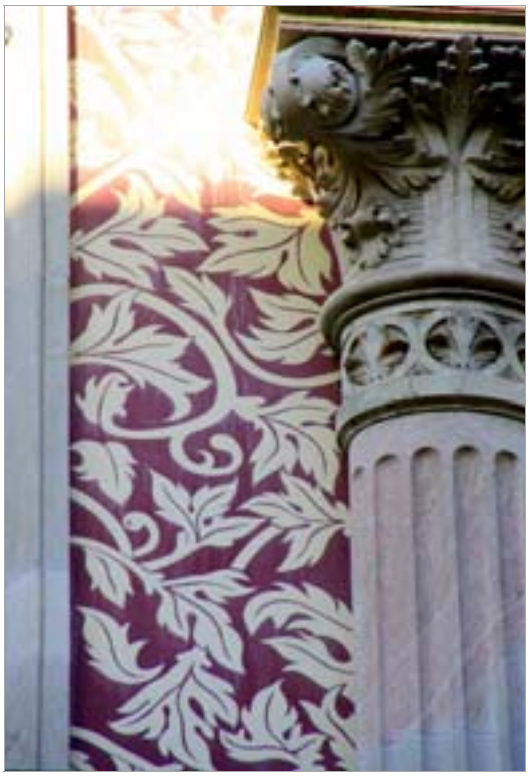
Bibliografia/Documentació:

- BARJAU, 1985.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *Ruta Sagnier. Arquitecte...*, 2009.

DADES GENERALS **N.227**

- Edifici: *Casa Jaume Sabis*

- Arquitecte: Josep Pérez i Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: 27 de juny de 1896, projecte; 1897, any en façana

- Emplaçament: c/d'Ausiàs March, 52

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Ausiàs March)

Descripció:

Trobem aquí un altre cas d'arquitectura d'arrel academicista, amb elements de decoració plàstica força eclèctics. A part de l'esgrafiat que volem comentar, també destaquen els treballs en pedra natural i artificial pels elements tectònics, i els ferros col·lats de les baranes.

L'esgrafiat es disposa a mode de tapís sobre el parament de la segona, tercera, quarta i cinquena plantes habitables. La primera planta, en canvi, es treballa amb un senzill estucat imitació d'especejat de pedra natural. L'element que es va repetint contínuament en la composició esgrafiada és el de la creu andina, adherida al mur a partir de plans il·limitats, com correspon a les concepcions a mode de tapís. El motiu de la creu andina, en aquest edifici, correspon al de les formes "oficials", sense proliferació extra de "dents" en la creu. A part, també empra la policromia habitual per aquests dissenys.

L'estat de conservació de la façana, com la de tots els seus elements ornamentals, és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.

DADES GENERALS **N.228**

- Edifici: *Església de la Mare de Déu del Roser, del Convent Dominic de Santa Caterina, Verge i Màrtir*

- Arquitecte: Gabriel Borrell i Cardona (Sabadell, 1862-Barcelona, 1944)

- Data de construcció: maig 1898, projecte

- Emplaçament: c/d'Ausiàs March, 54

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: edifici religiós **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/d'Ausiàs March)

Descripció:

Tractem aquí la façana neogòtica d'una església conventual, lligada a l'ordre del dominics, i hereva del desaparegut convent de Santa Caterina. És especialment rica en ornamentació escultòrica, la qual es centra en les zones de les arquivoltes de la porta d'entrada, i en el coronament superior. És en aquesta segona part de la façana on també hi trobem unes ornamentacions rellevants segons la tècnica de l'esgrafiat. Aquest fet resulta un tant insòlit, ja que en tota la sèrie d'esglésies –conventuals, parroquials o de qualsevol altre categoria- que es construeixen en època del modernisme, rarament inclouen esgrafiats en llurs façanes.

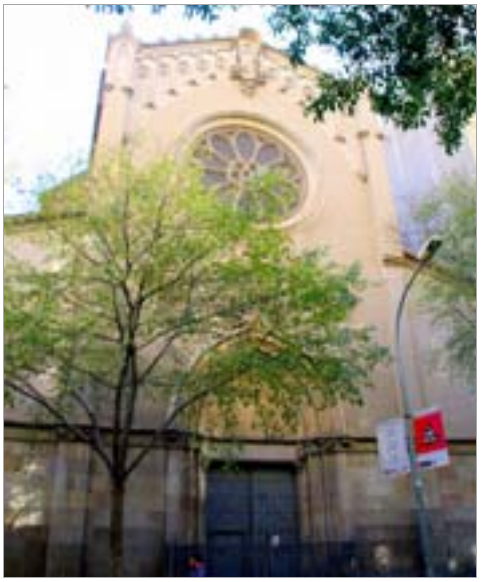
Els esgrafiats s'emplacen en els espais interiors que formen la galeria d'arcuacions cegues, flanquejant l'escultura de la part superior. En cada un dels espais s'hi col·loca un únic motiu ornamental, amb un total de sis motius diferents, repetits respectivament entre els dos extrems de la galeria.

Des dels extrems fins al centre, trobem els següents motius ornamentals: una composició vertical formada per formes geomètriques i vegetals, i que inclou flors de verònica, fulles d'acant, i una pinya de Sant Joan amb una petita corona; una branca de palma, amb gran proliferació de fulles de llorer; un pom de flors de lliri, amb les seves respectives fulles; un pom de roses, també amb les seves fulles; una petita branca d'olivera, amb llur respectius fruits i fulles; i un motiu en forma de cor, conformat per cinc flors de lis. La majoria d'aquests motius ornamentals es corresponen amb símbols freqüentment emprats per la religió cristiana, com la palma, símbol del martiri de Crist; el lliri, símbol de la virginitat de Maria; o l'olivera, símbol de pau i sacrifici. A part, cal sumar-hi el símbol de la rosa, que al·ludeix a la titularitat de l'església.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats és correcte, tot i que per la seva policromia, la seva apreciació resulta força difícil.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- http://cataloniasacra.cat/llocs/mare-de-deu-del-roser-del-convent-de-santa-catalina-verge-i-martir/38/itinerari/17/l_ca (20/11/2013).
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.229**

- Edifici: *Cases Frederic Bonay*

- Arquitecte: Antoni de Facerias Marimon, mestre d'obres;
M. Pascual Tintorer (Sant Feliu de Llobregat, 1849-Barcelona, 1916)

- Data de construcció: febrer de 1897, projecte

- Emplaçament: c/de Bailèn 39-41

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Bailèn)

- Interior: vestíbuls d'entrada

Descripció:

El propietari d'aquests dos immobles és Frederic Bonay i Carbó (Barcelona, ?-1916), industrial serrador i magatzemista de fusta, i membre de la Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País. Les dues cases són independents entre elles, i mostren una solució de façana idèntica i unitària, amb els mateixos elements ornamentals. Hi veiem un marcat eix d'horitzontalitat, un tractament de la façana molt poc jerarquitzat, i un treball de les arts aplicades visible en els ferros col·lats de les baranes, en els calats dels porticons de fusta, i en els esgrafiats dels frisos.

Sobre els esgrafiats en façana, cal comentar la seva única disposició a mode de cinta horitzontal, que funciona de fris per les tres primeres plantes pis. És una cinta gruixuda, i queda interrompuda només per les llindes dels balcons. Els motius que s'hi esgrafien a l'interior són una repetició d'un mateix disseny, de formes complexes, sinuoses i minucioses. És una sèrie de motius enllaçats entre ells, d'entre els quals podem identificar dues lletres en majúscula, la F i la L. La primera inicial fa referència al nom del propietari dels immobles, Frederic, i la segona, podríem deduir que pertany a la de la seva muller, el nom de la qual no hem pogut identificar. La cinta es ressegueix amb un doble ribetejat, lo suficientment gruixut per col·locar-hi un altre traçat en sanefa. Aquí, s'hi alternen tessel·les amb un petit motiu ornamental, una representació abreujada del disseny de la cinta principal. Aquests ribetejats els trobem de nou a lo llarg del parament de la quarta planta. La cinquena planta es deixa totalment sense cap element esgrafiat.

L'interior dels dos vestíbuls d'entrada també s'esgrafia. En les parets laterals, i sobre un arrambador marmori, s'hi representa una imitació esgrafiada de carreus rectangulars. Aquests s'alternen horitzontalment amb unes cintes amb minuciosos motius ornamentals al seu interior. Hi veiem recreacions vegetals fantasioses, com una en forma circular que recrea estams florals al seu interior.

El vestíbul d'entrada corresponent al nº39 té un aspecte net i repintat, mentre que el de la finca nº41 mostra una policromia més fosca i envellida. Les façanes, en canvi, sí tenen un mateix bon estat de conservació.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; CAÑELLES JULIÀ i TORAN BELER, 2013.

DADES GENERALS **N.230**

- Edifici: *Casa Francesc Forn*

- Arquitecte: Domènec Boada i Piera (Barcelona, 1866-1947)

- Data de construcció: març de 1902, projecte; 28 d'octubre de 1902, permís d'obres

- Emplaçament: c/de Bailèn, 42

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons siena natural, superfície blanc, verd maragda, roig mangra; fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, celobert

Descripció:

L'interior d'aquesta casa de veïns ens ofereix un conjunt d'esgrafiats molt interessant i poc habitual, ja sigui en les parets del espaiós vestíbul d'entrada, com en les del celobert que s'obre just abans de l'accés a l'escala de veïns.

En el vestíbul trobem dos dissenys d'esgrafiats, molt diferents entre si. Primerament, en els dos trams d'entrada s'hi disposen quatre llenços al·legòrics que representen les personificacions de les quatre estacions. A mode d'un gran marc per aquestes pintures es traça el primer conjunt d'esgrafiats, molt ben treballats tècnicament. El disseny de l'emmarcament és simètric, situa el llenç al centre, i a cada banda deixa un espai a mode de plafó. Els motius ornamentals que composen tot el marc són uns llargs i sinuosos ramatges de fulles d'acant, i flors de crisantem. El gruix d'aquest gran emmarcament és molt profund, per lo que el contrast entre llums i ombres és major. A l'interior dels plafons laterals s'hi esgrafien franges en diagonal, amb una sanefa de flors i fulles de trèvol a l'interior.

En el tercer tram de paret del vestíbul hi trobem una composició esgrafiada d'estil formal i concepció totalment diferents als trams anteriors. Aquí s'esgrafia un cortinatge de línies molt rectes i poc profundes. Són incisions sobre el mur. La composició ve marcada per uns eixos verticals, i és en els plecs del cortinatges on s'hi dibuixen alguns dels pocs elements de caire vegetal que hi trobem. És un disseny d'esgrafiat poc comú.

L'últim tram de vestíbul es revesteix amb les mateixes franges esgrafiades que trobem als laterals dels emmarcament dels llenços. Aquí, però, es col·loquen verticalment.

Finalment, tot el parament que formen les quatre galeries del celobert també es treballa amb esgrafiats. Tenen una disposició a mode de tapís, amb la repetició d'un pom vegetal a base de tiges, fulles d'acant i flors de rosella. El celobert mostra una imatge molt ricament decorada, ja que també inclou guixos en els emmarcaments d'obertures.

Totes les parts esgrafiades de l'edifici es mostren en bones condicions de conservació, tot i que algunes d'elles mostren una policromia un tant artificiosa. De totes maneres, la monocromia en blanc del pati de llums és prou comprensible, dons la finalitat d'aquest espai és que resti lo més lluminós possible.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista, 2006*.

IMATGES **N.230**

DADES GENERALS **N.231**

- Edifici: *Casa Fernando Carné*

- Arquitecte: Josep Majó i Ribas (Barcelona, 1867-1950)

- Data de construcció: 26 d'abril de 1914, projecte

- Emplaçament: c/de Bailèn, 86

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc; fons i superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Bailèn)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'aspecte que ofereix aquest edifici d'habitatges, tant a nivell de façana, com d'alguns dels seus espais interiors d'ús comú, responen ja les tendències del noucentisme. Són línies depurades, que tendeixen a una certa geometrització, i amb decoració, sinó austera, limitada a punts concrets en l'edifici. La presència de la tècnica de l'esgrafiat es fa notòria, ja que precisament es tracta d'un dels pocs elements destacables en l'ornamentació plàstica de la casa.

En façana, trobem plafons esgrafiat entre les obertures balconeres de l'últim pis habitable. Són cinc plafons idèntics, a l'interior dels quals s'esgrafia una composició basada en una recreació vegetal en forma d'arbust. A partir d'una branca vertical central, es desenvolupa una frondosa vegetació a la part superior del plafó. Hi veiem fulles de castanyer d'Índies i flors de forma estàndard i arrodonida. De la base de l'arbust també en broten més branquillons amb fulles de castanyer d'índies, i dues tiges amb una flor propera al hibisc o a la trompeta, ja que és de corol·la en forma de campana, i amb uns pistils molt prominents.

En aquest mateix últim pis, i per sobre de les obertures balconeres, s'hi disposa un plafó en forma d'arc semicircular, on s'hi esgrafia la mateixa vegetació frondosa que veiem a la part superior dels plafons alterns. També, per marcar la separació entre el penúltim pis i l'últim, s'hi disposa una cinta horitzontal amb una sanefa esgrafiada, amb una repetició de flors de rosa, amb les seves tiges i fulles corresponents.

El vestíbul d'entrada és de línies molt depurades i elegants. A les parets laterals s'hi esgrafia una composició a mode de tapís, on hi veiem repartits pel parament, seguint uns eixos verticals continus, uns poms florals de dues variats diferents. Un és conté margarites, i destaca per la forma quadriculada de la mateixa flor. L'altre pom és amb flors de la rosella, de formes més arrodonides. Ambdós tipus de flors es complementen amb tiges amb fullam.

El conjunt d'esgrafiats d'aquest edifici, tot i emplaçar-se en una casa de formes noucentistes, respon a les solucions i tendències lligades al modernisme, no només pels motius que mostra, sinó per com es disposen sobre el parament. Tan els de l'exterior, com els de l'interior, mostren un estat de conservació molt bo.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.232**

- Edifici: *Casa Francesc Carreras*

- Arquitecte: Eduard Mercader i Sacanella (Barcelona, 1840-1919)

- Data de construcció: febrer de 1903, projecte; 12 de juliol de 1904, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Bailèn, 95-97

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície siena natural;
fons i superfície siena natural; fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

L'interior d'aquest vestíbul, força reformat en els últims temps, conserva alguns dels elements típics del període modernista. Entre ells, cal destacar el sostre treballat en fusta artística, i els esgrafiats que revesteixen les parets laterals de l'estança.

La composició esgrafiada es basa en dues sanefes horitzontals, idèntiques entre elles, però amb uns cromatismes diferent, i col·locades per sobre de l'arrambador, i per sota de l'escòcia. El disseny mostra una recreació vegetal a base de fulles d'acant de diverses mides, de línies molt ondulants, i flors de roselles, molt arrodonides, esquemàtiques, i mostrades obertes i en capoll. Podem dir que es tracta d'una sanefa amb línies compositives plenament "modernistes", ja que mostra els motius ornamentals més recreats del període, i amb unes formes vigoroses i estilitzades.

Al pati de llums s'hi esgrafien els emmarcaments de les finestres, novament amb una recreació vegetal a base de fulles d'acant, i algun motiu floral de forma estàndard.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats interiors és molt correcte, tot i que la sanefa de la part superior del vestíbul té esquerdes, i es veu afectada per una funda de cables que la travessa per complert.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.233**

- Edifici: *Casa Florentí Sanchez*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: 1896, projecte; 1898, data en façana

- Emplaçament: c/de Bailèn, 107

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Bailèn)

Descripció:

La façana d'aquesta casa de veïns és de línies academicistes, i té una marcada verticalitat. Els únics elements decoratius que podem destacar són el plafó circular amb la data d'acabament de la façana, i els diversos plafons esgrafiats.

El primer plafó esgrafiat de la façana és el més gran del conjunt, i es col·loca al centre de l'eix vertical, en forma rectangular. Al seu interior s'hi disposa una gran recreació vegetal estructurada a partir d'una gran tija vertical. Hi veiem motius vegetals com la prolífica fulla d'acant, o la palmeta. Al centre de la composició hi ha un medalló amb un cap femení en perfil. És un motiu on només s'hi aprecia la silueta del cap, ja que no hi ha cap detall de rostre, tot i que s'intueix que es femení per la forma del tocat, que porta un monyo. Aquesta composició és molt propera a la que trobem en el plafó central de la façana de la Casa Joan Mitja (1884-1885), al carrer de Casp, tot i que el plafó del c/de Bailèn té un nivell de detallisme inferior.

Per sobre del primer plafó en trobem un altre també de rectangular, però de mides molt més inferiors. A l'interior s'hi esgrafia una composició vegetal a partir d'un medalló circular. Aquí, de nou, s'empren abundants fulles d'acant, tot i que el dibuix no busca ser realista en la representació exacta de les espècies vegetals.

Finalment, revestint el parament del coronament, s'hi esgrafia un plafó amb un medalló envoltat de petits motius vegetals en forma de palmetes. A l'interior del medalló, veiem el que possiblement és l'element més interessant de la façana. És una figura peculiar i fantàstica, una bèstia híbrida, amb cos de cavall, cap de drac –amb una llarga llengua-, i ales en forma vegetal. Aquest és un tipus de figura habitual en la Barcelona del 1900, ja que el món dels éssers fantàstics i mitològics és una constant en la iconografia de l'imaginari visual del modernisme.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats exteriors és molt bo, fruit d'una restauració molt respectuosa.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2005.
- SALA, 2014.

DADES GENERALS **N.234**

- Edifici: *Casa Joan Coma*

- Arquitecte: Modest Fossas i Pi (Barcelona, 1834-1904)

- Data de construcció: 4 de juliol de 1902, projecte

- Emplaçament: c/de Bailèn, 109-111

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície groc llimona; fons roig mangra, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Bailèn)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquesta finca cantonera forma part d'un grup de dues cases independents, projectades per Fossas i Pi pel mateix peticionari, Joan Coma. La façana de la que tractem aquí ha estat força modificada des de la seva construcció, com ho demostren les mansardes de la remunta. En un origen, l'últim pis de la casa és el que avui en dia és el penúltim, tal i com succeeix en la seva casa veïna, l'altra Casa Joan Coma, al c/de València nº352. En aquest "antic" últim pis és on trobem una sèrie de plafons esgrafiats, col·locats en els espais entre les obertures, i de forma rectangular. A l'interior s'hi esgrafia una composició a base de recreacions vegetals, que s'adapten als contorns rectangulars del propi plafó. A la part central, les branques creen una forma molt particular, en forma de cor, i la sinuositat també és la tònica constant de la resta de formes. Entre els motius ornamentals que podem reconèixer, trobem unes flors de pètal ample, possiblement roselles o peònies.

A l'interior del vestíbul, que és de mides realment petites, trobem treballs esgrafiats a les dues parets laterals. És una composició que, tot i que pot semblar disposada a mode de tapís, realment es tracta d'una sanefa horitzontal. És de grans mides, i ocupa la meitat de l'espai mural, entre l'arrambador i l'escòcia. Representa una gran recreació vegetal, estructurada per unes fines i llargues tiges de formes plenament *coup de fouet*. En broten diferents motius ornamentals, com fulles d'acant, de castanyer d'Índies, de trèvol, margarites, flors de pètal ample –possiblement aquí representen roselles-, i flors de pistils prominents –possiblement gladiols-. El disseny és un molt bon exemple de les formes que imperen durant el modernisme, en que la línia corba i els motius vegetals són els protagonistes.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors és molt correcte. Els de l'interior mereixen un comentari a part, ja que el seu mal estat actual deixa a la vista les diferents capes pictòriques que s'han aplicat. L'actual capa de pintura blanca s'ha després del parament a la part inferior, i ens deixa veure el cromatisme original, de dues tonalitats, i més acord als gustos del moment. A part d'aquest fet, també podem veure altres patologies, com esquerdes en la paret, i despreniment de capa d'estuc, lo que en alguns punts del mur ha donat peu a que es recreessin les formes "a llapis".

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.235**

- Edifici: *Casa Manuel Llopis Bofill*

- Arquitecte: Antoni Mª Gallissà i Soqué (Barcelona, 1861-1903)

- Data de construcció: 1902, projecte; 1903, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Bailèn, 113 – c/de València, 339

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1606

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons roig mangra, superfície blanc; fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Bailèn – c/de València)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La Casa Llopis és una de les obres més interessants i millor conservades d'Antoni Mª Gallissà, i en ella s'hi reflecteixen els gustos de l'arquitecte per l'ornamentació i la combinació de diferents materials constructius. La façana de l'edifici, situada en xamfrà, és ampla i de volumetries generoses, i en ella en destaquen les tribunes corregudes verticalment, i l'ús del maó vist per la planta baixa i per l'últim pis –que funciona de coronament-.

L'arquitecte Josep Mª Jujol és l'autor dels dissenys esgrafiats que es representen repartits per la façana. Es tracten d'uns esgrafiats molt originals, poc freqüents en el panorama decoratiu del període, i bàsicament d'arrel geomètrica, vegetal i animal.

Primerament, en les parts del parament entre les tribunes, s'hi disposen els motius principals: unes recreacions vegetals verticals, a mode d'arbustos, amb fulles de llorer, i uns grans fruits amb una lleugera forma de cor. La base dels arbustos forma unes arrels en espiral, i inclou un emmarcament vegetal amb el motiu més característic del conjunt, una mosca. L'insecte és representat amb unes formes anguloses, i amb uns petits motius florals a les ales, possiblement verròniques. El mateix motiu de la mosca, juntament amb un pom floral i de grans fulles, es va repetint per altres parts del parament, sempre emmarcat per un medalló de perfil vegetal. És possible que el fet d'utilitzar el motiu d'una mosca, símbol de quelcom negatiu, malvat, corrupte, dèbil, i insignificant, és arbitrari, quelcom merament ornamental. No es pot establir cap connexió amb aquest símbol i el titular de la casa, ja que el mateix disseny de mosca dins un medalló vegetal, i dissenyada per Jujol, la trobem a la façana de les Cases Heras i Llobet (1905-1908), projectada per Joaquim Manuel Raspall, i situada al barri del Poblesec.

Al parament de les tribunes, també s'hi esgrafien diverses formes d'arrel geomètrica i vegetal, com medallons estrellats i florals, entre altres motius.

L'última part de la façana per esmentar són les cares laterals. En elles hi trobem unes recreacions vegetals esgrafiades, en forma de plafons rectangulars, i repartits al voltant dels emmarcaments. Es basen en motius principalment forals, de forma força esquemàtica i estandarditzada, i que resulten bigarrats entre ells. Únicament podem distingir-ne la flor del pensament o de la rosella, ja que es representa amb uns característics pètals amples.

Finalment, els esgrafiats del vestíbul, que són menys originals que els exteriors, presenten moltes similituds amb els de la façana de la Casa Carlos de Llanza i de Caraballo (1897-1898), obra també de Gallissà. En primer lloc, en les parets laterals, veiem una sanefa vegetal resseguint la imposta superior, i formada pels mateixos motius que els plafons de les cares laterals de la "façana Llopis". A part, per sobre de l'arrambador es disposa un altra sanefa, de mida més minsa que la superior, i ens mostra la repetició d'uns motius en forma de flor oberta i en capoll, juntament amb fullam d'acant. A la paret frotnal, perfilant la porta d'accés a l'escala de veïns, s'esgrafia una sanefa a mode d'emmarcament, amb els mateixos capolls florals i fulles d'acant. A mode de llinda, veiem que s'hi disposa un escut, coronat, i amb les inicials "M" i "LL" (la última inicial, al ser doble, queda invertida entre sí). Flanquejant l'escut, s'hi col·loquen dos poms de roses, mig en capoll i mig obertes. Aquesta llinda amb escut i capolls de roses és la mateixa que troben a la façana de l'esmentada Casa Carlos de Llanza i de Caraballo, tot i que en ella, els escuts són buits en l'interior. La sanefa de capolls i acants també és un element en comú en les dues cases, i els motius es representen exactament amb les mateixes formes. Aquest punt en comú entre les dues cases reforça la idea de que, tot i que els esgrafiats exteriors de la Casa Llopis són disseny de Jujol, els de l'interior, com tots els de la Casa Carlos de Llanza i de Carballo, sí serien dissenys del propi Gallissà.

Cal recordar que la col·laboració professional entre Gallissà i Jujol també la trobem a Can Camps (1898-1899), obra de Gallissà, i on el vestíbul d'entrada inclou un Sant Antoni de Pàdua esgrafiat, dissenyat per Jujol el 1906.

L'exterior de la Casa Llopis, amb llurs esgrafiats, es conserva molt bé, doncs ha estat fruït d'una restauració recent. Al vestíbul, el cromatisme emprat per la capa superficial és, en canvi, molt erroni, amb una pintura amb imitacions de marbrejat gens fidel a l'estètica del període original.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases*...1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- MORAGAS, 1985.

DADES GENERALS **N.236**

- Edifici: *Casa Maria Pau*

- Arquitecte: Modest Fossas i Pi (Barcelona, 1834-1904)

- Data de construcció: 17 de juliol de 1900, projecte

- Emplaçament: c/de Bailèn, 124

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, sup. verd maragda; fons verd maragda, sup. gris; fons blanc, sup. verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Bailèn)

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

La façana d'aquest edifici és d'un eclecticisme de tendència classicista, i els eixos predominants són horitzontals. Els elements decoratius destacables són els dos tipus de composició esgrafiada amb que es revesteix els paraments.

Pels murs de les quatre primeres plantes pis s'empra un esgrafiat a mode de tapís, on es representen unes recreacions vegetals en diagonal. L'estructura bàsica d'aquestes recreacions la formen unes vigoroses tiges, de les que broten flors de rosella, de gladiol, i petites fulles d'acant i de trèvol. Aquesta disposició general en línies diagonals pot remetre als esgrafiats exteriors de la Casa Macaya (1901), de Josep Puig i Cadafalch.

Al parament de la façana de l'últim pis, el disseny canvia. S'esgrafia una composició de fons estriat, molt en consonància amb les columnes clàssiques que també ornamenten aquest últim nivell. Per sobre d'aquest fons, s'hi disposen, repartits per l'espai mural, unes flors de pètal ample, possiblement també roselles.

És al vestíbul d'entrada on l'art de l'esgrafiat pren una singularitat major. Revestint les llargues parets laterals, s'esgrafia una composició a mode de tapís amb representacions de paons reials. Aquest és un animal molt freqüent en la iconografia de l'època, símbol d'elegància, bellesa i eternitat. Aquí se'l representa en dos posicions diferents: frontal i amb les plomes de la cua totalment desplegades, i de perfil i amb la cua plegada. L'esquema de la composició es basa en un paó frontal, i a mode d'emmarcament, dos paons de perfil envoltant-lo amb les cues plegades. Tots ells reposen en una gran planta de parra. Es poden apreciar les característiques fulles de la planta, com també els seus fruïts i tiges. El dos disseny de paons són gairebé idèntics als del pati interior de la Fonda España (1902-1903), de Lluís Domènech i Montaner.

Finalment, a lo llarg del sostre de l'escala de veïns, trobem una gran cinta esgrafiada. Al seu interior s'hi disposa una recreació vegetal a base de motius com tiges molt gruixudes, fulles d'acant i de trèvol, i flors de botó d'or. També hi veiem la flor de la carxofera, lo que de nou ens porta a citar els esgrafiats exteriors de la Casa Macaya.

Cal remarcar l'excel·lent conservació de tot el conjunt d'esgrafiats, restaurats gràcies al Programa Raphael 2001.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006; MOLET, 2005.

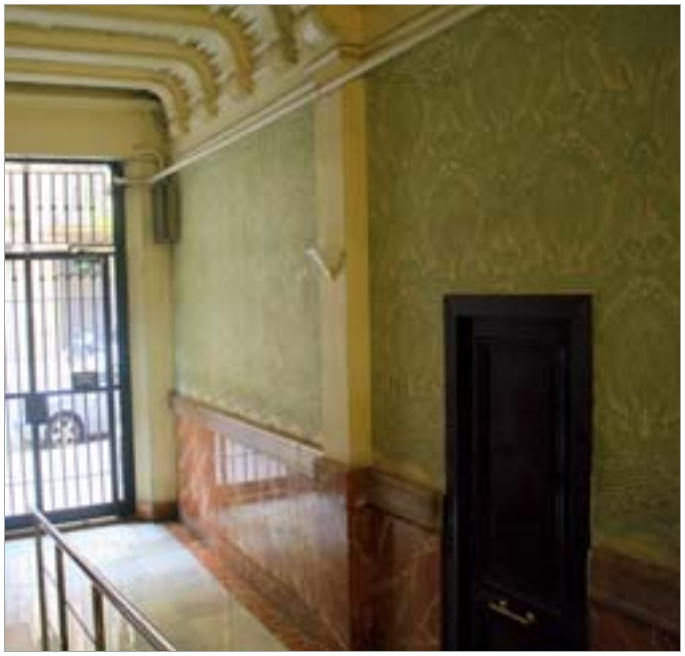
IMATGES **N.236**

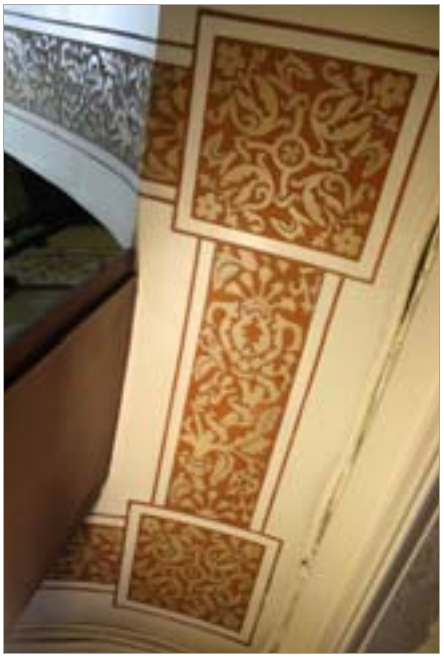

DADES GENERALS **N.237**

- Edifici: *Casa Joan Caralt*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: 1 de maig de 1899, projecte; 1900, data en façana

- Emplaçament: c/de Bailèn, 125

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície gris; fons verd maragda i porpra, superfície verd maragda; fons blanc, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Bailèn)

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

La façana d'aquest edifici és de línies eclèctiques, i mostra un bon treball en escultura aplicada, en ferros forjats, i en esgrafiats. Aquests últims, s'apliquen damunt de tot el parament, en excepció de la planta baixa i entresòl, a mode de cintes horitzontals. Són unes cintes seriades, que queden tallades per les obertures. Al interior s'hi esgrafia un senzill disseny vegetal, a base de tiges rectes, i flors arrodonides de tres pètals. Aquesta solució de façana esgrafiada a base de cintes és força comú en l'Eixample barceloní, i Pérez Terraza l'empra per la Casa Frederic Vallet (1903, projecte), al c/d'Enric Granados nº115-117 – c/de Còrsega nº244.

En el vestíbul d'entrada, les parets laterals mostren una sèrie de plafons rectangulars i verticals, a la part inferior dels quals s'hi esgrafien unes recreacions vegetals amb nivells diferents. La recreació vegetal principal mostra un gran pom de flors de lliri, representades des de diferents perspectives. Les formes són sinuoses i refinades, a la vegada que poc detallistes.

A l'escala de veïns, només trobem esgrafiats a les parets del primer tram. La seva disposició és a mode de tapis, i representa una seriació de tiges horitzontals, de les que broten flors de lliri –poden semblar clavells-. En aquesta ocasió, tot i que mostra la mateixa flor que trobem al vestíbul, les formes del dibuix canvien. Aquí, la flor del lliri pren una lleugera forma triangular, com podem veure en altres dissenys d'esgrafiats per vestíbuls i escales.

L'estat de conservació dels esgrafiats és diferent segons l'espai on es troben. El de la façana i els primer tram d'escala llueixen un molt bon estat, doncs han estat fruit d'una restauració relativament recent. Els del vestíbul, en canvi, mostren unes patologies importants, com eflorescències, taques, i aureoles .

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.238**

- Edifici: *Casa Rossend Capellades*

- Arquitecte: Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 27 de desembre de 1904, projecte; 1906, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Bailèn, 126

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom, superfície blanc; fons verd crom, superfície ocre roig

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Essent molt similar aquesta casa amb la del seu davant, aquest edifici és un exemple de com un mateix promotor-constructor pot encarregar a arquitectes o mestres d'obres diferents projectes amb solucions comunes. D'aquesta manera, les dues cases de Rossend Capellades al c/de Bailèn mostren una molt semblant organització de façana, i mentre que aquesta es obra de Josep Graner i Prat, la del nº127 és signada per Jeroni F. Granell i Manresa.

La dita façana conté ceràmica i estucats que imiten carreus de pedra. El vestíbul d'entrada, estructurat a partir de dos espais, és de gran profusió decorativa: ceràmiques vidriades a l'arrambador; guixos policromats a les escòcies; pintura mural a sostre; ebenisteria artística, ferros forjats i vitralls a les portes; i esgrafiats a les parets laterals.

En el primer àmbit trobem els esgrafiats disposat sobre el mur a mode de gran sanefa horitzontal, per sobre de l'arrambador. És una composició formada a partir de la repetició d'un mateix disseny, en aquest cas, una recreació vegetal a partir de circells d'acant. A part de la característica forma arrodonida, cada circell es flanqueja per tiges d'acant de forma sinuosa, i al seu interior s'hi esgrafien garlandes de nomoblidis, amb les seves corresponents fulles.

El segon àmbit del vestíbul conté uns altres dissenys d'esgrafiats, més senzills i diferenciats estilísticament respecte als primers. S'emplacen també en els murs laterals, a mode de sanefa horitzontal cassetonada. Ara bé, la pròpia sanefa esgrafiada forma part de l'arrambador, arranjat tot estucat. A l'interior de cada cassetó s'hi esgrafia un motiu vegetal basat en dues formes florals molt esquemàtiques –possibles roselles o roses salvatges-, una tija, i dues fulles estàndards.

Curiosament, els esgrafiats de l'escala de veïns representen una prolongació dels mateixos que trobem en el segon àmbit del vestíbul, amb l'idèntic arrambador i els cassetons esgrafiats a la part superior.

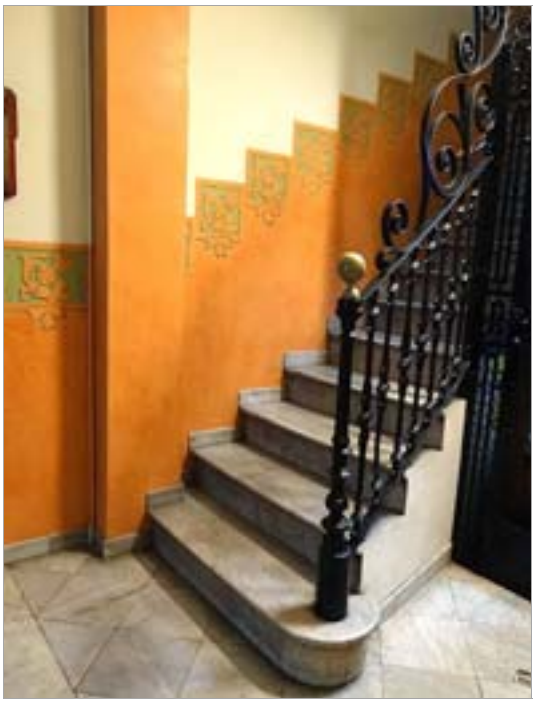
Tots els esgrafiats de l'interior d'aquesta finca es troben en un estat de conservació molt bo.

Bibliografia/Documentació:

- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- GIL, 1999.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- LACUESTA, 2003.

DADES GENERALS **N.239**

- Edifici: *Casa Rossend Capellades*

- Arquitecte: Jeroni F. Granell i Manresa (Barcelona, 1868-1931)

- Data de construcció: 3 de febrer de 1904, projecte; 16 de gener de 1905, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Bailèn, 127

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície roig mangra; fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Bailèn)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Com ja s'ha mencionat en l'anterior fitxa, aquesta casa de veïns es construeix per al mateix comitent que la finca del seu davant (c/de Bailèn, 126), i entre ambdues hi ha diverses similituds en la composició de la façana, tot i ser projectes d'artífexs diferents. Però si la solució pel parament de l'últim pis planta de la Casa Rossend Capellades del nº126 es fa a partir d'arcuacions amb ceràmiques, per la casa que tractem ara, aquestes arcuacions es treballen amb esgrafiats. Aquests es disposen a partir d'uns plafons que són les pròpies arcuacions, i els motius que s'hi representen són unes recreacions de cintes, entrelligades entre sí, i amb unes formes totalment ondulades, molt corbes i expressives. Possiblement s'inspiren en tiges vegetals d'un àmbit aquàtic, i tenen una concepció més fantàstica que real. L'espai de l'arcuació es veu completament farcit per la composició esgrafiada, generant una densitat d'ornamentació important.

El vestíbul d'entrada a l'habitatge també inclou esgrafiats en les seves parets, tant en les dues laterals, com en el mur que separa l'espai en dos àmbits. Hi veiem una composició a mode de tapís, i a base de motius vegetals de formes també molt sinuoses, fins i tot aquàtiques. Aquí però, sí es poden identificar alguns motius en concret, com les cintes de palmetes i les flors de margarita. Cal esmentar que aquests dissenys d'esgrafiats interiors són exactament els mateixos que trobem a la façana de l'edifici d'habitatges del carrer de Guàrdia nº4 (*ca.*1900, reforma), al Raval.

La connexió entre els esgrafiats exterior i interiors en aquesta obra de Granell és més que evident. Si bé els dissenys no són exactament els mateixos, ja que uns són molt més fantasiosos i abstractes, i els altres mostren motius més concrets, sí es podem relacionar a partir de les seves marcades línies sinuoses, de *coup de fouet*, molt en la línia de tots els dissenys per esgrafiats que Granell disposa en els seus projectes.

L'estat de conservació de l'esgrafiat exterior és bo, tot i que representa un cas de recuperació cromàtica un tant artificiosa. L'esgrafiat interior es conserva bé, si bé una repintada posterior optà per homogeneïtzar-lo tot en blanc.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *El Quadrat d'Or. 150 cases*..., 1990; GIL, 1999; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.240**

- Edifici: *Casa Jaume Tintoré*

- Arquitecte: Francesc Mariné (Barcelona, 1845-1902)

- Data de construcció: 23 de desembre de 1901, projecte; 1903, any en façana

- Emplaçament: c/de Bailèn, 129 – c/de Còrsega, 330

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Bailèn – c/de Còrsega)

Descripció:

La façana d'aquesta casa de veïns és tripartida, ja que ocupa tot un xamfrà, i una part dels dos carrers als que pertany, per lo que la seva superfície és de dimensions importants. Les línies arquitectòniques són convencionals, fins i tot, academicistes, i deixa poc protagonisme a les arts aplicades. Tot i així, sí podem destacar un bon treball escultòrics, en els emmarcaments i coronaments, i en esgrafiat, en el revestiment dels paraments.

La composició esgrafiada s'aplica a mode de tapís, sobre la major part de la superfície mural, en excepció de les parts dels sòcols planta, que en aquest edifici tenen una mida prominent. El disseny es basa en una repetició lineal d'un mateix motiu ornamental, un pom vegetal de línies molt sinuoses –gairebé aquàtiques-,on hi proliferen tiges i una flor, possiblement el lliri. Aquest motiu és el mateix que trobem cobrint les façanes de les Cases Josep Amat (1902, reforma), al c/de Muntaner, i respon a les formes orgàniques que ofereix el món de les plantes.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats exteriors és de deteriorament general, especialment pel que fa a l'aspecte de la policromia. Les dues tonalitats de la composició es fa gairebé imperceptibles entre si, i donen a tot el conjunt l'aspecte d'una tonalitat gris global.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.

DADES GENERALS **N.241**

- Edifici: *Casa Josep A. Bonay*

- Arquitecte: Eusebi Climent Viñolas

- Data de construcció: febrer de 1903, projecte

- Emplaçament: c/de Bailèn, 130

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda i òxid de ferro vermell, superfície blanc; fons blanc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Bailèn)

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Se'ns dóna aquí el cas d'un edifici d'habitatges de mides realment reduïdes, tant per l'espai en façana que ocupa, com pels seus espais interiors. Per aquesta raó sorprèn la quantitat de superfície esgrafiada, en una obra projectada per un arquitecte molt poc prolífic, i del que no existeix gairebé documentació al respecte.

Per la decoració plàstica de la façana s'empren varies tècniques d'arts aplicades. Veiem l'ús de l'escultura aplicada i dels ferros col·lats, tot i que és realment l'esgrafiat el protagonista d'aquest exterior. La composició principal en aquesta tècnica es disposa sobre el mur a mode de tapís, y ens mostra la repetició seriada d'un únic motiu ornamental: un pom de tres flors, de formes molt esquemàtiques, fins i tot, geomètriques. Els pètals de les flors són triangulars, tot i que és possible que es vulgui recrear la del lliri o del clavell. A part, també es disposen unes cintes esgrafiades a mode de frisos, on s'hi reprodueix una successió de palmetes i lliris de formes molt esquemàtiques.

A l'interior, el vestíbul d'entrada mostra un gran desplegament decoratiu en les seves parets laterals. La tècnica de l'esgrafiat la trobem a mode de gran emmarcament per les quatre pintures que protagonitzen l'estança. Els llenços mostren un doble cicle al·legòric, equiparant les quatre parts temporals del dia amb les quatre edats vitals: albada i infantesa, matí i joventut, tarda i maduresa, i nit i vellesa. Tot i que les pintures no han estat estudiades, es poden connectar amb el pintor simbolista Juan Brull (Barcelona, 1863-1912). Els emmarcaments esgrafiats es basen en recreacions vegetals a base de llargues i vigoroses tiges, molt sinuoses, i que perfilen les formes dels llenços. Les tiges s'acompanyen amb fulles d'acant i flors properes a la flor de la passió. Els quatre emmarcaments són independents entre sí, i es poden connectar amb els que trobem al vestíbul de la Casa Francesc Forn (1902).

A l'escala de veïns s'hi esgrafia una sanefa, l'estuc de la qual funciona com a arrambador de poca alçada. La sanefa representa una successió de de poms vegetals, amb fulles de card en cadascun. Els estilemes d'aquesta sanefa es connecten amb els dels emmarcaments del vestíbul, obtenint així un conjunt interior unitari.

L'estat de conservació dels esgrafiats interiors és força correcte, però els de la façana acusen el pas del temps a través de les seves despigmentacions i taques diverses.

Bibliografia/Documentació: ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *Galeria d'autors...*, 2008; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.242**

- Edifici: *Casa Manuel Bargués*

- Arquitecte: Joaquim Coderch

- Data de construcció: juny de 1926, projecte

- Emplaçament: c/de Bailèn, 221

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície blanc i òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Bailèn) i façana lateral (c/de Banyoles)

Descripció:

L'emplaçament d'aquest edifici d'habitatges es troba al límit entre dos districtes diferents, el de l'Eixample i el de Gràcia. La casa, però, fa cantonada amb un passatge (c/de Banyoles), un element més propi del districte de Gràcia. Aquest és un cas d'edifici força peculiar, ja que si bé el projecte de l'obra es data el 1926 –substitueix a una casa destruïda-, el seu aspecte encara denota un gust per les solucions estètiques del modernisme. I com podem veure, l'arquitecte Joaquim Coderch empra una abundant decoració plàstica en la façana: pedra artificial pels emmarcament d'obertures, respiradors, i coronament; ferro forjat per les baranes; i esgrafiat per revestir bona part dels parament.

En total, la façana té tres dissenys diferents en esgrafiat. Primerament, trobem un esgrafiat a mode de sanefa horitzontal que funciona com a separació entre el parament de la planta baixa i el de la primera. La cinta reprodueix una sanefa amb un únic motiu ornamental enllaçat entre si: un petit pom de tija molt sinuosa –en forma de lletra "L"-, i acompanyada amb una petita flor de pètal ample. Seguidament, al parament del primer pis s'hi disposen una sèrie de cintes horitzontals, més primes que la ja citada, i que contenen unes llaceries a base de tiges molt ondulants.

Però la composició per esgrafiat que dóna realment entitat a la façana és la que trobem revestint els paraments de la resta de plantes. És un esgrafiat aplicat a mode de tapís, de tema totalment vegetal, i amb un marcat eix de verticalitat. El motiu ornamental que es va repetint és el d'un pom de tres flors estandarditzades, de pètal ample, i amb unes tiges que formen llaceries ondulades entre pom i pom. Són precisament aquestes tiges ondulants les que serveixen d'emmarcament dels propis poms. Per lo demés, podem mencionar que és una composició amb una concepció de tapís tèxtil força marcada, especialment pel que fa a tota la part del parament del carrer de Banyoles, doncs té menys obertures que obstaculitzen la seva apreciació. El disseny d'aquest esgrafiat en tapís és el mateix que trobem en la façana de la Casa Pere Soler (1904), de Josep Masdéu i Puigdemasa, i situada al c/d'Entença nº10.

L'esta de conservació d'aquest d'esgrafiats exteriors és molt bona, especialment els la façana del carrer de Banyoles, ja que al tractar-se aquest d'un carrer molt estret, pateix menys la pol·lució i les inclemències del temps.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.243**

- Edifici: *Casa Enric de Bobés*

- Arquitecte: Manuel Comas i Thos (Mataró, 1855-Barcelona, 1914)

Marcel·lí Coquillat i Llofriu (Elx, 1865-Aigües de Busot, Alicant, 1924), ampliació

- Data de construcció: 30 de desembre de 1896, projecte; 1903, ampliació; 1904, data en façana

- Emplaçament: c/de Balmes, 30

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Balmes)

Descripció:

Trobem aquí una casa de veïns en xamfrà, per lo que la seva façana resulta de dimensions considerables. El major protagonisme d'aquest exterior és la part pròpiament cantonera, amb tribuna i coronament prominents. Les diverses arts aplicades que hi trobem es complementen entre elles, per lo que no en podem destacar una de protagonista i per sobre les altres. Hi veiem aplicacions d'escultura decorativa en pedra artificial, ferros col·lats per les baranes balconeres, i plafons i cintes esgrafiades repartides per diversos punts de la façana.

Centrant-nos en els esgrafiats, les cintes que hi trobem es disposen horitzontalment en la part del fris superior de l'edifici. A l'interior s'hi esgrafien repeticions d'un mateix disseny, basat en una recreació vegetal amb un motiu central format per quatre fulles estàndards, i envoltades per fines tiges de formes molt sinuoses, gairebé aquàtiques, i molt ben adaptades al espai horitzontal on estan col·locades. Pel que fa als plafons, aquests es disposen entre els espais dels balcons del segon pis planta, i al seu interior s'hi esgrafien novament recreacions vegetals de marcat eix vertical. Es tracten de grans poms florals, estructurats per les tiges verticals corresponents, i de les que broten fulles i flors de la passió. Les línies del dibuix són força detallistes, i cal destacar el joc de contrastos que atorga la viva policromia del conjunt.

L'estat de conservació de dits esgrafiats és molt bona, fruït d'una restauració que busca recuperar els tons cromàtics més aproximats als originals.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Galeria d'autors...*, 2008.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.244**

- Edifici: *Casa Antoni Miquel*

- Arquitecte: Antoni Rovira i Rabassa (Barcelona, 1845-1919); Jeroni F. Granell i Manresa; reforma

- Data de construcció: 1888; 1900, remodelació

- Emplaçament: c/de Balmes, 54

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície groc llimona; fons blanc, superfície ocre roig

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Balmes)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquest edifici és un exemple de com, amb les novetats i les possibilitats decoratives que ofereix el modernisme, edificis d'habitatges construïts durant el *boom* d'edificació de l'Eixample, es remodelen i replantegen tot seguin les noves tendències estètiques. La finca que l'arquitecte Antoni Rovira i Rabassa projecte el 1888 per Narcís Pla, es reforma el 1900, segons el projecte de Jeroni F. Granell i Manresa, i per un nou propietari, Antoni Miquel. La reforma afecta principalment a la façana, ja que Granell afegeix un doble cos de tribunes amb vitralls policroms (acabades originalment amb petites cúpules), una cornisa corba, emmarcaments obrats en pedra artificial, i l'esgrafiat del parament, elements que apareixen habitualment en els projectes de l'arquitecte.

La composició que s'esgrafia es disposa a mode de tapís, encara que aquest revestiment mural queda relegat als espais lliures que la gran estructura de les tribunes deixa a la vista. Les parets que queden a l'interior d'aquestes mateixes tribunes son llises i blanques, sense esgrafiar. El disseny modular de l'esgrafiat consta d'una flor estàndard de pètal ample, possiblement una rosella, i d'una fulla de castanyer d'Índies. Els dos motius s'uneixen entre ells mitjançant unes fines tiges de forma corba. Aquest és un disseny que veiem emprat en algunes altres façanes de l'Eixample barceloní, com la projectada pel mateix Granell, la Casa Leonor Matas (1900-1903), tot i que amb cromatismes diferents.

L'interior del vestíbul, que també remodela Granell, inclou en les parets laterals un conjunt esgrafiat basat en un estès imitació de carreus de pedra. A l'interior de cada carreu s'hi esgrafia un conjunt de quatre flors de margarita, sobreposades entre elles horitzontalment. Mencionar que el cromatisme de la capa superior de l'esgrafiat és un afegit en pintura mural, i en combinació amb la tonalitat blanca de la capa inferior, dóna un resultat força poc satisfactori, fins i tot artificiós. En canvi, l'estat de conservació dels esgrafiats de la façana és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990; GIL, 1999; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.245**

- Edifici: *Casa Maria Montaner*

- Arquitecte: Lluís Domènech i Montaner (Barcelona, 1850-1923)

- Data de construcció: novembre de 1890, projecte; 1891, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Balmes, 63

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Balmes)

Descripció:

La Casa Maria Montaner és un dels primers edificis d'habitatges que Lluís Domènech i Montaner projecta a Barcelona. La finca és una propietat que la mare de l'arquitecte adquireix a una de les zones més centrals de l'Eixample, i per la que Domènech projecte un edifici de planta baixa amb cinc plantes habitables, i de façana més aviat estreta. La solució de la façana és de línies sòbries, tot i que inclou uns arcs cecs ogivals a la planta superior, i una certa presència de les arts aplicades, com la de l'esgrafiat. D'aquesta manera, la Casa Maria Montaner representa un dels primers casos on Domènech empra aquesta tècnica de decoració mural. Anteriorment, només trobem els plafons al·lusius a *L'Atlàntida* de Verdaguer per la façana de l'Ateneu de Canet de Mar (1884-1885).

Els esgrafiats es troben en els espais del parament entre les obertures de la segona i la tercera plantes. Són unes porcions força estretes de mur, i els dissenys canvien segons el pis on es troben. Tot i que a primera vista poden semblar poc destacats, es tracten d'uns esgrafiats prou significatius, i d'un gran detallisme formal en el dibuix.

En la segona planta, trobem una sèrie de quatre plafons entre els balcons, idèntics entre ells, i que ens mostren una composició estructurada a partir d'un dosser goticista, amb el fullatge i els florons corresponents. A primer pla trobem el motiu principal, que és el d'un escut heràldic d'estil germànic, i amb una gran llaçada al capdamunt.

En la tercera planta trobem tan sols dos plafons esgrafiats, aquells situats entre els balcons centrals. S'hi recreen dues escenes diferents, però connectades entre elles. Domènech evoca el món medieval a través d'una escena on una dama toca l'arpa, al plafó dret, mentre un cavaller l'escolta assegut, al plafó esquerra. Els personatges van vestits a la manera cortesana, i se'ls representa en un espai indefinit i amb un cortinatge al fons. Aquesta al·lusió a l'època medieval en l'obra de Domènech és, en definitiva, poc sorprenent, doncs és habitual en els motius iconogràfics de tota la seva obra arquitectònica –i *d'ex libris* també-. Prou coneguda és la devoció que l'arquitecte té per l'imaginari medieval, l'estudi vers l'arquitectura del període, i mot especialment en el món de l'heràldica i de l'emblemàtica.

L'estat de conservació dels esgrafiats en façana és força negatiu, ja que presenten patologies en forma de taques i florescències, a part d'una lleugera pàtina de brutícia.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ i CABAÑAS, 1998; *L'arquitecte Lluís Domènech i Montaner*, 1996; DOMÈNECH I GIRBAU, 1994

DADES GENERALS **N.246**

- Edifici: *Casa Jeroni F. Granell*

- Arquitecte: Jeroni F. Granell i Manresa (Barcelona, 1868-1931)

- Data de construcció: 1900, projecte

- Emplaçament: c/de Balmes, 65

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1383

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície blau; fons blanc, superfície verd maragda i òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Balmes) **- Interior:** vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

Com totes les cases amb el seu nom, Granell actua com a arquitecte, peticionari, constructor, i proveïdor dels vitralls. La façana té els trets habituals de la seva arquitectura: l'ús de pedra artificial pels emmarcaments, mènsules i coronament; tribunes amb vitralls; ferros forjats i policromats; i esgrafiats revestint bona part del parament.

Granell disposa dos dissenys d'esgrafiats diferents, ambdós aplicats a mode de tapís, i diferenciats segons el nivell on s'apliquen. Primerament, en el parament de les tres primeres plantesa, s'estén una composició que imita a una planta enfiladissa, de marcat eix vertical, i composta per finíssimes tiges enredades entre elles, flors de lliri, i fulles de nenúfar. És un conjunt bigarrat, on els motius ocupen molt de l'espai del parament. A part, l'evocació al món aquàtic es justifica per a presència de les fulles de nenúfar. Al parament de les dues últimes plantes tenim un disseny que Granell utilitza en altres obres, com en les Cases Granell del c/de Mallorca (1901-1902). És una composició que implica major grau de seriació respecte a l'anterior, que és més solta. En aquest cas hi veiem una repetició de formes vegetals, però que no representen cap motiu ornamental en concret, i que de nou, aquí evoquen a quelcom d'aquàtic.

A l'interior de l'edifici, els espais comuns mostren un conjunt d'esgrafiats molt unitari. Al vestíbul, sobre un original arrambador ceràmic, s'hi esgrafia una sèrie de poms de roses, separats entre ells. Al passar al segon tram de vestíbul, s'hi obre un petit espai entremig, de parets corbes, i on es manté l'arrambador amb els poms. El segon vestíbul funciona de distribuïdor, i és on trobem l'escala de veïns i el pati de llums. Els esgrafiats que es disposen al voltant de les diverses portes són recreació vegetal de tiges, fulles i flors de roser. Les tiges són de formes ondulants, inclouen petites espines, i les roses es representen en perspectives diferents. El pati de llums també inclou aquests mateixos motius, disposats a mode d'emmarcaments per les finestres dels cinc pisos. És un espai diàfan, i els dits esgrafiats evoquen una galeria enjardinada de rosers. A part, aquesta profusió vegetal en un pati de llums és també un element recurrent en els interiors de Granell, com trobem en la Casa Jeroni F. Granell de la Gran Via (1902-1904). Finalment, sobre l'arrambador de l'escala de veïns, s'hi esgrafia una successió de senzilles fulles de trèvol. A part, els sostres dels replans també inclouen plafons esgrafiats, amb sengles recreacions de roses, amb llurs tiges i fullams.

Tots els esgrafiats de la Casa Jeroni F. Granell es mostren en bon estat. Ara bé, sí es fan paleses algunes taques i despreniments d'estuc cromat en alguns detalls en concret, tant dels esgrafiats exteriors com interiors.

Bibliografia/Documentació: *Catàleg del Patrimoni arquitectònic...*, servei *on-line*; *El Quadrat d'Or...*, 1990; GIL, 1999; GIL, 2004.

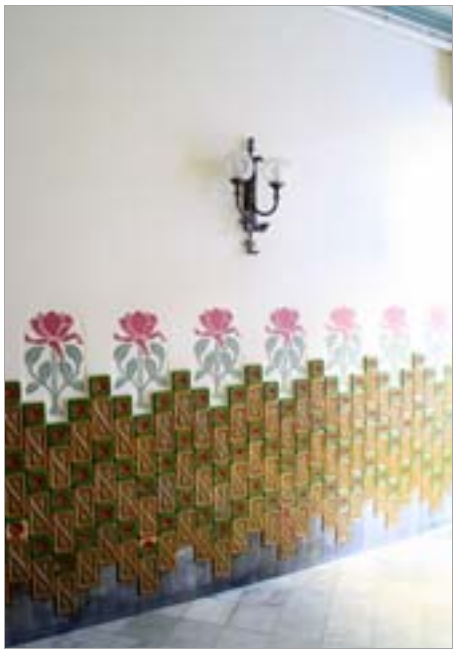

N.246

DADES GENERALS **N.247**

- Edifici: *Casa Antoni Gibert*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, Extremadura, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: 17 de desembre de 1896, projecte; gener de 1987, permís d'obres

- Emplaçament: c/de Balmes, 90

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície roig mangra

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Balmes)

Descripció:

De cases de veïns amb el nom d'Antoni Gibert, i projectades pel mestre d'obres Pérez Terraza, en trobem varies en l'Eixample barcelonina. D'aquesta del c/de Balmes, amb una façana imponent i de gust eclèctic, cal destacar el programa d'esgrafiats de la façana.

Com a revestiment mural de les plantes segona, tercera i quarta, s'hi aplicat un esgrafiat a mode de tapís, i que reprodueix el mateix motiu ornamental. Aquest motiu és el de la creu andina, amb un petit quadrat al seu interior. Per la cinquena planta s'hi disposen uns plafons rectangulars en els espais entre les obertures balconeres, i a l'interior d'aquests s'hi esgrafia un disseny vegetal i de gust fantasiós. Hi observem una recreació amb una fulla al centre, de concepció radial, i propera a la fulla del cànem. També s'hi observen fulles d'acant, molt allargades, una gran flor de centàurea, i altres motius vegetals, igualment de formes irreals i abstractes.

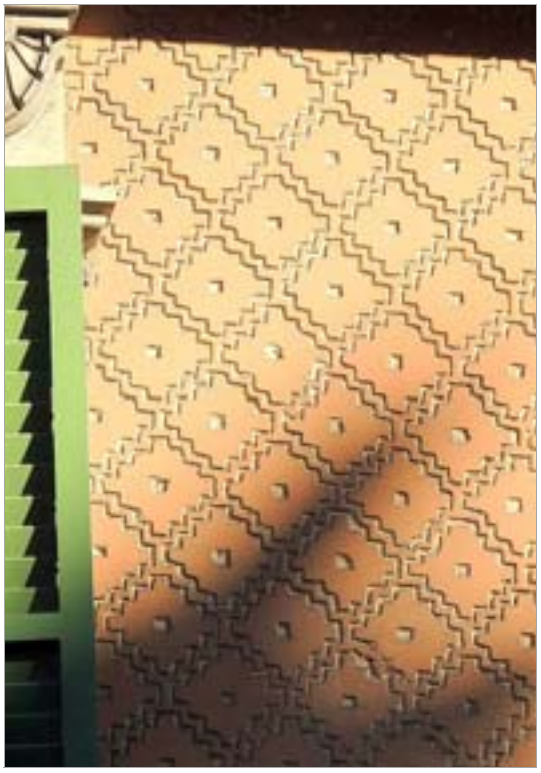
L'estat de conservació d'aquests esgrafiats exteriors és molt bo, i les tonalitats emprades per la seva neteja i restauració s'adequa a la lògica cromàtica del moment de la seva execució.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- http://jose-perez-terraza.blogspot.com.es/2014/06/balmes-90-casa-antonio-gibert-1896.html (8/10/2014).
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.248**

- Edifici: *Cases Joan Baptista Pons*

- Arquitecte: Joan Baptista Pons i Trabal (Barcelona, 1855-1928)

- Data de construcció: març de 1908, projecte; 1909, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Balmes, 81-81*bis*

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1384

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons groc llimona, superfície blau; fons verd crom, superfície òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Balmes)

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

Les Cases Joan Baptista Pons són dues finquen independents, de dimensions diferents –la nº80 ocupa el doble que la nº80bis-, però tractades amb una façana unitària. El seu aspecte exterior és obrat amb profusió plàstica, i representa un bon exemple de la conjunció de les arts aplicades del modernisme. A part del magnífic treball en ferro forjat dels balcons, de l'escultura decorativa pel coronament i altres punts del parament, i dels vitralls per les obertures de l'entresol, cal destacar el singular conjunt d'esgrafiats que ocupa bona part del parament de la façana.

Aplicat a mode de gran tapís, l'esgrafiat es basa en la repetició d'un mateix motiu ornamental, una recreació vegetal articulada principalment per un circell de diferents espècies de fulles. Entre elles, podem identificar petites fulles de trèvol i de castanyer d'Índies. A la part inferior del circell s'hi esgrafia un pom vegetal de petits lliris, i amb una fulla al centre. Aquest esquema de motiu ornamental es repeteix per tot el parament fins a la part inferior de la primera planta, quan es clou amb un disseny diferent. Aquí s'hi esgrafia una sanefa de roses de forma geomètrica, i sota d'aquesta, una altra sanefa amb poms de tiges i fulles estàndards. El conjunt finalitza amb una última sanefa que imita borles de formes florals i vegetals, on hi podem identificar petits lliris de forma esquemàtica. Aquest acabament a mode de borles reforça la idea d'esgrafiat amb connotacions totalment tèxtils, com si d'una gran cortina de puntes es tractés, tot representant un disseny únic i singular dins del catàleg d'esgrafiats barcelonins.

A l'interior de la finca nº81 hi trobem diversos espais on també s'empra la tècnica de l'esgrafiat. Primerament, al vestíbul, hi observem un interessant conjunt col·locat damunt un arrambador marmori. S'hi esgrafia una sanefa que recrea un seguit de tiges, enredades entre sí, amb grans flors de roselles, algunes molt obertes, altres mig obertes, i altres encara en capoll. Es una recreació de línies força detallistes i molt sinuoses. Per sobre d'aquesta sanefa s'hi disposa, a mode de tapís, un seguit de motius repartits per tot el mur, que recreen poms de flors de línies simplificades. Finalment, resseguint la línia de l'escòcia, s'hi disposa una cinta horitzontal amb més roselles obertes.

L'espai que segueix al vestíbul, després de pujar un tram d'escales, funciona de distribuïdor per l'escala de veïns, les estances de l'entresol, i d'espera per l'ascensor. Aquí també hi trobem diversos dissenys en esgrafiats. Primerament, en les parets d'aquest espai, veiem una gran sanefa per sobre de tot l'arrambador, amb una tija gruixuda d'on broten altres tiges, amb fulles de castanyer d'Índies, fruits també de castanyes, i flors de perdiguera i de lliri. Aquest disseny

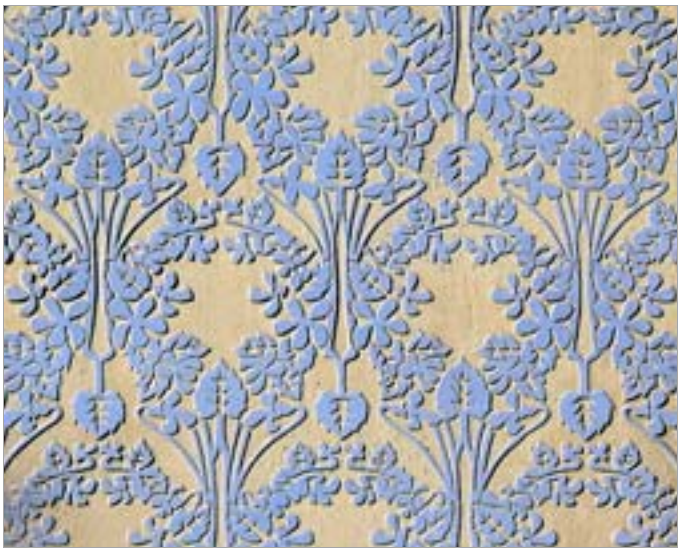
de sanefa és el mateix que trobem a lo llarg de l'escala de veïns, ja que no hi ha separació entre l'esgrafiat de les parets d'aquest segon tram de vestíbul i la paret de l'escala. A part, és aquí també on comença la gran cinta esgrafiada que va cobrint la part central dels trams de sota escala, i que es perllonga fins al cinquè pis de la finca. A l'interior d'aquesta cinta, de gruix molt considerable, es disposa una sanefa que repeteix una altra recreació vegetal diferent. En aquest cas trobem una tija de formes corbes que estructura tota la sanefa, i de la que broten fulles i flors de lliri, representades en diferents perspectives (des del capdamunt o des de costat) i estats (oberta o en capoll). Finalment, en aquest espai és també on s'obre el pati de llums, les galeries del qual es perfiles amb senzills esgrafiats ribetejats. En una llinda que precedeix al segon vestíbul, s'hi esgrafia una singular representació: un rostre femení frontal, amb tocat característic i d'expressió serena. No podem saber si es tracta d'un retrat específic, o una figura estàndard (potser un rostre de Salomé, en al·lusió al titular de l'edifici?), tot i que la fina línia de dibuix, que és només una incisió sobre l'estuc, és molt detallista. Aquest rostre s'acompanya amb una gran recreació vegetal simètrica, d'eix horitzontal, i formada a partir de ondulades fulles d'acant i amb flors en capoll.

Pel que fa els estats de conservació del conjunt d'esgrafiats, cal establir una clara diferència entre els exteriors i els interiors. Els de la façana mostren un estat correcte, tot i que s'hi observa una diferència cromàtica entre les parts murals que queden aixoplugades pels sota balcons, i no queden exposades a les inclemències del temps, de la resta del parament, lleugerament més descolorits. Els esgrafiats interiors resten més malmesos, especialment els del vestíbul, i la superfície mural en verd crom pateix d'un descoloriment important.

Bibliografia/Documentació:

- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

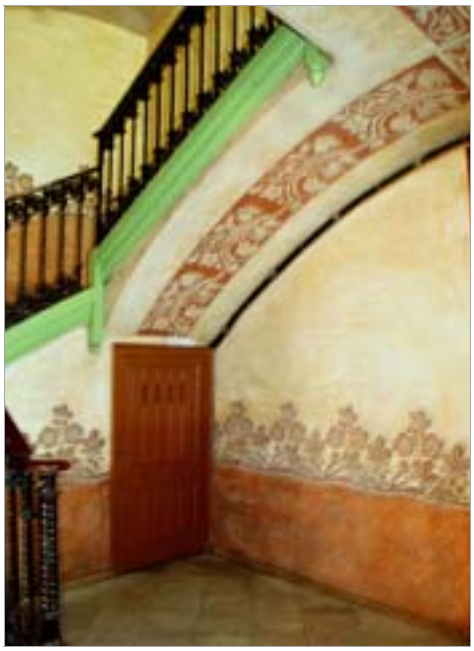

DADES GENERALS **N.249**

- Edifici: *Casa Llorenç Oller Bultó*

- Arquitecte: Jeroni F. Granell i Manresa ? (Barcelona, 1868-1931)

- Data de construcció: 26 de març de 1878, projecte; *ca.*1900, reforma ?

- Emplaçament: c/de Balmes, 121

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Balmes)

Descripció:

L'edifici que tractem aquí resulta un cas poc clar pel que fa a la seva autoria. El nom oficial de l'edifici respon al de Casa Llorenç Oller Bultó, doncs possiblement aquest és el peticionari del primer edifici erigit en aquest solar, i la data d'aquest primer projecte és la de 1878. Algunes fonts atribueixen una possible reforma vers el 1900 a Jeroni Granell, ja que alguns dels elements plàstics de la façana són propers als que empra usualment aquest arquitecte. Les mènsules de formes arrodonides –fins i tot orgàniques- de la planta baixa i del coronament, els ferros forjats de dissenys exclusius, i l'esgrafiat en bona part del parament així ho demostren. A part, i de manera significativa, l'edifici contigu pel costat del c/de Provença sí és projectat per aquest arquitecte, doncs es tracta d'una altra Casa J. Granell (1894, projecte).

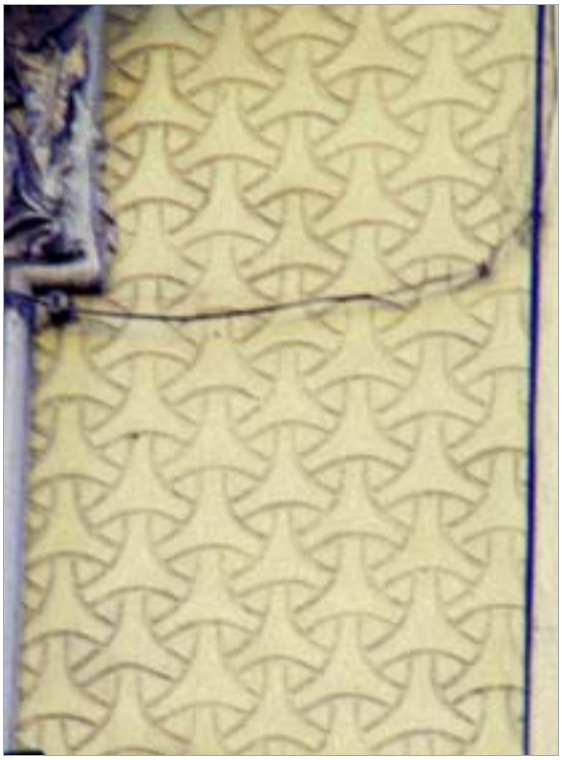
Tant si Granell es troba sota l'autoria de la hipotètica reforma, com si no, sí podem considerar que els esgrafiats de la façana són d'un disseny força original. Es disposen sobre les superfícies murals entre les obertures, a mode de tapís, i representen un únic motiu ornamental. És tracta d'una forma geomètrica per lo general triangular, però amb els contorns convexos, i sobreposada una sobre l'altre. Per les seves característiques, és un motiu que també evoca a una tija vegetal, formant així una planta enfiladissa per tot el parament. Aquest és l'únic cas que hem trobat amb un disseny similar, i afortunadament el seu estat de conservació és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.

DADES GENERALS **N.250**

- Edifici: *Casa Josep Cabré*

- Arquitecte: Joan Bruguera Roget (Barcelona, 1879-1962)

- Data de construcció: 11 de març de 1910, projecte

- Emplaçament: c/de Balmes, 147 – c/de Còrsega, 266

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons rosa, superfície blanc; fons siena natural, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

El vestíbul d'aquest edifici en xamfrà llueix ricament ornamentant, gràcies als treballs decoratius, profundament restaurats, de les guixeres, dels vitralls, dels elements en marbre, i dels esgrafiats que decoren les dues parets laterals de l'ampli espai.

Els esgrafiats s'apliquen sobre el mur a mode de plafons, disposats en vertical i de forma rectangular. Al seu interior s'hi esgrafien un seguit de petits motius, disposats a mode de tapís, i que representen flors pensament, amb una petita tija ondulada. Els contorns dels plafons també es decoren amb abundants recreacions vegetals, amb especial profusió a les parts superiors i inferiors. S'hi esgrafien garlandes a base d'acants, flors de lis (part superior), i roselles (part inferior). Per acabar de complementar el conjunt, s'hi disposa una sanefa just per sota de l'escòcia amb els estucs, formada per tres senzilles franges lleugerament ondulades.

Al pati de llums, els emmarcament de les obertures es treballen amb un esgrafiat força estandarditzat. Veiem unes recreacions vegetals a la part superior de l'obertura, a base de fulles d'acant i de plataner, i flors de pensament. Aquí, el dibuix de les incisions és més detallat i precís que en el vestíbul.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats és molt bo, amb policromies arriscades però ben trobades.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.251**

- Edifici: *Casa Josep Filella*

- Arquitecte: Manuel Joaquim Raspall i Mayol (Barcelona, 1877-La Garriga, 1937)

- Data de construcció: 1909, projecte

- Emplaçament: c/de Balmes, 149

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície raspada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície verd crom

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Balmes)

Descripció:

Aquest és un cas d'edifici d'habitatges que busca la seva singularització a partir d'un coronament diferent i treballat amb esgrafiat. Es tracta de la Casa Josep Filella, una finca en xamfrà projectada per Manuel J. Raspall. A part d'aquest edifici, el mateix peticionari encarrega, amb el seu mateix nom, diverses finques més a l'Eixample barceloní.

El revestiment mural que s'empra per la major part de l'edifici és un estucat imitació de carreus de pedra. A part, també trobem elements escultòrics per les obertures i el respirador.

La solució pel coronament és una estructura escalonada coberta per un remat lleugerament ondulat. És precisament en l'espai mural format entre la forma escalonada i l'imposta ondulada on s'esgrafia una monumental recreació vegetal a base de tiges, fulles d'acant, i flors de clavell. Recrea un disseny on la línia corba és la protagonista del conjunt, i el gruix de l'esgrafiat es fa especialment rellevant. El seu estat de conservació, però, és força negatiu, doncs no només rau brut, descolorit, i amb taques prominents, sinó que també sofreix de despreniment de material de la capa superficial de l'estucat.

Cronològicament, aquest projecte de l'arquitecte Raspall representa un punt intermedi entre la seva obra plenament modernista, i les edificacions que segueixen les tendències del noucentisme. A part, representa una dels pocs edificis d'aquest arquitecte situat a l'Eixample barceloní, i en aquest no es fa palesa la importància que Raspall sol atorgar a l'art de l'esgrafiat, disposant-lo gairebé sempre en plafons en façana.

Bibliografia/Documentació:

- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- CUSPINERA, 1997.

DADES GENERALS **N.252**

- Edifici: *Cases Adolf Ruiz*

- Arquitecte: Adolf Ruiz i Casamitjana (Barcelona, 1869-1937)

- Data de construcció: 14 de juliol de 1904, projecte; 1906, finalització d'obres

- Emplaçament: c/Balmes, 158-160

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1388

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ombra natural, superfície blanc; fons òxid de ferro vermell, fons blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Balmes)

- Interior: vestíbuls d'entrada

Descripció:

Aquests dos edificis d'habitatges, totalment bessons i simètrics, són un altre bon exemple del fet que certs arquitectes de l'època actuen també com a propietaris que construeixen immobles. Així doncs, Ruiz i Casamitjana és el peticionari i l'autor de les obres. Les façanes de les dues finques són molt estretes, i a part dels treballs en escultura aplicada i en ferro forjat per les baranes, cal destacar l'elegant conjunt d'esgrafiats que cobreixen bona part dels paraments. La planta baixa, que engloba el semi-subterrani i l'entresol, es treballa en pedra.

Les quatre primeres plantes es treballen amb un esgrafiat aplicat a mode de tapís, i el seu disseny consisteix en una repetició de garlandes decoratives, formades per flors de vinca i fulles. És realment una composició que suggereix la idea de teixit mural, i les pròpies garlandes queden tallades per les barreres tectòniques de la façana. A la part superior de la quarta planta, s'hi esgrafia un motiu diferent, que és el d'un emmarcament format per fulles d'acant. El motiu possiblement evoca la idea d'un respirador, doncs l'interior recrea una gelosia esgrafiada. Al parament del cinquè pis no hi trobem garlades, sinó una altra versió de l'emmarcament amb gelosia, més ornamentat i aparatós, i situat a l'eix central. Aquests dissenys mostren una influència certament barroca, i és que Ruiz i Casamitjana pren en varies ocasions solucions formals de diverses èpoques i estils. D'aquesta manera ens mostra que l'arquitectura modernista és deutora de l'eclecticisme, i pot combinar i reinterpretar formes sense perdre la voluntat d'innovació.

A l'interior dels dos vestíbuls també trobem unes ornamentacions esgrafiades interessants i refinades. Les parets laterals, els sostres, i els envans entre els dos trams, es treballen amb uns esgrafiats, de nou, a mode de tapís. S'hi recrea un desplegament de flors de margarites, en dues mides diferents alternadament, i col·locades de manera ordenada. Als arcs dels envans s'hi esgrafien unes garlandes que es connecten amb les de les façanes, i inclouen un emmarcament d'acants al centre. Així doncs, podem considerar que el conjunt d'esgrafiats exteriors i interiors de les Cases Adolf Ruiz és unitari i ideat pel mateix dissenyador, molt possiblement el mateix arquitecte.

L'estat de conservació dels esgrafiats de la finca nº160 llueixen molt nets i ben restaurats, metre que els del nº158 encara resten pendents d'una neteja.

Bibliografia/Documentació:

ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *Catàleg del Patrimoni...,* servei *on-line* CASAS, 1983; *El Quadrat d'Or*...1990; *L'herbari*..., 2006.

DADES GENERALS **N.253**

- Edifici: *Hotel Regina*

- Arquitecte: Josep Fontseré, mestre d'obres

- Data de construcció: 1880-1881; 1917, reforma

- Emplaçament: c/de Bergara, 2-4

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: edifici d'hostatgeria **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons groc llimona, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Bergara)

Descripció:

Trobem aquí un edifici emblemàtic pel que fa a la imatge exterior de la seva entrada, ja que la marquesina de ferro forjat i vitralls emplomats de colors és una de la poques conservades en l'actualitat a Barcelona. Aquest cèntric establiment hoteler és l'hereu de l'antiga Pensió Francesca. El 1909, un carreter de Valls dit Francisco Recasens i Bella el compra als antics propietaris, i el 1917 el remodela i li atorga el seu nom actual. Tot i que la cronologia de la remodelació s'allunya força del període del modernisme, els seus dissenys són de línies totalment *art nouveau*. D'aquest període però, només es conserva la façana principal, ja que l'interior es va reformar novament al 2006.

Per enriquir i monumentalitzar la façana de l'hotel, a part de la marquesina ja esmentada, amb la remodelació del 1917 també s'hi afegeix un revestiment mural a base d'esgrafiats. Aquest conjunt s'aplica a la paret a mode de tapís, i el trobem en la majoria de les plantes de l'edifici, en excepció de la primera i la planta baixa. El traçat de l'esgrafiat es basa en una constant repetició d'un mateix disseny, una recreació vegetal en forma rectangular i creada a partir de tiges molt fines, fulles i flors. Les flors que es representen, tot i ser de formes poc concretes, podria tractar-se de la flor de vinca. La intenció de que la recreació vegetal prengui forma rectangular és precisament la d'atorgar a la façana la idea dels carreus de pedra, un fet que veiem de forma gairebé idèntica –tot i que amb un lleuger canvi en el disseny de les flors i fulles- en la façana esgrafiada de l'edifici d'habitatges del carrer del Bonsuccés nº10.

L'estat de conservació, tant de la façana en general, com de l'esgrafiat en particular és força bo, tot i que algunes parts del mur presenten florescències i despreniment de material, com també una pàtina de brutícia general.

Bibliografia/Documentació:

- *Guapos per sempre. Botigues emblemàtiques de Barcelona*, 2007.
- http://www.reginahotel.com/es/historia (14/10/2013).

REGINA
HOTEL

DADES GENERALS **N.254**

- Edifici: *Casa Josep i Ramon Queraltó*

- Arquitecte: Domènec Boada i Piera (Barcelona, 1866-1947)

- Data de construcció: febrer de 1902, projecte; 17 de febrer de 1903, permís d'obres

- Emplaçament: c/del Bruc, 6

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície groc ocre

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Bruc)

Descripció:

La façana d'aquest edifici es característica per una contenció decorativa, i els pocs elements ornamentals que es poden destacar en ella són: la tribuna central dels dos primers pisos, i el conjunt d'esgrafiats que s'estenen per tot el parament –en excepció de la planta baixa, obrada en pedra, i de la remunta superior, amb una solució mural completament llisa-. A part, també podem trobar alguns elements d'escultura aplicada en pedra natural i artificial, per les motllures de les obertures.

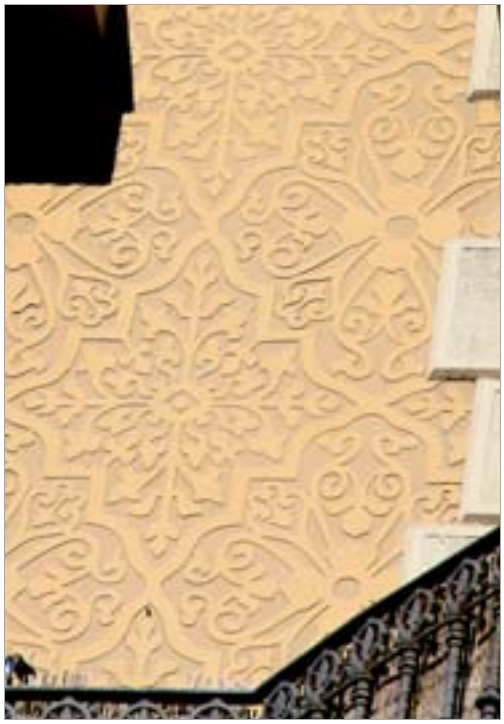
Els esgrafiats es disposen sobre el mur a mode de tapís, sense barreres tectòniques, i seguint un disseny molt semblant al que trobem a la façana de la Casa Josep Padró (1900), entre altres casos. Així doncs, veiem que a partir d'una retícula de formes quadrangulars irregulars, es formen dues composicions d'arrel vegetal i de formes abstractes, força similar entre elles. En aquest cas, entre la flora utilitzada a l'interior d'aquests enquadraments, s'hi pot distingir, de manera força esquemàtica, unes possibles fulles d'acant i de trèvol. Per les formes del seu traçat, aquest conjunt esgrafiat evoca als treballs de brodats i de puntes tèxtils.

L'estat de conservació dels esgrafiats és correcte, i els cromatismes llueixen nets i ben adherits a l'estuc.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.255**

- Edifici: *Casa Josep Maria Fontanals*

- Arquitecte: Jaume Serra, mestre d'obres

- Data de construcció: juliol de 1888, projecte; 1889, data en façana

- Emplaçament: c/del Bruc, 63

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons roig mangra, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Bruc)

Descripció:

La concepció d'aquesta façana és encara força academicista, i presenta trets propis de l'arquitectura neoclàssica. També és continguda i austera pel que fa als elements decoratius, i les línies compositives són d'un marcat eix horitzontal. L'únic element destacable de la façana és la sèrie de plafons rectangulars col·locats en l'eix central el parament.

A l'interior dels plafons s'hi esgrafien uns motius ornamentals extrets d'un repertori típic de "l'estil Renaixença", que és una de les tendències de l'eclecticisme de finals del segle XIX. Hi veiem un medalló central, amb un motiu vegetal a l'interior. Envoltant el medalló s'esgrafien dues gran palmetes, i el conjunt es tanca amb altres petits motius vegetals estandarditzats. El propi plafó inclou un ribetejat que perfila el seu contorn.

Cal mencionar l'originalitat del plafó del primer pis, que combina la tècnica de l'esgrafiat amb la de la terracota per indicar l'any d'acabament de l'edifici, el 1889.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- MOLET, 2005.

1889

DADES GENERALS **N.256**

- Edifici: *Conservatori Municipal de Música*

- Arquitecte: Antoni de Falguera i Sivilla (Barcelona, 1876-1947)

- Data de construcció: 1916, projecte; 1927, acabament de les obres originals

- Emplaçament: c/del Bruc, 104-112

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: edifici escolar **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1393

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blau i superfície blanc; fons gris, ocre groc i òxid de ferro vermell, i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbuls d'entrada, pati de llums/sala d'actes

Descripció:

Sobre l'edifici del Conservatori Municipal de Música, obra d'Antoni de Falguera, podríem comentar molts aspectes estilístics, decoratius, d'influències, o de solucions arquitectòniques. Aquí ens centrarem en l'ús de l'esgrafiat en l'edifici, limitat a alguns dels seus espais interiors. De totes maneres, és interessant apuntar que aquest obra, començada a construït a l'any 1916, és una cruïlla de concepcions estètiques, doncs el seu perfil exterior és el de l'arquitectura neomedieval, però amb elements decoratius propis tant del modernisme, com del noucentisme.

El primer espai interior on trobem ornamentacions en esgrafiat és el vestíbul principal d'entrada. Aquí es fa palesa la influència que Puig i Cadafalch exerceix sobre el seu deixeble Falguera: veiem que tot el sistema de bigues en la coberta es revesteix en esgrafiat, com acostuma a fer també l'arquitecte mataroní en moltes de les seves obres. A part, també veiem esgrafiats en la gran volta que cobreix l'estança, i en els revoltons d'entre les bigues. El format que adopta la disposició dels esgrafiats és a partir de plafons quadriculats i rectangulars, i de cintes horitzontals i escalonades. Els motius esgrafiats que es representen són d'arrel geomètrica i vegetal, i veiem diversos ribetejats, sanefes formades per tiges i fulles de línies mot arrodonides i ondulants –possiblement fulles d'acant-, i recreacions amb motius florals –possiblement lliris- i d'altres que, tot inspirar-se en elements vegetals, no representen cap motiu en concret. El vestíbul també inclou una petita incisió esgrafiada al voltant de les làmpades fixades a les parets laterals, i representa una recreació vegetal a base de tiges recargolades i envoltades de petites flors.

Al centre de l'edifici s'erigeix un espai anomenat "La Peixera", emprat com a sala d'actes i concerts, i que en realitat és un gran pati de llums cobert per una enorme claraboia. Ens remet al pati de llums que trobem a la Casa Macaya (1901-1902), de Puig i Cadafalch, tant per les grans dimensions, com per l'ús de l'esgrafiat en ambdós casos. En el conservatori, els esgrafiats es disposen a mode d'emmarcament de les làmpades i de les finestres escalonades, de cintes horitzontals com a separació entre plantes, i de plafons decoratius als frisos i als cassetons que envolten la claraboia. Aquí, els motius que s'esgrafien són bàsicament d'arrel geomètrica, i trobem bona varietat de formes, com fines franges ondulades, recargolades, o escalonades, i motius derivats de la natura. Ara bé, de tot el conjunt de "La Peixera", cal destacar la sèrie de plafons rectangulars que es disposen en tota la part del fris, just per sota del sistema de cassetons. Amb un total de setze plafons, en cada un s'hi esgrafia el nom d'un compositor rellevant en la història

de la música universal. Curiosament, la llista també inclou un nom català, Clavé, i un castellà, Victoria. La disposició dels noms dels compositors no segueixen cap ordre específic a lo llarg del fris, i són els següents: Palestrina, Mozart, Brudieu, Berlioz, Schubert, Bach, Haydn, Haendel, Victoria, Chopin, Franck, Mendelssohn, Schumann, Clavé, Wagner i Beethoven.

També volem mencionar que el conservatori inclou una escala d'accés central (l'escala d'honor), coberta per una claraboia oval, i dos vestíbuls d'entrada secundaris. En tots ells també hi ha alguns detalls en esgrafiat a les parts de les escòcies. Són solucions molt senzilles, a base de plafons ribetejats i cintes amb sanefes d'oves i cargols.

És interessant comentar que l'estil formal dels esgrafiats del Conservatori Municipal de Música, por lo general, es poden considerar ja més propis del llenguatge decoratiu del Noucentisme, i fins i tot de l'*art deco*. Els motius ornamentals, tot i mostrar algunes ondulacions clares, són de formes més austeres i contingudes, i es limiten a revestir parts concretes de l'edifici que es volen destacar. Ara bé, encara mostren algunes reminiscències dels trets modernistes, com la manera en la disposició que es fa en el vestíbul principal dels dits esgrafiats, tot revestint les bigues, i la gran plasticitat ornamental que aquests atorguen al conjunt de l'espai. És per això que creiem convenient incloure'ls en aquesta catalogació.

Finalment, volem destacat el magnífic estat de conservació dels esgrafiats de l'edifici, fruit de la restauració general de l'edifici que el 2011 va portar a terme l'Ajuntament de Barcelona.

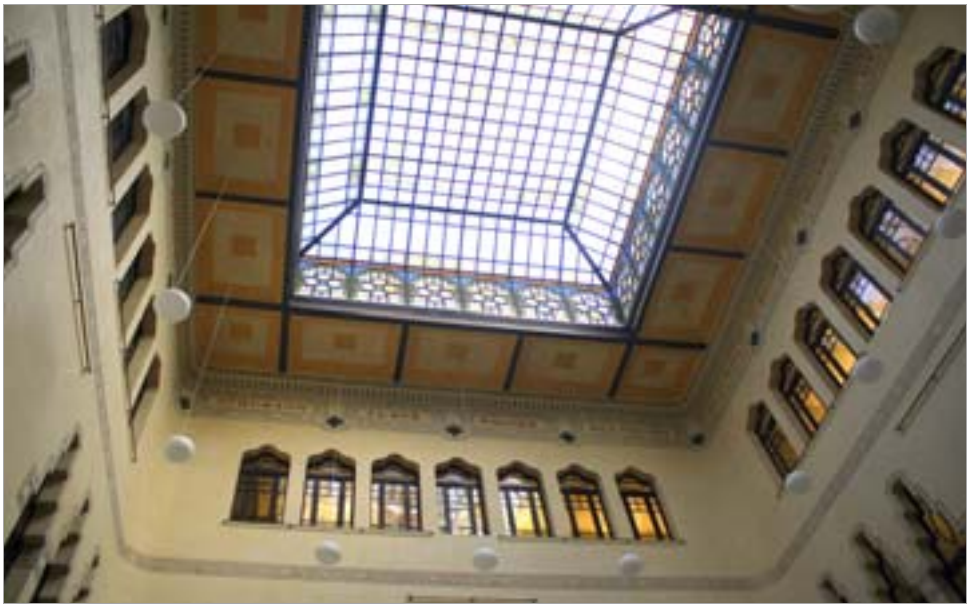
Bibliografia/Documentació:

- AVIÑOA, 1986.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- CATASÚS, 2001.
- *Conservatori Municipal de Música de Barcelona: 125 anys...*, 2011.
- *Galeria d'autors. Ruta del Modernisme*, 2008.
- *L'herbari modernista*, 2006.

SCHUMANN
CLAVÉ
WAGNER
BEETHOVEN

DADES GENERALS **N.257**

- Edifici: *Casa Jaume Sabís*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: 21 de juny de 1900, projecte;

- Emplaçament: c/del Bruc, 127

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig i sup. blau; fons verd maragda, ocre roig i violeta, i sup. blau; fons i sup. blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Bruc)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'edifici d'habitatges que ens ocupa té una façana ampla, decorativista, i molt rica cromàticament. El seu coronament és a base de merlets escalonats, i la tècnica decorativa protagonista és la de l'esgrafiat. Les composicions en aquesta tècnica es disposen sobre el mur a mode de plafons de diverses mides i formes, i d'entre totes elles, podem distingir dos dissenys diferents, segons el nivell on es troben. Els plafons de la part superior, de contorn trapezoïdal, mostren un pom vegetal, format per una gran tija, i de la que broten tres flors de lliri, i altres tiges amb fullam. La resta de façana mostra uns plafons molt semblants entre ells, tot amb recreacions vegetals fantasioses. A partir de llargues tiges, es creen uns enquadraments que ocupen bona part del propi plafó. També inclouen motius florals: grans flors de margarites a la part central, totalment obertes, i de corol·les decorades. Flanquejant els contorns de la façana, s'esgrafien unes llargues recreacions verticals, amb les mateixes tiges i flors que els plafons centrals. Cal destacar la gran sinuositat de les formes en les tiges de tot el conjunt, com també el cromatisme amb contrastos entre les capes de l'estuc.

A l'interior, l'únic espai amb esgrafiats és el vestíbul d'entrada. Trobem dos dissenys ben diferents, segons el tram de vestíbul on es troben. En el primer, veiem esgrafiada una escena de gran fantasia i impacte visual: un immens au, sobre unes llargues branques, es disposa a devorar una planta. Possiblement es tracta d'un au fènix, doncs el seu coll és molt llarg i prim, i les urpes i el bec són afilats, com és habitual en les representacions d'aquest esser mitològic, molt emprat en la simbologia de la Renaixença i del modernisme. La planta que es menja l'au forma part d'una sanefa de recreacions vegetals a base de fulles, flors i capolls de dent de lleó. A l'altre tram de vestíbul es disposa un esgrafiat a mode de tapís, amb un únic motiu en forma de flor, de pètal ample i concepció estàndard.

L'estat de conservació dels esgrafiats exterior és molt bo, mentre que la monocromia aplicada en una repintada posterior als de l'interior, dificulta i desmereix l'escena fantàstica i inèdita en un vestíbul barceloní.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

N.257

DADES GENERALS **N.258**

- Edifici: *Casa Eduard Filvà*

- Arquitecte: Salvador Puiggrós i Figueres (Barcelona, ?-1934)

- Data de construcció: 28 de novembre de 1903, projecte; 1905, data en façana

- Emplaçament: c/del Bruc, 162 – c/del Rosselló, 287

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície verd maragda (+blanc)

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'arquitecte Salvador Puiggrós, força prolífic a la vil·la de Gràcia, empra habitualment la tècnica de l'esgrafiat pels seus projectes a l'Eixample, tant en exteriors com interiors. En aquest cas, a la Casa Eduard Filvà veiem aplicacions en esgrafiat en el vestíbul d'entrada a l'edifici, espai que, tot i ser de mides força reduïdes, es veu ornamentat també per un bon nombre d'altres arts aplicades.

Els esgrafiats d'aquests vestíbul els trobem revestint les dues parets laterals de l'estança, i el seu format és a partir d'una gran sanefa horitzontal que cobreix bon part de l'espai mural. La sanefa és a base de motius vegetals dividits en dos nivells. El primer és una repetició de fullam amb tiges, possiblement fulles d'acant. Al registre superior s'hi esgrafien grans poms a base de flors de pensament, de nomoblidis, i de fullam silvestre. El motiu del pensament és representat de manera molt fidedigne, dons ens mostra la seva part interior més fosca.

És remarcable la quantitat de motius esgrafiats, el dinamisme de les formes, i la varietat d'espècies vegetals que el conjunt ens mostra. Per una altra banda, hem de mencionar el fet que l'estat de conservació dels esgrafiats, tot i no ser realment precari, sí mostra alguns despreniments de la capa superior d'estucat, lo qual pot donar la sensació de conjunt inacabat.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista.*

DADES GENERALS **N.259**

- Edifici: *Casa Llorenç Camprubí*

- Arquitecte: Adolf Ruiz i Casamitjana (Barcelona, 1869-1937)

- Data de construcció: maig de 1900, projecte; 1901, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Casp, 22

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1400

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: forns roig mangra, superfície verd crom; fons i superfície porpra

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

L'edifici representa una de les obres de Ruiz i Casamitjana més reeixides de l'Eixample. Cal destacar la seva riquesa ornamental, tant en façana com en alguns espais interiors. La tècnica de l'esgrafiat s'empra per cobrir bona part de les parets del vestíbul d'entrada, i la seva composició es distribueix sobre el mur a base de grans franges verticals, de les que trobem dos dissenys diferents que es van alternant.

La franja de més amplada és la que conté més motius ornamentals al seu interior. Bona part del cos l'ocupa una composició a base de cassetons, amb un petit motiu vegetal de forma esquemàtica i poc realista. Al centre, entre els cassetons, també s'hi col·loca una sèrie de fulles amb llargues tiges ondulants, fulles que podrien ser les del riber. A la part superior s'hi esgrafia un traçat complex, a base de motius vegetals d'entre els que hi podem identificar les fulles d'acant. L'altra franja vertical és més estreta i menys ornamentada interiorment, ja que la meitat inferior és buida. En la superior s'hi esgrafia una recreació vegetal, a base de fulles recargolat i fulles d'acant. A la part més superior s'hi col·loca una forma geomètrica que recrea una flor, possiblement la del botó d'or.

El segon espai interior amb esgrafiats és el del pati de llums, que dóna a la mateixa escala de veïns. Hi veiem esgrafiats a mode d'emmarcament de les obertures, en forma de timpà neogòtic i amb recreacions vegetals a la part superior. Hi identifiquem, entre els diversos motius, fulles d'acant i flors de lliri, representades de forma sinuosa. En el pati també s'hi esgrafien sanefes horitzontals, que combinen formes geomètriques amb motius d'arrel vegetal.

Aquest conjunt d'esgrafiats és detallista a nivell de dibuix i execució, i molt unitari entre el vestíbul i el pati de llums. Les línies estilístiques mostren una influència tant del calats gòtics –molt reinterpretats en el modernisme-, com de les formes sinuoses de l'*art nouveau* europeu. El seu estat de conservació és correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *Galeria d'autors. Ruta del Modernisme*, 2008.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.260**

- Edifici: *Casa Joan Palmerola*

- Arquitecte: Jeroni F. Granell i Manresa (Barcelona, 1868-1931)

- Data de construcció: 30 de març de 1904, projecte; 1905, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Casp, 45

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La Casa Joan Palmerola és un edifici de nova construcció, i ocupa el solar on a l'any 1872 s'havien construït les Cases Pablo Cortada. El nou edifici compleix moltes de les característiques formals que s'observen en la resta d'obres del seu arquitecte, Jeroni F. Granell.

L'ús de les arts aplicades a l'interior d'edifici d'habitatges és ric i variat, i el vestíbul d'entrada n'és el cas més clar. Les tècniques emprades són diverses: les ceràmiques vidriades de l'arrambador, els llautons daurats de les làmpades, els vitralls emplomats de les vidrieres de les portes, els guixos policromats dels angles de les escòcies, i el conjunt esgrafiat de les quatre parets del recinte, entre l'arrambador i les escòcies. És un interior de mides molt àmplies, on l'efecte de la policromia i de les diferents textures és important. L'escultura aplicada es deixa per la façana de l'edifici.

La disposició de l'esgrafiat és a mode de tapís, i hi observem un únic motiu ornamental que es repeteix de manera constant i ordenada per tota la superfície. Es tracta d'una flor de rosa, i el seu disseny es connecta directament amb l'art del vitrall, doncs la línia de dibuix és gruixuda i esquemàtica. Curiosament, en les vidrieres del mateix vestíbul també s'hi inclouen roses, de disseny gairebé idèntic a les esgrafiades. Realment, la imatge que transmet aquest revestiment esgrafiat és la d'un tapís tèxtil folrant la part central de l'estança.

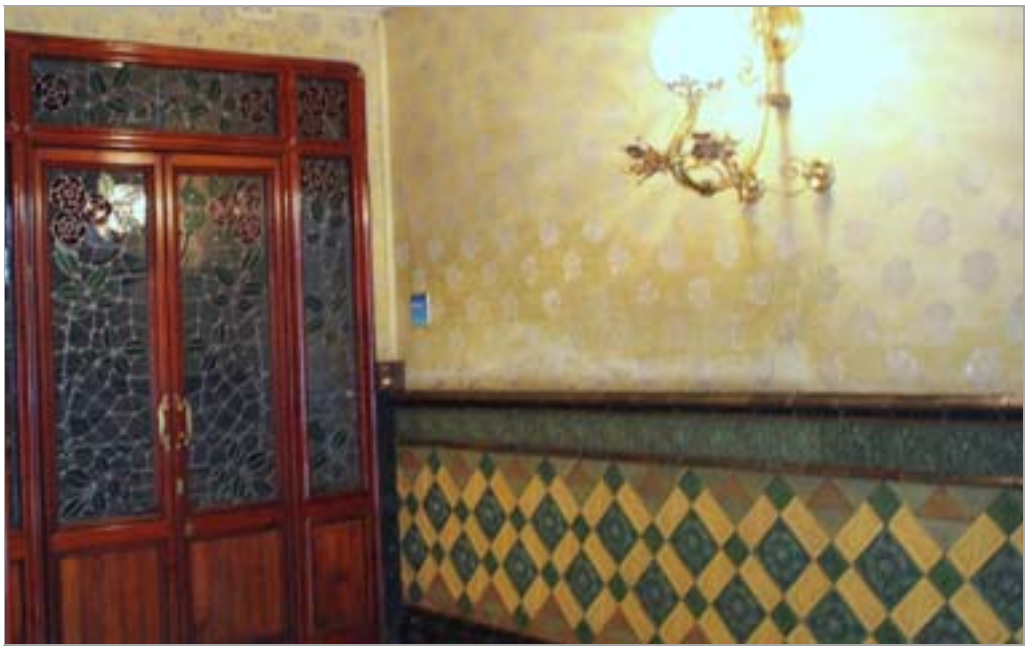
L'estat de conservació d'aquest espai interior és força correcte, tot i que en algunes parts de les superfícies esgrafiades s'hi observen fluorescències importants.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.
- GIL, 1999.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.261**

- Edifici: *Casa Joan Mitja*

- Arquitecte: Jaume Comerma, mestre d'obres

- Data de construcció: 22 de novembre de 1884, projecte; 1885, data en façana;

- Emplaçament: c/de Casp, 72

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície Montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Casp)

Descripció:

Els esgrafiats exteriors d'aquest edifici són molt significatius per aquest mostrari d'esgrafiats de l'Eixample, ja que representa un cas força primari dins la cronologia que recollim. Tal com s'esculpeix en la pròpia façana, l'edifici s'acaba a l'any 1885, per lo que els esgrafiats es produeixen amb molta probabilitat en aquest mateix any. Els tres plafons que s'esgrafien encara no segueixen la tendència formal més pròpia/representativa del modernisme, però ja anticipen alguns elements que posteriorment anirem trobant com habituals.

La façana mostra les característiques formals del període, com una tendència a l'horitzontalitat, la poca presència d'elements ornamentals, i la part del coronament recte i amb una potent cornisa. Els tres plafons que s'esgrafien, i que es situen a lo llarg de l'eix central de la façana, són les úniques decoracions plàstiques destacables. El superior i l'inferior són gairebé idèntics, i s'emmarquen en formes quadrangulars amb doble marc. Els interior mostren un medalló amb l'efígie d'una figura masculina de perfil, i envoltat d'una recreació vegetal a base de palmetes i fulles d'acant. El plafó central és de forma rectangular i molt allargada, i al seu interior s'hi esgrafia una composició d'estil eclèctic, on hi predominen els motius vegetals: palmetes, acants, fulles i fruits de vinya, i petites flors properes al lliri, entre altres motius. Aquí, l'element central és de nou un medalló amb una efígie masculina de perfil. També s'hi inclouen formes que tendeixen a la geometrització, i a cada extrem hi observem un motiu semblant a un cràter.

El plafó central és un disseny en que es barregen dues tendències: els motius ornamentals que s'han estat utilitzant durant bona part del segle XIX –la majoria dels que s'esgrafien-, i els que es començaran a emprar a partir de la dècada dels 90 del mateix segle, ja de tendència més sofisticada, com les fulles d'acant i de vinya, i amb un dibuix més estilitzat. Els dits plafons també suposen un pas endavant en l'ús de la tècnica de l'esgrafiat, que comença a prendre més importància en detriment a la de la terracota.

L'estat de conservació dels esgrafiats és força negatiu, doncs s'hi fa patent una patina de brutícia important.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.262**

- Edifici: *Casa Josep Gironella*

- Arquitecte: Miquel Madorell i Rius (Hospitalet de Llobregat, 1869-Barcelona, 1936)

- Data de construcció: 1 de març de 1906, projecte

- Emplaçament: c/de Casp, 86

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície porpra i blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

De l'interior d'aquest edifici d'habitatges, que és un bon exemple del modernisme més refinat, en destaca especialment el vestíbul d'entrada. És l'espai on hi trobem els elements decoratius més interessants, com l'arrambador de marbre amb incisions, les floritures en guix a les escòcies i arcs que formen els trams, i un conjunt d'esgrafiats a les parets laterals del recinte.

La configuració dels esgrafiats sobre el parament és a partir de dues sanefes diferents, tant de grandària com de disseny. La primera d'elles, de major mesura, es situa sobre l'arrambador, i ens mostra una recreació vegetal amb els motius ornamentals molt atapeïts entre ells. S'hi representen flors obertes i en capoll, possiblement peònies, i tiges i fulles estàndards. La segona sanefa recorre la part superior de la paret, és molt senzilla i de menys grandària que l'anterior. Ens mostra unes tiges ondulants, d'on broten successivament flors de peònia agrupades en parelles.

A les guixeres del sostre també s'hi representen aquests motius florals propers a les peònies, establint així un raport entre les diferents arts aplicades. Cal mencionar que l'estat de conservació dels esgrafiats, com de tots els elements artístics d'aquest vestíbul d'entrada, és molt bo i acurat.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.263**

- Edifici: *Casa Pía Batlló*

- Arquitecte: Josep Vilaseca i Casanovas (Barcelona, 1848-1910)

- Data de construcció: 19 de febrer de 1892, projecte; 1896, finalització de les obres

- Emplaçament: Rambla de Catalunya, 17

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1409

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquest edifici en xamfrà, de façana monumental i de línies neogòtiques, és un dels primers edificis d'habitatges que Vilaseca projecte a l'Eixample barcelonina. La peticionaria és Pia Batlló de Bach, germana d'Enric i Àngel Batlló, els quals també encarreguen a l'arquitecte, i per les mateixes dates, llurs residències burgeses. Tot i que la façana és molt interessant, centrarem l'anàlisi en els esgrafiats que l'arquitecte destina per decorar el vestíbul d'entrada a la casa.

El vestíbul de la Casa Pía Batlló es divideix en dos grans espais, i és en el primer d'ells on s'hi disposa el repertori d'esgrafiats, i més exactament, en les dues parets laterals de l'estança. A cada banda observem una sèrie de quatre plafons verticals, molt allargats, a l'interior dels quals s'hi esgrafia una recreació vegetal basada en una gran tija, allargada i de perfil ondulant. D'aquesta tija broten altres motius, tots d'arrel vegetal. Primerament, trobem unes flors obertes, de mida important i forma exòtica, que podrien tractar-se, o bé de flors de la passió, o bé de roselles. Aquestes flors es veuen perfilades amb una sèrie de petites fulles de trèvol. També tenim flors de lliri, representades des de dos angles diferents, i fulles de palmetes. Aquest disseny és el mateix que Vilaseca empra uns anys més tard en un dels vestíbuls de les Cases Joaquim Cabot (1901-1904), concretament en la del nº8-10.

Aquests esgrafiats al vestíbul d'entrada a la Casa Pía Batlló daten d'una cronologia força primerenca, fet que els converteix en un dels possibles primers casos d'esgrafiats, de línies modernistes, en l'interior d'un edifici d'habitatges. A part, hem de ressaltar el molt bon estat de conservació que llueixen.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- BLETTER, 1977.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line*.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases*...1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.264**

- Edifici: *Casa Climent Arola*

- Arquitecte: Francesc de Paula del Villar i Carmona (Barcelona, 1860-Ginebra, 1927)

- Data de construcció: 1900, projecte; 1902, finalització de les obres

- Emplaçament: Rambla de Catalunya, 27

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1413

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris, superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: escala de veïns, patis de llums

Descripció:

Aquesta casa forma part d'una illa de cases de la zona central de l'Eixample en que les residències burgeses prenen una gran qualitat constructiva i decorativa. La façana és de gust eclèctic, amb molts elements decoratius de diverses influències. L'interior ens ofereix unes zones comuns també molt ornamentades, i d'entre elles, són l'escala de veïns i els dos patis de llums els que es treballen amb esgrafiats.

Els que trobem a l'escala es disposen a mode de sanefa, sobre un arrambador de molt poca alçada. És una sanefa amb una successió de motius vegetals sobreposats entre ells, i representats de manera força realista. Hi veiem fulles de palma, acants, i flors de nomoblidis. A part, en el replà previ a la pròpia escala s'hi disposa un gran motiu esgrafiat, a mode de decoració plafonada, i de formes barroques. És una estructura semblant a una finestra amb gelosia, i els seus contorns es decoren amb abundants fulles d'acant, flors de lis, espigues i llaceries. Aquests mateixos recursos són els que s'empren pels emmarcaments de les obertures dels dos patis de llums. La línia corba és la protagonista d'aquestes recreacions, les quals s'executen a base d'incisions molt primes, per lo que la capa interior d'estuc gairebé no es fa visible. També hi veiem algunes decoracions de la capa superficial aplicats amb pintura, com els petits motius que evoquen les obertures amb gelosia.

Aquest conjunt d'esgrafiats pren solucions decoratives d'influència barroca per dotar a aquests interiors comuns d'elegància i distinció. Es poden connectar a nivell d'estil formal i d'execució amb els que trobem a l'interior de la Casa Enric Llorens (1904-1907), projectada pel mestre d'obres Josep Pérez Terraza.

Després de sotmetre's a un projecte de recuperació de l'esplendor original, perduda amb els anteriors usos donats a la casa, l'edifici obre amb funció hotelera i sota el nom de Praktik Rambla. Gràcies a aquesta restauració, els esgrafiats dels citats interiors llueixen amb un estat de conservació molt bo.

Bibliografia/Documentació:

- CASA, 1983.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.265**

- Edifici: *Casa Miquel Arcàngel Fargas*

- Arquitecte: Enric Sagnier i Villavecchia (Barcelona, 1858-1931)

- Data de construcció: 1902, projecte; 1904, finalització de les obres

- Emplaçament: Rambla de Catalunya, 47

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1415

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons siena natural, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges és un encàrrec del metge Miquel Arcàngel Fargas i Roca al prolífic arquitecte Sagnier. Originalment es comunicava pel darrera amb la desapareguda clínica que el propietari tenia al c/del Consell de Cent nº333. La façana es d'un modernisme de gust barroc afrancesat, i té un molt interessant treball en escultura aplicada.

El gran vestíbul d'entrada és semblant al de la Casa Camil Mulleras (1905), i entre algunes de les arts aplicades que s'empren, hi destaca la imponent sanefa esgrafiada de les partes laterals. De mides importants, aquesta sanefa horitzontal es disposa sota l'escòcia de les parets laterals, en el primer gran espai del vestíbul. La temàtica de la sanefa és vegetal, i s'estructura a partir de la repetició de grans fulles d'acant, molt obertes, i de les que broten flors de margarites i palmetes, també representades molt obertes. Mentre que les línies de dibuix de les fulles d'acant són sinuoses i detallistes, els altres dos motius són més esquemàtics i rectilinis. Tots els motius ornamentals, però, es representen esgrafiats encabits dins d'un emmarcament que s'adapta a les diferents formes que tenen cadascun d'ells.

Significativament, alguns dels motius ornamentals que s'esculpeixen –de manera exquisida- per diferents punts de la façana, hom veu que alguns d'ells coincideixen amb els que veiem esgrafiats en la sanefa del vestíbul. Aquests motius concrets que coincideixen són les fulles d'acant i les palmetes. , Aquesta correspondència entre interior i exterior no és únic en l'obra de Sagnier, ja que també el trobem, entre altres, en la Casa Ferran Cortés (1900-1902), emplaçada justament en el mateix carrer. Finalment mencionar que l'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és excel·lent.

Bibliografia/Documentació:

- BARJAU, 1985.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- *Ruta Sagnier. Arquitecte, Barcelona 1858-1931*, 2009.

DADES GENERALS **N.266**

- Edifici: *Casa Dolors Calm*

- Arquitecte: Josep Déu i Busquets, mestre d'obres; Josep Vilaseca i Casanovas (Barcelona, 1848-1910), reforma

- Data de construcció: 1879; 1902, projecte de reforma; 1903, finalització de la reforma

- Emplaçament: Rambla de Catalunya, 54

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1416

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blau, superfície òxid de ferro vermell; fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc i blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Rambla de Catalunya)

Descripció:

Trobem aquí un edifici que a principis del segle XX es reforma respecte a una construcció anterior. Josep Vilaseca projecte una reforma de façana on la protagonista indiscutible és la gran tribuna correguda, de fusta, i que cobreix tot el cos central de les cinc plantes habitables originals de l'edifici. Amb aquesta tribuna, podríem dir que Vilaseca rendeix homenatge a les galeries tancades de materials lleugers que donen als patis interiors. La resta del parament de façana que no queda cobert per la tribuna es revesteix amb esgrafiats.

Per aquesta façana, Vilaseca disposa tres dissenys diferents d'esgrafiats. Primerament ens trobem amb una composició a mode de tapís, que ocupa els espais de mur que flanquegen la gran tribuna, i que ens mostra una repetició d'un mateix motiu ornamental. És una flor representada de manera molt oberta, on hi destaquen els seus grans pistils, i per lo que possiblement es tracti de la flor de lliri. Un segon disseny esgrafiat el trobem a les franges cantoneres, on a partir de petits plafons que imiten carreus de dues grandàries diferents, es van resseguint els eixos verticals que separen l'edifici dels contigus. A l'interior d'aquests "carreus" s'hi esgrafia una recreació vegetal que mostra un pom de tres flors, amb llurs pètals i tiges, de formes força geomètriques, possiblement lliris. Finalment, un tercer disseny esgrafiat és el de la sota-tribuna, i que mostra una gran sanefa a base de llargues i fines tiges vegetals, amb flors properes al gira-sol, fulles en forma de cintes molt ondulades, i alternant-se amb petites espigues de blat. És una composició molt refinada i amb una bona presència de formes *coup de fouet*. A part, el fet que estigui col·locada a la sota-tribuna li dóna una major originalitat.

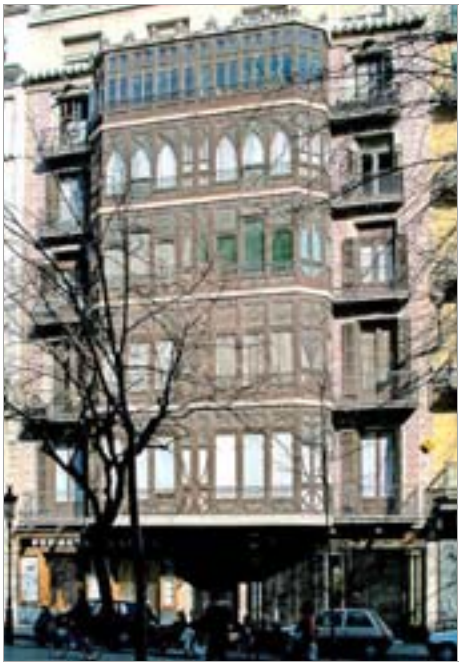
El fet que els diferents dissenys d'esgrafiats tinguin una unitat estilística entre ells respon al fet que és el mateix Vilaseca qui efectua els dibuixos per la seva composició. El seu estat de conservació és molt bo, doncs el 2010 van ser acuradament restaurats, i es van recuperar les tonalitats cromàtiques originals, molt vives i contrastades entre si.

Bibliografia/Documentació:

- BLETTER, 1977.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.267**

- Edifici: *Casa Francesc Farreras*

- Arquitecte: Josep Pérez i Terraza (Mèrida, Extremadura, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: 1899, projecte

- Emplaçament: Rambla de Catalunya, 86 – c/de Mallorca, 240

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons devastat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície montjuïc; fons siena natural, superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Moltes de les obres de Pérez Terraza empren la tècnica de l'esgrafiat per les decoracions interiors i/o exteriors, i en aquesta Casa Francesc Farreras trobem dita tècnica en el gran vestíbul d'entrada a la finca. En aquest espai interior, els esgrafiats s'emplacen en les dues parets laterals, per sobre dels arrambadors i de l'estructura de fusta del sostre.

La composició esgrafiada té forma d'un gran panell reticular, amb franges horitzontals i verticals que es combinen i entrellacen entre sí. Les franges tenen al seu interior dos dissenys diferents, ambdós de temàtica vegetal, tot i que amb estils formalsdiferents. Mentre que les franges verticals mostren recreacions vegetals a base de tiges en formes més aviat geomètriques, les franges horitzontals tenen un dibuix més suau i amable, sense proliferació de tiges entrellaçades. El dos dissenys, però, coincideixen en mostrar els mateixos motius ornamentals, que són fulles i flors obertes, totes de formes estàndards. Aquest conjunt mural també inclou plafons rectangulars de marbrejats de tons blaus, que s'emplacen entre les franges esgrafiades.

L'estat de conservació del conjunt d'esgrafiats és molt correcte, i les capes d'estuc i els cromatismes llueixen sense cap patologia.

Bibliografia/Documentació:

- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *Galeria d'autors...*, 2008.

DADES GENERALS **N.268**

- Edifici: *Casa Josep i Ramón Queraltó*

- Arquitecte: Josep Plantada i Artigas (?-Barcelona, 1925)

- Data de construcció: febrer de 1906, projecte; 1907, finalització de les obres

- Emplaçament: Rambla de Catalunya, 88 – c/de Mallorca, 249

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons roig mangra, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Rambla de Catalunya – c/de Mallorca)

Descripció:

La Casa dels germans Josep i Ramón Queraltó, de mides considerables i situada en un xamfrà al centre de l'Eixample, ens arriba en l'actualitat amb una façana malauradament mutilada. El coronament ha perdut els pinacles i la torreta angular, i les glorietes cantoneres i el balcó del primer pis han estat modificats. Tot i això, el conjunt d'esgrafiats en façana resta intacte.

Trobem dos disposicions diferents d'esgrafiats en façana. Primerament, i ocupant bona part del parament de façana –les quatre plantes centrals-, veiem una composició a mode de tapís. El motiu ornamental que es va repetint és el d'un pom vegetal, unit amb la resta per les seves extremitats inferiors. És un motiu de formes molt esquemàtiques, arrodonides, i molt poc realistes. Entre els elements que inclou, hi podem identificar una possible flor de lliri, igualment de formes arrodonides i sintètiques. És interessant notar que la combinació cromàtica de la composició suggereix que de lluny, el color general de la façana sigui rosat. L'altre disseny que s'esgrafia es situa a les part del coronament, disposat a partir de plafons. Ens mostra el mateix motiu ornamental que l'esgrafiat principal, però amb un acabament inferior més complex, tot i que amb les mateixes formes esquemàtiques i arrodonides. És un acabament que possiblement representa un blasó per contenir el propi pom vegetal. Aquests plafons es veuen flanquejats per uns altres que contenen franges esgrafiades en diagonal, i amb petits motius florals.

L'estat de conservació del conjunt esgrafiat de la façana és correcte, tot i que algunes parts mostren florescències i descoloriments.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.269**

- Edifici: *Casa Ferran Cortés*

- Arquitecte: Enric Sagnier i Villavecchia (Barcelona, 1858-1931)

- Data de construcció: 1900, projecte; 1902, finalització de les obres

- Emplaçament: Rambla de Catalunya, 96

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons groc llimona, superfície verd maragda i violeta

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquesta finca és la única supervivent d'un conjunt de tres edificis bessons pels germans Cortés Riera. A part, la façana resta mutilada, dons el coronament ondulant que tenia es substitueix per una doble remunta. A l'interior del vestíbul, de reduïdes mides per tractar-se d'una obra de Sagnier, trobem uns esplèndids esgrafiats. S'apliquen a les parets laterals de l'espai, i ens mostren una grandiosa sanefa horitzontal, per sobre de l'arrambador, i a base de grans poms de tiges, fulles, i flors de lliri. Les llargues tiges formen creacions a mode de serpentines, i les flors de lliri es representen en diferents estats i mides (obertes, mig obertes, o en capoll). A part, tots aquests motius es tracen amb un detallisme important. Un element interessant dels esgrafiats és la policromia, ja que els mateixos tons cromàtics són emprats per les creacions florals pels guixos de les escòcies i les mènsules del mateix vestíbul. Tot i ser una policromia molt adient, és possible que no representi l'original de principis de segle, i actualment rau excel·lentment conservada.

Finalment, i com ja succeeix en alguns altres casos en Sagnier, hem de comentar l'ús dels mateixos motius ornamentals per la façana com per l'interior. En aquest cas ens trobem amb la flor de lliri, que en façana es representa a través d'escultura aplicada en pedra natural, i al vestíbul, a través dels esgrafiats.

Bibliografia/Documentació:

- BARJAU, 1985.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- *Ruta Sagnier. Arquitecte, Barcelona 1858-1931*, 2009.

DADES GENERALS **N.270**

- Edifici: *Cases Godó-Lallana*

- Arquitecte: Josep Majó i Ribas (Barcelona, 1867-1950)

- Data de construcció: 1900, projecte

- Emplaçament: Rambla de Catalunya, 112 – c/del Rosselló, 243-245

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1420-1580

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell i verd maragda, superfície ocre groc; fons ocre groc, sup. verd maragda; fons verd maragda, sup. policromada; fons roig mangra, sup. verd maragda; fons montjuïc, sup. blau

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principal (Rambla de Catalunya – c/del Rosselló)

- Interior: pati de llums (nº112-243); vestíbul d'entrada, escala de veïns (nº245)

Descripció:

Aquestes dues cases veïnes són realitzades pel mateix arquitecte. Formen part d'un mateix projecte, i per un mateix propietari, però les dues finques mostren solucions arquitectòniques i decoratives diferents. Josep Majó és l'arquitecte habitual de la família Godó, i projecta el Panteó Carles Godó (1899) i l'Edifici de La Vanguardia (1903).

La casa de la Rambla de Catalunya nº112 – c/del Rosselló nº243 és la situada en el xamfrà entre les dues vies, i és la que ocupa un major espai en façana. Bona part de la seva superfície mural es revesteix amb esgrafiats, disposats tots a mode de tapís. El seu disseny és en una recreació vegetal a base de gruixudes tiges, fulles i fruïts de castanyer d'Índies, i flors de forma estàndard. És un traçat amb una marcada verticalitat, gràcies a la proliferació de les tiges erectes. L'originalitat d'aquest esgrafiat és el canvi de policromia de l'últim pis respecte als altres, fet que succeeix en altres casos de l'Eixample. En el coronament també s'hi esgrafia una sanefa a base de fulles de castanyer d'Índies.

A l'interior d'aquesta casa només s'esgrafien els marcs de les finestres del celobert. Són uns dissenys molt originals: a la part de les llindes hi ha un pom amb margarites, roselles i trèvols; i als extrems inferiors de les finestres hi veiem recreacions a base de fines tiges, amb trèvols i flors de margarita, obertes i en capoll. És un traçat refinat i minuciós.

La casa del c/del Rosselló nº245 té un conjunt d'esgrafiats exteriors que s'assimila al de la casa veïna perquè la policromia de l'últim pis també canvia respecte a la de la resta. Aquí, la disposició és a partir de cintes horitzontals, amb sanefes a base de flors de clavell, rosella i fulles de riber, entrellaçats tots ells per sinuoses tiges amb fullam.

Al vestíbul d'aquest edifici s'hi disposa una gran sanefa esgrafiada sobre les dues parets laterals, Té un disseny que ja em vist en altres vestíbuls barcelonins. És una gran recreació vegetal, estructurada per unes fines i llargues tiges amb formes de *coup de fouet*. Hi broten fulles d'acant, de castanyer d'Índies, de trèvol, margarites, flors de pètal ample –possiblement roselles-, i flors de pistils prominents –possiblement gladiols-. Veiem una correspondència estilística i de motius entre aquestes esgrafiats i els de la façana. En canvi, a l'escala hi ha una senzilla cinta amb flors de vinca.

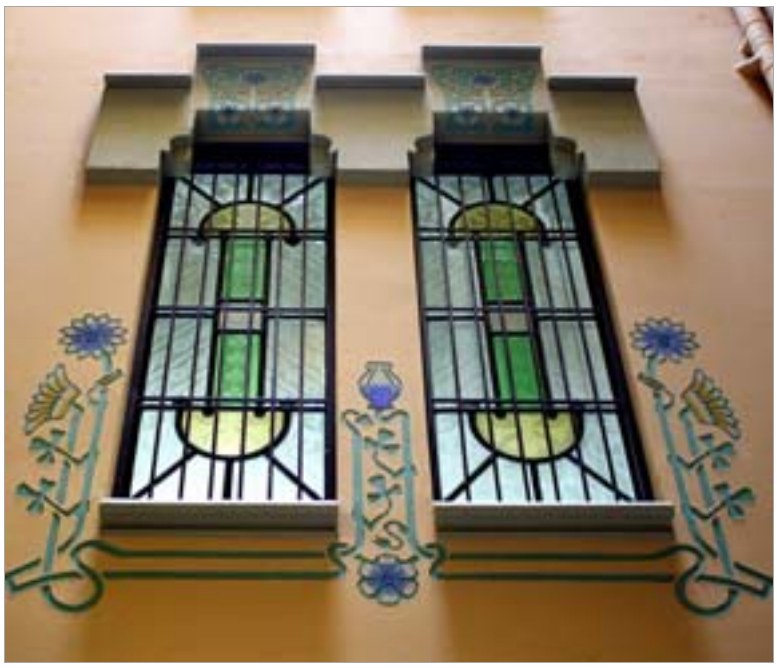
L'estat de conservació de molts dels esgrafiats d'aquest conjunt denota una necessitat de restauració, doncs veiem patologies importants en forma de despreniments i despigmentacions.

Bibliografia/Documentació: *Catàleg del patrimoni...,* servei *on-line; El Quadrat d'Or...*, 1990; *L'herbari modernista*, 2006.

BOYACA

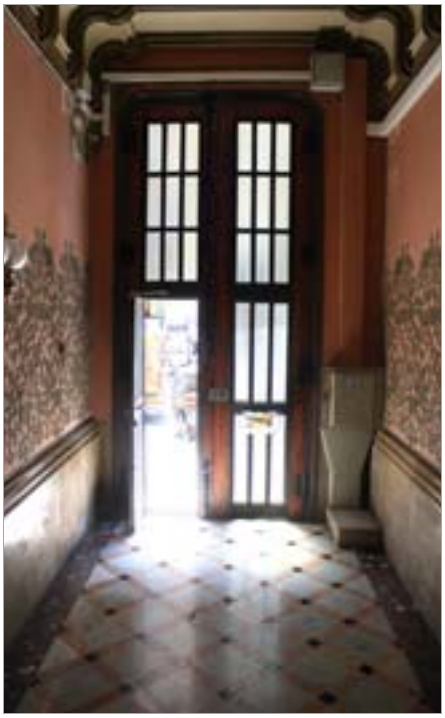

N.270

DADES GENERALS **N.271**

- Edifici: *Casa C. Marfà*

- Arquitecte: Manuel Comas i Thos (Mataró, 1855-Barcelona, 1914)

- Data de construcció: 1899

- Emplaçament: Rambla de Catalunya, 118

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 3064

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada; mixta, amb estucat devastat i pintat al fresc

- Cromatisme: fons blanc, superfície verd maragda; fons ombra natural, superfície amb policromia variada; fons verd maragda, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Rambla de Catalunya) **- Interior:** vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Trobem aquí una altra mostra de l'aliança entre la família Marfà i l'arquitecte Manuel Comas i Thos. En aquest cas, per la casa de veïns peticionada per un dels membres d'aquesta família, es projecta una façana elegant i plàsticament molt rica. Té una marcada horitzontalitat, només trencada per un gran plafó vertical, col·locat a la part central. El seu interior mostra una escena amb angelots, i es treballa amb una tècnica mixta: pintura al fresc sobre estuc, i amb algunes parts devastades. Així doncs, no es pot considerar com un element esgrafiat. Ara bé, les superfícies que sí s'esgrafien són els paraments de les segones, terceres i quartes plantes habitables. Aplicat a mode de tapís, i en els espais murals entre les obertures, veiem un traçat a base de motius en forma de fulles de trèvol. Inclouen una tija, i tots ells es disposen col·locats en una trama que imita un acabat en maó vist. Aquest revestiment esgrafiat, conjuntament amb el plafó central, confereix a la façana una imatge molt vistosa i policromada.

L'interior de l'edifici també inclou un interessant conjunt d'esgrafiats. A les parets laterals dels dos trams de l'estança s'hi disposen un esgrafiats que imiten cortinatges, de traç molt ric, i articulats per plecs verticals. Té ornamentacions que inclouen una part central, disposada a mode de tapís, i amb petites fulles de vinca. A la part inferior s'hi esgrafia una sanefa articulada per una cinta central, amb abundants tiges entrellaçades, i grans flors que possiblement representen cards. A la part superior també s'hi esgrafia una senzilla cinta, amb tiges i fulles de gust goticista. Curiosament, a la part frontal de l'arc que separa els dos trams s'hi esgrafia part del cortinatge plegat, essent una imatge molt escenogràfica. Aquesta representació esgrafiada d'imitació de cortinatges es pot connectar amb la que trobem a l'interior de l'Església de Pompeia (1907-1910), projectada per Enric Sagnier, entre d'altres.

A l'escala de veïns veiem una sanefa esgrafiada resseguint la línia de l'arrambador, amb una successió de formes rectangulars que evoquen carreus de pedra. A l'interior d'aquests "carreus" hi ha fulles de card enredades amb tiges. Per últim, mencionar la cinta esgrafiada a lo llarg dels trams de sostre la mateixa escala, i amb una sèrie de tres fines franges amb grans flors de margarita.

L'estat de conservació de tots els elements esgrafiats de l'edifici és molt correcte, i les policromies força adients.

Bibliografia/Documentació: *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic...,* servei *on-line; L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.272**

- Edifici: *Casa Manuel Verdú Feliu*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, Extremadura, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: 1899, projecte

- Emplaçament: Rambla de Catalunya, 124 – c/de Còrsega, 296

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1427

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície groc llimona; fons roig mangra, superfície verd crom

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Rambla de Catalunya – c/de Còrsega)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Tenim aquí un edifici de mides considerables i projectat pel prolífic mestre d'obres Josep Pérez Terraza. La façana és totalment simètrica, i utilitza molts elements decoratius de línies acadèmiques i eclèctiques. Hi destaquen les cúpules que coronen els angles, el frontó de doble semicercle fent de capcer, i la tribuna amb arc semicirculars.

Bona part del parament de façana es revesteix amb un esgrafiat que es disposa a mode de tapís, de disseny senzill, i de formes totalment geomètriques. El motius ornamental que es repeteix fins formar una retícula és de contorn octogonal, i representa una flor estàndard. Els quatre pètals i la part central de la flor formen peces geomètriques, i la separació entre cada flor és molt escassa, creant així un conjunt atapeït i dens.

Aquest cas de composició esgrafiada de línies geomètriques és un bon exemple de com, en plena eclosió del modernisme (1900), hi ha arquitectes que opten per emprar solucions menys efectistes i preciosistes.

Però la tendència de formes canvia en els esgrafiats del vestíbul d'entrada, disposats a mode de plafons verticals en les dues parets laterals. Hi ha motius ornamentals d'arrel vegetal, tot i que de formes abstractes i poc concretes. Hi identifiquem tiges, acants, circells, i flors de margarita, tots de dibuix minuciós, i disposats de forma combinada entre ells. És la mateixa composició que Pérez Terraza empra pel vestíbul de la Casa Joan Vall (1898-1899).

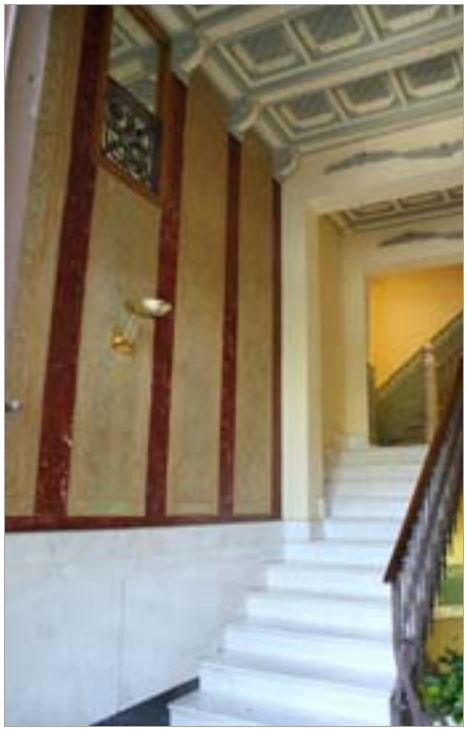
Com succeeix en altres casos de l'Eixample, entre els esgrafiats de l'exterior i de l'interior no hi ha cap tipus de connexió, ni estilística, ni de repertoris. L'estat de conservació també varia entre ells. Metre que els de la façana podem considerar que llueixen correctes, els del vestíbul pateixen lleugeres despigmentacions i despreniment de material –lo qual es soluciona imitant el disseny amb pintura mural-.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line.*
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.273**

- Edifici: *Casa Llorenç Armengol*

- Arquitecte: Adolf Ruiz i Casamitjana (Barcelona, 1869-1937)

- Data de construcció: 1899, projecte; 1900, finalització d'obres

- Emplaçament: Rambla de Catalunya, 125

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1428

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, sup. blanc; fons groc llimona, sup. blau; fons blanc, sup. porpra

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Rambla de Catalunya)

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

Aquesta casa conté alguns dels trets habituals en l'obra de Ruiz i Casamitjana, com les profuses tribunes, els coronaments neogòtics reinterpretats en clau modernista, o l'abundant ús de l'esgrafiat, ja en façana com a l'interior.

En l'exterior, trobem un conjunt esgrafiat a mode de tapís. Mostra un disseny a partir de motius ornamentals vegetals, i que formen marcs lobulats pels escuts del casal comtal barceloní. S'hi poden identificar tiges i fulles d'acant, de formes complexes i detallistes, i lligades a aquest gust de formes goticistes tan emprades per Ruiz. Així doncs, la composició d'aquest l'esgrafiat és propera a la que trobem en la façana de la Casa Francesc Paixà (1901), també amb formes lobulades i properes a les traceries calades gòtiques.

El vestíbul d'entrada també es decora amb una quantitat important de superfície esgrafiada. Les dues llargues parets laterals mostren aquesta tècnica, en l'espai mural entre l'arrambador i l'escòcia. Sobre un fons estriat que cobreix tota la superfície, s'hi esgrafia una sanefa horitzontal, per sobre la línia de l'arrambador, amb recreacions vegetals a base de poms, tiges, fulles, i flors de lliri. Aquests últims es representen de dues formes diferents, amb formes esquemàtiques i rectilínies, o bé amb formes ondulants i detallistes. Resseguint la línia de l'escòcia s'hi esgrafia una altra sanefa diferent, però amb recreacions vegetals semblants a l'anterior, i amb sinuoses tiges i fulles. Finalment, a l'espai central estriat tenim poms de fulles d'acant, repartides per la superfície mural, i un motiu floral fantasiós i de contorn lobulat.

Al pati de llums, situat just després del vestíbul, i previ a l'ascens a l'escala de veïns, s'hi esgrafien uns emmarcaments per les finestres. A la part superior i inferior de les obertures hi veiem plafons amb recreacions vegetals. De nou aquí s'empra la flor del lliri, amb llurs tiges i fulles, per farcir els dits plafons. Marcant la separació entre cada planta, s'hi disposen unes sanefes amb circells vegetals a l'interior.

Tant els esgrafiats en façana, com els del vestíbul i pati de llums, mostren un estat de conservació molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases*...1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

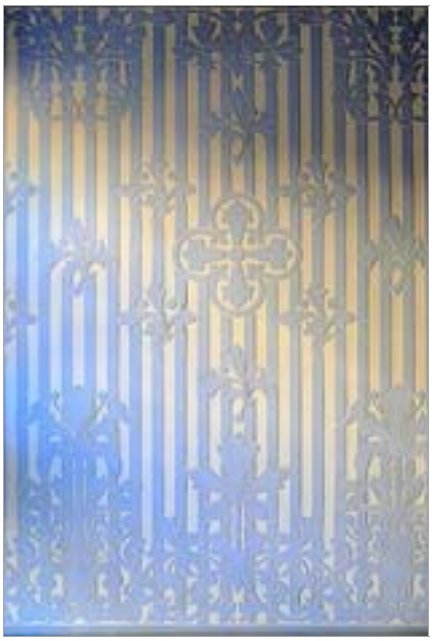

DADES GENERALS **N.274**

- Edifici: *Casa Isidor Majó*

- Arquitecte: Josep Majó i Ribas (Barcelona, 1867-1950)

- Data de construcció: 21 de juny de 1898, projecte

- Emplaçament: c/del Consell de Cent, 423

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blau, superfície verd magrana; fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Consell de Cent)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquest edifici porta el nom d'un important promotor que construeix diverses finques a l'Eixample barceloní, Isidor Majó, i Josep Majó i Ribas és l'encarregat de projectar totes aquelles que es troben en aquesta zona del districte. La façana de la casa és realment estreta, i en la seva decoració plàstica, Majó hi disposa aplicacions escultòriques en els emmarcaments d'obertures i en el coronament, ferros forjats en les baranes balconeres, i diferents revestiments murals pel parament.

Emprant la tècnica de l'esgrafiat, es revesteix el parament de totes les plantes excepte la última, que s'integra amb el coronament, i es revesteix amb un estucat que imita carreus regulars. Usualment, en moltes de les façanes de l'Eixample succeeix a l'invers: és el parament de l'última planta el que s'esgrafia, a fi de diferenciar-lo de la resta. Aquí, el disseny esgrafiat és a mode de tapís, amb la repetició d'un mateix motiu: una forma floral, amb proliferació de pètals de diferents mides i formes, possiblement un lliri. Les dues tiges que es deriven de la flor formen un emmarcament per la pròpia flor, creant una mena de retícula per tota la superfície esgrafiada. L'execució d'aquest conjunt és força minuciosa, ja que en tots els pètals s'inclouen incisions que marquen els seus nervis medials.

El vestíbul d'entrada ens mostra un conjunt esgrafiat que ocupa totes les parets laterals. Es tracta d'una successió de llargues i sinuoses tiges verticals, de les que broten fulles de trèvol i flors de pètals prims i abundants, possiblement crisantems. A la part superior de les tiges també hi broten unes flors de trompeta, representades cap per avall. A part, entre les tiges també s'hi esgrafien diverses libèl·lules, volant en diferents direccions. Integrada en la composició, i resseguint la línia de l'arrambador, s'esgrafia una sanefa amb més tiges i motius florals, oberts i en capoll. Aquest és un disseny per esgrafiat que podem trobar en alguns altres vestíbul de l'Eixample, com en el central de les Cases Miquel Costas (1901-1902), al nº96 del mateix c/del Consell de Cent.

L'estat de conservació de l'esgrafiat en façana és molt bo, però el del vestíbul mostra una imatge poc curosa, a part d'estar totalment repintat en blanc.

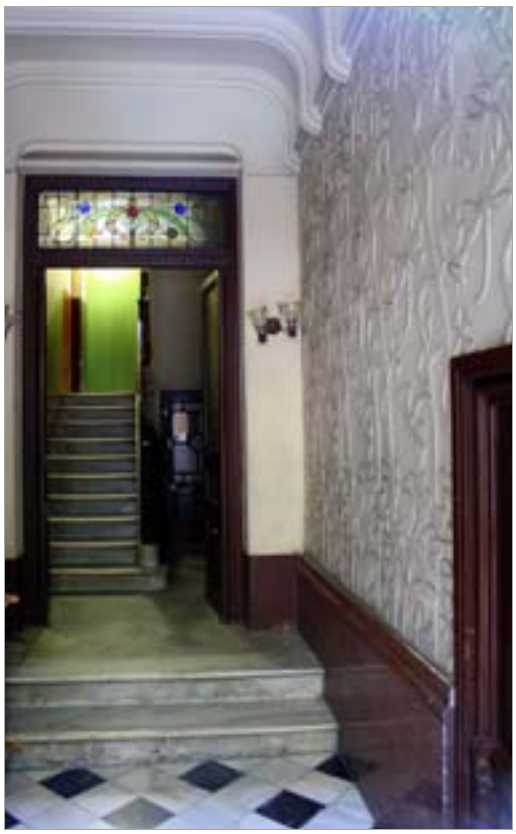
Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.275**

- Edifici: *Casa Josep Basterio*

- Arquitecte: Salvador Puiggrós i Figueras (Barcelona, ?-1934)

- Data de construcció: 1904

- Emplaçament: c/de Còrsega, 401

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc i blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Còrsega)

Descripció:

L'estructura arquitectònica d'aquest edifici d'habitatges respon a una tipologia constructiva més pròpia del nucli de Gràcia. I és que l'emplaçament de la casa es troba en una via limítrof entre aquest nucli urbà i el de l'Eixample. Aquests dos districtes no només es diferencien pel traçat dels carrers, ordenat i ample a l'Eixample, i més estret i complex a Gràcia. Els edificis d'habitatges també canvien el seu aspecte, ja sigui en façana, com en estructura interior. La Casa Josep Basterio ens mostra una façana estreta, amb les obertures també de poca amplada, especialment les de la planta baixa. L'alçada dels pisos és més baixa si la comparem amb les cases estàndards de l'Eixample, i de totes les arts aplicades que s'empren per ornamentar la façana, l'esgrafiat és la més rellevant.

El revestiment s'aplica a mode de tapís, però delimitat pels sòcols que separen cada planta. El traçat que representa és una recreació vegetals a base de poms de marcada verticalitat, i enllaçats entre ells. Cada pom es composa d'una tija erecta, fullam divers al seu voltant, i una flor principal que podem relacionar amb el narcís, ja que la seva part central recrea una altra forma floral. És un disseny força bigarrat, i de formes vigoroses però poc minucioses. Un fet força excepcional és l'esgrafiat a mode d'emmarcament que trobem al voltant de totes les obertures, sobreposat a l'esgrafiat tapís. És de contorn sinuós, a base de tiges, i emmarca els laterals de les obertures, ja que les llindes es treballen en escultura aplicada.

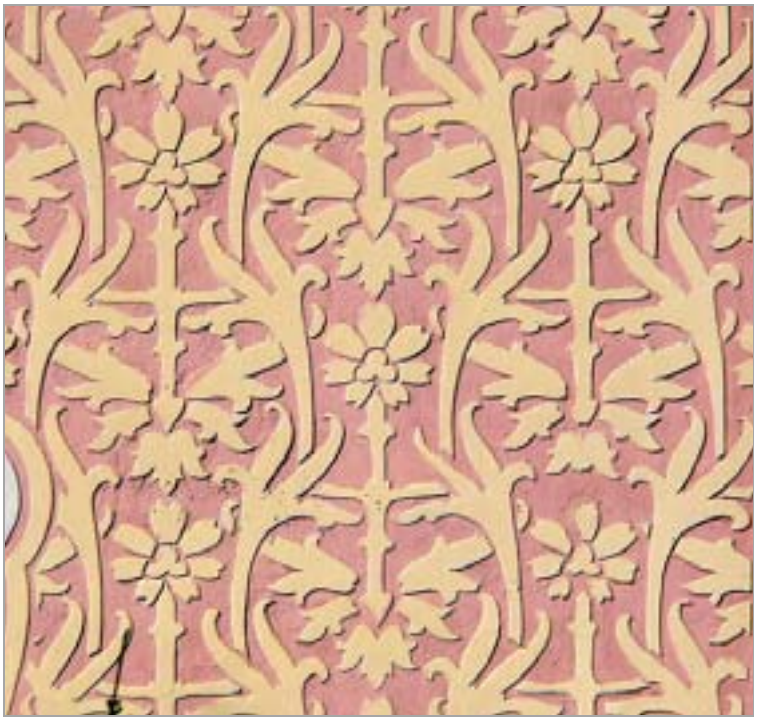
L'estil formal dels dos esgrafiats amb disposicions diferents és similar i homogeni, i formen un conjunt unitari molt efectista. A part, l'estat de conservació de tots ells és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.276**

- Edifici: *Casa Joan Maluquer i Viladot*

- Arquitecte: Jaume Torres i Grau (Barcelona, 1879-1945)

- Data de construcció: 10 de febrer de 1911, projecte

- Emplaçament: c/de Còrsega, 413

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc i roig mangra, superfície ocre roig

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Còrsega)

Descripció:

Aquesta és una de les obres més tardanes de l'arquitecte Torres i Grau, tot que en ella encara hi podem apreciar molts elements del llenguatge modernista propis de l'arquitecte, com ara el coronament tímidament escalonat i ornamentat amb esgrafiats. La casa és encarregada pel reconegut polític i jurista Joan Maluquer i Viladot (Barcelona, 1856-1940), i com la Casa Josep Basterior (1904), es situa en una va limítrof entre l'Eixample i Gràcia.

Torres i Grau empra esgrafiats per revestir part de la superfície del coronament, com ja hem esmentat, i gairebé tot el parament de la resta de la façana, excepte la planta baixa. En el primer cas, veiem successions de motius vegetals col·locats en els espais que s'alternen entre les llindes de les obertures de l'últim pis. Aquests motius són palmes, possiblement de llorer, amb tiges formades per altres petits motius geomètrics. En la resta de la façana s'hi alternen cintes horitzontals, amb cassetons esgrafiats, amb d'altres amb estucats que imiten carreus de pedra. Els cassetons contenen un motiu vegetal, possiblement una flor de clavell amb petites tiges, tot i que també pot semblar una fulla de palmeta, doncs és de formes bàsiques i esquemàtiques.

A diferència de molts altres edificis de Torres i Grau, aquesta Casa Joan Maluquer i Vidalot no inclou esgrafiats a l'interior, però els de la façana es disposen a la manera habitual de l'arquitecte. L'estat de conservació d'aquests llueix molt correctament.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.277**

- Edifici: *Casa Estanislau Planàs*

- Arquitecte: Enric Sagnier i Villavecchia (Barcelona, 1858-1931)

- Data de construcció: 1901; 1907, ampliació

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 633 – c/de Roger de Llúria, 25

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquest magnificent edifici, situat en xamfrà, és originàriament projectat per Enric Sagnier, i encarregat per Estanislau Planàs com una casa unifamiliar, de planta baixa i primer pis. Uns anys mes tard el mateix arquitecte amplia la finca, hi afegeix tres plantes més, tot convertint-la així en casa de veïns. En dècades posteriors s'hi arriben a afegir fins a dos plantes més, i es deixa el coronament a mode d'imposta senzilla, recte i poc sumptuosa.

A l'interior del vestíbul d'entrada, situat en ple xamfrà i de dimensions amples, hi trobem un conjunt d'esgrafiats de gran bellesa i elegància. Aquests es troben en les dues parets laterals del primer espai, i en la part mural de la porta d'entrada. La composició es basa en la repetició d'un mateix motiu ornamental, estructurat a partir de grans franges verticals. El motiu en concret és un pom vegetal, amb una flor al capdamunt, podria ser un cascall, i envoltada de fullam silvestre. Cadascun d'aquests pom queda emmarcat per un medalló ovalat i de rivet gruixut.

Per l'estil formal d'aquest esgrafiats, podem deduir que es van produir quan l'edifici es va sotmetre a l'ampliació i conseqüent transformació a edifici d'habitatges. I és que, tot i que trobem elements típics de l'esgrafiat pròpiament modernista, com la repetició del mateix motius ornamental, o el protagonisme de la natura en aquest, també observem ja trets de gust més clàssic, com l'ordre i serenor en les formes que conformen la composició.

Aquest conjunt d'esgrafiats es remata amb un sistema de coberta de volta de mig punt, on s'hi pot veure la continuació de les franges verticals dels dits esgrafiats a partir del treball d'enguixats. L'estat de conservació de tot el vestíbul és molt bona, en excepció d'alguna fissura en el parament on trobem els propis esgrafiats.

Bibliografia/Documentació:

- BARJAU, 1985.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- *Ruta Sagnier. Arquitecte, Barcelona 1858-1931*, 2009.

DADES GENERALS **N.278**

- Edifici: *Casa Camil Mulleras*

- Arquitecte: Enric Sagnier i Villavecchia (Barcelona, 1858-1931)

- Data de construcció: 1903, projecte; 1905, finalització de les obres

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 654

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície verd maragda, ocre groc, porpra; fons verd crom, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala principal, escala de veïns

Descripció:

Tots els elements de la decoració plàstica d'aquest edifici d'Enric Sagnier mostren una qualitat artística i d'execució. L'esplèndid treball en pedra natural esculpida que ornamenta els elements tectònics de la façana i de l'interior n'és un exemple. Pel que fa a la tècnica de l'esgrafiat, hem de fixar-nos exclusivament en l'interior de l'edifici, en els espais del vestíbul d'entrada i de les dues escales d'accés.

Les dimensions del vestíbul d'entrada són molt espaioses, i els esgrafiats revesteixen les parts superiors del primer tram de parets laterals. Es tracta d'una gran sanefa horitzontal a cada banda, i el seu disseny resulta forca interessant. Representa una successió de figures femenines agafades per les mans, de línies molt dibuixades, i amb les fisonomies diferenciades entre elles. Són donzelles representades segons la moda de l'època, amb una indumentària basada en túniques molt allargades, de marcats drapejats, i ondulants cintes de formes capritxoses. Un motiu que es repeteix en elles és el de la rosa, ja que en trobem en els tocats de les noies, i en el brodat que decora les túniques. Entre cada figura també s'hi esgrafia una gran corona de llorer.

Aquest model de sanefa amb seguici femení el podem veure, sempre acompanyat per garlandes o altres elements vegetals, en altres vestíbuls de l'Eixample o Ciutat Vella, com ara en la Casa Salvador Rovira (1902), o en la ja més de trets noucentistes Casa Ramiri Gènova (1908).

Finalment, a lo llarg de tota la paret de les dues escales de la casa –la d'accés al pis principal, i la de veïns-, s'hi esgrafia una sanefa, per sobre de l'arrambador escalonat. La composició es vertebra a partir d'una fina tija, de la que brotes fulles properes a la del castanyer d'Índies. Aquest és disseny que es pot trobar en varies escales de l'Eixample.

L'estat de conservació de tot el conjunt d'esgrafiats d'aquest edifici és molt correcte, fruït d'una curosa restauració. Cal destacar especialment el refinament de la policromia en la sanefa de les dames.

Bibliografia/Documentació:

- BARJAU, 1985.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- *Ruta Sagnier. Arquitecte, Barcelona 1858-1931*, 2009.

IMATGES **N.278**

DADES GENERALS **N.279**

- Edifici: *Casa Ramon Oller*

- Arquitecte: Eduard Fontseré (Barcelona, 1829-1897), m. d'o.; Pau Salvat Espasa (Barcelona, 1872-1923), reforma

- Data de construcció: 1871; 1900, projecte de reforma; 1901, finalització de la reforma

- Emplaçament: Gran Via de les Corts Catalanes, 658

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1460

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i lliscat, i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris, superfície verd crom; fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc; fons i sup. blanc
fons montjuïc, verd maragda i ocre roig, superfície montjuïc; fons òxid de ferro vermell, sup. blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Gran Via de les Corts Catalanes)

- Interior: vestíbul d'entrada, patí de llums, escala de veïns

Descripció:

Tractem aquí un edifici entre mitgeres construït el 1871 per Josep Guasch, el seu propietari inicial. El 1900 és objecte d'una important reforma, i l'encarregat de portar-la a terme és l'arquitecte municipal d'Igualada, Pau Salvat. Ell dota a l'edifici d'una important ornamentació aplicada, tant en l'exterior com en l'interior. Entre les diverses arts aplicades, hi trobem una bona quantitat d'esgrafiats, bona part d'ells en els interiors comuns de la finca.

Els esgrafiats en façana es disposen a mode d'emmarcament de les obertures, a les quatre primeres plantes. S'esgrafia la part superior de l'emmarcament, amb una composició a mode de tapís, delimitada per la pròpia forma del marc. El dibuix mòdul és de caire vegetal, i recrea un pom, amb tija, fulles molt ondulants, i flor de clavell.

Passant a l'interior, el vestíbul d'entrada és d'unes dimensions molt espaioses, ja que funcionava de cotxera, i es divideix en varis trams. Tota la superfície del sostre s'esgrafia amb un traçat a mode de tapís, i el disseny que repeteix recrea una tija circular, amb una fulla, i dues flors properes al nenúfar. Es croma tot en blanc, tot i que ens parts on ha caigut la pintura es pot entreveure un cromatisme anterior, de fons ocre groc i superfície verd maragda.

A part, els diversos trams de parets que conformen el vestíbul, i que tenen un perfil en forma d'arc rebaixat, també s'esgrafien. En la part superior del mur s'hi representen ramatges que segueixen la pròpia forma de l'arc, amb recreacions vegetals que van caient, i amb fulles i flors estàndards –possibles roses salvatges-. En aquesta original composició, com passa també al sostre, s'hi pot entreveure parts d'un cromatisme anterior, on el groc llimona de la superfície i l'òxid de ferro vermell haurien substituït al ocre groc i el verd maragda respectivament.

El pati de llums és un espai en realitat polivalent, ja que alhora també funciona com a pati d'accés a l'escala del pis principal. Aquí hi trobem dos dissenys diferenciats d'esgrafiats. Primerament, els que es disposen en les llindes i carcanyols de les finestres, amb recreacions vegetals a base de tiges, fulles i flors, totes elles de formes igualment sinuoses i recargolades. Les flors són de pètal molt ample, per lo que podrien ser cascalls o roselles. A la part superior de les quatre parets del pati de llums, a tocar amb la claraboia, s'hi situa l'altre disseny de l'espai. Es tracta d'una remarcable composició a base de ramatges que cauen, amb fulles d'acant i flors de rosa salvatge semblants a les

que em trobat a les parets del vestíbul, però amb una línia de dibuix més elaborada. El cromatisme d'aquesta part, tot i que força malmès, no presenta cap canvi posterior, i és molt naturalista.

Finalment, l'últim espai esgrafiat és el de l'escala de veïns, on a lo llarg de tot el sostre es disposa una sanefa, de considerable mesura, i basada en motius ornamentals procedents de la natura. Les línies del dibuix són fines, molt definides, i els motius ornamentals són recreacions vegetals a base de flors de margarites, amb llurs tiges i fulles, acompanyades per petites palmetes i altres fulles silvestres.

És interessant ressaltar la diferència d'estils formals entre els dissenys per esgrafiats de tota la Casa Ramon Oller. Ara bé, tots ells empren formes en general força esquemàtiques i poc detallistes, i la qualitat en l'execució no es pot considerar realment alta. L'estat de degradació en que es troben algunes parts esgrafiades de la finca és força alarmant. Sí bé l'escala de veïns denota una restauració força recent –molt poc curosa, per cert-, tant els esgrafiats del vestíbul, com els del pati de llums, pateixen diferents patologies, com florescències, aureoles i despreniments dels materials.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases…*, 1990.
- ESPUGA *et alt.*, 2000.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.280**

- Edifici: *Palau Baró de Quadras*

- Arquitecte: Josep Puig i Cadafalch (Mataró, 1867-Barcelona, 1956)

- Data de construcció: 1904, projecte; 1906, finalització de les obres; 1980, reforma

- Emplaçament: Avinguda de la Diagonal, 373 – c/del Rosselló, 279

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1470

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme:

- Façana posterior: fons montjuïc, superfície policromia diversa;

- Vestíbuls: fons verd crom i ombra natural, superfície montjuïc;
fons blanc i blau, superfície ocre groc, montjuïc i groc llimona

- Escales i patis: fons blanc, superfície porpra i verd crom; fons verd maragda, superfície policromia variada

- Estances del pis principal: fons ocre groc, ombra natural i blau, superfície blanc;
fons blanc, superfície policromia variada; fons porpra, superfície gris

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana posterior (c/del Rosselló)

- Interior: vestíbuls d'entrada, escales, patis de llums, estances del pis principal

Descripció:

Quatre anys després d'haver rebut el títol nobiliari de baró, atorgat per la reina regent Maria Cristina d'Àustria, Manuel Quadras i Feliu encarrega a Josep Puig i Cadafalch la seva residència a Barcelona. Aquest suposa el segon projecte que l'arquitecte efectua pel recent baró, ja que el 1900 també rehabilita una propietat que el peticionari posseeix a Maçanes. En aquesta primera ocasió, Puig transforma una masia en una tipologia arquitectònica més acord amb l'estrenat títol, la de castell. Per la residència barcelonina, s'efectua una profunda reforma sobre un habitatge entre mitgeres construït anteriorment. L'estretor de l'illa de cases permet veure les dues façanes, les quals, en aquest cas, revelen amb claredat la intenció de la reforma. La que podem considerar com a façana principal, a la Diagonal, és obrada tota en pedra natural, i té un esquema i repertori típic del palau noble d'època gòtica, que emfatitza la idea de palauet unifamiliar. La façana del c/del Rosselló, en canvi, conserva bona part de la distribució primitiva d'una casa de veïns, però la intervenció de Puig disposa un gran cos de tribuna en el primer nivell –que coincideix amb la residència noble-, amb un altre corregut en els altres pisos. Té un disseny contraposat amb el de la Diagonal, i una certa influència secessionista. D'aquesta reforma també són testimonis els magnífics esgrafiats que revesteixen diverses superfícies murals. Disposades a mode de sanefa o de plafó, les composicions esgrafiades recreen motius ornamentals de caràcter vegetal i floral. En les sanefes dels frisos de les tribunes, hi veiem una successió de flors, possiblement margarites, amb abundant fullam silvestre. Aquests mateixos motius ornamenten les superfícies irregulars que es formen en la gran sota-tribuna del primer nivell, i que doten de gran cromatisme a la planta baixa. A part, també els trobem als plafons que coronen la part superior de la tribuna pentagonal.

L'interior de la casa ens ofereix un dels conjunts d'esgrafiats més bells en l'obra de Puig i Cadafalch, equiparable al de la mataronina Casa Coll i Regàs (1897-1898), i al de la Casa Amatller (1898-1900), a Barcelona. El recorregut comença en el doble vestíbul d'entrada, ja que al contenir dues façanes l'edifici, també ens trobem amb dos accessos diferenciats, i comunicats perfectament entre ells per una ampla porta. El vestíbul de la Diagonal és certament més magnificent i sumptuós, però el tractament dels esgrafiats és igual en els dos casos. Sobre un ric arrambador de ceràmica vidriada, es disposa un esgrafiat estructurat en franges horitzontals, i que alterna un disseny de senzills motius rectangulars, que imiten les formes del maó vist, amb cassetons quadrangulars i amb motius vegetals a l'interior. Es tracta d'un motiu compost per una tija enrotllada, i amb fulles de forma triangular i dentades per la part superior, poc identificables amb una espècie en concret. El traçat de franges horitzontals ocupa bona part de la superfície mural, però deixa espai a un fris a la part superior, i esgrafiat amb una gran recreació vegetal, formada per les mateixes fulles dentades dels cassetons. El fris també revesteix les superfícies superiors dels arcs torals que divideixen el vestíbul de Diagonal en diversos trams, ja que el de Rosselló s'estructura en un únic tram. Ambdós vestíbuls sí es cobreixen amb un embigat, del qual s'esgrafien les part planes entre cada biga, com trobem de manera molt similar en el vestíbul de la Casa Martí i Puig (1896). El traçat combina petites sanefes laterals, amb motius geomètrics i vegetals, amb motius que imiten maó vist col·locats triangularment, i que s'acompanyen amb fulles de trèvol. Totes aquestes superfícies esgrafiades dels vestíbuls, juntament amb l'arrambador ceràmic, i les fustes pintades de les bigues, confereixen als vestíbuls un joc de textures i cromatismes de gran bellesa i efectivitat.

Des del vestíbul de Diagonal s'accedeix a l'escala noble, disposada en un pati de de llums que s'inspira molt directament en l'estructura dels palaus gòtics que trobem, per exemple, en el c/de Moncada de Barcelona. Així doncs, trobem escala i pati de llums fusionats en un mateix espai, el qual, com podem esperar, es revesteix gairebé en la seva totalitat, amb esgrafiats. La disposició del disseny és a mode de tapís, i reprodueix un traçat a base de motius rectangulars que imiten el maó vist, i que s'alternen amb motius florals, de forma bàsica i semblant a la verònica. A les parts superiors de les quatre parets del pati s'hi esgrafia un fris amb el mateix disseny que els dels vestíbuls.

El vestíbul de Rosselló dóna accés a un espai que, anteriorment a la reforma de 1980, funcionava d'escala de veïns, i actualment és un diàfan celobert. Les seves quatre parets encara conserven l'antic arrambador estucat, i la sanefa esgrafiada que el ressegueix. Mostra una successió de poms vegetals entrellaçats, compostos per una molt fina tija, fullam divers, i una gran flor de carxofera. És un disseny que ens remet a altres esgrafiats en l'obra de Puig, com els que trobem revestint les parets de la tribuna de la Casa Coll i Regàs, ja citada anteriorment.

En la planta noble de la casa, destinada a la residència del Quadras, actualment encara podem trobar esgrafiats en diverses estances. Primerament, tenim el rebedor, amb múltiples dissenys esgrafiats. Mostra un arrambador que, en estil formal i en policromia, és força equiparable als de ceràmica dels vestíbuls i escala noble. L'interior del dit arrambador mostra dos dissenys diferents: una cinta rectilínia a la part superior, i que alterna flors de baladre amb recreacions de petites tiges; i una sèrie de sanefes de contorn triangular, i compostes per grans fulles que s'adapten a aquestes formes triangulars. Les fulles són properes a les palma, i es complementen amb petits detalls en pintura mural. A la part superior del mur del rebedor s'hi esgrafia un fris amb recreacions vegetals, sempre a base de fulles de castanyer d'Índies, flors de pètal ample, possiblement roselles, i sinuoses tiges que estructuren tots els motius anteriors. Els últims esgrafiats d'aquesta estança són els que trobem en el sostre, entre les bigues. Es disposen a mode de plafons i cintes, i si en els primers veiem unes belles recreacions vegetals a base de fulles, flors, i fruits del cirerer, en les cintes s'hi esgrafien senzilles tiges amb fulletes de traçat molt bàsic.

Des del rebedor accedim a una de les estances més representatives d'aquest interior "noble". Es tracta del saló, amb la tribuna orientada a la Diagonal, i amb diverses superfícies revestides amb esgrafiat. Bona part de la meitat superior de les parets s'esgrafien amb un disseny a mode de tapís, el qual mostra una retícula de formes hexagonals formades per petits motius vegetals. A l'interior de cada hexàgon també s'hi esgrafia un motiu floral de contorn força esquemàtic, possiblement una margarita. Curiosament, en algunes parts del parament, aquest esgrafiat mostra en l'actualitat dos tipus de policromia diferent, ja que es vol mostrar l'estat anterior a la restauració (no necessàriament l'original), i el posterior. És un disseny per esgrafiat que ens remet lleugerament al de la façana de la Casa Amatller, doncs també mostra un motiu floral dins un emmarcament, en aquest, de forma més pentagonal. El saló inclou una estructura central, amb columnes d'un ordre floral i molt personal de Puig, i amb un entaulament format per arcs encreuats i lobulats. Els orígens d'aquesta estructura els podem trobar en la mesquita de Còrdova, tot i que aquí es fa una interpretació força lliure. Totes les diferents parts de l'entaulament s'esgrafien amb dissenys diferenciats. La composició principal de la superfície mural és la mateixa que les de les parets laterals, amb les flors de margarita emmarcades. Els arcs que s'hi sobreposen s'esgrafien amb traçats que imiten carreus de pedra, i amb dovelles que funcionen com a petits plafons, i que contenen recreacions vegetals amb fullam i flors de vinca. El resultat és un entaulament molt ric i sumptuós a nivell de decoració plàstica. Per acabar amb l'estança del saló, no podem oblidar els esgrafiats que revesteixen la coberta interior de la pròpia tribuna, i que imiten un traçat de maó pla vist, amb petites flors de pensament a les interseccions.

L'última estança on es conserven esgrafiats, i de totes a les que nosaltres hem pogut accedir, és un espai que podria tractar-se d'un dormitori, tot i que les mides no són excessivament grans. El programa que s'esgrafia és alhora sobri i original, i s'aplica sobre el fris de la part superior de les parets, i entre les bigues del sostre. Es tracten d'un seguit de branques d'olivera, disposades en poms, i amb les fulles sobreposades entre elles. És una composició on hi destaca la varietat de tons verds i terrossos, i s'acompanya per un filacteri esgrafiat per darrera de les branques. El conjunt d'esgrafiats d'aquesta sala, com en general tots els de l'interior d'aquest palau, mostren una tendència més sòbria i continguda en comparació amb altres conjunts interiors de Puig i Cadafalch –com els ja citats en la Casa Amatller-. Les tonalitats cromàtiques no són per lo general molt estridents, en excepció a les de es cobertes dels vestíbuls, i és possible que puguin equiparar-se, tant en estil formal, com en disposició en les superfícies, als que en el seu moment Puig hauria disposat per decorar l'interior de la Casa Avel·lí Trinxet (1904). Tot i que no es tracta de la tècnica de l'esgrafiat, no podem deixar de mencionar les pintures murals que decoren les parets de la sala del menjador, i que mostren un bell paisatge natural, ple d'arbres de formes estilitzades i de cromatismes igualment sobris.

L'estat de conservació de tot el conjunt d'esgrafiats del Palau Baró de Quadras és generalment molt correcte. Tot i haver patit algunes intervencions infructuoses amb anterioritat, les restauracions portades a terme per albergar l'entitat de Casa Àsia, i acabades el 2003, retornen bona part dels esgrafiats al seu estat original. Pel que fa les seves patologies actuals, només hem detectat despigmentacions i taques en alguns punts del vestíbul d'entrada. El 2014, l'edifici passa a formar part de l'Institut Ramon Llull.

Bibliografia/Documentació:

- ALCOLEA I GIL, 2006.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line*.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases....*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- PERMANYER, 2001.

N.280

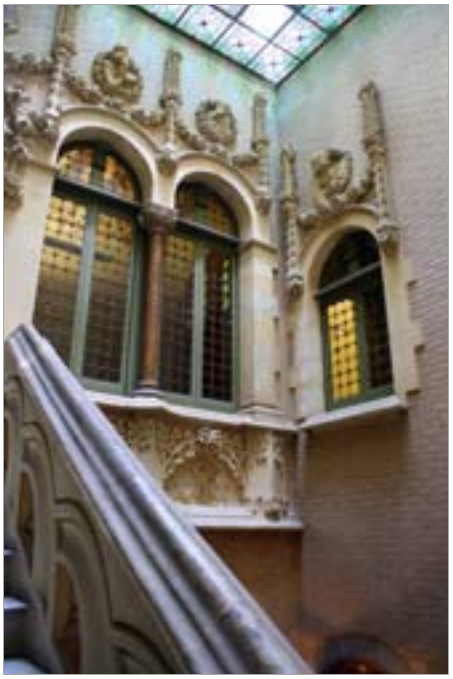

N.280

N.280

DADES GENERALS **N.281**

- Edifici: *Casa Terrades*

- Arquitecte: Josep Puig i Cadafalch (Mataró, 1867-Barcelona, 1956)

- Data de construcció: 1903, projecte; 1905, finalització de les obres

- Emplaçament: Avinguda de la Diagonal, 416-418-420

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1472

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ombra natural, ocre roig, òxid de ferro vermell, i blau, superfície blanc;

- Emplaçament en l'interior de edifici: vestíbuls d'entrada, escales de veïns

Descripció:

La Casa Terrades és un dels edificis d'habitatges més voluminosos de la Barcelona del modernisme, i ocupa tot un solar irregular. La façana és un cos arquitectònic unitari, i amb un marcat caràcter medievalitzant. La seva estructura interior es divideix en tres edificis d'habitatges independents, i destinats a les tres germanes Terrades, Àngela, Josefa i Rosa. Coetàniament, Puig i Cadafalch realitza dos altres encàrrecs per la família Terrades: la reforma del casal familiar de Sobrevia (1904), a Seva (Osona); i el Panteó Terrades (1903-1904), al cementiri sud-oest de Barcelona.

La Casa Terrades de Barcelona és una obra que conté molts elements interessants, a nivell formal i simbòlic, però el nostre estudi ens porta a centrar-nos en els espais on s'empra l'esgrafiat per les decoracions murals. Els primers que ens trobem són els tres vestíbuls d'entrada, molt similars entre ells en estructura i disposició d'ornaments. Els esgrafiats revesteixen les cobertes del primer tram de vestíbul, que s'estructuren mitjançant cassetons de diferents mides. A l'interior de cadascun s'hi esgrafia un fons que imita maons vistos, i una recreació vegetal a la part central, a base de flors de carxofera, envoltades d'abundant fullam i de flors de rosella. És un esgrafiat que empra tres capes d'estuc, en comptes de dues, com és habitual. Immediatament per sota del sistema de cassetons, es disposa una sanefa esgrafiada, de disseny molt semblant al de la coberta, i que també inclou tres capes d'estuc. Sobre un fons de maó vist, es succeeixen uns poms amb la flor de carxofera, de qual broten flors de rosella. La intersecció entre cada pom, amb tiges i fulles, crea una forma arquejada de perfil lleugerament ogival. Puig i Cadafalch habitualment usa les superfícies que li brinden les cobertes per revestir-les d'esgrafiat, ja sigui disposats en cassetons, com entre les bigues.

El segon i últim disseny d'esgrafiats és comú pels dos espais en que es divideixen els vestíbuls, i a lo llarg de totes les escales de veïns i dels replans. Es tracta d'una sanefa executada per sobre de l'arrambador, que en els vestíbuls és de ceràmica, i en els escales d'estuc llis. La sanefa representa una senzilla sanefa, que ressegueix els diferents contorns de l'arrambador i les portes, i de la que broten alternadament poms de tres flors de rosella, i una gran flor de carxofera amb les seves característiques fulles.

Tot i la gran envergadura d'aquest projecte de Puig, podem considerar que la quantitat dels seus esgrafiats interiors és força inferior, si la comparem amb les altres importants encàrrecs que rep l'arquitecte al voltant dels mateixos anys. La tipologia de l'edifici, destinat principalment a un gran nombre de veïns, així ho determina. Tots ells es conserven de manera excel·lent, gràcies a una restauració acabada el 1998.

Bibliografia: *Catàleg del Patrimoni*...servei *on-line*; *El Quadrat d'Or*...1990; *L'herbari modernista*...2006; PERMANYER, 2001.

DADES GENERALS **N.282**

- Edifici: *Casa Joan Comalat*

- Arquitecte: Salvador Valeri i Pupurull (Barcelona, 1873-1954)

- Data de construcció: 6 d'abril de 1906, projecte; 1911, finalització de les obres

- Emplaçament: Av. de la Diagonal, 442 – c/de Còrsega, 316

- Districte: Dreta de l'Eixample Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1477

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada amb pintura mural

- Cromatisme: fons policromia variada, superfície blanc i verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: escala de veïns, estances del primer pis

Descripció:

La Casa Comalat és l'obra més coneguda i recognoscible de Salvador Valeri, i suposa una fita en les solucions decoratives de l'últim període del modernisme. Per les dues façanes amb les que està concebuda –la principal de l'Av. de la Diagonal, i la posterior, integrada en el c/de Còrsega- s'empren nombres arts aplicades, i per l'estil formal que presenta, alguns autors l'han titllat de manierista d'arrel gaudiniana. És en l'interior de la casa on trobem la tècnica de l'esgrafiat, usat aquí de manera, sinó protagonista, sí molt rellevant. I és que parlar de l'interior de la Casa Comalat és parlar de sumptuositat decorativa, de magnificència de materials, i d'un abarrocament ornamental portat al límit. Hem de tenir en compte que Joan Comalat fou un "prestamista" de renom, i això exigeix que la casa presenti un grau d'ostentació important. A diferència d'altres cases singulars del modernisme, les parets del vestíbul d'entrada no s'esgrafien, sinó que veiem estucats policromats, majoritàriament daurats, i amb nombroses incrustacions ceràmiques, a part d'un arrambador en fusta de pi de melis. Els espais on sí trobem esgrafiats són l'escala de veïns, l'estança destinada a l'ascensor (posterior al vestíbul, i aïllada de la resta de l'escala), i l'interior del primer pis, que és l'únic que ha conservat íntegrament la decoració original, i on actualment s'allotja l'empresa Optima Patrimonis S.L.. Tant el pis principal, com tota la resta han estat força modificats. En tots aquests espais, els paraments contenen un treball decoratiu que combina l'esgrafiat amb detalls en ceràmica vidriada, i denoten una sensitat ornamental i una riquesa en la policromia sense precedents. Els motius que es representen són d'origen orgànic i fantasiós, i es disposen sobre el mur en composició lliure. El *leitmotiv* de les formes és la sinuositat constant i el *copu de fouet*, i veiem serpentines i recreacions del que semblen tiges vegetals, combinades amb altres motius d'origen classicista, però interpretats a partir de les formes de l'*art nouveau*. Aquests altres motius són llaceries, garlandes, corns de l'abundància amb fruites, cistells amb flors i peixos, i medallons amb angelots en diferents postures i actituds. És per tant un conjunt que resulta molt homogeni a nivell formal, però amb motius ornamentals d'orígens diversos. Un fet molt semblant el trobem en els d'esgrafiats que Valeri disposa coetàniament per la façana de la Torre de Sant Jordi (1908), amb un gran roserar de gust força classicista, però de formes molt pròpies del modernisme.

El conjunt d'esgrafiats de la Casa Comalat presenta una conservació excel·lent, amb una policromia plena de matisos, molt ben treballada i preservada.

Bibliografia/Documentació: *Catàleg del patrimoni...,* servei *on-line*; *El Quadrat d'Or*...1990; LACUESTA, 2004.

DADES GENERALS **N.283**

- Edifici: *Església de Pompeia*

- Arquitecte: Enric Sagnier i Villavecchia (Barcelona, 1858-1931)

- Data de construcció: novembre de 1907, projecte; 1910, finalització de les obres de l'església

- Emplaçament: Av. Diagonal, 450 – Riera de Sant Miquel, 1

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample – Vila de Gràcia, Gràcia

- Tipologia: edifici religiós **- Identificador Catàleg del P.A.:** 2548

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell i siena natural, superfície montjuïc i verd crom

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: interior de l'església

Descripció:

Com veiem en altres edificis religiosos d'Enric Sagnier, el conjunt de l'església i el convent de Pompeia es resolt a través del llenguatge neogòtic, lliurement interpretat. El peticionari i fundador d'aquest conjunt dedicat a la vida conventual de frares caputxins és Rupert Maria de Manresa (de nom secular Ramon Badia Mullet), secretari general de l'ordre, i secretari del cardenal Vives i Tutó a Roma.

La part del temple que volem destacar és la de l'interior, doncs el revestiment emprat per ornamentar bona part del parament de les naus, arcs formers, peus, i absis és el de l'esgrafiat. Pels murs de les naus laterals trobem una primera disposició superior que ocupa la meitat del parament, a mode de tapís, i on s'empra un disseny que imita de manera molt original uns carreus de pedra regulars. Les línies dels carreus formen uns dissenys ambivalents, doncs les podem interpretar com a motius que recreen fulles de trèvol, dibuixades seguint l'estètica de la cresteria gòtica, o bé com a formes de creu llatina, en clara referència a la condició de l'edifici. En la interacció de la paret amb el sostre embigat s'hi esgrafia una cinta amb una sanefa de motius vegetals, també d'inspiració gòtica. A la meitat inferior de les parets, i a mode de plafó, s'esgrafien uns cortinatges, i inclouen una sanefa inferior i superior formades per llaceries de motius vegetals de i ribets. Finalment, és també en aquestes naus laterals on s'hi obren grans finestres ogivals, al voltant de les quals s'hi esgrafien emmarcaments a base de cintes amb sanefes de petits motius vegetals. A les parts superiors de les finestres s'hi afegeix una estructura esgrafiada, a mode de dosser escalonat, i omplerts de motius vegetals de formes recargolades. Els emmarcaments també inclouen petits escuts amb motius de creus a l'interior.

Les parets dels peus de l'església i de l'absis són similars a la de les naus laterals, tot i que no inclouen el cortinatge ni els emmarcaments de finestra.

Els arcs formers que estructuren la nau central i les laterals també es revesteixen amb el disseny d'imitació de carreus, i es perfilen amb unes sanefes de petits motius geomètrics, i amb fullam goticista.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interior és excel·lent, fruït d'una restauració recent.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- GASOL, 1989.
- *Ruta Sagnier. Arquitecte, Barcelona 1858-1931*, 2009.

IMATGES **N.283**

DADES GENERALS **N.284**

- Edifici: *Casa Berenguer*

- Arquitecte: Joaquim Bassegoda i Amigó (La Bisbal de l'Empordà, 1854-Barcelona, 1938)
Bonaventura Bassegoda i Amigó (Barcelona, 1862-1940)

- Data de construcció: 1907, projecte; 1908, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de la Diputació, 246

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: magatzem, seu social, i casa de veïns (original); **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1482

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris, superfície verd maragda, òxid de ferro vermell, violeta i blau

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

Aquesta casa és un projecte conjunt dels germans Bassegoda i Amigó, i oficialment es coneix com Casa Casimir Clapés, ja que aquest és qui sol·licita el permís d'obres. L'edifici es construeix per albergar la seu de la Societat Sobrinos de Berenguer, família d'industrials del tèxtil originaria del Bages, i que tenen el despatx a Barcelona, com aleshores és habitual. A part, la finca també inclou una bona part d'habitatges per lloguer. Actualment, l'edifici pertany a la immobiliària Espafi.S.A., la qual restaura l'edifici el 1990, i alberga oficines en la seva totalitat.

L'exterior de la Casa Berenguer és molt sumptuós, treballat en pedra natural i escultura decorativa de temes al·legòrics. Les zones comuns de l'interior són igualment riques en ornamentació, i la tècnica de l'esgrafiat és una de les més emprades, tant en el vestíbul d'entrada, com en el pati de llums. A l'escala de veïns s'usa la pintura mural.

Les mides del vestíbul són magnificents, i tota la superfície de parament es revesteix amb esgrafiats. La seva disposició és a mode de "galeria": amb una sanefa a cada extrem horitzontal de la paret, i una sèrie de franges verticals com a nexe d'unió entre elles. Els motius ornamentals dels que es composen les sanefes són tots d'arrel vegetal, alguns de creacions fantasioses, i altres més realistes. Hi veiem grans motius de palmetes, tiges amb roses quadrangulars d'estil *Sezession*, fulles de trèvol, i repeticions d'una flor molt esquemàtica i geomètrica, de quatre grans pètals, i que possiblement es tracti de la rosella, doncs té els estams molt marcats. L'estil formal d'aquest esgrafiats ens remet a alguns dels que trobem en interiors concrets projectats per Josep Puig i Cadafalch, concretament els de la Casa Joaquim Coll i Regàs (1897-1898), a Mataró; i de la Casa Josep Garí (1898-1900), al Cros d'Argentona.

El pati de llums de la casa, que és una galeria oberta a l'escala de veïns, també es treballa amb luxe i sumptuositat. Aquí, els esgrafiats es disposen a mode d'emmarcament de les obertures, amb un perfil molt sinuós en la part superior. A l'interior de l'emmarcament s'hi esgrafia una recreació a base de tiges i fulles d'acant, i novament roses quadrangulars, o margarites, depenent del pis. Alguns emmarcament inclouen l'escut de Catalunya al centre. A la part inferior de les obertures, en canvi, s'hi esgrafia una garlanda amb proliferació de fulletes, i amb margarites. Tots els esgrafiats també es restauren curosa i refinadament a l'any 1990, i representen un conjunt barceloní molt reeixit.

Bibliografia/Documentació: *Catàleg del Patrimoni...,* servei *on-line.*; *El Quadrat d'Or...*, 1990; *L'herbari...*, 2006; SALA, 2008;

DADES GENERALS **N.285**

- Edifici: *Casa Miquel Ibarz*

- Arquitecte: Salvador Soteras i Taberner (Barcelona, 1864-1925)

- Data de construcció: 30 de juny de 1900, projecte; 1904, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de la Diputació, 248

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1483

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, ombra natural i negre, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La Casa Miquel Ibarz, en ocasions coneguda de forma errònia com Casa Clapés, conté un vestíbul d'entrada ampli, i amb una decoració aplicada rica i variada. La façana de l'edifici, que és obrada majoritàriament en pedra natural i artificial, dóna molt poca concessió a la policromia. Així doncs, són precisament els esgrafiats del vestíbul els encarregats d'aportar la varietat de tonalitats a l'edifici, independentment del fet que en l'actualitat llueixen unes policromies un tant artificioses.

Els esgrafiats revesteixen les dues parets laterals del vestíbul, en dues disposicions diferents: a mode de sanefa, i a mode de tapís. A primer terme, per sobre l'arrambador, s'esgrafia una sanefa de grans mides, i que recrea uns grans poms vegetals. Cada pom s'estructura a partir d'una gran tija, i d'ella broten altres tiges amb fulles de plataner i flors de pensament. És una composició força bigarrada, doncs la quantitat de motius en cada pom és molt nombrós. Les formes són concises i molt lineals, establint un joc de formes geomètriques i sinuoses a la vegada. Per sobre d'aquesta gran sanefa es disposa un "tapís" a base de les mateixes flors de pensament, en gran quantitat, i repartides per la resta de la paret.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és bo, tot i que la policromia aplicada fa un bon temps resulta un tant artificiosa. La tonalitat verdosa que canvia, entre la sanefa i la resta de parament, resulta poc fidel al model com s'hauria policromat originalment.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.286**

- Edifici: *Casa Marcel·lí Costa*

- Arquitecte: Felip Ubach, mestre d'obres, primer edifici

- Data de construcció: desembre de 1862, projecte de l'edifici original; 1902, projecte de reforma

- Emplaçament: c/de la Diputació, 299

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blau, superfície blanc i verd maragda; fons i superfície ocre roig

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de la Diputació)

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

La reforma que el 1902 s'efectua en aquest edifici el dota d'un aspecte exterior de gran originalitat i riquesa ornamental. Els dos elements protagonistes de la façana són la gran tribuna correguda verticalment, emplaçada a la part central; i el revestiment en esgrafiat que cobreix la resta del parament, en excepció de la pantà baixa.

Trobem dos dissenys diferents d'esgrafiat, depenent de la part de mur que ocupen. Els que revesteixen el parament dels tres primers pisos es disposen a mode de tapís, i ens mostren un disseny de línies verticals, i basat en motius florals col·locats completament rectes. La flor és de pètals prims i abundants, per lo que possiblement es tracta de la margarita, i va acompanyada d'una tija molt fina, i de les corresponents fulles, que són de formes sinuoses.

La superfície del parament de la quarta planta, que es remata amb un contorn lleugerament ogival, mostra un esgrafiat també a mode de tapís. Aquí però, la composició es basa en dos motius diferents, representats alternament. De nou trobem la flor de la margarita, aquí exempta de la tija, juntament amb la flors de la rosa, de mides més petites i forma molt esquemàtica. I aquests mateix disseny es repeteix sobre la superfície mural del coronament, que mostra un plafó perfilat en forma d'arc conopial molt rebaixat.

A l'interior de l'edifici, les parets laterals del vestíbul ens ofereixen una gran sanefa horitzontal esgrafiada, per sobre de l'arrambador. La sanefa reprodueix diverses recreacions vegetals, d'entre les que podem distingir poms de flors de malva, amb els seus característics pètals prims i lleugerament dentats. A la part central, hi ha una cinta amb proliferació de petites fulles a l'interior, que possiblement són de nenúfar. A la part inferior s'hi mostra un seguit de ramificacions amb diverses flors en capoll, la més gran de les quals representa una carxofera. També hi ha fulles d'acant, i les formes del dibuix són expressives i enrevessades.

A l'escala de veïns i al pati de llums s'hi esgrafien cintes i emmarcaments molt semblants entre ells. Són composicions en cadena, on s'entrellacen un seguit de tiges amb flors de verònica.

Després d'una restauració feta el 2003, l'estat de conservació dels esgrafiats de la façana és bo. En canvi, els de l'interior mostren algunes eflorescències, i la seva monocromia actual no respecta l'estat original en que es conceben.

Bibliografia/Documentació: ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *El Quadrat d'Or. 150* cases..., 1990; *L'herbari modernista*, 2006.

N.286

DADES GENERALS **N.287**

- Edifici: *Edifici d'habitatges propietat de J.B. Pala*

- Arquitecte: Gabriel Borrell i Cardona (Sabadell, 1862-Barcelona, 1944)

- Data de construcció: 1899, data en façana

- Emplaçament: c/de Girona, 10

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ombra calcinada, superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Girona)

Descripció:

La façana d'aquest edifici és monumental, amb una juxtaposició d'elements classicistes, amb d'altres més eclèctics i moderns. L'escultura aplicada a les formes tectòniques és abundant, com la gran tribuna central que ocupa dos nivells, o el coronament superior, perfilat per columnes, volutes i un timpà vegetal. Així, els elements en pedra natural són els protagonistes ornamentals del conjunt. Ara bé, també cal tenir en compte l'esgrafiat que revesteix algunes de les superfícies murals, com els frisos que separen cada nivell i tot l'espai mural de l'últim nivell habitable, incloent part del parament del coronament.

En els frisos s'hi esgrafien unes sanefes horitzontals que presenten dues recreacions vegetals diferent. Per una banda, veiem una repetició de circells d'acant, amb petites flors de margarites i fulles silvestres, un disseny de línies molt sinuoses i ben delimitades. L'altre tipus de sanefa presenta una repetició de més motius vegetals, entrelligats entre si, també de forma sinuosa, en aquest cas una representació de motius més fantasiosos i flors de trompeta.

En els paraments de l'últim pis i del coronament s'hi traça un esgrafiat a mode de tapís, amb un disseny que alterna dos motius ornamentals diferents: una petita forma circular amb punxes o pètals, i una forma romboïdal de contorn arrodonit, amb doble ribetejat i un petit quadrat al seu interior. Aquest disseny d'esgrafiat és exactament el mateix que trobem en la façana del edifici d'habitatges del Pla del Palau nº9, i molt semblant al del c/ de Santa Anna nº19. Aquests tres casos podem datar-los vers l'última dècada del segle XIX, i aquest del c/ de Girona concretament al voltant de l'any 1899, tal i com indica la cartel·la estucada del coronament.

Per últim, hem de mencionar que l'estat de conservació de la façana i dels esgrafiats és molt bona i polida.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

transmitel
902 252 724

DADES GENERALS **N.288**

- Edifici: *Casa Joan Pla Moreu*

- Arquitecte: L. Miquel; Salvador Viñals (Barcelona, 1847-1926), ampliació i reforma

- Data de construcció: 15 de febrer de 1865, projecte data en façana; 1889, ampliació i reforma de façana

- Emplaçament: c/de Girona, 57 – c/de la Diputació, 310

- Districte: Dret de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ombra calcinada, superfície siena natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Girona – c/de la Diputació)

Descripció:

Ens trobem aquí amb un edifici d'habitatges que respon molt clarament a les línies constructives pròpies dels primers anys de construcció de l'Eixample, a part que es situa en un dels primers focus d'edificació del nou districte barceloní. Les línies horitzontals, i les referències a l'arquitectura classicista –interpretades lliurement- són una constant en l'exterior de la casa.

La façana d'aquest edifici, en xamfrà i de grans dimensions, és originària de 1865, tot i que es reforma el 1889, amb un projecte de Salvador Viñals. La veiem revestida en gairebé la seva totalitat amb esgrafiats, tot i que per les característiques dels motius que aquesta tècnica representa, no podem adjudicar-la amb claredat a una de les dues dates en concret. Nosaltres ens decantem per situar el revestiment en el projecte original de 1865, doncs és la data que també s'esgrafia en el coronament.

L'esgrafiat s'aplica sobre el mur a mode de tapís, i el motiu ornamental que es repeteix és el de la creu andina, per lo que és molt probable que representi un precursor en l'ús d'un motiu ornamental que s'estén durant els anys posteriors, tant a l'Eixample, com en Barcelona en general. A part, la creu andina es representa de la manera més genuïna, és a dir, amb un sol graó, tal i com la veiem en la tradició de la *Chakana* (mot quítxua que significa "quatre escales").

Com hem esmentat, al coronament s'hi esgrafia la data d'acabament de l'edifici, dins d'un medalló, i flanquejada per uns motius també esgrafiats, de formes simples i geomètriques.

L'estat de conservació dels esgrafiats en façana és molt bo, tant a nivell de policromia, com de materials. Tot i així, hem d'apuntar que en una observació detallada s'hi localitzen alguns petits punts d'eflorescències blanques.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'Eixample. Gènesi i Construcció*, 2009.

DADES GENERALS **N.289**

- Edifici: *Casa Esperança Isern*

- Arquitecte: Roc Cot i Cot (Barcelona, 1875-1908);
Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres
Salvador Sellés, ampliació

- Data de construcció: 1908, projecte; 1910, finalització d'obres; 1922, ampliació

- Emplaçament: c/de Girona, 67

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1497

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc; fons flanc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

La Casa Esperança Isern és també coneguda amb el nom d'Antoni Perelló, qui en realitat és el constructor i peticionari del permís d'obres de l'edifici en nom de la propietària. La mort del seu arquitecte, Roc Cot, en plena construcció, fa que la direcció de l'obra l'assumeixi Josep Graner. Uns anys més tard, s'amplia la finca amb dos pisos i amb un coronament de línies noucentistes.

Els espais on trobem ornamentacions esgrafiades es troben a l'interior de la casa, i són el vestíbul d'entrada, l'escala de veïns, i el pati de llums. A les parets laterals del primer d'aquests espais trobem una disposició d'esgrafiats estructurada a partir de dues sanefes horitzontals, col·locades una sobre l'arrambador, i l'altre sota l'escòcia, i unides entre si per uns eixos verticals a mode de cintes. En el conjunt hi veiem diversos motius vegetals, recreacions de fines i ondulants tiges, amb fullam, garlandes, i flors. D'entre aquestes flors, en trobem algunes de pètal ample, que podrien correspondre a les roselles o a les peònies, i d'altres més petites, properes al botó d'or. A part, la sanefa superior crea un ribetejar de formes estrellades molt originals.

A l'escala de veïns, veiem una sanefa esgrafiada que ressegueix tot el contorn per sobre de l'arrambador. Representa la repetició d'un únic motiu ornamental de forma circular, amb una flor a l'interior, i una fulla ondulant al capdamunt. Al parament dels sostres de l'escala també s'hi esgrafia una gran cinta, molt ample i amb gran proliferació de recreacions vegetals al seu interior. Hi veiem fullam i flors estàndards, i també formes més fantasioses als enquadraments dels angles.

Finalment, al pati de llums s'hi disposen unes llindes esgrafiades a la part superior de les finestres que s'hi obren. Dins les dites llindes hi ha novament una recreació vegetal, a base de tiges, fullam, i flors de verònica.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats és bo, amb algunes diferències entre els del vestíbul i la resta.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line*.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases*...1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.290**

- Edifici: *Casa Domènech Boada*

- Arquitecte: Domènech Boada i Piera (Barcelona, 1866-1947)

- Data de construcció: 1901, projecte; 1902, data en façana

- Emplaçament: c/de Girona, 102

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscada i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície blau

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'interior del vestíbul d'entrada d'aquest edifici d'habitatges ens arriba als nostres dies força mutilat i renovat. Les parets laterals de l'espai, però, sí es conserven tal i com s'ideen l'any 1902. Trobem uns interessants esgrafiats disposats tant a mode de cinta horitzontal, com de tapís mural.

Tant per sobre de l'arrambador, com per sota la imposta del sostre, s'hi esgrafia una cinta amb una sanefa al seu interior. Hi veiem una repetició de motius vegetals enllaçats entre sí que recreen poms de flors de centàurea i de margarita, envoltades d'una bona profusió de tiges i fullam. La base de cada pom recrea unes tiges de forma circular. A l'espai central mural entre les dues cintes s'hi esgrafia un disseny a mode de tapís, on es reparteix sobre la superfície un mateix motiu ornamental que recrea un pom de fulles d'acant coronat per una flor de lis. És una composició molt elegant i refinada, definida per contorns molt arrodonits.

Tot i que l'interior d'aquest vestíbul rau totalment mutilat, i llueix un aspecte molt renovat, les superfícies esgrafiades que podem observar avui en dia, que són les autèntiques de 1902, s'han respectat, i el seu estat de conservació és excel·lent.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.291**

- Edifici: *Casa Antoni Forteza*

- Arquitecte: Josep Carrera, mestre d'obres

- Data de construcció: 20 d'abril de 1896, projecte; 1897, data en façana

- Emplaçament: c/de Girona, 111

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície siena natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Girona)

Descripció:

Aquest edifici data dels últims anys del segle XIX, un període en que conviuen les arquitectures de diferents tendències eclèctiques, amb d'altres ja pròpiament modernistes. Els trets arquitectònics de la façana responen a les convencions academicistes, amb algunes concessions decoratives de gust eclèctic. D'aquesta manera, les solucions de la planta baixa, dels emmarcaments d'obertures, i del coronament són academicistes, deutores de l'arquitectura neoclàssica. Però el revestiment mural en esgrafiat aporta al conjunt la decoració plàstica que el fa destacable entre els altres. És un esgrafiat aplicat a mode de tapí per tot el parament, en excepció de la plant baixa. El motiu ornamental que es repeteix seriadament, i que queda tallat per elements tectònics, és el de la creu andina. Aquí, però, aquest motiu no es representa com el trobem en la majoria de les façanes, sinó que el seu perfil és més allargat, fins i tot, romboïdal. Es tracta d'una versió del motiu que també trobem d'igual manera en la façana de la Casa Josep Fortuny (1898), a la Ronda de la Universitat. Això ens demostra les possibilitats que, a partir d'un motiu original, els arquitectes i estucadors-esgrafiadors poden versionar i adaptar per tal de singularitzar l'edifici.

L'estat de conservació de l'esgrafiat és d'un cert deteriorament, principalment a nivell cromàtic, ja que la capa superior ha perdut la intensitat de llur tonalitat original. A part, en algun punt del parament s'hi poden veure florescències.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- MOLET, 2005.

DADES GENERALS **N.292**

- Edifici: *Casa Eduardo S. de Lamadrid*

- Arquitecte: Lluís Domènech i Montaner (Barcelona, 1850-1923)

- Data de construcció: 1902, projecte i finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Girona, 113

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1501

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom i verd maragda, superfície òxid de ferro vermell i blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, patí de llums

Descripció:

La Casa Lamadrid és un edifici entre mitgeres, projectat el 1902, com a pisos de lloguer. Si bé E. S. de Lamadrid esdevé el propietari de l'immoble des de 1905, el peticionari del permís d'obres és Vicenç Bofill, qui fa construir l'edifici en el solar on hi havia un habitatge de planta baixa i jardí. Aquesta és una de les poques obres en què Domènech i Montaner treballa la tipologia d'edifici d'habitatges entre mitgeres a l'Eixample, i segons alguns autors, representa la primera obra de l'arquitecte plenament modernista. Tot i la remarcable profusió d'arts aplicades en façana, la tècnica de l'esgrafiat queda relegada aquest cas als interiors comuns de l'edifici..

El vestíbul d'entrada a la casa és de mides força estretes i estructurat en dos trams. Els esgrafiats, en comptes de situar-se en les parets laterals de l'espai, els trobem a la part superior dels murs, per sobre de la línia d'imposta, tot ocupant una part de la volta que cobreix l'estança. El disseny que s'esgrafia consta d'un sèrie de poms florals, amb un marcat eix vertical. Cada pom consta d'una llarga i fina tija, de la que broten altres tiges recargolades, petites fulles, i unes flors de concepció estàndard i formes molt arrodonides.

A l'escala de veïns es disposa una cinta esgrafiada, força gruixuda, i per sobre de l'arrambador. A l'interior d'aquesta hi ha una senzilla sanefa de flors geomètriques i poc detallistes. Als trams de sostre de la pròpia escala s'hi esgrafia una altra cinta diferent a la de les parets. Formada per cinc franges, mostra un alineament de flors de formes novament simples i molt arrodonides. A les arestes d'aquesta cinta hi veiem uns enquadraments amb una flor amb tija i fulles. És una composició poc desenvolupada a nivell de dibuix, poc pròpia d'un interior de Domènech.

Finalment, el pati de llums també inclou ornamentacions esgrafiades. Com és habitual en aquests espais, els esgrafiats els trobem al voltant de les obertures, en aquest cas, en la part superior de les finestres, a mode de llinda. Veiem una recreació vegetal a base de tiges gruixudes i recargolades, amb algun motiu floral, possiblement roselles.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és molt bo, doncs s'hi denota una acurada neteja en tots ells.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'arquitecte Lluís Domènech i Montaner*, 1996.
- DOMÈNECH I GIRBAU, 1994.

DADES GENERALS **N.293**

- Edifici: *Casa Adolf Ruiz*

- Arquitecte: Adolf Ruiz i Casamitjana (Barcelona, 1869-1937)

- Data de construcció: 1901, projecte; 1903, finalització de les obres; 1909, data en façana

- Emplaçament: c/de Girona, 120

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície ocre groc; fons siena, superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

L'arquitecte Adolf Ruiz, una vegada més, funciona aquí tant de peticionari d'obres de la casa, com de propietari i, evidentment, d'arquitecte del projecte. La data que es pot llegir a la façana és la de 1909, tot i que documentalment consta que el final d'obres es produeix l'any 1903. Els espais de l'edifici que volem tractar, ja que són els que contenen esgrafiats, es troben a l'interior, i són el vestíbul d'entrada, l'escala de veïns, i el pati de llums.

El vestíbul és de dimensions realment grans, ja que funciona també d'entrada de cotxes, i el seu aspecte actual és lúgubre i poc lluminós. Els esgrafiats es troben revestint les parets laterals dels tres trams que formen el primer espai. La composició es divideix en dos dissenys diferents. Primerament, trobem una recreació vegetal a la part superior de la paret, que mostra una gran garlanda formada per fulles d'acant i formes florals molt arrodonides, properes a la rosella. El segon disseny s'esgrafia a mode de tapís, per sota la garlanda, i representa una retícula de formes rectangulars, imitant a carreus de pedra, amb un motiu vegetal al seu interior. El motiu pot tractar-se d'una fulla d'acant, o bé d'una palmeta. Es una composició original, amb una solució mai emprada abans.

L'escala de veïns va precedida d'un primer tram d'escala, de tipologia noble, i és molt elegant. L'escala pròpiament de veïns té una senzilla sanefa esgrafiada, que marca la separació entre l'arrambador i la resta del mur, i mostra la successió de fulles d'acant, de forma allargada i ondulant.

L'espai del pati de llums no el trobem fins pujar el primer tram d'escala, i en ell s'esgrafien dues composicions diferents. Primerament, uns grans emmarcaments de envolten les obertures que s'obren en l'espai, i que novament mostren recreacions vegetals a base de fulles d'acant, i petites flors arrodonides. El perfil d'aquests emmarcaments és molt barroc, i les línies de dibuix força detallistes. A la banda del pati que dona als replans de l'escala, hi trobem uns plafons amb una altra versió dels mateixos motius ornamentals ja citats, les fulles d'acant i les petites florals. Aquestes solucions per un pati de llums són gairebé idèntiques a les que trobem en la Casa Climent Arola (1900-1902), projectada per Francesc de P. del Villar.

Cal destacat, primerament, l'estil unitari de tots els esgrafiats interiors, amb unes línies incisives molt fines, i finalment, l'estat de conservació paupèrrim dels esgrafiats del vestíbul, amb un deteriorament de materials i cromàtic.

Bibliografia/Documentació: ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.294**

- Edifici: *Casa Jeroni F. Granell*

- Arquitecte: Jeroni F. Granell i Manresa (Barcelona, 1868-1931)

- Data de construcció: 1901, projecte; febrer de 1904, permís d'obres

- Emplaçament: c/de Girona, 122

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1502

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons porpra i blanc, sup. verd maragda; fos gris, sup. blanc, verd crom, verd maragda i violeta

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Girona) **- Interior:** vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

Per aquesta Casa Jeroni Granell, l'arquitecte també actua com a peticionari, constructor, i proveïdor dels vitralls. A part, podem dir que es tracta d'una de les seves obres més belles i originals pel que fa al treballs en esgrafiat. Aquesta tècnica s'aplica en la façana principal i en espais de l'interior.

La sinuositat de les línies i la policromia dels elements decoratius són els principals protagonistes de la façana. L'esgrafiat que revesteix el parament dels cinc pisos habitables –la planta baixa i l'entresòl es treballa en pedra natural- es disposa a mode de tapís, i recrea una gran planta de parra, amb llurs branques, tiges, fulles i fruits. Es una representació vegetal realista, meticulosa, i bigarrada, amb abundant quantitat de motius representats.

Al vestíbul d'entrada, les parets laterals es cobreixen amb una sanefa horitzontals de grans dimensions. És un disseny format per línies sinuoses i incisions detallistes, i mostra una repetició de poms vegetals, molt alts, i a base de flors de lliri, molt realistes, amb llurs tiges i fulles corresponents. A l'escala de veïns, tota la paret s'esgrafia una senzilla sanefa, col·locada sobre un arrambador molt baix. Mostra una successió de tiges en cargol, el mateix disseny que veiem en la Casa Jeroni Granell (1900) del c/de Balmes nº65. Als sostres dels replans s'hi disposen uns plafons amb recreacions vegetals de tiges, fulles i flors de roses, en aquest cas acolorides en violeta.

Finalment, a l'espai del pati de llums, s'hi torna a apreciar les grans possibilitats que Granell confereix a l'art de l'esgrafiat. S'apliquen mode d'emmarcament de les obertures, i de plafons entre les finestres, ocupant bona part del mur d'una de les galeries. Els emmarcaments mostren una senzilla sanefa dentada, però en els plafons s'hi representa roserars a mode de planta enfiladissa. Les roses també són violetes, i el conjunt de motius ornamentals és molt atapeït. Els esgrafiats es poden connectar, amb els que trobem als mateixos espais de les Cases Granell de la Gran Via nº582 (1902-1904), i del carrer de Balmes nº65, ja citada.

En totes les obres que Granell actua com a peticionari, l'arquitecte té via lliure en, no només el disseny arquitectònic de la casa, sinó en el traçat i disposició dels elements ornamentals. A part, com es tracten d'edificis sense una distinció entre la planta principal i la resta, el revestiment mural de la façana és més unitari. En aquest cas, l'estat de conservació dels esgrafiats de la façana i vestíbul d'entrada és correcte. En canvi, els de l'escala de veïns i al pati de llums mostren un patina de brutícia important, i despigmentació de les capes superiors.

Bibliografia/Documentació: *Catàleg del patrimoni...*, servei *on-line*; *El Quadrat d'Or...*, 1990; GIL, 1999; *L'herbari...*, 2006.

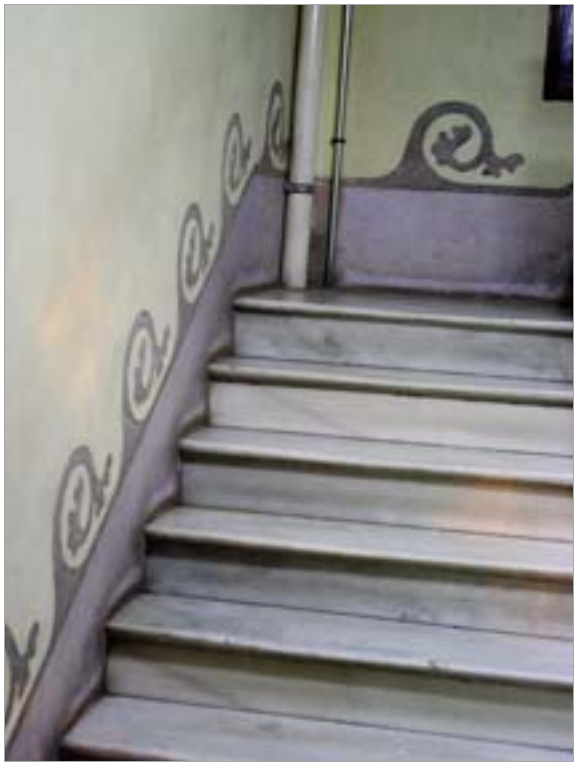

N.294

DADES GENERALS **N.295**

- Edifici: *Casa Francesc Tarragó*

- Arquitecte: Marcel·lí Coquillat i Llofriu (Elx, 1865-Aigües de Busot, Alicant, 1924)

- Data de construcció: 1907, projecte; 1908, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Girona, 133

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1503

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Girona)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana de la Casa Francesc Tarragó empra diferents revestiments murals com a elements d'ornamentació plàstica. D'entre ells, destaquem l'esgrafiat destinat a la part del coronament. No ocupa una superfície de parament molt extensa, però és un dels trets decoratius que més sobresurten de tot el conjunt. L'esgrafiat s'aplica a l'interior del del coronament a mode de tapís, on també hi veiem un respirador molt decoratiu que conté la data 1909. De totes maneres, segons la documentació consultada, l'acabament de les obres es produeix un any abans. La composició esgrafiada és una gran recreació vegetal, d'un cert abarrocament, amb motius ornamentals de tiges disposades en forma circular, i poms de fulles d'acant amb margarites. El conjunt és refinat, i es connecta amb l'estil global de l'edifici, de regust barroc. Al vestíbul s'hi esgrafien unes senzilles sanefes sobre l'arrambador, i sota els guixos policromats de les escòcies. Curiosament, en el Catàleg del P.A., aquesta casa surt llistada com a Casa Tolrà. L'estat de conservació dels esgrafiats és molt bo.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line*.
- *L'herbari modernista*, 2006.

1908

DADES GENERALS **N.296**

- Edifici: *Casa Pere Llibre*

- Arquitecte: Domènec Balet i Nadal, mestre d'obres;

Pere Bassegoda i Mateu (Bassegoda, 1817-Barcelona1908), mestre d'obres, remodelació;

Pere Benavent i Barberà (Barcelona, 1899-1974), remodelació

- Data de construcció: 1871; 1889, remodelació; 1950-1962, remodelació

- Emplaçament: Passeig de Gràcia, 24

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1511

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal i lateral (Passeig de Gràcia)

Descripció:

Del conjunt arquitectònic de dues cases bessones que el mestre d'obres Domènec Balet projecte el 1871, només en sobreviu la Casa Pere Llibre, que juntament amb la Casa Vilomara –desapareguda i substituïda per la Casa Antoni i Marc Rocamora (1914), dels germans Bonaventura i Joaquim Bassegoda i Amigó- formaven un passatge al fons del qual es trobava el Teatre Espanyol -malauradament enderrocat en 1889-. L'actual façana de la Casa Pere Llibre, la que dóna al Passeig de Gràcia, és el resultat de la remodelació el 1872 d'un edifici precedent, i la seva façana lateral, la que dona al passatge, és fruït de la modificació realitzada en 1896 per Pere Bassegoda i Mateu. Tanmateix, aquestes obres, que també inclouen la remunta posterior de dos pisos, no van alterar substancialment l'estil neoàrab de l'edifici. Si ho feu, en canvi, la de la planta baixa, portada a terme per Pere Benavent de Barberà entre 1950 i 1962, ja que van substituir els elements originals per l'actual decoració estil *art deco*. Respecte al peticionari original, mencionar que Pere Llibre i Bas fou un confiter d'èxit i originari de Cardedeu.

Les parts de la façana original de la Casa Pere Llibre contenen molts elements interessants pel que fa a les arts aplicades, entre els que cal destacar els ferros colats de les baranes, l'escultura decorativa de tribunes i emmarcaments d'obertura, i els esgrafiats revesteixen bona part del parament. Els dissenys que s'esgrafien es basen en formes totalment geomètriques, combinacions de figures que formen motius estrellats i de creus. Es distribueixen sobre el mur a mode de tapís, i només queden limitats per les barreres tectòniques. La mateixa composició és la que pren Pere Bassegoda per revestir la façana lateral que projecte, a imitació de la principal.

L'estil formal d'aquests dissenys, com el de tot l'edifici, es deriva de les formes de l'arquitectura mudèjar, una de les tendències que trobem en el període de l'arquitectura historicista i eclèctica. A part, aquests dissenys per esgrafiats són els mateixos que trobem en les façanes d'un edifici d'habitatges del c/Baluard 42 (*ca.*1890, reforma*)*, a La Barceloneta. Els de la Casa Pere Llibre mostren un estat de conservació molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line*; *Galeria d'autors...*, 2008.

DADES GENERALS **N.297**

- Edifici: *Casa Lleó Morera*

- Arquitecte: Lluís Domènech i Montaner (Barcelona, 1849-1923)

- Data de construcció: 1902, projecte; 1906, finalització de les obres

- Emplaçament: Passeig de Gràcia, 35

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1515

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme:

- Vestíbul i escala: fons montjuïc, ombra calcinada i ocre groc, superfície policroma

- Estances del pis principal: fons i superfície ocre groc i montjuïc; fons porpra i gris, superfície ocre groc; fons montjuïc i ombra natural, superfície policroma

- Pati: fons montjuïc i ocre roig, sup. verd maragda i òxid de ferro vermell; fons verd maragda, sup. montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, estances del pis principal, pati

Descripció:

Els interiors de la Casa Lleó Morera representen un dels exemples més reeixits i harmònics de la combinació de les diverses arts aplicades i decoratives que el modernisme ofereix. A part, és una altra de les ocasions que ens permet abordar la figura de Domènech i Montaner com un dels arquitectes que més, i millor, incorpora l'esgrafiat entre la resta de tècniques artístiques artesanals i industrials.

La Casa Lleó Morera és fruit d'una reforma d'una finca anterior, projectada pel mestre d'obres Joaquim Sitjàs, el 1864. L'encàrrec a Domènech el fa la nova propietària, Francesca Morera, amb posterior continuació del seu fill, Albert Lleó i Morera. Coetàniament a la construcció d'aquesta casa, situada a l'arteria principal de l'Eixample burgès, el Passeig de Gràcia, Domènech projecta un altra casa amb la que podem trobar diversos aspectes en comú, la Casa Navàs (1901-1908), a Reus. Tot i que són tipologies de cases diferents –la de Barcelona és un edifici d'habitatges plurifamiliar, i la de Reus és una casa unifamiliar-, la disposició dels esgrafiats interiors és força semblant, i en ambdós casos l'execució de la majoria d'ells la podem atribuir al taller de Joan Paradís i Figueras.

El vestíbul d'entrada de la Casa Lleó Morera és un espai força reduït, i bona part de l'estança l'ocupa el primer tram d'escales que porten al replà de l'ascensor. És un interior d'ús comú molt sumptuós, i profusament decorat. Els esgrafiats es trobem en les parets laterals i en les cobertes planes del sostre, en perfecta harmonia amb la resta d'arts aplicades. Les parets laterals presenten un arrambador fet en mosaic i panots de marbre, i per sobre d'aquest, es desplega un esgrafiat que també combina porcions en mosaic. Aquest conjunt d'arrambador i esgrafiats és dissenyat per Lluís Bru, l'artífex encarregat dels mosaics de la casa, i mostra una gran veritat de tonalitats cromàtiques i de textures. La composició esgrafiada es disposa a mode de tapís, i representa una recreació vegetals molt bigarrada. Hi veiem branquillons amb abundants fulles i petites flors, possiblement les de l'arbre de la morera, en clara al·lusió al nom dels propietaris. El motiu protagonista de la composició, però, és la flor de la carxofera, executada en mosaic, i col·locada entre les recreacions esgrafiades. Aquesta combinació de mosaics i esgrafiats també la trobem revestint el

sostre del vestíbul. És una coberta plana i amb bigues, i les superfície esgrafiades són les que es disposen entre cada biga. Hi veiem diverses formes circulars, amb un motiu vegetal diferent en cada una. Podem identificar una fulla de trèvol o una rosa salvatge, entre d'altres més poc realistes. Cada pla es complementa amb una franja de doble ribet a cada banda, i amb decoracions en mosaic als extrems.

Tot i tractar-se d'una finca luxosa, i destinada a una família de fortuna abundant (l'avi de Francesca Morera, Antoni Morera i Auger, es dedicà al negoci mercant amb Amèrica del Sud), les mides de l'edifici no són excessivament àmplies, per lo que l'escala d'accés a la planta principal és la mateixa que per la resta d'habitatges de lloguer. Aquí, els esgrafiats es disposen a mode de sanefa, una resseguint la línia de l'arrambador, i una altra en els trams del sostres. Val a dir que en aquesta ocasió, els dissenys no són excessivament originals, i mentre que sobre l'arrambador s'esgrafia una successió de fulles de palmeta, entrellaçades amb tiges recargolades, en els sostres hi veiem poms de fulles, amb motius propers a la flor de la carxofera.

A l'arribar al pis principal, residència dels Lleó Morera, el rebedor que trobem a l'entrar inclou diversos treballs en esgrafiat. També disposats a mode de sanefa, i per sobre un arrambador molt alt, tenim una successió de tiges erectes, i amb abundants fulles de castanyer de l'Índia. Tot i que els contorns són força detallistes –les fulles tenen un acabament dentat-, en general no mostren una execució molt minuciosa, ni tenen incisions internes. Encara en el rebedor, les cobertes en volta catalana també es revesteixen amb esgrafiats, amb uns dissenys exclusius i molt ben executats. Cada volta es distribueix per porcions rectangulars de diferents mides, i a l'interior de cadascuna s'hi alternen dissenys concrets. De tots ells, el més significatiu és el que ens mostra un medalló amb la figura d'un lleó rampant, el qual ens remet al que Domènech disposa per l'esgrafiat de la façana de l'Ateneu Canetenc (1885-1887), o els de l'escala d'hostes de la Fonda España (1902-1903, remodelació). A part, al voltant del medalló també s'hi esgrafien les fulles i les petites flors de l'arbre de la morera. D'aquesta manera, trobem les dues al·lusions al doble nom de la família Lleó Morera. Els motius vegetals d'aquest arbre es repeteixen en altres segments de les voltes, en aquests casos de manera més protagonista, i amb un repertori cromàtic molt ampli. Les voltes es completen amb altres motius esgrafiats secundaris, sempre d'arrel vegetal.

El passadís de la residència, que és l'espai que articula els dormitoris i les estances secundàries, també es decora amb una àmplia selecció d'arts aplicades. Entre elles, veiem una senzilla sanefa esgrafiada per sobre l'arrambador, i que recrea una seriació de fulles del castanyer de l'Índia, però de forma diferent a les del rebedor. El motiu s'acompanya amb una petita tija enrotllada en la pròpia fulla. Tots els trams es cobreixen amb un sistema de bigues, però només el de la part central incorpora unes parts planes amb esgrafiats –els altres es decoren amb pintures murals-. Els traçats representen diversos motius vegetals que conformen emmarcaments. Veiem corones de flors de vinca, poms de fulles de trèvol, i proliferació de tiges en forma de ventall.

Referint-nos a les estances amb funció concreta que incorporen esgrafiats, hem de mencionar la sala de billar, i una sala amb una funció de despatx o de biblioteca. En ambdós casos ens trobem sanefes resseguin una part central dels paraments. En la sala de billar, la sanefa traça una recreació vegetal que entrellaça tiges molt fines, flors de rosella obertes i en capoll, i fulles semblants als acants. És una sanefa bigarrada, i els contorns dels motius són minuciosos. La sanefa de l'altra estança és més senzilla, i ens mostra una sèrie de branques de roure i d'olivera, alternades amb corones de fulles i flors de roses salvatges o vinques. Tots els motius es disposen aïllats entre ells, i possiblement és la composició decorativa més sòbria i classicista de tot l'interior de la casa.

L'últim espai que volem comentar és el del pati de la casa, que com a la ja citada Casa Navàs, representa un espai

d'esbarjo i de connexió amb la natura –sol, plantes, etc.-. El mur que frontalment ens trobem al sortir de la galeria és la superfície que s'esgrafia, a part que també inclou un petit safareig. L'exterior d'aquest habitacle destinat al servei inclou una combinació de diferents arts aplicades: veiem una franja de rajoles de ceràmica, i emmarcant les dues finestres, franges geomètriques i recreacions vegetals en esgrafiat, i florons de ceràmica vidriada. El gran mur del fons ofereix una conjunt esgrafiat molt monumental, a la vegada que simbòlic. El motiu protagonista és el d'un arbre de morera a la part central, amb les seves característiques flors blanques repartides pel seu interior. El tronc, les branques, i la silueta de la copa de l'arbre, són d'unes formes molt dibuixístiques, mentre que les flors donen al conjunt una pinzellada de poc realisme, doncs són desproporcionadament grans en comparació a les mides de l'arbre. "Aixoplugant" a la morera, s'hi esgrafia una gran estructura arquitectònica, amb forma d'arc de triomf. Combina línies rectilínies, amb d'altres de sinuoses, i incorpora recreacions vegetals en cràters, i a base d'arbustos amb abundants fulles i flors.

De tota l'obra arquitectònica de Domènech i Montaner, el conjunt d'esgrafiats de la Casa Lleó i Morera, juntament amb els que les ja citades Casa Navàs i Fonda España, i amb els de l'Institut Pere Mates (1897-1912), representen els interiors més complerts treballats amb aquesta tècnica de revestiment mural. Ara bé, podem apreciar que l'arquitecte en poques ocasions l'utilitza donant-li un protagonisme per sobre de les altres aplicacions, a diferència d'altres arquitectes del mateix període. A part, gairebé sempre la destina per l'interior dels edificis, i crida l'atenció el fet que no la disposi en les que es consideren les seves dues grans obres mestres, el Palau de la Música Catalana (1905-1908) i l'Hospital de Sant Pau (1905-1930).

L'estat de conservació de tots els esgrafiats d'aquest edifici és generalment molt correcte. A lo llarg de la seva història han patit nombroses intervencions, essent la finalitzada el 2008 l'última d'elles. Els esgrafiats del vestíbul d'entrada, com els de totes les cobertes de l'interior, presenten un gran respecte pels cromatismes originals. En canvi, els de l'escala, i els d'algunes estances interiors, les tonalitats amb que han estat restaurats/repintats resulten un tant artificioses. A part, cal mencionar que tot el conjunt d'esgrafiats del pati és una reproducció a partir del disseny original, ja que al tractar-se d'un revestiment exterior, equiparable a una façana, quedà molt malmès –gairebé destruït-.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- DOMÈNECH I GIRBAU, 1994.
- *Domènech i Montaner. Any 2000*, 2000.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- GARCÍA-MARTÍN, 1988.
- *L'arquitecte Lluís Domènech i Montaner*, 1996.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- *Lluís Domènech i Montaner i el director d'orquestra*, 1989.
- SALA, 2008.

N.297

DADES GENERALS **N.298**

- Edifici: *Casa Antoni Amatller*

- Arquitecte: Josep Puig i Cadafalch (Mataró, 1867-Barcelona, 1956)

- Data de construcció: 1898, projecte; 1900, finalització de les obres

- Emplaçament: Passeig de Gràcia, 41

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1518

DADES DELS ESGRAFIATS

- Taller esgrafiador: Joan Paradís i Figueras

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme:

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Pg. de Gràcia)

- Interior: vestíbul d'entrada, escala principal, escala de veïns, estances del pis principal

Descripció:

La casa que l'industrial xocolater Antoni Amatller Costa encarrega a Puig i Cadafalch el 1898 representa, en aquest catàleg sobre l'esgrafiat en el modernisme, una de les peces més importants i significatives, doncs ens permet veure les cotes màximes a les que arriba aquesta tècnica decorativa en exteriors i interiors. És un dels casos més complets en qualitat i quantitats d'esgrafiats a Barcelona, amb la sortosa fortuna que ens han arribat, sense gaires inconvenients, fins als nostres dies.

Dins la "mançana de la discòrdia", la casa de la família Amatller és la primera en a qual es produeix la reforma d'un edifici preexistent, que en aquest, un edifici construït el 1875 pel mestre d'obres Antoni Robert. Per la remodelació, Puig i Cadafalch empra l'esquema de la típica casa del gòtic urbà per tal de dotar-la d'una aparença de palauet habitat per una sola família, tot i que l'immoble no deixa de tenir un ús d'habitatge plurifamiliar. A part, l'arquitecte s'envolta dels millors artistes, artesans i industrials del període modernista.

Sobre les solucions que Puig empra per la façana de la casa podríem analitzar molts aspectes, però aquest no és el lloc ni la finalitat del nostre catàleg. Volem tan sols comentar puntualment dos aspectes: les originals formes que Puig dóna a les diverses estructures arquitectòniques, des de les portes i finestres, fins les tribunes i galeries corregudes, i acabament pel gran coronament escalonat amb una coberta a dues aigües; i l'amplíssima varietat de possibilitats i de detalls que les arts aplicades a l'arquitectura aporten a la imatge de la casa, sens dubte una de les més singulars de la ciutat.

D'entre aquestes arts aplicades a la façana, la de l'esgrafiat ocupa una superfície destacada del parament total, tot i que l'equilibri entre totes elles fa que no hi hagi una tècnica decorativa amb més protagonisme que les altres. El revestiment en esgrafiat s'aplica sobre el mur de totes les plantes habitables de la casa, en excepció de la planta baixa, obrada en pedra. La seva disposició és a mode de tapís, i el dibuix mòdul que s'hi repeteix és el d'una forma complexa, a mig camí entre una flor i un escut heràldic. Veiem una figura central, de contorn lleugerament pentagonal i de línies vegetal, que serveix d'emmarcament d'un motiu floral molt esquemàtic i també pentagonal. A

més, a la part superior de "l'emmarcament" s'hi esgrafia un pom de fulles a mode de corona, raó per lo que ens pot suggerir la forma d'un escut heràldic. Però aquest motiu no es representa de manera aïllada, sinó que es connecta amb el de damunt seu a través d'una tija, de mides gruixudes i de marcada direccionalitat en diagonal. S'hi denota una certa influència dels calats gòtics, doncs els contorns dels motius són encrestats i minuciosos, i la línies corbes del dibuix són constants –no hi ha cap angle recte-. A part, la majoria de les formes, tot i provenir del món de la flora, no representen cap espècie en concret, llevat de les petites fulles de trèvol, esgrafiades en molts detalls de tots els elements que conformen el disseny.

Aquest conjunt de formes goticistes i d'arrel vegetal respon a la tendència de molts dels esgrafiats que Puig disposa en els seus projectes. Les façanes de la Cases del c/de la Boqueria nº12 (1895-1898) i Macaya (1899-1901), a Barcelona; i les Cases Coll i Regàs (1897) Casa Garí (1898), al Maresme, així ho demostren. És especialment amb la Casa Garí on el raport ornamental dels esgrafiats té més punts en comú, com també ho té amb les dues sanefes verticals que Puig disposa als laterals de la façana per marcar la separació de les mitgeres amb els edificis veïns. Una sanefa mostra un disseny força diferent al principal, doncs aquí veiem una successió de formes quadrangulars i rectangulars que evoquen –no imiten– carreus regulars. Al seu interior s'hi esgrafien petites fulles de trèvol. L'altra sanefa, més als extrems de les mitgeres, es basa en l'alternança de motius que recreen maons vistos, amb petites flors de quatre pètals. És un disseny gairebé idèntic al del pati noble del Palau Baró de Quadras (1902-1906).

Finalment, en relació a l'esgrafiat de la façana principal, mencionar que en la part superior de la casa –la corresponent al coronament escalonat-, Puig disposa uns florons en ceràmica vidriada a l'interior de l'emmarcament lleugerament pentagonal de l'esgrafiat. Així doncs, la integració entre les diverses arts aplicades es fa aquí palesa de manera ben clara. En el mateix coronament, les parts esgrafiades que delimiten amb els merlets escalonats tenen una composició que evoca els dossers dels retaules gòtics, i que inclou unes recognoscibles fulles de trèvol.

L'interior de la Casa Amatller, especialment el pis de l'habitatge principal –destinat a la residència de la família Amatller– representa un desplegament de superfície esgrafiada molt ric i abundant. L'ampli vestíbul, l'escala noble i de veïns, i el pati de llums es revesteixen amb detalls esgrafiats a mode de grans sanefes, i a base de les recreacions vegetals recurrents en els esgrafiats de Puig: motius florals entre realistes i fantasiosos, molts d'ells col·locats en diagonal (com a la façana), i amb la flor de la carxofera i del card com les més recognoscibles. A l'interior noble, trobem esgrafiats a mode de sanefes, emmarcaments d'obertures, de tapís, i de plafons irregulars que s'adapten als espais que ocupen; i revestint espais diferents: parets i parapets d'estances principals, plans entre bigues del sostre, i superfícies tan especials com entredós de portes i xemeneies. Una vegada més, aquí els motius ornamentals són tots d'arrel vegetal, i de concepcions entre realistes i fantasioses, segons els gustos goticistes i de l'*art nouveau*. Hi veiem flors de carxofera, nomoblidis, clavells, botons d'or; i fulles de trèvol, d'acant i d'altres més estandarditzades. A diferència d'altres tècniques de decoració aplicada, en l'esgrafiat no es representa la flor de l'ametller, al·lusiva al nom de la família propietària. Aquest conjunt d'esgrafiats interiors és, juntament amb els de les dues cases del maresme, el més complert i integrador en tota l'obra de Puig i Cadafalch.

L'estat de conservació dels esgrafiats és, com el de gairebé tot l'edifici, excel·lent, fruit d'una restauració que l'Institut Amatller d'Art Hispànic –entitat propietària de l'edifici– ha portat a terme per tal d'obrir-lo al públic.

Bibliografia/Documentació:

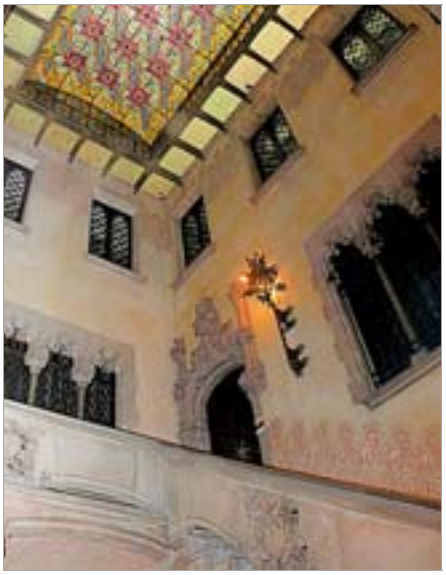
ALCOLEA I GIL, 2006; *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històric...*, servei *on-line*; *El Quadrat d'Or. 150 cases....*, 1990; *L'herbari modernista*, 2006; PERMANYER, 2001; TARRAGÓ, 2009.

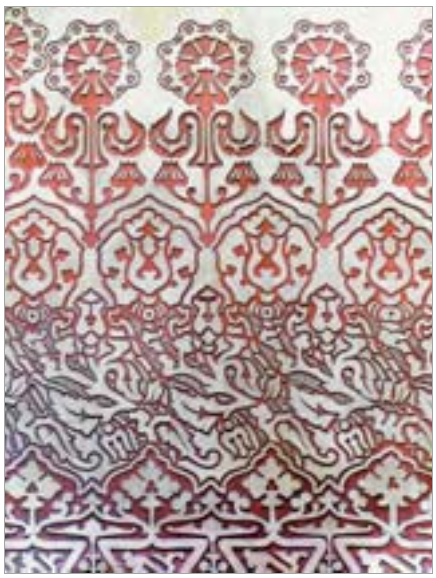

DADES GENERALS **N.299**

- Edifici: *Cases Alexandre i Josefina Jofre*

- Arquitecte: Bonaventura Bassegoda i Amigó (Barcelona, 1862-1940)

- Data de construcció: 2 d'abril de 1906, projecte; 1907, finalització de les obres; 1926, reforma de la façana

- Emplaçament: Passeig de Gràcia, 65-65*bis*

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1522

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda i rosa, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbuls d'entrada, escales de veïns

Descripció:

Aquestes dues finques independents es conformen a partir d'una mateixa façana, molt unitària i simètrica. De la decoració plàstica exterior, en destaca el treball d'escultura decorativa en pedra natural, i els ferros forjats de les baranes. A l'interior, els vestíbuls d'ambdós edificis mostren uns treballs interessants de vitralls en les portes, de guixeres en les cobertes, i d'esgrafiats en les parets laterals.

Els dits esgrafiats es disposen a mode de sanefa, per sobre de l'arrambador marmori dels dos trams de vestíbul. La sanefa representa una successió de poms, conformats per una tija en forma de *coup de fouet*, i una flor de forma molt particular, ja que consta de tres pètals bilobulats, semblant així una fulla de trèvol. La sanefa es completa amb una franja que emmarca cada pom, i que s'adapta a les formes d'aquest.

A part, en els trams de sostre de cada escala de veïns també s'hi esgrafia una altra sanefa, força diferents a la del vestíbul. Consta una cinta amb motius triangulars a l'interior, i d'aquesta, en broten poms amb tres fruites en cadascun, possiblement taronges –tot i el seu color actual-. És una sanefa de traçat original, i inèdita en el repertori pels sostres d'escales de l'Eixample.

Deixant de banda els esgrafiats interiors que trobem en les grans cases singulars del Passeig de Gràcia (Casa Amatller, Casa Lleó Morera, Casa Josep Codina, i Casa Ramon Casas), aquest cas d'esgrafiats situats als interiors comuns d'edificis d'habitatges representen uns dels escassos exemples que trobem en aquesta arteria principal de l'Eixample burgès. Els dos interiors mostren diferències en el tractament dels cromatismes –nosaltres hem analitzat els corresponents a la finca nº65-, però en ambdós casos, l'estat de conservació és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.300**

- Edifici: *Casa Josep Codina*

- Arquitecte: Antoni Rovira i Rabassa (Barcelona, 1845-1919)

- Data de construcció: 1898, projecte i finalització de les obres

- Emplaçament: Passeig de Gràcia 94

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1528

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucats esgrafiats de fons raspat i superfície lliscada amb pintura mural

- Cromatisme: fons i superfície de variada policromia

- Emplaçament en l'interior de l'edifici: vestíbul d'entrada, estances del pis principal

Descripció:

Veïna de la Casa Casas-Carbó (1894), la Casa Josep Codina pertany justament al cunyat del pintor Ramón Casas, casat amb Elisa Casas, germana menor del pintor. Ambdues cases són projectada pel mateix arquitecte, Antoni Rovira i Rabassa, i mostren un tractament de façana força similar, obrades ricament amb pedra natural, i amb cert gust medievalitzant. També l'ús dels esgrafiats és semblant, ja que revesteixen estances interiors dels habitatges i superfícies de sostres. És una tendència poc habitual en les cases d'habitatges de l'Eixample, però que resulta més factible en els luxosos palauets del Passeig de Gràcia, que alhora també funcionen com edificis de lloguer.

En la planta baixa, les estances cobertes amb esgrafiats són els dos primers espais d'entrada, que equivalen al vestíbul i a l'espai destinat a negoci. La coberta és de volta catalana, amb direccionalitats diferents en cadascun dels dos espais. Les superfícies esgrafiades són els de les pròpies voltes –no inclouen revoltons-, i el dels frisos que hi ha immediatament a sota. Així, les seves disposicions són de pla limitat, tant a mode de plafó, com de cintes. Els motius que hi veiem són tots d'arrel vegetal, i de formes esquemàtiques i alhora minucioses. Hi veiem recreacions vegetals vertebrades a partir d'una sinuosa tija, i de la que broten tiges secundàries i abundants fulles i flors de clavell. L'espai esgrafiat és realment molt bigarrat, i evoca a una coberta totalment enjardinada. Les cintes esgrafiades dels frisos reprodueixen sanefes de disseny molt proper al de les cobertes: tiges en cobra, de les que pengen fulles i clavells.

Les diverses estances del pis principal tenen diferents sistemes de coberta, i aquells que inclouen esgrafiats són els passadissos al voltant de l'escala d'accés, i algunes estances principals de la banda de l'interior. Als passadissos també hi ha volta catalana, amb esgrafiats a base de llargues tiges, amb fulles d'acant, i flors properes a les roselles. A part, trobem cobertes planes esgrafiades amb altres dissenys vegetals, a base de recreacions amb flors de la carxofera i acants. Finalment, les estances més àmplies es cobreixen a partir de cassetons, tots esgrafiats amb dissenys diferents. Hi ha una àmplia gama d'espècies vegetals, flors, fulles, i fruits de tot tipus: raïm i fulles de parra, cards, clavells, maduixes, magranes, carxofes, cireres, ametlles, etc. També hi ha cassetons amb peixos. És un traçat original i detallista, un conjunt esgrafiat força excepcional de l'interiorisme de la Barcelona del modernisme.

Actualment, tot l'interior de la Casa Josep Codina està essent restaurat, amb uns treballs molt curosos en els acabats i la policromia de tots els esgrafiats.

Bibliografia/Documentació: *Catàleg del patrimoni...,* servei *on-line; El Quadrat d'Or...*, 1990; *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.300**

DADES GENERALS **N.301**

- Edifici: *Casa Ramon Casas Carbó*

- Arquitecte: Antoni Rovira i Rabassa (Barcelona, 1845-1919); Josep Pascó i Mensa, decoració

- Data de construcció: 1894, any en façana; 1902, reforma

- Emplaçament: Passeig de Gràcia, 96

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1529

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada amb pintura mural

- Cromatisme: fons i superfície blanc; fons roig mangra, superfície porpra;
fons òxid de ferro vermell, superfície òxid de ferro vermell, ocre groc i verd crom

- Emplaçament en l'interior de l'edifici: vestíbul d'entrada, pati de llums, estances del pis principal

Descripció:

L'any 1894, l'industrial i indià Ramon Casas i Gatell encarrega a Antoni Rovira i Rabassa un sumptuós edifici pel seu fill, Ramon Casas i Carbó, pintor recent tornat de París, i un dels introductors de la pintura moderna a Catalunya. La façana és obrada tota amb pedra, i ricament decorada amb escultura aplicada. Pocs anys després, el mateix Antoni Rovira empra aquesta mateixa solució per la casa veïna, propietat de Josep Codina, cunyat de Ramon Casas.

La casa es planteja com a palauet burgès a la planta noble, i amb habitatges per llogar a la resta de pisos. La segregació social es fa palesa en el tractament de les obertures en façana, i en la separació dels accessos interiors.

Trobem esgrafiats revestint les cobertes del vestíbul d'entrada i d'algunes estances de la planta noble, i els frisos del pati de llums. Al vestíbul s'aplica un esgrafiat en tapís sobre les grans voltes de canó rebaixat que cobreixen els dos trams. És un disseny d'arrel vegetal, on s'hi alternen, de manera bigarrada, fulles i flors de nenúfar. L'execució dels motius ornamentals, com les incisions per marcar els trets dels motius, són d'una qualitat excel·lent, i la capa superior inclou aplicacions en pintura mural. La decoració de l'espai s'atribueix a Josep Pascó, qui executa un disseny per la casa de mosaic hidràulic Escofet igual a aquest esgrafiat (disseny vist en el catàleg de l'empresa de 1904).

Al fons del vestíbul s'hi obre una tanca que accedeix a un pati de llums, amb les escales cap a la planta principal, residència dels Casas Carbó. L'entaulament que suporta la claraboia es revesteix amb una sanefa esgrafiada, a base de poms, amb tiges i fulles de formes sinuoses, i una flor de gira-sol o de carlina. Ambdues són senyal d'amistat i de benvinguda, però per la forma de les fulles que les acompanyen, és més possible que es tractin de carlines.

A l'interior de l'habitatge principal es reprodueix una distribució dels esgrafiats molt semblant a la de la Casa Codina. Els trams de passadissos al voltant del pati de llums, coberts en volta catalana, s'esgrafien amb unes grans flors de concepció fantasiosa, i disposades dins de medallons. El seu traçat és ple de formes calades, i totes tenen estams molt marcats. El menjador es cobreix a partir de bigues que forma cassetons quadrangulars, tots ells obrats en esgrafiat. S'hi reprodueixen recreacions vegetals, algunes més realistes, i altres molt fantasioses. Entre els motius ornamentals, hi identifiquem les fulles i fruits de parra, de la carxofa, i de la carlina.

Com el cas veí, el conjunt d'esgrafiats de la Casa Casas Carbó és excepcional, ja pels espais que ocupen, com per la qualitat i originalitat de l'execució. Es conserven molt bé, menys els del pati, que mostren importants despreniments.

Bibliografia/Documentació: *Catàleg del patrimoni...*, servei *on-line*; *El Quadrat d'Or...*, 1990; *L'herbari...*, 2006; SALA, 2008.

IMATGES **N.301**

DADES GENERALS **N.302**

- Edifici: *Casa Gustau Peyra*

- Arquitecte: Enric Sagnier i Villavecchia (Barcelona, 1858-1931)

- Data de construcció: 1893, projecte; 1895, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 235

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1538

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons porpra, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Mallorca)

Descripció:

Gustau Peyra Anglada representa un personatge destacat en la Barcelona del modernisme. Advocat de professió, entra en el món de la política fins esdevenir diputat per Torroella de Montgrí el 1914. La seva vinculació amb Antoni Maura i a seva afiliació al Partit Conservador li proporcionen diversos títols, reputació i diners. Així doncs, no és d'estranyar que Peyra encarregui a l'arquitecte insigne de la classe adinerada barcelonesa la seva residència barcelonina. Enric Sagnier projecta un edifici de façana i interiors comuns neogòtics, que funciona alhora de residència noble, la de Peyra, i d'habitatges de lloguer.

Per la façana, Sagnier disposa una gran tribuna de dos pisos, i amb obertures de perfil gòtic, com també ho eren els tres pinacles i la cresteria del coronament, actualment desapareguts. Flanquejant les obertures laterals de l'última planta, es disposen dos plafons a cada banda, de perfil ogival, i amb una mateixa composició esgrafiada a l'interior. És un disseny que s'adapta molt bé a la forma del plafó, i representa la figura d'un drac amb la boca oberta, situat a la part inferior. De la prolongació de la cua de la bèstia, conjuntament amb la de la seva llengua, es forma una recreació vegetal a base de tiges entrelligades i abundants fulles d'acant. És una composició molt original, i conjuntament amb l'estil formal de la casa, evoca a un passat medieval força fantasiós.

L'estat de conservació d'aquests plafons esgrafiats és molt bo, doncs han estat restaurats recentment. Tot i això, hem de mencionar que la policromia escollida fa que els dissenys no s'aprecien des del carrer.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line*.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *Ruta Sagnier. Arquitecte, Barcelona 1858-1931*, 2009.

DADES GENERALS **N.303**

- Edifici: *Cases Àngel Batlló*

- Arquitecte: Josep Vilaseca i Casanova (Barcelona, 1848-1910)

- Data de construcció: 1891-1893, projecte; 1896, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 253-257

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1539

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principal (c/de Mallorca)

Descripció:

Trobem aquí un bloc de tres cases de grans dimensions, independents entre elles, però amb un tractament unitari de la façana. Les Cases Àngel Batlló representen el conjunt d'habitatges de majors dimensions que Josep Vilaseca projecta per la família Batlló, amb qui té una prolífica relació professional. La gran façana consta de sis cossos idèntics, dos per immoble, coronats per uns arcs ogivals sobre columnes d'ordre corinti, fet que confereix a l'edifici un aire eclèctic. Per la decoració plàstica, entre altres arts aplicades, s'empren esgrafiats per revestir algunes parts importants dels elements tectònics.

Primerament, a l'interior de les pilastres corregudes a lo llarg de la façana s'hi esgrafia una llarga tija vegetal, de la que broten grans palmes de formes exòtiques, i flors de pètals dentats, possiblement clavells. És una composició bigarrada, que s'adapta molt bé al contorn de la superfície on es disposa –té una forma còncava-.

Una de les altres superfícies que trobem esgrafiades són els sota-balcons de la tercera planta habitable. Aquí hi veiem un seguit de tiges en disposició radial vers la gran mènsula que suporta el propi balcó. Les tiges s'alternen en dos dissenys diferents. Del primer en broten flors de clavell, representades en dues perspectives diferents. El segon és més gruixut, i recrea una fulla de trèvol. La presència d'esgrafiats en els sota-balcons és una característica que Vilaseca torna a emprar uns anys després per la Casa Dolors Calm (1902-1903), amb uns dissenys més sofisticats.

Finalment, part de la superfície interior dels arcs ogivals del coronament també es treballen en esgrafiat. Dins un plafó en forma de ventall, a la part central hi veiem una recreació vegetal a base de fulles de llorer, de formes molt realistes. Al voltant s'hi disposen unes franges de tiges cargolades, amb una petita fulla de trèvol a l'interior. A l'igual que els esgrafiats de les pilastres, aquests també on bigarrats, i s'ajusten molt bé a la forma del plafó que ocupen.

Observant els tres tipus d'esgrafiats en façana, podríem afirmar que hi ha una correspondència d'estil formal entre ells, i representen un cas força primerenc d'esgrafiat en el modernisme. El seu estat de conservació és, per lo general, correcte, tot i que s'hi denoten alguns despreniments de material en els dels sota-balcons.

Bibliografia/Documentació:

- BLETTER, 1977; *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.304**

- Edifici: *Casa Amadeu Maristany*

- Arquitecte: Pere Bassegoda i Mateu (Bassegoda, La Garrotxa, 1817-Barcelona, 1908), mestre d'obres
Bonaventura Bassegoda i Amigó (Barcelona, 1867-1940)

- Data de construcció: 1902, projecte; 1905, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 273

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

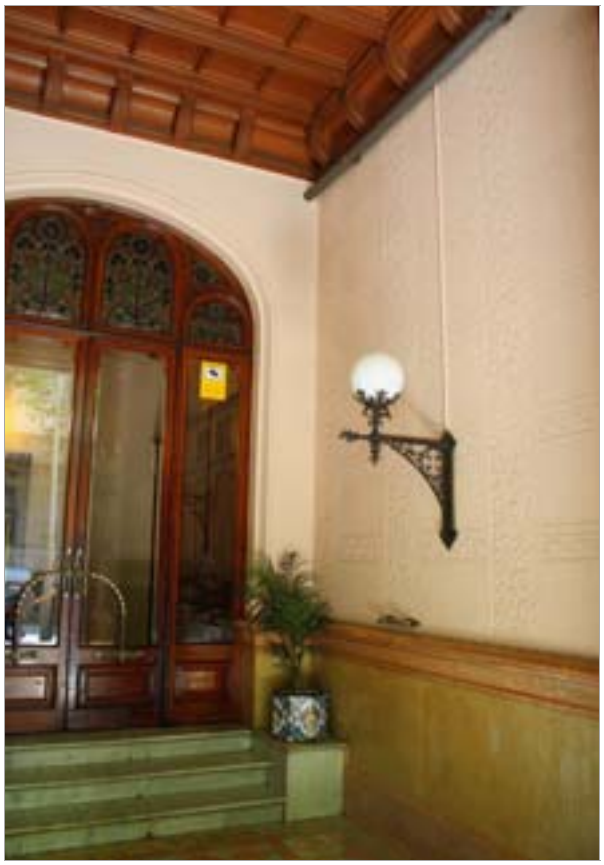
Aquest edifici és projectat per Pere Bassegoda, qui és l'autor també de la casa veïna del nº275, conjuntament amb el seu nebot, Bonaventura Bassegoda. Les façanes de les dues façanes contigües són molt semblants, i destaquen els treballs en escultura decorativa i ferro forjat i colat. La presència d'esgrafiats la trobem, però, només al vestíbul d'entrada de la casa del nº273. Aquests es disposen sobre les dues parets laterals, i desenvolupen un disseny a mode de retícula, amb un seguit de cintes verticals sobreposades a franges horitzontals. Mentre que les verticals són més nombroses, les horitzontals són de mides més primes, i en ambdós casos, mostren sanefes a base de motius vegetals en els seus interiors. Dins les cintes verticals, les recreacions vegetals son frondoses, i hi ha una gran proliferació de fullatge, juntament amb algunes flors de vinca. Les cintes horitzontals, en canvi, mostren incisions esgrafiades de motius en cadena, amb formes en tija i fulletes d'acant. Clarament, les cintes verticals tenen més protagonisme que les horitzontals, i la composició ens pot remetre a la que trobem al vestíbul d'entrada de la Casa Francesc Farreras (1899), projectada per Josep Pérez Terraza.

L'ús de la tècnica de l'esgrafiat en l'obra dels Bassegoda és més aviat anecdòtica, sense gran protagonisme dins els conjunts decoratius. Possiblement, el cas més destacat és els interiors de la Casa Berenguer (1907-1908).

L'estat de conservació dels esgrafiats del vestíbul de la Casa Amadeu Maristany, tot i ser correcte, queda totalment desvirtuat per la seva monocromia en blanc.

Bibliografia/Documentació:

- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.305**

- Edifici: *Casa Francesc Farreras*

- Arquitecte: Antoni Millàs i Figuerola (L'Hospitalet de Llobregat, 1862-Barcelona, 1939)

- Data de construcció: 1899, projecte; 1900, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 284

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1542

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície verd crom; fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc i indefinit

- Emplaçament en l'edifici:

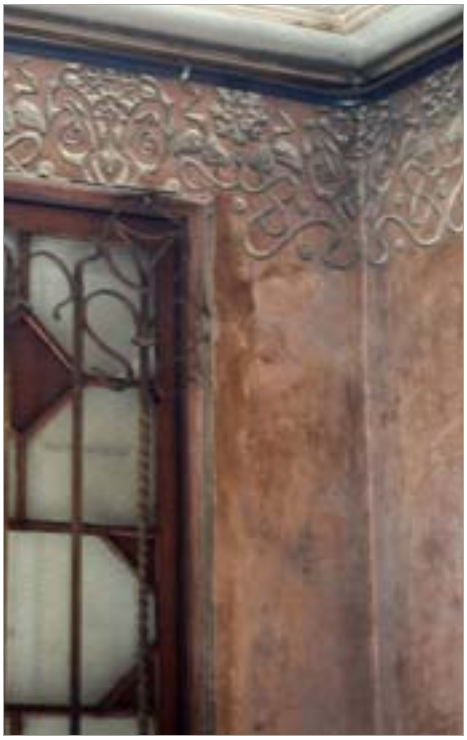
- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

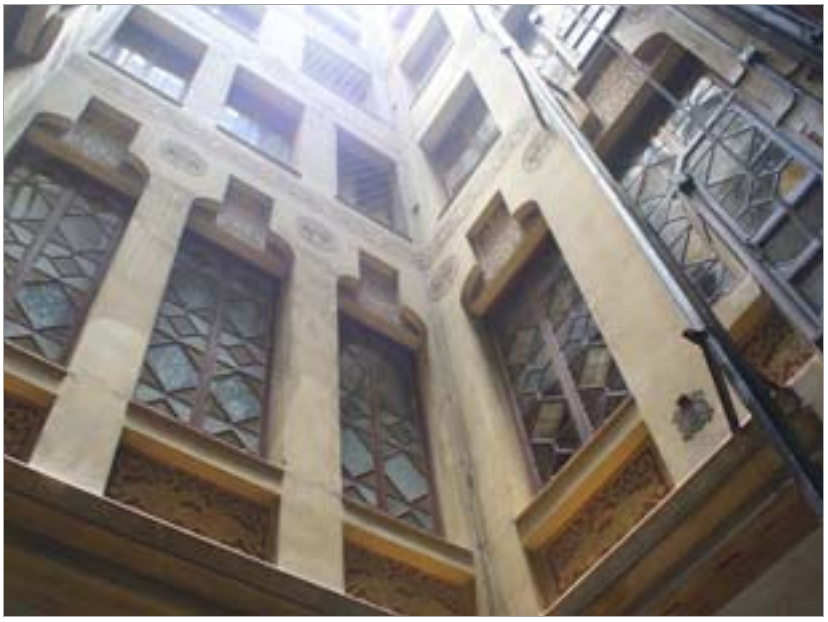
Descripció:

Tenim aquí una casa singular i amb uns fets força curiosos. Els plànols de l'edifici es troben signats per Lluís Domènech i Montaner, tot i que la bibliografia de l'època l'atribueix a Antoni Millàs. L'any 1913, essent propietari de l'immoble Josep M. Iglesias –la casa també es coneix amb aquest nom-, Josep Mª Jujol dissenya l'original ascensor, una de les peces més singulars que es troben en l'Eixample. Si bé actualment l'autoria a Millàs és inqüestionable, el fet que els plànols els signi Domènech és significatiu, doncs el pati de llums de l'interior mostra moltes similituds amb el de la Fonda España (1902), projectat precisament per Domènech. El de la Casa Farreras és de dimensions importants i amb nombroses obertures a les quatre galeries. El perfil de les finestres es rectangular, menys el de planta principal, que inclou un arc format per un gran merlet, com succeeix també en la Fonda Espanya. A part, en ambdós casos el parament es revesteix amb esgrafiats, i a partir de disposicions molt semblants entre elles. A la Casa Farreras veiem en el primer nivell una sèrie de plafons, amb unes recreacions vegetals a l'interior a base d'un pom d'acants i capolls florals, envoltat de tiges més fantasioses. El següent nivell d'esgrafiats correspon a l'interior dels arcs amb merlets. Aquí hi veiem un altre pom vegetal, aquest format per fulles i fruits de castanyer de l'Índia. Als espais entre els arcs s'hi esgrafien uns medallons, amb un pom de tres flors de trompeta a l'interior. A partir d'aquí, es comencen a esgrafiar unes cintes per marcar la separació entre la resta de nivells. Dins d'elles s'hi disposa una sanefa amb vigoroses tiges entrellaçades, de concepció molt fantasiosa. L'últim element esgrafiat a destacar són els medallons que es col·loquen al centre d'unes primes sanefes perlades, entre la segona i tercera planta. En dos d'ells s'hi llegeix "Bon dia", i en altres dos "Bona nit", i tots ells es coronen amb petits motius vegetals. Amb més profusió ornamental, aquests missatges també els trobem als plafons amb figures femenines de la Fonda España. Així doncs, la influència de Domènech es fa més que palesa en aquest pati de llums. Però la presència de les inicials "A" i "M" (Antoni Millàs), esgrafiades en la mateixa sanefa amb els medallons, no deixa confusió a l'autoria real de l'edifici. A lo llarg del vestíbul també trobem esgrafiats a mode de sanefa, amb recreacions vegetals i florals de formes sinuoses i minucioses. L'estat de conservació de tots els espais esgrafiats és molt negatiu, amb una patina de brutícia important, i amb despigmentacions generalitzades.

Bibliografia/Documentació: *Catàleg del patrimoni arquitectònic...,* servei *on-line*; *El Quadrat d'O*..., 1990; *L'herbari*..., 2006.

DADES GENERALS **N.306**

- Edifici: *Cases Dolor Xiró vda. de Vallet*

- Arquitecte: Josep Mª Barenys i Gambús (Barcelona, 1875-1953)

- Data de construcció: 1912, projecte; 1913, finalització (nº302); 1913, projecte; 1914, finalització (nº304)

- Emplaçament: c/de Mallorca, 302-304

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1544-1545

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, ombra natural, i verd maragda, superfície blanc; fons i superfície blanc;

- Emplaçament en l'edifici: Interior: vestíbuls d'entrada, escala de veïns, patis de llums

Descripció:

Com en altres obres fetes pels Vallet i Xiró, l'arquitecte d'aquestes dues cases és Barenys i Gambús, qui dóna un aspecte diferent a les dues façanes contigües, tot i tenir elements en comú –grans tribunes, obertures ovalades de l'entresòl, etc.-. En canvi, els espais comuns de l'interior de les dues cases tenen una estructura idèntica, i el programa decoratiu coincideix gairebé en la seva totalitat, raó per la que s'analitzen conjuntament en aquesta mateixa fitxa. Són uns interiors sumptuosos, i l'ús de les arts aplicades és abundant, fins i tot luxós. En el vestíbul d'entrada, a part d'uns magnífics esgrafiats a les parets laterals, també hi ha decoració escultòrica en les guixeres de les escòcies i en les columnes. Una menció a part mereixen les pintures en tondos de les cobertes. Els esgrafiats de les parets mostren uns dissenys molt influenciats per la *Sezession* vienesa, i es basen en una sèrie de franges verticals, formades per estries molt fines, i unides entre elles a partir de la prolongació inferior de les pròpies franges. A la part central s'hi disposa l'element més distingiu del conjunt, un doble motiu circular penjant, a mode de garlanda, i unit a la franja per flors de rosa de diferents formes geomètriques. A la part superior hi ha més garlandes, aquestes formades per fines tiges, i amb flors de rosella i de rosa, també de marcades formes geomètriques. La modernitat en la concepció dels motius florals, i el refinament en la minuciositat en ells, són les principals característiques a destacar d'aquests dissenys.

A l'escala de veïns, els esgrafiats són més senzills, però mostren una originalitat inèdita fins aleshores. La sanefa esgrafiada s'executa sobre la separació entre l'arrambador i la resta de mur, quedant així compartida entre les dues superfícies. Els motius que s'hi disposen en alternança són poms d'una sola flor estàndard, i que forma un medalló oval al centre; i una corona de llorer. A part, revestint els sostres dels trams d'escala, també s'hi esgrafia una cinta amb fullatge també de llorer. Aquests mateixos motius els trobem en els esgrafiats del celobert, on sobre les obertures s'hi disposen més corones de llorer, aquí acompanyades per garlandes i llaceries; i sanefes amb aquestes mateixes fulles, complementades amb incisions que recreen tiges i circells amb formes totalment de *coup de fouet*. L'estil formal de tot el conjunt d'esgrafiats interiors no coincideix, ja que mentre els del vestíbul són de dissenys complexes, i la seva estètica tendeix a la del modernisme geomètric, a l'escala i al celobert els motius són de gust més classicistes, més propers als gustos del noucentisme. L'estat de conservació varia segons la casa. La del nº302, els esgrafiats del vestíbul estan en procés de restauració, els de l'escala mostren brutícia, i els del celobert s'han repintat tots en blanc. La del nº304 mostren un estat generalment correcte, si bé els de l'escala pateixen de despigmentació.

Bibliografia/Documentació: *Catàleg del patrimoni...,* servei *on-line; El Quadrat d'Or...*, 1990; *L'herbari modernista*, 2006.

N.306

DADES GENERALS **N.307**

- Edifici: *Casa Carme Carsi de Puig*

- Arquitecte: Josep Barenys i Gambús (Barcelona, 1875-1953)

- Data de construcció: 1912, projecte; 1914, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 306

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1546

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície blanc; fons blanc, superfície ocre roig

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Contigua a les dues Cases Dolors de Xiró vda. de Vallet (1912-1914), aquest edifici també és projectat per Barenys i Gambús, i en ell repeteix algunes solucions en façana dels casos anteriors. Aquest edifici, però, presenta una doble remunta força desafortunada. La tècnica de l'esgrafiat es destina, com és de costum en l'obra de Barenys, als espais comuns de l'interior de la casa, és a dir, al vestíbul d'entrada i a l'escala de veïns. Són uns espais amb una estructura i un tractament plàstic molt semblants als dels casos anteriors, tot i que aquí no trobem pati de llums.

Els esgrafiats del vestíbul revesteixen les dues parets laterals, i el seu disseny també es pot connectar amb els de les seves cases veïnes, ja sigui a nivell formal, com de motius representants. Aquí, veiem una sèrie de franges verticals estriades, i connectades entre elles per la part inferior. Al centre de les franges s'esgrafien unes corones de llorer, acompanyades fer flors de rosa de formes minucioses i arrodonides. El motiu de la garlanda floral és de nou aquí una constant, ja que en trobem penjant de les corones de llorer, i a mode de sanefa a lo llarg de tota la part superior de la paret. En ambdós casos, els motius florals que les decoren són roses de formes molt quadrades i rectilínies, i petites tiges amb capolls de la mateixa flor. Representa un conjunt d'esgrafiats refinat i elegant.

A l'escala de veïns trobem una solució molt habitual en la disposició dels esgrafiats: a mode de sanefa, i resseguint la línia de l'arrambador. De les fines tiges arquejades broten flors de roses, de boixac, i fullam divers.

Els motius ornamentals entre els esgrafiats del vestíbul i de l'escala no coincideixen, essent aquests segons d'un disseny més estandarditzat i menys exclusiu. A part, mentre que els del vestíbul mostren un estat de conservació excel·lent, els de l'escala presenten algunes patologies puntuals, i una lleugera patina de brutícia.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.308**

- Edifici: *Casa Eleuteri Chico*

- Arquitecte: Antoni de Falguera i Sivilla (Barcelona, 1876-1947)

- Data de construcció: 1912, projecte; 1913, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Mallorca, 323

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Mallorca)

Descripció:

Aquest edifici d'habitatges, projectat per Antoni de Falguera, és un cas representatiu de la convivència entre les formes més pròpies del modernisme, amb les del noucentisme, fent que en ocasions resulti difícil la seva diferenciació. La façana és de línies contingudes, amb algunes concessions a les decoracions plàstiques, entre les que destaquen els detalls escultòrics de les obertures, i el gran plafó esgrafiat de la part central. Lamentablement, la part que de Falguera projecta pel coronament de l'edifici, basat en una sèrie de pinacles barrocs i altres elements, no es s'arriba a construir mai.

El plafó esgrafiat, col·locat a lo llarg de tot l'eix vertical central de la façana, mostra una composició a base de motius ornamentals d'arrel vegetal, per una banda, amb d'altres de més fantasiosos i abstractes per l'altra. A part, també es pot prendre com una combinació d'elements de gust tan modernista com classicitzant, enllaçats entre tots ells. Hi veiem diverses garlandes formades per roses, vinques, i altres flors, i ramatges de llorer. També hi ha recreacions vegetals a base de tiges de formes sinuoses i rectilínies, acants, trèvols, i flors de margarita. Tots aquests motius s'adapten molt bé al contorn vertical del propi plafó.

La Casa Eleuteri Chico és un dels pocs exemples d'encàrrec d'àmbit privat que Antoni de Falguera projecta en la seva trajectòria, ja que la seva carrera sempre està més vinculada a les obres públiques, fins esdevenir arquitecte municipal de Barcelona el 1916. En tota la seva obra, la tècnica de l'esgrafiat pren formes variades i força complementaries, i no acostuma a representar un element protagonista en els seus conjunts decoratius. Tot i això, la Casa Eleuteri Chico és l'únic cas en l'obra de de Falguera en que l'esgrafiat es troba a la façana de l'edifici, i aquí ho fa precisament de manera força monumental. El plafó, com tota la façana general, presenta un estat de conservació molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- CATASÚS, 2001.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.309**

- Edifici: *Casa Andreu Basté i Leonor Ferrer*

- Arquitecte: Salvador Vigo, mestre d'obres

- Data de construcció: setembre de 1874, any del projecte; *ca.*1900, redecoració del vestíbul

- Emplaçament: c/de Pau Claris, 79

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

El vestíbul d'aquesta casa de veïns és de grans dimensions, i es planteja amb un segon gran espai que funciona com a pati de llums i distribuïdor, amb l'escala senyorial cap al pis principal, i l'escala de veïns. Tant en el primer espai, com en el segon, la profusió de les arts aplicades és important, i hi destaquen els guixos de les escòcies, l'escultura decorativa en pedra artificial i, evidentment, els esgrafiats de les parets laterals del primer espai.

Les aplicacions esgrafiades s'estructuren sobre el mur a partir de dues maneres diferents: a mode de gran sanefa horitzontal sobre l'arrambador marmori, i a mode de tapís en la resta d'espai mural.

El disseny de la sanefa horitzontal és de línies perfilades i detallistes, i ens mostra una repetició d'una recreació vegetals a base de contorns circulars a mode de fines tiges, i flors de rosella, ja en sigui amb els pètals oberts, semioberts, o tancats. En canvi, el motiu ornamental que es repeteix, de manera ordenada i nombrosa, és el d'una fulla d'arbre, de tres puntes, i semblant a la fulla de l'auró blanc. En general, la composició és efectiva, sòbria i elegant, i l'atenció ornamental es concentra principalment en la gran sanefa horitzontal.

L'estat de conservació de l'esgrafiat és molt correcte, com també la resta del vestíbul d'entrada.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.310**

- Edifici: *Casa Jeroni Granell*

- Arquitecte: Jernoi Granell i Mundet, (Barcelona, 1834-1884), mestre d'obres

- Data de construcció: 1882, projecte; *ca.*1900, remodelació del vestíbul

- Emplaçament: c/de Pau Claris, 106

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície blanc; fons blanc, superfície ocre roig i blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Pau Claris)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Trobem aquí un edifici projectat pel mestre d'obres Jeroni Granell i Mundet, pare de l'arquitecte Jeroni F. Granell i Manresa. És d'un disseny exterior sobri i auster, amb profusió de línies rectilínies, i amb uns revestiments murals treballats en pedra i estuc en la planta baixa, i en estuc i esgrafiat en les quatre plantes habitables. Cal dir que l'edifici inclou una remunta superior amb poques connexions de disseny amb la resta de l'edifici.

Els treballs en esgrafiats els trobem aplicats en el mur a partir de quatre plafons rectangulars, cadascun col·locat a la part central de cada nivell. La composició ens mostra una creació de línies que creen formes geomètriques, com rombes, estrelles, i formes trapezoïdals. Es tracta d'un esgrafiat que correspon als anys anteriors a l'esclat del modernisme, i és coherent amb el disseny general de la façana.

Al penetrar a l'interior de l'edifici, ens trobem amb un vestíbul d'entrada també ornamentat amb esgrafiats, tot i que aquests són oposats en estil formal i disposició respecte als exteriors. Aquí, i aplicats en les dues parets laterals de l'estança, hi observem un mateix motiu ornamental distribuït a mode de tapís. Aquest motiu és el d'un flor de forma estàndard, propera a la margarita, i de contorn circular. Aquests esgrafiats interiors són clarament posteriors cronològicament als de la façana, i es deuen possiblement a una redecoració de l'espai a principis del segle XX.

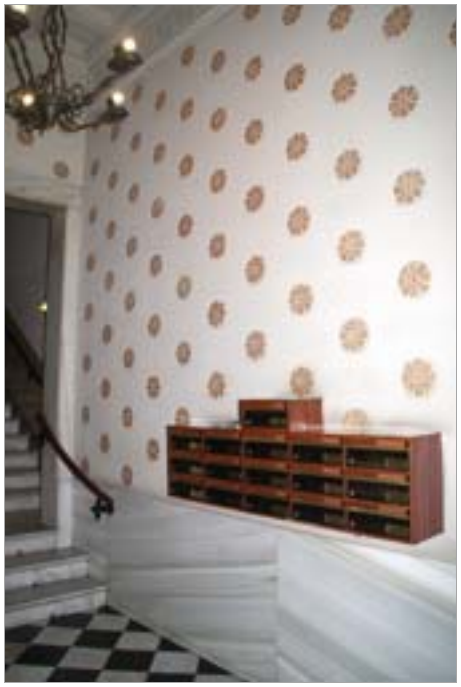
L'estat de conservació de la façana i del vestíbul d'entrada són molt correctes, però és possible que el cromatisme blanc del vestíbul sigui fruit d'una restauració poc respectuosa amb el to cromàtic original.

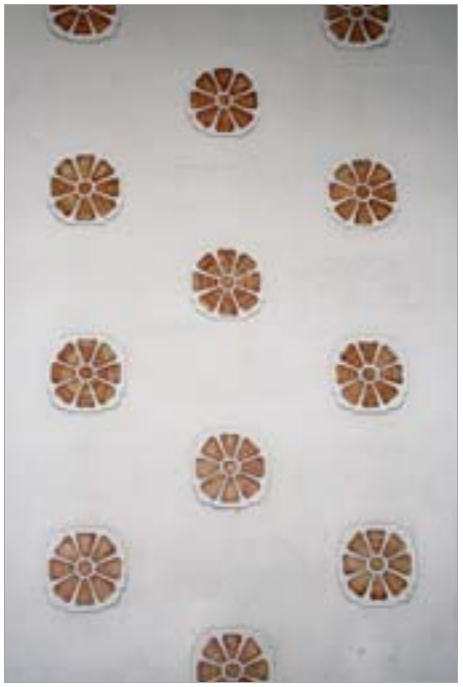
Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.

DADES GENERALS **N.311**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Pau Claris nº119*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1900

- Emplaçament: c/de Pau Claris, 119

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons porpra, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

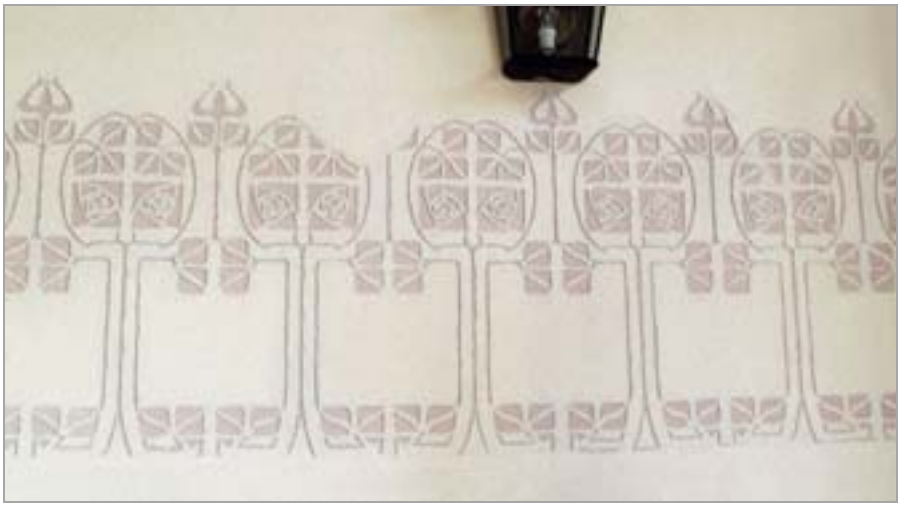
L'únic element que volem comentar d'aquest edifici és l'interessant esgrafiat que trobem a les dues parets laterals del vestíbul d'entrada. La composició es disposa al centre del mur, a mode d'una sanefa horitzontal de mides importants, i amb disseny molt refinat. La sanefa mostra una recreació vegetals a base d'una successió de poms verticals, conformats per tiges finíssimes, flors de roses, i les seves fulles corresponents. Les roses les trobem tan obertes com en capolls. Les línies estilístiques són molt geomètriques, i el conjunt té connotacions com si d'un disseny per vitralls es tractés. També es podrien establir connexions estilístiques amb algunes corrents estilístiques europees contemporànies, com els dissenys d'interiorisme de Charles R. Mackintosh i el *Glasgow Style*.

Cal dir que, a part dels esgrafiats esmentats, en cap altre punt de l'edifici s'hi observa algun altre element decoratiu que es relacioni amb lo que s'ha descrit.

Finalment, l'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és molt bo, tot i que una petita part resta escapçada per un encalcinat damunt el mur.

Bibliografia/Documentació:

- FAHR-BECKER, 2008.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.312**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de Pau Claris nº137*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1900

- Emplaçament: c/de Pau Claris, 137

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície porpra; fons òxid de ferro vermell, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Pau Claris)

Descripció:

Aquesta façana és de mides estretes i de línies que tendeixen a la verticalitat. En la seva decoració hi destaquen els treballs d'escultura per les motllures, els ferros col·lats de les baranes, i el conjunt d'esgrafiats que revesteix de l'últim pis planta.

De composicions en esgrafiat en trobem de dos tipus. Primerament, el que s'aplica a mode de tapís pel parament de l'últim pis, que només queda interromput per dues grans pilastres decoratives. El disseny que repeteix és el d'una senzilla forma floral, de línies molt bàsiques i geomètriques. Es tracta d'una flor estàndard, i s'encabeix en una retícula quadrangular que enquadra cada un d'aquests motius. L'altre tipus d'esgrafiat és el que trobem en el fris que separa la tercera planta de l'última. Dins d'aquest fris s'hi esgrafia una successió de motius en forma d'arc carpanell, acabat amb una forma vegetal. En cada arquet també s'hi esgrafia una altra recreació vegetal, basada en una flor de lis flanquejada per fulles d'acant que sobresurten del propi arc. En aquest cas, no poden parlar d'una sanefa dins d'un fris, ja que cada motiu és independent i no s'encadenen entre ells.

Els dos tipus d'esgrafiats no mostren cap connexió a nivell estilístic o de concepció sobre el mur, i ambdós casos es troben en un estat de conservació molt bo.

Bibliografia/Documentació:

- CASAS, 1983.

DADES GENERALS **N.313**

- Edifici: *Cases Rafael Barba*

- Arquitecte: Enric Sagnier i Villavecchia (Barcelona, 1858-1931)

- Data de construcció: novembre de 1902, projecte

- Emplaçament: c/de Pau Claris, 140-142

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície verd crom i verd maragda; fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Pau Claris)

- Interior: Vestíbul d'entrada (nº140)

Descripció:

En aquest conjunt de dues cases bessones és un projecte poc conegut en l'obra d'Enric Sagnier, però té un perfil força singular. En destaquen els elements en escultura decorativa, aplicada en diverses parts de la façana, i el revestiment en esgrafiat, emprat generosament per tractar-se d'una obra de Sagnier. Les dues finques, amb entrades independents, han corregut fortunes diferents. La façana del nº142 llueix més neta i restaurada, però el seu vestíbul ha perdut bona part de les ornamentacions murals.

El conjunt d'esgrafiats de les façanes s'aplica en les quatre primeres plantes, mentre que la planta baixa i la cinquena es treballen en pedra natural. Té una disposició a mode de tapís, i el disseny mostra una repetició d'un motiu decoratiu basat en un recreació d'arrel vegetal, tot i que realment no representa cap forma real concreta. Són motius enllaçats entre sí, de contorns sinuosos, que podrien evocar a tiges i fulles d'acant. Les línies del disseny són sinuoses i ondulants, i és el mateix que trobem en la façana de la Casa Antoni Pàmies (1909), de Melcior Viñals.

A l'interior del gran vestíbul del nº140 s'hi esgrafien dues sanefes laterals, emplaçades a lo llarg d eles dues parets laterals. La primera la trobem sobre la línia ondulant de l'arrambador ceràmic, i mostra una successió de flors de clavell, connectades entre elles per una llarga tija, també de línies ondulades. La segona sanefa, força similar a la primera, la trobem sota una cornisa de guix decorada amb treballs escultòrics. Aquí també hi trobem una successió de clavells, col·locats bocaterrosa, però amb una articulació de les tiges més exuberant, semblant serpentines. A part, entre cada flor també s'hi esgrafia una corona de flors, possiblement de roselles. Com succeeix en altres obres de Sagnier, com la Casa Ferrnan Cortés (1900-1902), en aquest vestíbul trobem el mateix motiu decoratiu, en aquest cas la flor del clavell, representat a través de diferents arts aplicades. La veiem en esgrafiat i en els guixos esculpits i en els baixo relleus de l'arrambador ceràmic.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; BARJAU, 1985.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990; *L'herbari modernista*, 2006.
- *Ruta Sagnier. Arquitecte, Barcelona 1858-1931*, 2009.

DADES GENERALS **N.314**

- Edifici: *Casa Manuel Robert*

- Arquitecte: Antoni Serra Pujals, mestre d'obres

- Data de construcció: 2 d'abril de 1883, projecte

- Emplaçament: c/de Pau Claris, 141

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Pau Claris)

Descripció:

La fisonomia exterior d'aquest edifici pren les solucions de l'arquitectura neoclàssica, exemplificades pels elements tectònics basats en pilastres, frisos, mènsules i frontons lligats, a part del gran frontó triangular que corona l'edifici. Aquestes concessions neoclàssiques representen una de les opcions de l'arquitectura eclèctica de finals del segle XIX, tot i que no és l'única que veiem en la façana d'aquesta casa, ja que l'esgrafiat a mode de tapís que cobreix bona part del parament ens indica una altra font d'inspiració, la de les formes mudèjars. La planta baixa i la quarta planta s'obren en pedra i estucs.

La composició esgrafiada representa una gran retícula conformada per dos motius ornamentals diferents: un estel de sis puntes, amb un petit motiu circular a l'interior; i un hexàgon regular. Representa un disseny senzill, fins i tot auster, i molt acord amb les dates amb les que es construeix l'edifici, que són els anys anteriors a l'ús freqüent de l'esgrafiat de motius vegetals i florals. A part, podem considerar que és d'influència mudèjar precisament per la combinació d'aquestes formes geomètriques, traçades tan habitualment en l'arquitectura musulmana-cristina de zones de la Península Ibèrica, com l'Aragó.

Aquest conjunt del carrer de Pau Claris es connecta estilísticament amb les façanes esgrafiades del carrer de la Junta de Comerç, on la successió de motius geomètric i la poca profusió a la policromia són les seves característiques principals. L'estat de conservació d'aquest conjunt esgrafiat, com el de la façana en general, és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- MOLET, 2005.

DADES GENERALS **N.315**

- Edifici: *Edificis d'habitatges del carrer de Pau Claris nº181-183*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1900

- Emplaçament: c/de Pau Claris, 181-183

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris, superfície porpra

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Pau Claris)

Descripció:

Les façanes d'aquests dos edificis, bessons i contigus, són de disseny idèntic. A nivell decoratiu, només podem destacar els treballs en escultura decorativa per les estructures tectòniques, i l'acabat mural en esgrafiat dels paraments de les segones a les cinquenes plantes. Es tracta d'un conjunt esgrafiat aplicat a mode de tapís, de les segones a les quartes plantes, i sense barreres tectòniques. La composició es basa en la repetició d'un mateix motiu ornamental, una senzilla forma floral, de línies molt bàsiques i geomètriques. Es tracta d'una forma flores estàndard, i s'encabeix en una retícula quadrangular que enquadra cada una d'aquests motius. Aquest mateix disseny el trobem en una façana del mateix carrer, l'edifici d'habitatges del nº137. A part, a la cinquenes plantes s'hi esgrafien una sèrie de plafons rectangulars, entre pilastres decoratives, on s'hi mostra una recreació vegetal de línies verticals i anguloses, amb una gran tija amb flor de lliri oberta, i proliferació de fullatge. Cal dir que l'estil entre els dos casos d'esgrafiats en façana no mostren cap connexió entre ells.

L'estat de conservació de les façanes divergeix entre elles. Mentre que la del nº181 llueix més neta i acurada, la del nº183 mostra algunes patologies d'humitats i fluorescències.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

PIRENEES

DADES GENERALS **N.316**

- Edifici: *Edifici "La Vanguardia"*

- Arquitecte: Josep Majó i Ribas (Barcelona, 1867-1950)

- Data de construcció: 1903, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Pelai, 28

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: edifici d'oficines i casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 538

DADES DELS ESGRAFIATS

- Esgrafiador/taller: Ramon Petit

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada, i de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom i superfície verd maragda; fons gris i superfície verd maragda, violeta i ocre groc; fons montjuïc, superfície violeta; fons i superfície policroms

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Pelai)

- Interior: pati de llums i escala

Descripció:

Tractem aquí un edifici de gran rellevància en la vida social barcelonina, doncs des d'un bon principi es construeix per albergar la seu de la redacció de La Vanguardia, un dels rotatius per antonomàsia a Catalunya. Aquesta entitat ha mantingut l'emplaçament de la seva seu en aquesta finca fins el 2004, i un lustre més tard, l'edifici ha obert com a hotel, amb el nom d'Hotel Catalonia Ramblas. Cal dir que l'aspecte actual de la façana, i especialment de l'interior de l'edifici, han canviat considerablement respecte al que havia tingut el 1903.

La construcció original de l'edifici preveu a la planta baixa la redacció del diari, deixant la resta de plantes per ús residencial. Així doncs, ens trobem amb la tipologia constructiva típica de l'Eixample, que és la d'un edifici entre mitgeres, amb local a la planta baixa, i vestíbul, escala i pati de llums per ús del veïns.

En la façana principal de la finca hi observem un gran treball decoratiu de les arts aplicades a l'arquitectura, lo que aporta un bon grau d'elegància i distinció que la diferencia de les altres façanes que l'envolten. A part dels elements escultòrics i en ferro forjat dels balcons, la tècnica decorativa protagonista d'aquesta façana és la de l'esgrafiat. Aquí el veiem aplicat a mode de tapís, sobre el parament de les quatre plantes habitables i del coronament, ja que la planta baixa és obrada amb pedra. El disseny de l'esgrafiat es basa en una gran recreació vegetal, i reprodueix repetidament un mateix motiu ornamental: un pom de tres tiges, amb llurs fulles i flors. Possiblement, la flor representada és la rosa, doncs mostra la juxtaposició de pètals característica d'aquesta flor. Actualment, l'estat de conservació d'aquests esgrafiats és força negatiu, doncs les parts superiors de la finca presenten unes eflorescències considerables, possiblement degut a la presència de sals solubles en els materials de l'acabat, que quan es dissolen amb l'aigua d'amassament o de la pluja, provoquen aquestes taques. Gràcies al testimoni gràfic de fotografies antigues, podem veure que la part dels baixos, amb llurs obertures, i la del coronament, han sofert canvis respecte al disseny original.

El conjunt esgrafiat de la façana és, d'alguna manera, imitat o "homenatjat" a la façana de la finca veïna, doncs en la seva façana contemporània s'hi esgrafia el mateix motiu ornamental, tot i que en aquesta recreació s'aplica a partir d'uns plafons allargats, i el motiu només es repeteix verticalment.

A l'interior de l'edifici, els espais on trobem decoracions esgrafiades són alguns dels mateixos on solem trobar-los en els edificis d'habitatges: l'escala d'accés als pisos superiors i el pati de llums. El vestíbul d'entrada original que funcionava d'accés als habitatges s'ha perdut, tot i que també és gràcies a alguna fotografia antiga que podem apreciar tímidament que aquest espai contenia un conjunt d'esgrafiats a les parets laterals, a mode de gran sanefa i de motius vegetals. Així mateix, també podem saber per aquestes mateixes fonts gràfiques que en el despatx dels propietaris, la família Godó, hi havia més presència d'esgrafiats. En concret, aquests es trobaven en la magnífica llar de focs de l'estança, a mode d'emmarcament, i mostraven unes flors de roselles amb unes fines i llarguíssimes tiges.

En el pati de llums veiem els esgrafiats en tres dels quatre murs que conformen l'espai. Es disposen a partir de plafons rectangulars, horitzontals i correlatius entre ells, per lo que també podríem parlar d'una disposició a partir cintes horitzontals. Per cada nivell hi veiem tres series de cintes. A part, també hi ha sanefes esgrafiades a les llindes de les finestres. Tant en els plafons que conformen les cintes, com en les llindes, s'hi esgrafia el mateix tipus de disseny: una recreació vegetal a partir d'un gran fullatge en forma de doble circell, i acompanyat per flors de formes molt esquemàtiques, possiblement trompetes. La única diferència entre els dissenys dels plafons amb els de les llindes és la tonalitat cromàtica d'aquestes flors tan característiques.

Pel que fa als esgrafiats de l'escala, s'apliquen sobre de la línia superior de l'arrambador, a mode de senzilla sanefa. Es tracta d'una franja en forma de corda, on s'hi succeeixen flors de vinca. A part, també s'esgrafien els paraments dels sostres, en el mateix espai de l'escala. Els dissenys es tracen a mode de cintes amb sanefes a l'interior, i ens mostren una repetició de motius ornamentals basats en flors de lliri blanc, connectades entre elles per les seves pròpies tiges. Les arestes de les cintes formen un contorn quadrangular, i hi ha els mateixos motius que a les sanefes. En cada replà de planta, revestint un petit capitell de la galeria que dona al pati de llums, s'hi esgrafia una cartel·la on s'escriu la planta ordinal corresponent. La cartel·la, escrita en castellà, s'envolta de flors de lotus i d'altres mormes esquemàtiques. L'estat de conservació dels esgrafiats en aquests espais interiors és bo. Els del pati interior llueixen com nous després d'una molt acurada i respectuosa restauració, com també els de les escales, exceptuant els dels capitells.

Bibliografia/documentació:

- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line.*
- ESPUGA *et alt.*, 2000.
- http://delmodernismo.wordpress.com/2014/09/05/historias-de-una-casa-la-casa-de-la-vanguardia-pelai-28/ (9/9/2014).
- *L'herbari modernista*, 2006.

N.316

ARQUITECTURA ESPAÑOLA CONTEMPORÁNEA

DADES GENERALS **N.317**

- Edifici: *Casa Francesc Pastor*

- Arquitecte: Enric Sagnier i Villavecchia (Barcelona, 1858-1931)

- Data de construcció: 1885; 1895, projecte de reforma; 1898, finalització de la reforma

- Emplaçament: c/de Provença, 258

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície raspada

- Cromatisme: fons blanc, superfície òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Provança)

Descripció:

Aquest edifici entre mitgeres és el resultat d'una remodelació i ampliació d'una casa ja preexistent, de planta baixa i pis superior, i propietat d'Antoni Marsà. L'escultor Francesc Pastor, col·laborador d'Enric Sagnier, i autor de les escultures de les Cases Pons i Pasqual (1890-1891) i Dolors Vidal de Sagnier (1892-1894), adquireix l'immoble i encarrega la reforma al propi Sagnier. A part d'afegir-hi una remunta de quatre pisos, i un coronament neogòtic de forts cromatismes, Sagnier disposa al centre de la façana un plafó esgrafiat. La composició representa un estendard, amb una figura femenina a l'interior. La imatge d'aquest disseny és certament medievalitzant, mostrant així un diàleg amb el coronament neogòtic. La figura de la dama es mostra dempeus, i porta unes vestidures i un tocat típicament cortesà. Reposa la mà sobre un butaca baixa, i en l'altre sosté un llibre amb la inicial Omega a la coberta, en al·lusió a la saviesa divina. La imatge es complementa amb una draperia molt articulada a la part inferior de la figura. A part, envoltant el plafó interior, també s'hi disposen sanefes formades per cresteries, un filacteri buit, i una cartel·la amb l'any 1893 a l'interior. Resulta una data ambigua, doncs la remodelació de la casa no comença fins 1895, acabant-se el 1898. Finalment, a la part inferior de l'estendard, s'hi col·loca un pergamí obert, amb el motiu d'una abella a l'interior. Aquest és un símbol força ambivalent, molt emprat en el modernisme com emblema de laboriositat, i possiblement aquí fa referència a alguna característica personal del propietari de la casa. El perfil del plafó s'acaba amb unes decoracions esgrafiades a base de refinades borles, que reforcen la idea d'estendard de tela.

El diàleg entre allò que es representa a través de l'esgrafiat, i l'estil formal de l'edifici, en aquest cas, el context de la baixa edat mitjana, el trobem en altres edificis de Sagnier. La Casa Gustau Peyra (1893-1895) n'és un bon exemple, i una altra clara evocació al món tardo-medieval. D'una altra banda, les figures femenines són un recurs força emprat en els esgrafiats de les obres de Sagnier, com podem trobar també en l'elegant vestíbul de la Casa Camil Mulleras (1903-1905), amb una graciosa sanefa de dames dansant.

L'estat de conservació d'aquest plafó esgrafiat és molt correcte.

Bibliografia/Documentació: *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990; *Ruta Sagnier. Arquitecte...*, 2009; SALA, 2014.

1893

DADES GENERALS **N.318**

- Edifici: *Casa Estanislau Magre*

- Arquitecte: Antoni Millàs i Figuerola (L'Hospitalet de Llobregat, 1862-Barcelona, 1939)

- Data de construcció: 1903, data en façana

- Emplaçament: c/de Provença, 276

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície blanc; fons ocre roig, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

L'interior d'aquest edifici d'habitatges ens ofereix un repertori d'esgrafiats força interessant, ja que els motius florals representats són de formes originals i inèdites. Al vestíbul, es disposen dues sanefes revestint les parets laterals, una per sobre de l'arrambador, i l'altre, d'igual disseny però capgirada, per sota la línia del sostre. Mostren un traçat a base de motius vegetals molt variats, agrupats en poms, i units entre ells per sinuoses tiges. Són sanefes de mides força grans, i entre els motius que podem distingir, hi ha palmetes de formes fantasioses, fulles de cànem i d'acant, i petites flors de botó d'or.

A l'escala de veïns, de nou hi veiem sanefes esgrafiades. Resseguint la part superior de l'arrambador veiem una successió de circells encadenats entre ells, i dels que broten dues flors diferents. La primera té una forma emprada ja en altres ocasions, molt esquemàtica i amb quatre pètals, i recrea possiblement la flor del pensament. L'altre flor és representa de lateral, i té una forma semblant a una urpa. Per la proliferació de pètals podria tractar-se o bé de la rosa, o del crisantem. L'altre sanefa és la que s'esgrafia en els trams de sostre, i el seu traçat és molt semblant al de les sanefes del vestíbul. S'hi recreen poms vegetals a base de fulles de formes diferents: allargades i punxegudes, estrellades, o típicament silvestres. Però el motiu més representatiu de la composició són unes flors de formes molt originals i fantasioses. La seva forma de calze ens remet a les campanetes de jardí o a les tulipes, però inclou uns llargs i marcats estams amb grans anteres, per lo que també es podrien tractar de flors de trompeta. L'estil formal d'aquesta sanefa és connecta amb el del vestíbul, però no amb l'altra sanefa de l'escala, per lo que no podem afirmar de que es tracta d'un conjunt d'esgrafiat del tot unitari.

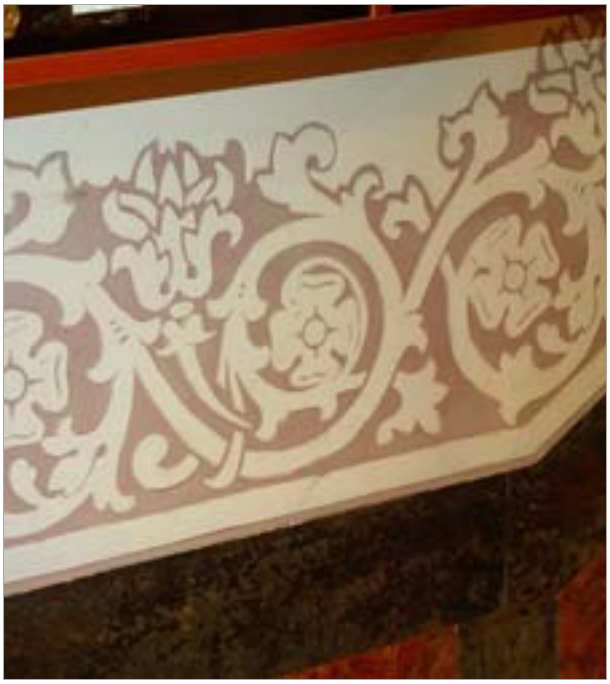
El seu estat de conservació no mostra patologies importants, però el fet de repintar gran part dels esgrafiats monocromàticament en blanc resta la efectivitat i intencionalitat decorativa original amb els que van ser concebuts.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.319**

- Edifici: *Casa Modest Tauler*

- Arquitecte: Modest Tauler Benítez, ampliació

- Data de construcció: 9 de desembre de 1885, projecte; 1906, ampliació de quatre plantes

- Emplaçament: c/de Provença, 285

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície raspada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície roig mangra

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Provença)

Descripció:

El nom original d'aquesta casa és el de Pau Bordas, i al ser reformada a principis del segle XX adquireix el seu nom actual. La imatge de la façana contrasta amb els de la resta que l'envolten. És estreta, té una alçada major que la resta, i un marcat estil popular si es compara amb les altres finques, més elegants i sumptuoses. El coronament de l'edifici és la part on hi ha més presència de decoració plàstica, doncs trobem elements escultòrics i revestiments amb esgrafiats. Aquestes aplicacions, com les quatre plantes superiors són els elements afegits en la reforma de 1906.

La composició que s'esgrafia és original, i s'adapta molt bé als contorns on es disposa. Primerament veiem unes garlandes a base de flors de pensament i fulles de palma, que revesteixen el contorn interior dels merlets lobulats. Aquests motius es mesclen amb altres fulles de palma i flors de pensament, que broten d'unes tiges que ressegueixen els espais entre les obertures de l'última planta, i que creen una mena de forma de semi-plafó. Aquest és un altra cas on les ornamentacions de l'última planta s'integren amb les del coronament, formant un tot decoratiu, i que busca singularitzar l'edifici en vers als altres del seu voltant. Les formes dels motius vegetals i florals són força bàsiques i sense profusió de detalls. A part, el seu estat de conservació és força negatiu, doncs mostra florescències i despreniments importants.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.320**

- Edifici: *Cases Francesc Lalanne*

- Arquitecte: Arnau Calvet i Peyronill (Barcelona, 1874-1956)

- Data de construcció: 1907, projecte; 1910, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Provença, 324-326

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1563

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície blanc; fons roig mangra, superfície verd crom; fons blanc, superfície ocre roig; fons ocre roig i verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbuls d'entrada, escales de veïns, pati de llums

Descripció:

Aquestes finques veïnes, projectades pel mateix arquitecte, mostren una façana unitària, però no del tot idèntica. Ambdues es construeixen pel propietari Lalanne, però són conegudes tradicionalment pel nom dels dos peticionaris de les obres: Joan Parellada (nº326) i Josep Armenteras (nº324). Els interiors de les dues cases també són força similars, tot i que els del nº324 són més amplis, i inclouen pati de llums. Pels revestiments murals, els esgrafiats que trobem als vestíbuls i a les escales de veïns són d'idèntica composició en els dos edificis, essent el pati de llums l'únic elements diferenciador al respecte.

Als vestíbuls, les parets laterals mostren uns dissenys esgrafiats a mode de galeria, amb sanefes als extrems horitzontals, i senzilles franges verticals com a nexe d'unió entre elles. La sanefa inferior és una successió de poms enllaçats, amb abundants tiges de formes sinuoses i anguloses. Els poms estan formats per fulles i flors de disseny estandarditzat. La sanefa superior mostra recreacions vegetals de formes fantasioses, circulars i de garlandes, i els motius emprats són les mateixes flors i fulles estandarditzades. És un traçat esgrafiat que es connecta a nivell d'estil formal i disposició amb el del vestíbul de la Casa Esperança Isern (1908-1910), projectada per Roc Cot i Cot.

A les escales de veïns, els espais que s'esgrafien són els trams de sostre. Es disposa una sanefa al centre de la superfície, amb un de disseny molt emprat en altres escales de l'Eixample: a partir d'una sanefa ondulant broten flors de colitxos i de clavellina, i abundants fulles.

Finalment, al pati de llums de la casa nº324 s'hi esgrafien uns detalls vegetals a les parts superiors de les obertures. Són de traç sinuós i simètric, a base de llargues fulles d'acant i flors de rosella.

Els diferents esgrafiats d'aquests interiors no tenen un estil formal unitari entre ells. Ara bé, tots mostren unes solucions preconcebudes, i per lo general poc originals, amb uns motius ornamentals estandarditzats. L'estat de conservació del conjunt de la casa nº326 és correcte, però el de la casa nº324 és molt negatiu, amb patologies molt avançades (despreniments de material, despigmentació, humitats, etc.).

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line*;
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*. 1990: *L'herbari modernista*. 2006.

DADES GENERALS **N.321**

- Edifici: *Casa Ramon Viñolas*

- Arquitecte: Ramon Viñolas i Llosa (1868-?), mestre d'obres

- Data de construcció: 1 d'abril de 1904, projecte

- Emplaçament: c/de Provença, 360

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons obra calcinada, superfície blanc; fons ocre groc, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Provença)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

L'element que domina la façana d'aquest edifici entre mitgeres és la tribuna de pedra natural, situada en la part central dels dos primers pisos. És de línies corbes, i tot i que no inclou detalls escultòrics, sí empra vidrieres emplomades i dos plafons esgrafiats. Cada un dels plafons es col·loca a la part central de la pròpia tribuna, i al seu interior es representen motius ornamentals força interessants.

El plafó esgrafiat del primer nivell ens mostra una escena amb una figura femenina collint roses d'unes branques molt allargades. És una figura que surt d'un extrem del plafó, i només veiem la seva part superior. El tocat de la dama, però, es representa decorat amb més roses, i els detalls del rostre són força minuciosos. Al fons de l'escena s'hi veuen uns prats, i la resta de motius que broten de les branques, com roses i fullam, són de formes anguloses, fins i tot geomètriques. El plafó del damunt és de disseny més bàsic, i s'hi esgrafien dos branquillons amb més roses, com si es tractessin de la continuació de la branca del plafó inferior. S'acompanyen amb petites nuvolades en forma de franges horitzontals.

Els esgrafiats del vestíbul d'entrada no mostren cap connexió d'estil formal amb els de la façana. Aquí, les parets laterals de l'espai es revesteixen amb uns dissenys a base de línies geomètriques i de marcat eix de verticalitat. És un traçat que s'allunya de les formes *art nouveau* pròpies del període, i sembla tenir influències de l'Escola de Glasgow i d'un dels seus màxims representants, Charles Rennie Mackintosh.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors i interiors és molt correcte.

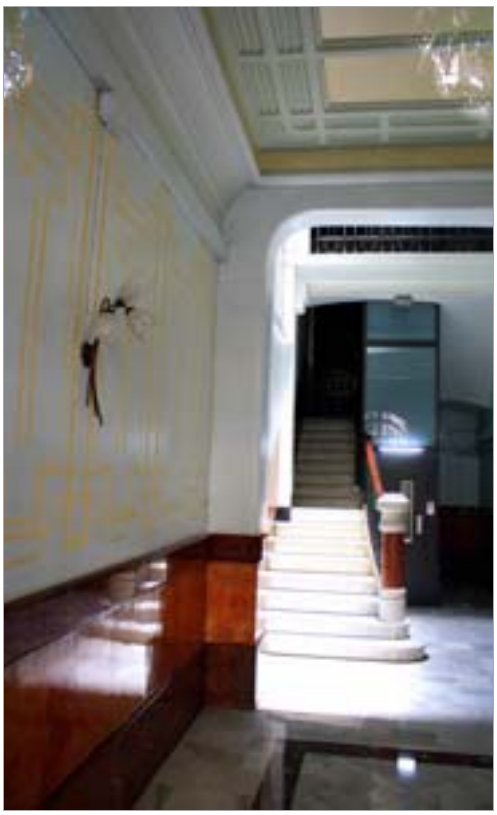
Bibliografia/Documentació:

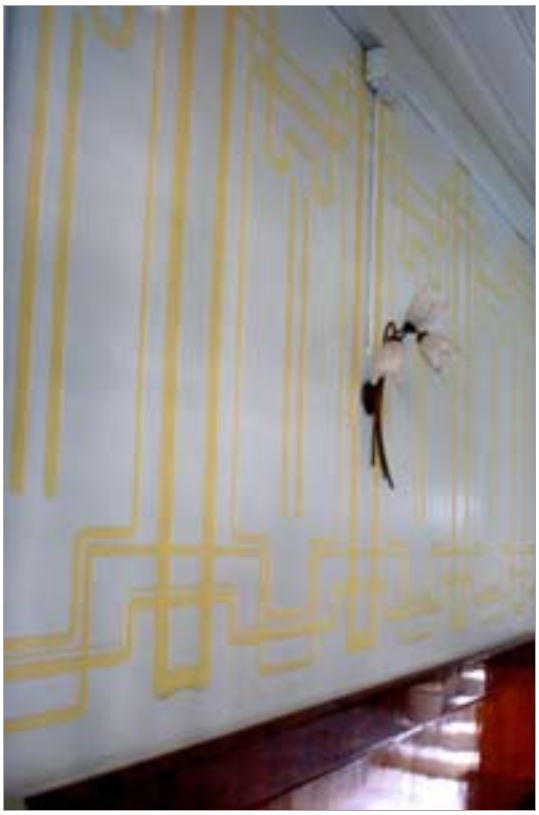
- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.322**

- Edifici: *Cases Joaquim Cabot*

- Arquitecte: Josep Vilaseca i Casanovas (Barcelona, 1848-1910)

- Data de construcció: 1901, projecte; 1904, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Roger de Llúria 8-10 i 12-14

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1565

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i raspat, i superfície lliscada

- Cromatisme:

- Façanes: fons òxid de ferro vermell, superfície blanc; fons ocre groc, superfície montjuïc

- Vestíbuls d'entrada: fons verd maragda, superfície blanc

- Escala/Pati de llums: fons ocre roig, superfície verd crom

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Roger de Llúria)

- Interior: vestíbuls d'entrada, pati de llums, escala de veïns

Descripció:

Aquest conjunt de dos edificis veïns són diferents entre ells, i es projecten pel mateix arquitecte, Josep Vilaseca. Les cases són un encàrrec de Joaquim Cabot, un ric joier i una personalitat destacada en l'època –és un entès en art, un dels impulsors en la construcció del palau de la Música Catalana, i president dels Jocs Florals de 1889-.

En la producció arquitectònica de Vilaseca, i després d'una gran quantitat de projectes molt eclèctics que es (neoclassicista, primer estil de la Renaixença, neo-egipci, neo-mudèjar, neogòtic, i japonitzant), les dues Cases Cabot es poden ja considerar plenament modernistes. Entre les arts aplicades dels dos edificis, hi podem destacar els treballs en escultura decorativa dels emmarcament d'obertures i coronaments, els ferros forjats de les baranes balconeres i de les escales interiors, i de forma destacada, el conjunt d'esgrafiats exteriors i interiors. De fet, les Cases Cabot són el primer projecte de Vilaseca on es dota a aquesta tècnica d'un protagonisme important.

Comencem comentant els esgrafiats de la casa nº8-10. En la façana hi ha uns detalls esgrafiats en els timpans de les obertures de l'últim pis, que s'integren en l'estructura del coronament. Es tracta d'una recreació vegetal amb motius prou identificables: fulles i fruits del castanyer d'Índies, i fulles de trèvol. Les arrels d'aquesta mateixa recreació són originals, amb una forma angulosa i recargolada.

Si passem a l'interior, les aplicacions d'esgrafiat es fan més riques i abundants. En el primer espai que trobem, el vestíbul d'entrada, s'hi aplica un traçat esgrafiat amb un marcat eix de verticalitat. Així, revestint les dues parets laterals, entre l'arrambador ceràmic i els enguixats policromats de les escòcies, s'hi esgrafien una sèrie de grans tiges disposades verticalment. Tenen una forma molt ondulada i enroscada, com si d'una columna salomònica es tractés, i d'elles broten uns grans motius florals, formant una recreació vegetal molt rica i de cert aire exòtic. Els motius ornamentals que podem identificar, en destaca una flor de forma complexa i fantasiosa. És de difícil identificació, però sembla propera a la flor de la passió També hi ha fulles de palma, d'acant i de trèvol. Vilaseca empra aquesta mateixa composició per esgrafiat en el vestíbul de la Casa Pia Batlló (1892-1896), a la Rambla de Catalunya nº17.

Si avancem més enllà del vestíbul d'entrada, ens trobem un patí de llums, concebut alhora com a espai anterior a l'escala de veïns, i replà de l'ascensor. Aquí també hi ha alguns detalls esgrafiats que cal comentar. A través del pati de llums, i a mode d'emmarcament de les finestres que s'hi obren, veiem unes ornamentacions esgrafiades disposades en cintes verticals i horitzontals. Les parts laterals i les inferiors dels emmarcaments es basen en sanefes amb petits motius vegetals, de doble ribetejat, i amb les arestes arrodonides i recargolades. En canvi, la part superior és més elaborada i de major mida, i s'hi traça una sanefa a base de flors de card, amb llurs tiges, fulles i arrels.

A l'escala de veïns, els elements esgrafiats revesteixen part dels sostres de cada tram. El seu disseny també és vegetal, i mostra una successió de branquillons amb fulles d'heure, units per una llarga tija que recorre tota la superfície del sostre. A les arestes també s'hi esgrafia una flor estàndard, possiblement la flor de malva.

La casa nº12-14 ens mostra una façana molt colorista i harmònica, treballada principalment a partir de la tècnica de l'esgrafiat i de l'escultura aplicada. Com en la casa veïna, als coronaments escultòrics hi trobem detalls esgrafiats dins dels timpans corresponents a un arcs neogòtics. En aquest cas, trobem una composició a base de recreacions vegetals amb un gran pom de tulipes i tiges rectilínies en la part superior, i una sèrie d'arrels recargolades que deriven d'aquest pom. La part esgrafiada més impactant visualment és la que trobem revestint tot el parament dels cinc pisos planta, ja sigui per la seva gran extensió en superfície, com per la seva vistosa tonalitat cromàtica. Es tracta d'un disseny a mode de tapís, on es repeteix un únic motiu ornamental, un pom de flors estàndards, possibles roselles, enquadrat per unes tiges amb frondoses fulles. Amb tot el conjunt d'enquadraments, la composició transmet una imatge d'una façana coberta per una gran quadrícula.

Al vestíbul d'aquesta segona casa, més reduït en dimensions, ens trobem un original conjunt d'esgrafiats, on s'hi pot apreciar la unió de la fauna i la flora a través dels seus motius ornamentals. Emplaçats en les dues parets laterals del vestíbul, els esgrafiats es disposen en dues maneres diverses: a partir duna sanefa horitzontal, just sobre l'arrambador, i a mode de tapís, per la resta del parament. La sanefa repeteix una sèrie de poms molt erectes, de gruixudes tiges, i unes flors amb la part central molt gran i sobresortida. Poden tractar-se de flors en capoll, com roses, o flors de doble corol·la, com el narcís. La resta de la superfície mural es treballa a mode de tapís, amb una composició a base de dos motius ornamentals, diferents i col·locats de manera ordenada. Es tracta de les figures de dos insectes, la papallona i la libèl·lula. Les seves línies de dibuix, tot i no ser molt detallistes, sí ens mostren les característiques bàsiques d'aquests dos insectes, i la seva presència resulta interessant, doncs ens mostra la unió de la flora amb els éssers del regne animal que més habiten en ella, els insectes.

En relació a l'estat de conservació dels esgrafiats d'aquestes dues finques, cal dir que aquest en general és correcte. Ara bé, els espais interiors del pati de llums i de l'escala de veïns de la casa nº8-10 sí mostren taques, despreniments, i una patina de brutícia important.

Bibliografia/Documentació:

- BLETTER, 1977.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases*...1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

N.322

DADES GENERALS **N.323**

- Edifici: *Casa Miquel Balcells/Col·legi Casp Sagrat Cor de Jesús*

- Arquitecte: Pere Bassegoda i Mateu (Bassegoda, La Garrotxa, 1817-Barcelona, 1908), mestre d'obres

- Data de construcció: 1900; 1955, reforma

- Emplaçament: c/de Roger de Llúria, 19

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns (original), edifici escolar (actual) **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucats esgrafiats de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície blanc; fons i superfície de policromia diversa

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums, escala

Descripció:

L'estructura d'aquesta finca és la d'un edifici d'habitatges entre mitgeres, amb un vestíbul d'entrada que presenta un doble nivell. A nivell de carrer, trobem un espai inicial, i a partir d'aquest, accedim a unes escales que porten a un segon espai, que funciona de pati de llums i d'espai que comunica amb l'escala. És en aquests tres espais interiors, vestíbul, pati de llums, i escala, on trobem els esgrafiats que volem comentar. El fet que l'edifici es transformi a mitjans del segle XX en una escola no altera ni la seva estructura principal, ni la imatge general d'aquest doble vestíbul, incloent el conjunt d'esgrafiats que s'hi aplica vers el 1900. L'autoria de Pere Bassegoda, però, és poc clara.

El primer vestíbul, de dimensions reduïdes, conté un conjunt d'esgrafiats que s'aplica tan en les dues parets laterals, com en el parament d'accés al segon espai. La part central del conjunt es basa en una composició a mode de tapís, amb motius ornamentals repartits ordenadament per la superfície. El motiu és el d'una fulla vegetal, parcialment enrotllada per la seva pròpia tija. És de forma genèrica, propera a l'acant. Entre aquestes fulles també s'hi col·loquen unes franges verticals, que simulen unes llargues mènsules. Per últim, a la part superior del mur s'hi desplega una sanefa horitzontal, on s'hi esgrafien recreacions vegetals amb profusió de tiges entrelligades, fulles de falguera i de castanyer d'Índies, i flors estàndards. La porta que s'obre a cada banda de l'estança també inclou un gruixut emmarcament, de formes lleugerament ondulades, i amb altres motius vegetals al seu interior, petites fulles i flors.

El pati de llums es revesteix amb uns esgrafiats molt decoratius. Es disposen a mode d'emmarcament de les obertures, i s'hi esgrafien tiges ondulants amb acants, i fulles del trèvol per rematar l'emmarcament. A part, per marcar els diferents nivells del celobert, hi ha unes cintes horitzontals amb una sanefa a l'interior de petites fulles.

Finalment, l'antiga escala de veïns, que actualment funciona com l'escala interior de l'escola, disposa d'esgrafiats a les parets i a les cobertes de cada tram. Sobre la línia de l'arrambador s'hi col·loca una sanefa amb dues tiges enredades entre si, una de forma ondulant, i l'altre totalment rectilínia. D'elles broten dues flors molt genèriques. En els sostres de l'escala s'hi esgrafien uns sinuosos emmarcament de plafons, buits a l'interior. Són a base de tiges amb petits motius de formes vegetals i fantasioses, entre les que es pot identificar la fulla del trèvol.

L'actual funció de l'edifici com escola no ha provocat cap tipus d'alteració als esgrafiats interiors d'aquest edifici, els quals es veuen molt ben conservats, especialment els del vestíbul d'entrada i els del pati de llums.

Bibliografia/Documentació: ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; DOS SANTOS SÁ, 2012; *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.323**

DADES GENERALS **N.324**

- Edifici: *Casa Agustí Anglora*

- Arquitecte: Isidre Reventós i Amiguet (Barcelona, 1849-1911), mestre d'obres

- Data de construcció: agost de 1904, projecte; 1906, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Roger de Llúria, 74

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: pati de llums

Descripció:

Tractem aquí un dels pocs casos en que l'única part de l'edifici on trobem esgrafiats és el pati de llums, a l'interior de la casa de veïns. Tot i això, la quantitat de les altres arts aplicades, tant en façana com en el vestíbul d'entrada, és molt notòria.

Així doncs, en les quatre parets del pati de llums trobem decoracions esgrafiades a mode de sanefes horitzontals, que marquen la separació de cada una dels pisos planta, i a mode d'emmarcament de les obertures que s'hi obren en el dit espai. Les sanefes esgrafiades tenen un disseny molt interessant, doncs mostren el món de la natura en les seves dues besants més recognoscibles, les plantes i els insectes. D'aquesta manera, la sanefa combina la repetició de fulles d'acants, de formes molt encrestades, amb motius de libèl·lules, amb les seves característiques ales esteses, i la resta del cos amb un dibuix geometritzat. La presència de la libèl·lula en sanefes dels celoberts de l'Eixample barcelonina representa una opció que ja em trobat en altres ocasions, com en la Casa Ramon Isern (1901, projecte), del mestre d'obres Agustí Mas.

Els emmarcaments de les obertures que s'esgrafien són recreacions vegetals a base de fines fulles d'acant, molt ondulades i recargolades entre elles, i flors de forma estàndard, molt arrodonides, possiblement roselles.

L'estat de conservació dels esgrafiats d'aquest pati de llums és molt bo, mostrant una policromia recentment restaurada.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.

DADES GENERALS **N.325**

- Edifici: *Casa Jeroni F. Granell*

- Arquitecte: Jeroni F. Granell i Manresa (Barcelona, 1868-1931)

- Data de construcció: 1899, projecte; 1900, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Roger de Llúria, 84

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Roger de Llúria)

Descripció:

Aquest edifici representa un dels primers casos on trobem a l'arquitecte Jeroni F. Granell exercint alhora de propietari de l'edifici, i d'arquitecte del mateix, a part també de vitraller. És una finca entre mitgeres, amb façana de poca amplada, on s'hi poden identificar les línies sinuoses, en els emmarcaments d'obertures i en l'encoixinat de la planta baixa, tan habituals en els dissenys de Granell. També hi ha una bona proliferació de les arts aplicades a l'arquitectura, com l'escultura aplicada en pedra natural i artificial, els vitralls de la tribuna correguda verticalment, els elaborats ferros forjats de les baranes, i l'esgrafiat aplicat a mode de tapís sobre el parament de tots els pisos planta de l'edifici.

En aquest cas, la composició esgrafiada es basa en la repetició d'una gran recreació vegetal formada per motius ornamentals de flors i tiges. És un disseny que podríem identificar com una gran planta enfiladissa de lliris aquàtics. Les línies compositives són ondulants i sinuoses, i confereixen una certa relació amb el medi aquàtic. Trobem exactament el mateix disseny d'esgrafiats en altres obres de Granell, com en el vestíbul d'entrada de la Casa Leonor Matas (1900).

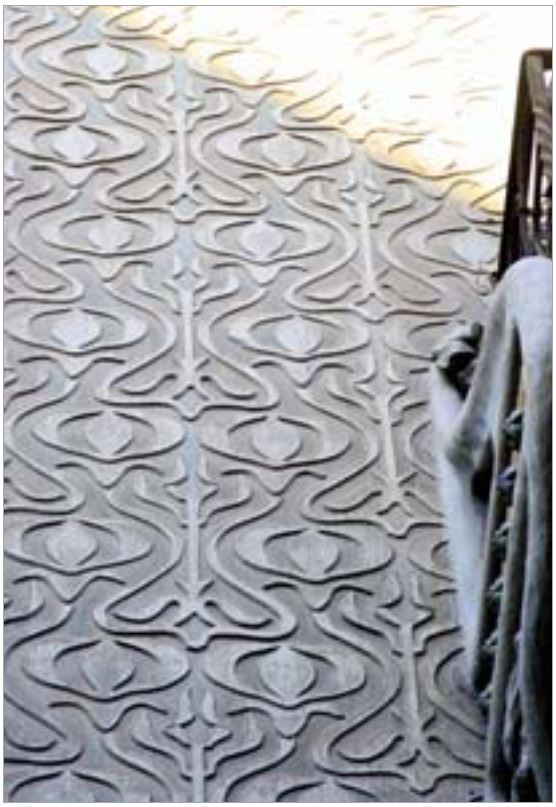
L'estat de conservació dels esgrafiats de la façana es veu deteriorat, especialment pel que fa a la seva policromia. Rau coberta totalment per una pàtina de brutícia, fent que les tonalitats cromàtiques siguin impossibles d'identificar, i el conjunt passi desapercebut a primera vista.

Bibliografia/Documentació:

- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- GIL, 1999.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.326**

- Edifici: *Casa Francesc de Paula Vallet*

- Arquitecte: Josep Majó i Ribas (Barcelona, 1867-1950)

- Data de construcció: 30 d'agost de 1898, projecte

- Emplaçament: c/de Roger de Llúria, 108

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície ocre roig

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

És al vestíbul d'entrada d'aquesta casa de veïns on trobem el conjunt d'esgrafiats que volem comentar. L'espai es divideix en dos ambients, separats per una diferència d'alçada molt considerable a partir d'unes escales. En el primer espai que trobem al entrar és on trobem els esgrafiats, i més concretament en les dues parets laterals.

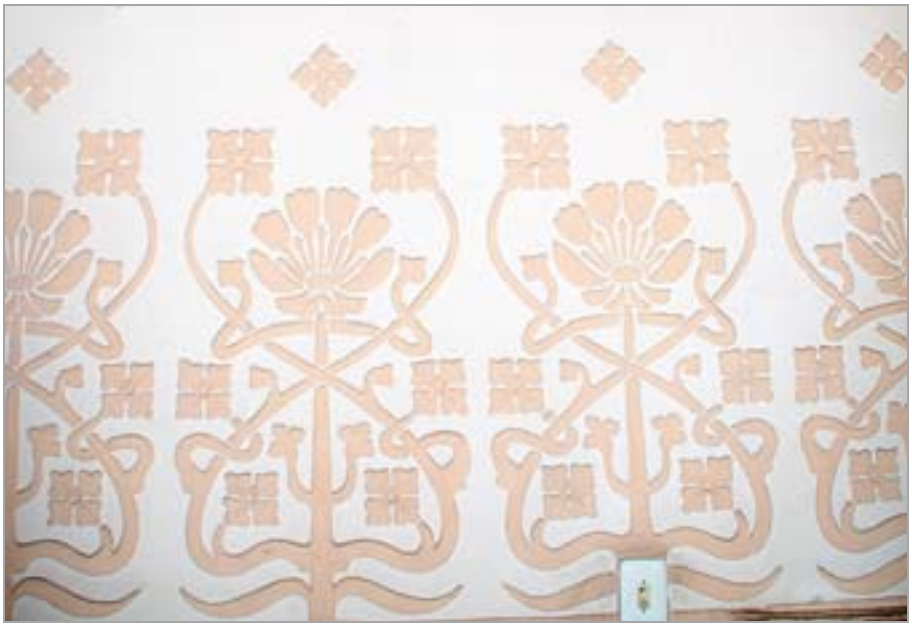
Pel que fa a la composició esgrafiada, primerament trobem, sobre un arrambador modern de marbre, una gran sanefa horitzontal que ens mostra una sèrie de poms vegetals, molt exuberants i complexos. En ells, hi veiem una tija central amb una gran flor, possiblement la representació d'un crisantem. Al voltant d'aquesta tija en broten d'altres, de formes totalment ondulants i encreuades entre si, i que acaben amb unes fulles de trèvol quadrangular i de quatre peces. Cal apuntar la idea de que aquesta recreació vegetal, que es va repetint per damunt de tot l'arrambador, pot ser que s'inspiri en l'art del ferro forjat, doncs tan les formes encreuades de les tiges, com les de les fulles de trèvol quadrades, es troben sovint en les aplicacions en forja. Per una altra banda, l'estil del dibuix també ens pot remetre als dissenys que Manuel Joaquim Raspall i Mayol projecta pels esgrafiats i mosaics de les seves obres.

Per sobre de la gran sanefa, i ocupant bona part de la resta del parament, s'hi esgrafien els mateixos motius de les fulles de trèvol de quatre peces, repartits per l'espai de manera ordenada i a mode de tapís.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és molt correcte, i representa un dels pocs elements modernistes originals que s'han conservat en l'espai.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- CUSPINERA, 1997.

DADES GENERALS **N.327**

- Edifici: *Casa Frederic Vallet*

- Arquitecte: Gabriel Borrell i Cardona (Sabadell, 1862-Barcelona, 1944)

- Data de construcció: 2 de setembre de 1903, projecte; 1904, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de Roger de Llúria, 112

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom i verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: escala de veïns, pati interior

Descripció:

Trobem aquí un conjunt d'esgrafiats interiors amb una excepcionalitat important. I és que en la majoria d'edificis, quan trobem esgrafiats a les zones de l'escala de veïns i el pati interior, és perquè al vestíbul d'entrada també n'hem trobat. I en aquest cas, el primer espai al entrar no inclou aquesta tècnica. Ara bé, cal dir que el nivell més baix del pati de llums, o celobert, funciona també de segon vestíbul i distribuïdor, ja que és l'espai de l'ascensor i on comença el primer tram d'escales. A part, és una zona molt àmplia i diàfana.

El programa d'esgrafiats del pati de llums és molt ric per la quantitat d'ornamentació aplicada. En cada tram del pati hi robem unes sanefes horitzontals que separen cada nivell, conformades per plafons rectangulars i diferents circells d'acant, a mode d'enquadraments. Aquests traçats denoten una certa influència barroca. A part, al centre de cada tram s'hi esgrafia un altre enquadrament, també format per fulles d'acant. La resta del parament dels trams s'esgrafia a mode de tapís, repetint un mateix motiu basat en un petit pom de fulles d'acant amb una flor estàndard, possiblement una margarita. El tram més inferior, que coincideix amb l'espai de l'ascensor, es cobreix tot a mode de tapis, inclòs els mateixos murs que envolten l'ascensor. Per sobre de l'arrambador marmori s'hi esgrafia una sanefa a base de motius que semblen, o bé palmetes, o bé flors de clavell.

L'escala de veïns es treballa amb un senzill esgrafiat, basat en una sanefa que es va perfilant per damunt de tot l'arrambador. En ella s'hi van repetint fulles d'acant creuades entre sí, i flors estàndards de pètal ample. Els sostres d'escala també s'esgrafien, amb una sanefa central formada per quatre franges, on s'hi alternen flors estàndards envoltades per palmetes..

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és mitjanament bo, ja que la part del distribuïdor llueix més neta i restaurada, mentre que la resta del pati de llums i l'escala de veïns pateixen descoloriments i humitats.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.327**

DADES GENERALS **N.328**

- Edifici: *Casa Maria Pau*

- Arquitecte: Juli Mª Fossas i Martínez (Barcelona, 1868-1946)

- Data de construcció: 16 de setembre de 1905, projecte; 1906, data en façana

- Emplaçament: c/de Roger de Llúria, 129

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de Roger de Llúria)

Descripció:

Aquest edifici entre mitgeres mostra diverses tècniques de revestiment mural. La planta baixa –que inclou semisoterrani- i el primer pis es treballen en pedra i estucat llis. La segona, tercera i quarta, en canvi, es revesteixen amb un estucat especejat, que imita carreus vistos de pedra natural. Finalment, la cinquena planta, que s'integra en la part del coronament, és sense cap dubte la part més destacada de l'edifici, i es treballa parcialment en pedra natural i en estucats esgrafiats. Aquesta última tècnica és fa visible en les parts murals que envolten les dues obertures laterals, dins una gran forma arquejada. L'esgrafiat s'aplica a mode de tapís, i s'hi repeteix un únic motiu ornamental, que és el d'una flor de forma radial, possiblement la margarita. Aquest mateix motiu floral el trobem en la part central del coronament, treballat en pedra natural, i en els ferros forjats de les obertures laterals.

Aquest representa un altre cas en la producció d'esgrafiats durant el modernisme en que la tècnica s'aplica en la última de les plantes habitables de l'edifici –integrada en el cos del coronament–, per diferenciar-la i donar-li més magnificència sobre la resta de plantes de la finca. A part, l'estat de conservació d'aquests revestiments mostra una degradació important, presentant descoloriments i despreniments dels materials aplicats.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.329**

- Edifici: *Casa Baldomer Rovira*

- Arquitecte: Andreu Audet i Puig (?,1868-Barcelona, 1938)

- Data de construcció: 1899, projecte; 1900, finalització de les obres

- Emplaçament: c/del Rosselló, 247

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1581

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc i porpra, superfície blanc, porpra, violeta i ombra calcinada; fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

Aquest és un dels pocs edificis documentats de l'arquitecte Andreu Audet, autor del desaparegut Hotel Colón (1902), a la Plaça de Catalunya. La Casa Baldomer Rovira, que el propi Audet signa a la façana, té un aspecte eclèctic i sumptuós, especialment pel que fa als espais interiors d'ús comú. El vestíbul d'entrada, molt ric a nivell de decoració plàstica, conté uns grans plafons esgrafiats a les parets laterals de cada un dels dos trams. Són unes composicions rectangulars, amb un emmarcament a base de fullam i d'un ribetejat de formes geomètriques. La part central té un traçat a mode de tapís, i s'hi esgrafia una retícula quadrangular, amb un motiu en forma de fulla a les interseccions, i amb un medalló de guix al centre del plafó. Aquest disseny per esgrafiat resulta elegant i refinat, molt en consonància amb l'estil formal global del vestíbul, però alhora, de poca qualitat executiva.

Al pati de llums, els esgrafiats es disposen a mode d'emmarcament. El disseny principal, situat a les llindes, ens mostra dues figures d'animals. Es tracten de dues bèsties col·locades de perfil, confrontants entre elles, però d'aspecte poc identificable –la de la banda esquerra sembla tractar-se d'una figura d'au. Les cues dels animals s'acaben amb recreacions de tiges en forma *coup de fouet*. A part, el pati de llums també inclou algunes senzilles sanefes esgrafiades, que marquen la separació entre cada nivell.

L'estil formal i els motius representats en els dos tipus d'esgrafiats d'aquest edifici no mostren cap connexió entre ells, i l'estat de conservació d'ambdós és força negatiu. Mentre que el conjunt del vestíbul presenta una policromia molt dubtosa i artificiosa, el del pati de llums pateix de despreniments, a part de lluir un repintat blanc massa senzill.

Bibliografia/Documentació:

- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.

DADES GENERALS **N.330**

- Edifici: *Casa Leonor Matas*

- Arquitecte: Jeroni F. Granell i Manresa (Barcelona, 1867-1931)

- Data de construcció: abril de 1900, projecte; 1903, finalització de les obres

- Emplaçament: c/del Rosselló, 293

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície blanc; fons verd maragda, superfície ocre groc i blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/del Rosselló)

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

La Casa Leonor Matas representa un altre bon exemple del repertori d'esgrafiats que Granell empra per revestir els seus edificis. L'edifici s'emplaça en un solar estret, lo que condiciona no només les mides de la façana, sinó també les del vestíbul i escala de veïns. A part de l'esgrafiat, també podem veure els habituals treballs escultòrics en pedra artificial als emmarcaments i al coronament, els ferros forjats dels balcons, i la fusteria artística en les obertures del semisoterrani i entresòl.

L'esgrafiat de la façana es desplega a mode de tapís, i sobre el parament de tots els pisos planta –en excepció de la planta baixa i de la primera-. El disseny reprodueix una bigarrada planta enfiladissa, amb tiges de les que broten fulles del castanyer d'Índies i flors de pètals amples, possiblement roselles. Aquesta mateixa composició la trobem en la façana de la Casa Antoni Miquel, que Granell remodela el 1900. Les formes dels motius són amables i arrodonides.

El vestíbul d'entrada ens remet molt directament al que l'arquitecte projecta per la Casa Granell (1897-1899) del c/de Mallorca nº217, doncs és de mides reduïdes, i el protagonista en la decoració és l'esgrafiat. Aquí és disposa a mode de tapís, cobreix bona part de les parets laterals i frontals, i el seu disseny evoca d'una manera molt marcada el caràcter "tèxtil" dels propis esgrafiats. S'hi reprodueix una seriació de poms vegetals, de línies completament sinuoses, amb flors del lliri aquàtic i llurs tiges. El mateix disseny per esgrafiat el trobem revestint la façana de la Casa Granell (1899-1900) del c/de Roger de Llúria nº84. Una vegada més, se'ns fa palès el fet que Granell reutilitza una mateixa composició per esgrafiar parts interiors o exteriors de diferents edificis.

Per últim, l'espai de l'escala de veïns té decoracions senzilles, fins i tot austeres, per tractar-se d'un projecte de Granell. Hi veiem únicament un arrambador estucat molt baix, del qual sobresurt una successió de tiges esgrafiades, amb dues fulles. Són uns motius de traçat molt bàsic, però que també contenent la sinuositat que em pogut veure en el vestíbul. A part, es poden connectar amb altres arrambadors esgrafiats i/o pintats d'interiors de l'arquitecte.

L'estat de conservació de tot el conjunt d'esgrafiats és molt correcte. Mentre que els de la façana ofereixen un repintat blanc molt poc interessant, la policromia dels del vestíbul és molt adient i suggestiva.

Bibliografia/Documentació: ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *El Quadrat d'Or...*, 1990; GIL, 1999; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.331**

- Edifici: *Casa Josep Filella*

- Arquitecte: Pere Buqueras i Rovira, mestre d'obres

- Data de construcció: juliol de 1905, projecte

- Emplaçament: c/del Rosselló, 295

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom, superfície ocre roig; fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

El constructor Josep Filella encarrega aquesta obra al mestre d'obres Pere Buqueres en una zona força limítrof de l'Eixample. Per les zones comuns de l'interior, Buqueres es disposa d'esgrafiats de temàtica vegetal i floral per revestir part dels paraments. D'aquesta manera, els dos trams del vestíbul d'entrada, dividits entre ells per una porta, mostren una sèrie de franges verticals esgrafiades, en la superfície mural entre les guixeres de l'escòcia i l'arrambador. Cada franja s'ornamenta amb varies tiges de marcada forma *coup de fouet*, i de les que broten flors de clavellina de diferents mides, i fullam divers. Les línies d'execució dels motius no són molt minucioses, però sí s'aprecia una bona execució en els diferents gruixos de les tiges.

L'escala de veïns es decora amb una senzilla sanefa d'estucat al foc, i el pati de llums s'esgrafia amb els habituals emmarcaments en les obertures. A part del rivetejat que envolta bona part de les finestres, a la part superior hi veiem una recreació amb sinuoses tiges, i una flor de lliri al centre.

Un dels trets que actualment més crida l'atenció d'aquest conjunt és el seu estat de conservació, que és realment molt negatiu. Els del vestíbul queden totalment mutilats per la col·locació d'un gran armari per les instal·lacions elèctriques. A part, les superfícies de l'estuc denoten una pàtina de brutícia important. Els del pati de llums han adquirit una homogènia tonalitat grisosa, i també inclouen abundants taques.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.332**

- Edifici: *Casa Enric Laplana*

- Arquitecte: Bernardí Martorell i Puig (Barcelona, 1877-1937)

- Data de construcció: 6 de juny de 1907, projecte; 1909, finalització de les obres

- Emplaçament: Passeig de Sant Joan, 6

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1589

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície roig mangra

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Pg. de Sant Joan)

Descripció:

Aquest edifici, conegut també com Casa Estapé, o Casa Mundó, és una de les poques obres d'àmbit domèstic que projecta Bernardí Martorell, ja que aquest arquitecte és especialment conegut pels seus edificis religiosos construïts en maó. La Casa Laplana és un edifici entre mitgeres de perfil original i tonalitats cromàtiques poc usuals. Els elements arquitectònics i ornamentals més interessants són la tribuna de pedra del primer pis, el capcer amb cinc ulls de bou, i la cúpula de ceràmica policromada que corona l'edifici. El parament dels quatres primers pisos planta es cobreix amb un estuc de tonalitat vermellosa, i es complementa amb elements esgrafiats de caràcter vegetal i floral.

Flanquejant la tribuna de la primera planta, ens trobem uns motius ornamentals esgrafiats d'una verticalitat molt marcada. Es tracta d'una sèrie de sinuoses ramificacions a base de tiges i fulles, i de cada una d'elles brota una flor de concepció plana i esquemàtica que pels estams detallats podríem identificar amb la flor de la rosella. Als espais entre les obertures balconeres de la resta del parament estucat, es disposen les mateixes flors de rosella, independents i sense cap tipus de tija. Finalment, també s'esgrafia un gran ribetejat, de formes molt ondulants, que emmarca tota aquesta part del parament de façana que s'estuca i s'esgrafia. El ribetejat també ressegueix els contorns de les obertures balconeres, i aporta al conjunt un interessant dinamisme.

Tant l'estat de conservació de la façana, com la dels esgrafiats, és molt correcte i polit, fent palesa el contrast cromàtic entre els diversos elements arquitectònics i decoratius. La part superior del parament estucat, però, pateix d'unes lleugeres eflorescències.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*, servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases*...1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.333**

- Edifici: *Casa Pau Casades*

- Arquitecte: Adolf Ruíz i Casamitjana (Barcelona, 1869-1937)

- Data de construcció: 21 de febrer de 1898, projecte; 1899, any en façana

- Emplaçament: Passeig de Sant Joan, 7 – c/d'Alí Bei, 31

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Els paraments d'aquest edifici que presenten esgrafiats es concentren únicament en les parets laterals del vestíbul d'entrada, el qual és un espai d'estructura irregular. Trobem dos dissenys diferents, depenent del tram de vestíbul on es troben. El primer d'ells és una composició estructurada a partir de dues sanefes horitzontals, diferents entre elles, i situades sobre l'arrambador i per sota l'imposta de l'escòcia. En la resta d'espai de la paret, i a mode de connexió entre les dues sanefes, s'hi esgrafien una sèrie de franges verticals, fet que atorga al conjunt la sensació de trobar-se davant una galeria imaginària, amb les seves columnes –o pilastres– i els seus ampits corresponents. Els motius ornamentals que formen les sanefes i franges verticals són bàsicament recreacions vegetals. Hi observem llargues formacions de tiges, les quals en la sanefa superior prenen formes molt sinuoses, de *coup de fouet*. Alguns dels altres motius vegetals i florals es poden identificar, com les fulles d'acant, de molt diverses mides i formes, o les flors de lliri. La resta de motius són de formes fantasioses o poc definides, com les petites flors de formes molt arrodonides, possibles botons d'or. De totes maneres, en el conjunt hi ha un motiu que destaca per sobre dels altres, situat en la sanefa inferior, i no és precisament d'arrel vegetal. Es tracta d'un motiu en forma de creu grega, amb les quatre astes acabades en punxa. Se'l representa com si d'un escut heràldic es tractés, tot i que realment no se li pot atorgar cap significat concret dins del context on es troba, a part de remetre a l'escut comtal de Barcelona.

L'altre composició que trobem es una gran recreació vegetal estructurada a partir d'un plafó quadrangular. De les seves arestes broten nombroses tiges i fulles, totes de formes molt arrodonides i força fantasioses. L'interior del plafó també s'esgrafia amb profusió d'aquests mateixos motius vegetals, i arriben a traspassar els límits del propi plafó. Al centre veiem un motiu circular, per lo que el conjunt general d'aquest disseny també ens remet a quelcom relatiu a un escut o insigne. De manera significativa, aquest mateix disseny es reprodueix en l'escultura aplicada del sostre del vestíbul. Són dissenys d'un estil formal molt propi de les ornamentacions de Ruiz i Casamitjana.

El conjunt esgrafiat del vestíbul de la Casa Pau Casades mostra un estat de conservació correcte, tot i que el parament presenta alguna esquerda important.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.333**

DADES GENERALS **N.334**

- Edifici: *Casa Josep Fiol Vives*

- Arquitecte: Manuel Comas i Thos (Mataró, 1855-Barcelona, 1914)

- Data de construcció: 16 de juny de 1900, projecte; 1902, data en façana

- Emplaçament: Passeig de Sant Joan, 45

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat, i superfície raspada i lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície verd crom; fons i superfície gris

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Pg. de Sant Joan)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquest edifici d'habitatges mostra un important treball d'ornamentació plàstica, com també un destacat joc de volums i diferents formes. Als imponents cossos de tribunes centrals, cal afegir-hi el treball en escultura aplicada, en ferro forjat, i en esgrafiat. Aquesta última tècnica decorativa la trobem revestint bona part del parament del cos central de la segona, tercera, i quarta plantes. S'aplica a mode de tapís, i el disseny reprodueix un únic motiu ornamental repartit per l'espai mural: una petita fulla trifoliada, de formes esquemàtiques i arrodonides. Aquesta superfície esgrafiada és l'element cromàtic més rellevant de la façana.

A l'interior, les parets laterals del vestíbul d'entrada també mostren uns treballs en esgrafiat que val la pena comentar. La composició que trobem s'estructura a partir d'una sanefa inferior, sobre l'arrambador; una altre a la part superior, per sota l'escòcia; i una disposició a mode de tapis en tot l'espai entre les dues sanefes. Primerament, la sanefa inferior reprodueix una repetició de poms vegetals, amb un cos format per tres fulles de trèvol, i una flor al damunt, possiblement una margarita. La sanefa superior combina una sèrie de formes de fantasia i geomètriques, de gran originalitat, amb d'altres de florals. D'entre elles, en destaquen unes cintes reproduint la genuïna forma de *coup de fouet*. A la part central, es reparteixen unes altres formes florals, de perfil molt circular, possiblement també margarites. Cal dir que els esgrafiats d'aquest vestíbul són de línies molt sofisticades i elegants, ja que les formes sinuoses i originals de la sanefa superior la doten de la modernitat pròpia del 1900.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors és molt correcte. Els de l'interior mostren el que podem anomenar una pintura artificiosa respecte a l'original, i aporten petits tocs cromàtics daurats i rovellats.

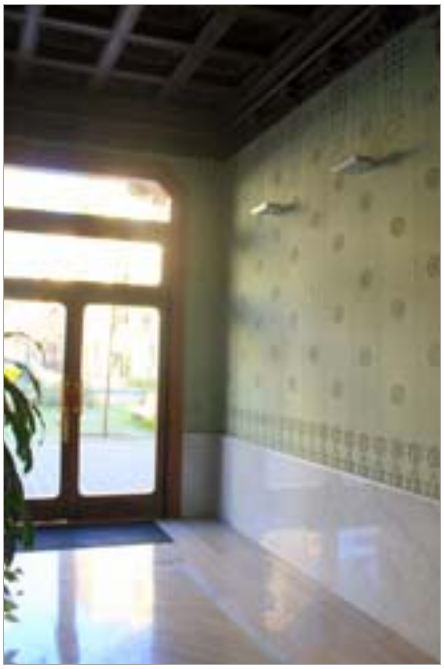
Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.335**

- Edifici: *Casa Enriqueta Rodríguez de Lacín*

- Arquitecte: Emili Sala Cortés (Barcelona, 1841-La Garriga, 1921)

- Data de construcció: 29 de gener de 1908, projecte; 1912, reforma

- Emplaçament: Passeig de Sant Joan, 51

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície gris, fons i superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Pg. de Sant Joan)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquest edifici cantoner té un element que sobresurt per sobre dels altres, i és la tribuna correguda en vertical que marca la cantonada que ocupa. A part, també cal destacar els elements en escultura aplicada, els ferros forjats, i l'estucat mural que imita carreus de pedra. L'únic espai on trobem esgrafiats és a la superfície de la sota-tribuna cantonera. Són uns esgrafiats molt senzills, aplicats a mode de tapís, i que reprodueixen un únic motiu ornamental: la flor de lis. El motiu és de formes esquemàtiques i sense detalls.

Al vestíbul d'entrada, els treballs en esgrafiat són d'una qualitat molt superior als de la sota-tribuna. Els trobem revestint les dues parets laterals de l'estança, i aplicats a mode de tapís. La composició es basa en una repetició de tiges vegetals, enllaçades entre elles tot formant una gran retícula de línies sinuoses i de *coup de fouet*. Aquestes tiges enllaçades formen uns espais on s'hi disposen petits poms florals a base de tiges, fulles, i flors, possiblement de roselles –són de pètal molt ample i de pistils sobresortits-. En la interacció entre les parets i el sostre, s'hi esgrafia una sanefa horitzontal amb recreacions vegetals al seu interior. Hi veiem agrupacions de tiges de formes recargolades que s'enllacen entre si. Pel parament del sostre, en forma de volta d'arc rebaixat, s'hi disposen unes llargues cintes que segueixen la forma arquejada de la volta. A l'interior de les cintes s'hi esgrafia una sanefa de fulles i flors, de formes estandarditzades i arrodonides. Tot el conjunt esgrafiat d'aquest vestíbul és idèntic al que trobem en el primer tram de vestíbul de la Casa Felip (1901, projecte), de l'arquitecte Telm Fernàndez i Janot.

L'estat de conservació dels esgrafiats exteriors és millorable, especialment a nivell de policromia. Els esgrafiats interiors, tot i conservar-se d'una manera molt correcte, mostren unes tonalitats cromàtiques poc interessants, ja que s'ha limitat a aplicar el mateix color en ambdues capes d'estuc, sense tenir en compte les peculiaritats del disseny.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.336**

- Edifici: *Casa Ramon Isern*

- Arquitecte: Agustí Mas, mestre d'obres

- Data de construcció: 1901, projecte

- Emplaçament: Passeig de Sant Joan, 103

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície blanc; fons roig mangra, superfície ocre groc; fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Pg. de Sant Joan)

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

La façana d'aquest edifici és, tot i la seva estretor, sumptuosa, rica en decoració plàstica, i de tendència força eclèctica. Es combinen els emmarcament escultòrics de les obertures, que empren algunes solucions de gust classicista, amb les balustrades de les balconades en ferro colat, i la composició esgrafiada, que segueix les formes del modernisme més decoratiu. Aquest esgrafiat s'aplica damunt el parament dels cinc pisos a mode de tapís, en els espais entre les obertures. El seu disseny és a base de poms vegetals, amb sinuoses tiges i flors de lliri. Aquesta mateixa composició la trobem en la façana de la Casa Josep Maria Carreras (1901, reforma), a Ciutat Vella, i en la de la Casa Antoni Piera (1900-1901), a l'Antiga Esquerra de l'Eixample.

A l'interior de l'edifici, el vestíbul també es decora amb esgrafiats. Les dues parets laterals es cobreixen amb traçats també a mode de tapís, tot i que amb un disseny molt diferent al de la façana. Aquí veiem una gran recreació vegetal basada en flors de lis de formes molt arrodonides, amb les seves fulles i tiges corresponents, molt fines i ondulants. Cada una d'aquestes recreacions s'emmarca dins una forma amb perfil semblant al de la mateixa flor de lis. A part, aquests marcs es disposen encadenats entre ells, i en tot el conjunt es denota una evocació als entapissats tèxtils.

Finalment, en el pati de llums també s'empra esgrafiat, aquí per emmarcar les finestres que s'hi obren. En les parts superiors i inferiors de les obertures s'hi disposen recreacions vegetals amb fulles d'acant, flors de lliri al centre, i flors estàndards als lateral. Per marcar la separació entre cada pis, també s'hi esgrafia una cinta horitzontal, aquí amb uns motius prou originals, una successió de libèl·lules col·locades en diagonal. Aquest és un altre cas de la unió del món de la fauna i de la flora en l'ornamentació d'un mateix espai.

L'estat de conservació dels esgrafiats de la façana i del vestíbul és correcte, mentre que els que trobem al pati es veuen massa repintat en blanc, fent que es vegin poc rellevants, i que la seva apreciació sigui dificultosa.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.337**

- Edifici: *Casa Romà Macaya*

- Arquitecte: Josep Puig i Cadafalch (Mataró, 1867-Barcelona, 1956)

- Data de construcció: juliol de 1899, projecte; 1901, acabament de les obres

- Emplaçament: Passeig de Sant Joan, 108

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa unifamiliar **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1592

DADES DELS ESGRAFIATS

- Esgrafiador/taller: Joan Paradís i Figueras

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície blanc**;** fons montjuïc, superfície blanc;
fons òxid de ferro vermell, superfície blanc i òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Pg. de Sant Joan)

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums, escala d'accés

Descripció:

Al tractar els esgrafiats de la Casa Romà Macaya, ens trobem amb una de les obres més ben resoltes i complertes que el modernisme barceloní ofereix. De totes formes, aquest és un fet força habitual en moltes dels edificis projectats –i dirigits a nivell decoratiu– per Josep Puig i Cadafalch.

El palau urbà unifamiliar que l'industrial i col·leccionista de vidres Romà Macaya i Gibert es fa construir al Passeig de Sant Joan conté bons exemples de les arts aplicades a l'arquitectura. I es veiem tant en la façana, com en l'interior de l'edifici. A part, l'estructura pròpiament de l'edifici és de gran magnificència i originalitat. Dels treballs en escultura aplicada, en ferro forjat i en ceràmica, entre d'altres, l'esgrafiat és un dels que juga un paper més destacat en la façana, però especialment en l'interior.

Si observem l'esgrafiat de la façana, ja d'entrada podem veure que no acompleix els esquemes compositius habituals en les façanes del edificis d'habitatges entre mitgeres. Tot just al contrari. Aquí el trobem aplicat a mode de tapís sobre el parament de la planta baixa, en aquells espais on les grans obertures i el sòcol petri inferior ho permeten. La mateixa composició esgrafiada continua fins al nivell del primer pis –per sobre de la gran balconada correguda i de la tribuna–, on troba el seu final, ja no a mode de tapís, sinó de recreacions vegetals aïllades i sobresortides del disseny inferior. Els motius esgrafiats a mode de tapís són unes recreacions vegetals, disposades en franges diagonals, i unides entre elles, sense separacions visibles. És un disseny on els elements es barregen entre ells, com si d'un gran tot es tractés. Els motius concrets són de formes més aviat fantasioses, tot i que sí podem reconèixer algunes espècies, com la fulla d'acant o la de trèvol. Però el motiu ornamental protagonista d'aquests composició és el d'una flor de forma complexa i molt original, amb una doble corona de pètals –una inferior, i una altra superior–, i que no permet identificar-la amb cap espècie en concret. Ara bé, per la forma de llurs pètals, podria tractar-se d'una derivació de la flor del gladiol, del lliri, o de la carxofera. Les recreacions vegetals aïllades broten de la resta del conjunt, també mostren els mateixos motius que en el tapís inferior. Una diferència apreciable és que aquests grans poms s'articulen a partir d'un tronc, lo que els hi confereix la idea d'arbust o petit arbre.

A l'interior de la Casa Macaya, són diversos els espais on trobem decoracions esgrafiades. Es tracten d'aquells espais que conformen la part més pública de l'interior de la casa, i que reben tots ells llum natural de l'exterior. Són els espais de trànsit entre el carrer i l'interior més privat, i es volen dotar d'elegància i sumptuositat al ser exposats més fàcilment a l'ull públic. Ens referim al vestíbul d'entrada, al pati de llums , i a l'escala d'accés a l'habitatge.

Per que fa al vestíbul d'entrada, és una estança de mides molt amples i espaioses. I és que funciona a mode de doble vestíbul, ja que acull la porta d'entrada i de cotxera de la façana principal, i les dues mateixes portes de la façana posterior .Aquesta façana posterior, que en un principi es fa totalment visible des del c/de Roger de Flor al ser una casa construïda de manera aïllada, actualment queda encabida dins el pati d'illa. Són molts els parament d'aquest gran vestíbul que s'esgrafien. Començant per les parets laterals, trobem una gran sanefa horitzontal que ressegueix tot l'arrambador ceràmic. És un traçat amb diverses franges horitzontals, totes elles amb recreacions vegetals, la central i més alta de les quals ens mostra el motiu repetit d'un lliri, amb vegetació geometritzada a la part inferior. De les dues franges superiors en broten unes grans recreacions vegetals que coronen la dita sanefa, i que representen uns frondosos roserars. Tota aquesta composició també la trobem, exactament igual, al menjador de la Casa Joaquim Coll i Regàs (1897), que Puig i Cadafalch projecta a Mataró. En el cas mataroní, però, la composició es complementa amb unes figures d'aus (ànecs i bernats pescaires) en mig de la gran sanefa.

El vestíbul també bé conformat per elements arquitectònics que s'aprofiten per ornamentar amb esgrafiats. Els emmarcaments dels arcs escalonats, tan típics en l'arquitectura de Puig i Cadafalch, s'esgrafien amb sanefes que representen tiges enllaçades amb fulles i flors de trèvol. En la part de la dovella central s'hi col·loca un plafó rectangular, amb una recreació vegetal dels mateixos motius que les sanefes. Les pilastres laterals que suporten els arc també es cobreixen amb esgrafiats, i en elles s'hi veuen uns arbustos allargats, de tronc gruixut, i del que broten flors i fulles de formes esquemàtiques i geomètriques –podrien ser lliris o crisantems-. A part, trobem uns altres tipus d'arcs en el vestíbul. Són arcs de mig punt, en els que s'esgrafien unes dovelles amb fulles de trèvol al seu interior. També, els cimacis per sobre dels capitells de diverses columnes s'esgrafien amb recreacions vegetals a base de sinuoses tiges, fulles de trèvol, i flors de rosella.

Encara en el vestíbul, s'hi obren algunes petites finestres baixes i de perfil també escalonat, l'emmarcament superior de les quals s'esgrafia amb una estructura a mode de dosser, i farcida novament de recreacions vegetals amb tiges, trèvols i roselles. A la part inferior de l'emmarcament hi veiem esgrafiats els escuts de Barcelona i Catalunya, un a cada banda de la finestra, i en clara al·lusió al sentiment patriòtic del propietari de la casa.

Finalment, de l'espai del vestíbul ens queda comentar el minuciós treball en esgrafiat amb que es treballen totes les superfícies del sostres del dit espai. El sistema de coberta és a partir de volta de canó molt rebaixada pels espais més amples, i de volta catalana pel més estrets. Cada volta s'esgrafia amb d'una estructura reticular que imita al maó vist, i col·locat en franges escalonades en diagonal. Alternadament segons la franja, l'interior d'aquests falsos maons s'esgrafia amb uns senzills motius que representen fulles i flors estàndards. La superfície que ocupa cada volta es ressegueix amb una sanefa, amb una repetició de fulles de trèvol de tonalitat cromàtica molt contrastada respecte al fons que emmarca.

El següent espai interior que comentem és el del pati de llums, que en el moment original de la construcció es projecta com a pati interior sense coberta. La seva principal finalitat és la de rebre llum natural per tal que Romà Macaya hi emplaci part de la seva àmplia col·lecció de vidres, a mode d'exposició particular. És realment un espai de gran lluminositat i diafanitat, i actualment sí es troba cobert per una claraboia transparent i de grans dimensions. Els

esgrafiats es situen principalment en els emmarcament de les obertures de finestres, i en els cimacis de les columnes de les galeries. En total trobem cinc nivells amb diversos tipus d'obertures. Els emmarcaments de les finestres de perfil escalonat són els mateixos que els del vestíbul, a mode de dosser, i amb recreacions vegetals i els escuts de Barcelona i Catalunya. En alguns, però, la part del timpà és cega, i en l'espai s'hi esgrafia una recreació vegetal de concepció triangular, amb tiges molt sinuoses, fulles, i flors de lliri i rosella. Trobem altres tipus de finestres, biforades i triforades, sempre amb uns emmarcaments molt propers als ja comentats. Als cimacis de les galeries, els dissenys esgrafiats són, una vegada més, una derivació dels ja vistos als del vestíbul, on la fulla del trèvol i la flor de la rosella són els protagonistes. Repartit puntualment pel parament d'aquest pati, també hi trobem algun segment aïllat d'esgrafiat, a mode de gran sanefa horitzontal. D'entre els motius ornamentals que s'hi recreen, hi destaquen les corones i els escuts de Catalunya, col·locats repetidament de forma horitzontal, i que aporten al conjunt un cert caràcter àulic. Finalment, d'aquest espai volem també citar unes primes sanefes que envolten tot el perímetre del pati, i que ens mostren una repetició encadenada de flors i fullams de disseny estàndard.

L'escala d'accés a l'habitatge és un dels espais de més sumptuositat i exuberància, amb un ús molt refinat de les d'arts aplicades. Centrant-nos només en la tècnica de l'esgrafiat, aquesta és precisament una de les més abundants. En trobem a la paret lateral, a mode d'arrambador, i amb una successió d'un motiu vertical de formes vegetals i florals. Es tracta de la mateixa recreació que trobem, "camuflada" com a tapís, en la façana principal de la casa, i que també inclou el motiu de la flor amb doble corona pètals. Al arribar a la porta d'entrada, aquesta també s'emmarca amb una composició del mateix estil i amb els mateixos motius que trobem en les finestres del pati. Aquí, els esgrafiats es combinen amb elements d'escultura aplicada. Per últim, les voltes de la coberta, en forma de volta de canó, es treballen de forma similar a les cobertes del vestíbul. L'emmarcament de cada superfície, a partir de sanefes amb trèvols enllaçats, aquí es fa més complexa, ja que les tiges són més llargues i articulades.

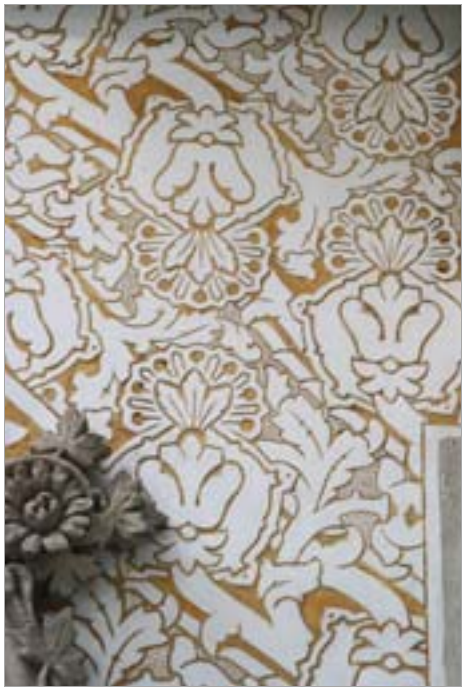
De tot el conjunt d'esgrafiats de la Casa Macaya, podem dir que tots segueixen unes mateixes formes estilístiques i de disseny, fent que sigui un conjunt molt unitari i compacte. Hi trobem les formes i els motius ornamentals característics en l'obra de Puig i Cadafalch, aquí obrats de manera brillant pel taller de Joan Paradís.

L'estat de conservació de l'exterior i dels interiors comentats és excel·lent, fruit d'una molt curosa restauració entre 2012-2013 per part de l'empresa Groc Grup Àmbit.

Bibliografia/Documentació:

- ALCOLEA I GIL, 2006.
- *Catàleg del Patrimoni arquitectònic i històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases*...1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- SALA, 2008.

N.337

N.337

N.337

DADES GENERALS **N.338**

- Edifici: *Casa Lluís Quintana*

- Arquitecte: Josep Masdéu i Puigdemasa (Barcelona, 1851-1930), mestre d'obres

- Data de construcció: 1915, finalització de les obres

- Emplaçament: Passeig de Sant Joan, 123

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons groc llimona, superfície gris

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

La façana d'aquest edifici és de línies austeres, rectilínies, i amb poca decoració plàstica. Aquests trets, juntament amb la seva cronologia, ens permet considerar l'edifici dins una tendència noucentista. El vestíbul d'entrada de la finca, tot i mantenir la sobrietat de l'exterior, també mostra un important desplegament decoratiu, i amb solucions lligades encara al modernisme. Hi veiem una gran pintura mural al sostre, guixeries policromades al sostre i als frisos, esgrafiats revestint les parets laterals, i estucats al foc als arrambadors.

La composició que s'esgrafia és original i interessant, i igual pels dos trams de vestíbul. S'aplica a partir d'un esquema lliure i totalment simètric, i mostra diverses recreacions vegetals, com garlandes amb flors de rosa, o cintes amb sanefes de roses salvatges. També trobem en la part superior estructures vegetals més lliures, amb motius ornamentals com fulles d'acant o de trèvol. Al centre del conjunt hi trobem els motius més destacats. Es tracten de de grues coronades, una espècie d'ocell de la família dels gruids (*Gruidae*), i que habita en aiguamolls africans. Es representen col·locades de perfil i amb el llarg coll en forma corbada. L'element mes característic d'aquests animals és la cresta en forma de corona, element pel qual es podrien arribar a confondre amb un paó reial.

La producció del mestre d'obres Masdéu és molt extensa, i avarca des de les tendències historicistes i eclèctiques, pròpies de les últimes dècades del segle XIX, fins a l'arquitectura del noucentisme. En gairebé totes les seves obres, Masdéu empra la tècnica de l'esgrafiat per embellir els paraments, ja siguin interiors com exteriors. En el cas del vestíbul de la Casa Lluís Quintana, construït el 1915, la combinació d'elements modernistes i noucentistes es fa palesa a partir dels motius vegetals: de les arquetípiques flors de pètal ample i les fulles d'acant del modernisme, a les elegants garlandes més pròpies del noucentisme. Aquest mateix disseny esgrafiat el trobem en el vestíbul d'entrada de la Casa Frederic Vallet Xiró (1906), projectada per Josep Pérez Terraza, i emplaçada al c/de Mallorca nº207.

L'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats interiors és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.339**

- Edifici: *Edifici d'habitatges de la Ronda de Sant Pere nº27*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: 1896, any en façana

- Emplaçament: Rda. de Sant Pere, 27

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Rda. de Sant Pere)

Descripció:

La façana d'aquest edifici en xamfrà ocupa una superfície dimensions importants. La seva concepció és sòbria, força academicista, i amb un predomini de les línies rectes. Els elements de decoració plàstica són les motllures esculpides en pedra natural i artificial dels frisos, cornises, llindes, mènsules i coronament; el ferro col·lat de les baranes dels balcons, i l'esgrafiat que revesteix bona part de la superfície del parament.

L'esgrafiat es disposa a mode de tapís sobre les cinc plantes habitables de la façana, mentre que la planta baixa i les tribunes cantoneres es treballen en pedra i estucat. L'únic motiu ornamental que es repeteix de manera "il·limitada" és el de la creu andina, que en aquest cas té una forma molt regular, amb tres dents per cantó. Aquest motiu transmet un efecte de geometrització en tota la façana, i representa un altre dels nombrosos casos barcelonins d'esgrafiat a mode de tapís amb l'ús de la creu andina.

La façana presenta un estat de conservació òptim i molt curós, i el cromatisme dels esgrafiats llueix amb el degut contrast entre les dues superfícies.

DADES GENERALS **N.340**

- Edifici: *Casa Jaume Sapera*

- Arquitecte: Antoni Rovira i Trias (Barcelona, 1816-1889)

- Data de construcció: abril de 1871, projecte

- Emplaçament: Rda. de Sant Pere, 47 – c/d'Ali Bei, 8

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Rda. de Sant Pere)

Descripció:

Les línies arquitectòniques d'aquesta façana són austeres, i de marcat caràcter academicista, trets característics de la dècada dels anys 70 del segle XIX. També hi predomina la concepció horitzontal, l'absència d'elements ornamentals i de policromia, i un coronament recte amb potent cornisa.

Els esgrafiats del parament, que es troben entre les obertures balconeres del primer i segon pis habitable, són un dels pocs elements decoratius d'aquesta casa de veïns. Es disposen a mode de plafons de diferents formes rectangulars, i els motius que s'hi representen conjuguen tan les formes geomètriques, com les provinents de la natura. A l'interior dels plafons del primer pis –de més grandària, i col·locats en la part superior del mur d'entre els balcons-, hi observem una gran fulla de palmeta, amb un perfil ondulant i detalls recargolats. El mateix contorn que delimita el plafó és un disseny esgrafiat, de línies totalment geomètriques, i de perfil dentat. Als plafons del segon pis, el motiu ornamental de l'interior dels plafons és més senzill, i representa una breu recreació vegetal a base de línies molt bàsiques, amb una flor estàndard de pètals allargats. El contrast de la policromia entre el fons i la superfície és molt lleuger, i es forma un cromatisme molt homogeni, tot i que el seu estat de conservació és força correcte.

Envoltant els plafons esgrafiats hi ha altres elements decoratius, com estucats i incisions pètries, els quals es disposen a mode de cintes en cadena, o sanefes a base de llaceries.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- BABIANO, 2007.
- CASAS, 1983.

DADES GENERALS **N.341**

- Edifici: *Casa Josep Mª Benajes*

- Arquitecte: Isidre Reventós i Amiget (Barcelona, 1849-1911), mestre d'obres

- Data de construcció: 1 de març de 1897, projecte

- Emplaçament: Plaça de Tetuan, 2

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Pl. de Tetuan)

Descripció:

La composició en façana d'aquest edifici entre mitgeres té els trets característics de l'arquitectura lligada a les directrius academicistes, força deutores del llenguatge neoclàssic. Veiem un lleuger domini de l'horitzontalitat, i la profusió de sòcols, cèrcols i frisos a cada planta. També és força popular l'ús d'esgrafiats geomètrics en el parament exterior, com observem en aquest mateix edifici.

Aquest esgrafiat en qüestió s'aplica a mode de tapís sobre el mur, cobrint d'un mateix motiu ornamental bona part de la superfície de façana –els espais entre les obertures balconeres de les cinc plantes de la casa-. El motiu que s'empra és el de la creu andina, de forma totalment regular, i amb una altra petita reproducció d'ella mateixa al seu interior. Una vegada més, es pren el motiu de la creu andina per revestir la façana d'una cada de l'Eixample, un motiu amb molt d'èxit quan s'empra a través de la tècnica de l'esgrafiat.

Cal dir que l'estat de conservació de la façana es molt bo, i la imatge que mostren els esgrafiats és molt neta i restaurada.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.

DADES GENERALS **N.342**

- Edifici: *Casa Francesca Planells vda. d'Oller*

- Arquitecte: J. Alsina Oller, mestre d'obres

- Data de construcció: 11 d'abril de 1900, projecte; 1901, data en façana

- Emplaçament: Plaça de Tetuan, 9

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons siena natural, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

La façana de l'edifici és imponent i rotunda, i el treball en pedra natural de l'escultura aplicada mostra una molt bona qualitat. Al coronament hi trobem esculpit en números romans l'any d'acabament de la construcció. Si bé en l'exterior de la casa l'escultura aplicada és la única tècnica d'ornamentació, a l'interior ho és únicament la de l'esgrafiat. I la trobem als tres espais comuns més habituals: el vestíbul, l'escala de veïns i el pati de llums.

Al vestíbul d'entrada, l'espai mural que revesteixen els esgrafiat és poc habitual. En comptes de trobar-los en les parets laterals, es col·loquen en l'espai de l'arc d'entrada cap a l'accés a l'escala, i en el sostre del propi vestíbul. En el primer d'ells hi observem una composició simètrica molt interessant, amb una cartel·la central on hi llegim el llatinisme "Salve", dos pavons reials de perfil i amb les ales plegades, i diverses recreacions vegetals cobrint la resta de l'espai. Entre la vegetació emprada, hi trobem la rosa salvatge, i fulles de trèvol i d'acant.

Cobrint bona part del sostre hi ha un entramat esgrafiat de tema vegetal. La part del centre és la més prominent, i es resolt amb un òcul, al voltant del qual es planteja una elegant recreació vegetal, de formes ondulants i simètriques. Aquí hi trobem novament roses salvatges i fines tiges d'acants. A lo llarg dels extrems que coincideixen amb les parets laterals, s'hi esgrafia una cinta ondulant, a base de roses salvatges, i poms d'aquestes flors amb fulles de trèvol.

A l'escala de veïns, i per sobre de l'arrambador, s'hi esgrafia una cinta a mode de sanefa, amb una altra recreació vegetal al seu interior, on s'hi combinen fulles de castanyer de la Índia, amb flors de rosa salvatge i formes triangulars i circulars. El sostre del primer tram d'escala també incorpora una cinta amb cassetons esgrafiats, de disseny i estil diversos als anteriors. Aquí les línies compositives són molt acurades, i s'hi mostra una gran flor al centre, possiblement un card, envoltada de fulles de trèvol, molt més arrodonides que les anteriors, i altres flors estàndard.

El pati de llums avui dia resta gairebé inaccessible, ja que és l'actual espai per l'ascensor. Però s'hi poden entreveure dos sanefes, diferents entre elles, a les parts superiors i inferiors de les finestres. En elles s'hi creen combinacions a base de fulles de castanyer d'Índies i de flors de rosa salvatge.

És molt destacable l'estat de conservació d'aquest conjunt d'esgrafiats interiors, molt nets i ben integrats a la modernització de l'espai i dels seus usos.

Bibliografia/documentació: ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.342**

DADES GENERALS **N.343**

- Edifici: *Casa Josep Blanqui*

- Arquitecte: Joan Caballé, mestre d'obres

- Data de construcció: 5 de febrer de 1874, projecte; *ca.*1910, esgrafiats del vestíbul

- Emplaçament: c/de Trafalgar, 23

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.: -**

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd crom i ombra natural, superfície blanc

- Emplaçament en l'interior de l'edifici: vestíbul d'entrada

Descripció:

El vestíbul d'aquest edifici, construït en els anys 70 del segle XIX, conté un conjunt d'esgrafiats que cal datar amb posterioritat respecte al propi edifici. El conjunt és molt singular pel que fa a la iconografia, i es situa sobre les superfícies murals laterals, per sobre de l'arrambador. S'organitza a partir de dos plafons de contorn sinuós a cada banda, a l'interior dels quals s'hi representa la personificació d'una al·legoria, sempre a partir d'una figura femenina.

A la banda dreta, hi veiem la personificació doble del Comerç i de la Indústria. És una figura femenina asseguda sobre unes caixes. Porta el caduceu de Mercuri, el déu romà del comerç –Hermes en la mitologia grega-, i al fons de la imatge s'hi observa les veles i els pals d'un vaixell –medi de transport comercial-, i les xemeneies d'una fàbrica –clara al·lusió a la indústria-. Els marges inclouen fulles ondulants del roure, i petites glans als brancatges.

El següent plafó representa l'Agricultura: una figura femenina portant una falç. La figura s'envolta per diverses espècies vegetals, com espigues de blat, fulles i flors de rosella, i una llarga parra de vinya, amb llurs fruites i fruits.

A l'altra banda, un plafó mostra l'al·legoria de la Pintura, amb una figura femenina portant el pinzell i la paleta amb pigments. Al seu costat, un cavallet amb un llenç, que representa un paisatge a mig pintar, i un recipient que conté més pinzells i una gran palma. Complementant l'escena, veiem un gerro amb fulles i flors de formes estàndards.

Finalment, l'últim plafó ens mostra l'al·legoria de l'Escultura, i veiem de nou una femenina asseguda i de perfil, i portant les eines del cisell i la buixarda. Al seu costat s'hi aixeca una peanya amb un bust femení esculpit. Aquí, l'escena és complementa amb dues espècies vegetals diferents als marges: fulles i flors del roser, i fulles de llorer.

A la resta de la superfície mural s'hi esgrafia de temàtica vegetals, recreacions vegetals a base de fulles i flors de formes aquí també estandarditzades. En una part de la paret posterior a la dels plafons, també hi trobem més recreacions de la mateixa planta, però amb una estructura en forma de plafó amb emmarcament buits.

És un conjunt interessant per la convivència d'elements característics del modernisme, amb d'altres propis del noucentisme. Els elements vegetals, i la seva manera de representar-los, respon a les tendències modernistes. En canvi, l'ús de plafons per emmarcar escenes, i la iconografia d'aquestes, són més aviat típiques del gust noucentista. També, el disseny de les figures femenines al·legòriques és molt dibuixístic, amb túniques i tocats "a la grega". L'estat de conservació dels d'esgrafiats es veu un tant malmès, amb algunes eflorescències i taques en la policromia.

Bibliografia/Documentació: ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *El Noucentisme. Un projecte...*, 1995; ESPUGA *et altri*, 2000.

DADES GENERALS **N.344**

- Edifici: *Casa Josep Padró*

- Arquitecte: Antoni Costa i Guardiola; Juli Batllevell (Sabadell, 1864-Barcelona, 1928), reforma

- Data de construcció: 26 d'abril de 1900, projecte; 1927, reforma de la façana i tribuna

- Emplaçament: c/de Trafalgar, 39 – c/de Méndez Núñez, 17

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície groc llimona

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de Trafalgar – c/de Méndez Núñez)

Descripció:

Tractem aquí un edifici situat en xamfrà, i emplaçat als límits de l'Eixample –a tocar amb el barri de Sant Pere, a Ciutat Vella-. El primer propietari de la finca, Josep Padró, empresari i accionista de la fàbrica de cerveses Miklas & Musolas, ven l'edifici just acabada l'obra a la família d'indians Balcells. Aquest segons propietaris són els qui encarreguen unes petites reformes de la façana, com la tribuna de fusta.

Els elements tectònics i decoratius en pedra artificial de la planta baixa, els emmarcaments d'obertures, i del coronament, són de gust força classicista, que és el recurrent en l'arquitectura del noucentisme. Com que alhora també l'edifici també ens mostra elements propis del modernisme, podem parlar d'una obra de transició. Aquests elements modernistes són principalment el ferro forjat en les baranes balconeres, i l'esgrafiat a mode de tapís de bona part del parament de façana.

L'esgrafiat s'aplica sobre el mur de les cinc plantes habitables originals, i en les tres cares de façana que es formen pel fet de situar-se en un xamfrà. El seu disseny és de traçat minuciós i bigarrat, i confereix al conjunt una certa idea d'esgrafiat-brodat. A partir d'un enteixinat de formes quadrades irregulars, es formen dues composicions d'arrel vegetal i de formes abstractes, força similar entre elles. Entre la flora utilitzada, s'hi pot distingir unes possibles fulles de dent de lleó o de trèvol. Aquest mateix disseny per esgrafiat també el trobem a la façana d'un edifici d'habitatges del Pla de Palau nº7, coincidint curiosament amb també el mateix cromatisme.

L'estat de conservació de la façana és molt bo, doncs ha estat objecte d'una recent restauració per part del taller *Estucs 1881*, de la família Casadevall. S'ha recuperat el conjunt d'esgrafiats, perdut per haver-los repicat en una intervenció anterior. El disseny original s'ha recuperat gràcies a alguns detalls que encara romanien en el parament.

Cal dir que els dos nivells superiors construïts per remunta, l'última planta habitable i l'àtic, són afegits posteriors a la seva construcció original.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- http://delmodernismo.wordpress.com/2014/05/19/historias-de-una-casa-trafalgar-39mendez-nunez-17/ (30/07/2014).
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.345**

- Edifici: *Casa Josep Fortuny*

- Arquitecte: Antoni Coll i Fort (Barcelona, 1871-1958)

- Data de construcció: 6 de novembre de 1898, projecte

- Emplaçament: Rda. de la Universitat, 11

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ocre groc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Rda. de la Universitat)

Descripció:

De la façana principal d'aquest edifici de la Ronda de la Universitat en destaquen dos elements principals: la doble fila de tribunes verticals, estructurada a partir de ferros col·lats i vidrieres; i l'esgrafiat, aplicat en tot el parament exterior de les cinc plantes habitables, excepte en la planta baixa, obrada en pedra i estuc llis.

La concepció de l'esgrafiat sobre el mur és a mode de tapís, i amb un únic motiu ornamental que es va repetint constantment, només interromput per les obertures balconeres i els sòcols planta. Es tracta d'una forma geomètrica molt propera a la de la creu andina, tan utilitzada en els esgrafiats de façana de l'Eixample i Ciutat Vella. En essència, sí podríem dir que es tracta d'una creu andina, tot i que el perfil d'aquesta és més allargat pels extrems verticals, encabint-se així en una forma més rectangular que quadrada. A l'interior de la creu també s'hi esgrafia un petit motiu que reprodueix la mateixa forma de greu que l'envolta.

És interessant denotar com, prenent la base d'un model ornamental en concret, en aquest cas el de la creu andina, es poden establir unes derivacions determinades per dotar així a les façanes d'un caràcter diferenciador respecte a la resta. Les línies geomètriques d'aquesta composició conviuen amb l'eclosió de les formes sinuoses i naturalistes del modernisme, i que es fan paleses en els esgrafiats del voltant de l'any 1900.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- GARCÍA ESPUCHE, 1990.

DADES GENERALS **N.346**

- Edifici: *Casa Joan*

- Arquitecte: Jaume Brossa Mascaró, mestre d'obres; Antoni de Facerias, mestre d'obres, remunta

- Data de construcció: 12 de març de 1879, projecte; 1879 any en la façana; 1911, remunta de dues plantes

- Emplaçament: Rda. de la Universitat, 23

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Esgrafiador/taller: desconegut

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons òxid de ferro vermell, superfície ombra natural

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (Rda. de la Universitat)

Descripció:

Tractem aquí una façana d'una casa de veïns entre mitgeres, de línies compositives acadèmiques, datat als voltants de 1879. El mestre d'obres que projecta l'edifici, Jaume Brossa Mascaró, també és l'autor de la Casa Bonet, al Passeig de Gràcia nº39 (la casa menys destacable de la "Mançana de la Discòrdia").

Principalment, els elements decoratius de la façana són els emmarcament en pedra de les obertures balconeres, i els quatre plafons esgrafiats al eix central de cada planta habitable, en excepció de la primera.

Els plafons en concret són de forma rectangular, i al seu interior s'hi esgrafia un gran gerro, o més aviat un cràter, ja que és de reminiscències clàssiques. De l'interior del recipient en brota una recreació vegetal de disseny simètric i poc realista. Entre els motius ornamentals, només s'hi distingeixen tres flors semblants a la rosella, ja que la resta són motius vegetals de formes abstractes o fantasioses, com tiges de formes recargolades, i dos extrems de garlandes. L'interior del cràter també es decora a partir de diverses franges de formes geomètriques. D'aquesta manera, aquests plafons esgrafiats responen als típics pocs elements decoratius que s'empren a l'Eixample durant els seus primers anys de construcció, de dissenys poc sumptuosos formalment, i que encara no han superat els gustos del neoclassicisme.

L'estat de conservació dels esgrafiats, com de tota la façana en general, és molt bo, ja que tot el conjunt ha estat restaurat recentment. El cromatisme dels esgrafiats, respecte a l'estat anterior de la restauració, sí s'ha modificat lleugerament, i els elements que abans eren color montjuïc, ara els trobem de tonalitat ombra natural.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.

DADES GENERALS **N.347**

- Edifici: *Casa Joan Vall*

- Arquitecte: Josep Pérez Terraza (Mèrida, 1852-Barcelona, 1907), mestre d'obres

- Data de construcció: 23 de setembre de 1898, projecte; 1899, data en façana

- Emplaçament: c/de València, 209

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat i esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons daurat, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

El vestíbul d'aquesta casa de veïns, emplaçada en el centre del Quadrat d'Or, i projectada pel prolífic mestre d'obres Pérez Terraza, és de línies elegants i acadèmiques, força properes a la tradició neoclàssica. Entre les arts aplicades emprades per ornamentar el dit vestíbul, trobem un molt treballat cassetonat de guix al sostre, i uns revestiment en esgrafiats al primer tram de parets laterals.

El disseny que s'esgrafia és una sèrie de grans franges verticals, que alternativament es farceixen amb un traçat basat en motius d'arrel vegetal, tot i que de formes abstractes i poc concretes. Hi identifiquem tiges, acants, circells, i flors de margarita, de dibuix minuciós, i disposats de forma combinada entre ells. Les franges que no incorporen decoracions a l'interior, sí tenen als extrems inferiors i superiors els mateixos motius que les seves franges contigües. En general, es podrien considerar uns esgrafiats amb un estil formal força eclèctic, i el seu estat de conservació és correcte, tot i que la tonalitat daurada de la capa inferior és artificiosa, i poc fidel a la possible tonalitat original.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.348**

- Edifici: *Casa C. Sagristà*

- Arquitecte: Lluís de Miquel Roca, mestre d'obres

- Data de construcció:1902, projecte

- Emplaçament: c/de València, 246

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons verd maragda, superfície blanc; fons blanc, superfície verd maragda

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de València)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

En la façana d'aquesta casa de veïns dominen les línies rectes i academicistes, i és força continguda a nivell decoratiu. Un dels pocs elements de decoració plàstica que trobem és la sèrie de plafons esgrafiats emplaçats entre les obertures de l'última planta habitable. A l'interior d'aquests plafons s'hi disposen unes motius esgrafiats que prenen la forma de finíssimes i estilitzades tiges vegetals, molt sinuoses i entrelligades, i amb flors de blauet brotant d'elles. Els blauets es representen oberts o en capoll. Aquest és el mateix disseny de plafons esgrafiats que trobem en la façana de la Casa Joaquim Comabella (1900), projectada per Rafael de Sorarrain, tot i que en aquests cas que esmentem, el nombre de plafons i el grau de minuciositat en els detalls són majors.

A l'interior de la casa, també hi trobem la destacada presència de la tècnica de l'esgrafiat, en aquest cas revestint les parets laterals de l'ampli vestíbul d'entrada. Aquí, la disposició és fa a mode de franges verticals, col·locades a lo llarg del parament, i representant pilastres o columnes que suporten un sistema de coberta amb bigues. A l'interior d'aquestes pilastres s'hi esgrafien: motius vegetals, principalment fines tiges, que delimiten els contorns de les pròpies pilastres; fulles de forma molt estàndard; i flors de pètal ample, possiblement roselles. Entre les diverses pilastres també s'hi esgrafien unes altres franges en diagonal, amb un pom de tres flors al centre. Finalment, en el mateix vestíbul, i passat el primer gran tram, hi ha una porta cada extrem de l'espai, l'emmarcament de les quals també s'esgrafia. En aquesta tècnica es treballa la meitat superior de l'obertura, amb una composició de contorn totalment recte, i amb uns motius ornamentals a l'interior idèntics als de les pilastres. L'únic element que varia és el central superior, que és el d'una recreació vegetal amb una flor de gira-sol envoltada de tiges i fullam.

Tot i que els dissenys esgrafiats de l'exterior i de l'interior tenen punts en comú en el seu estil formal, com és l'estilització de les tiges, no podem considerar que és un conjunt unitari. L'estat de conservació dels de la façana és molt correcte, i s'estableix un diàleg de tonalitats cromàtiques amb la resta de parament exterior. En canvi, els esgrafiats interiors presenten uns acabats molt poc curosos. Els materials emprats per repintar el parament eliminen els acabats de les dues capes d'estuc, i la capa superior presenta una aplicació molt maldestre.

Bibliografia/Documentació: ARAGÓ I CABAÑAS, 1998; *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.349**

- Edifici: *Cases Manuel Verdú Feliu*

- Arquitecte: Maurici Augé i Robert (Barcelona, 1848-1908), mestre d'obres

- Data de construcció: octubre de 1901, projecte; 1903, data en façana; febrer de 1904, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de València, 248-250

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: cases de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície blanc; fons roig mangra, superfície verd crom

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de València)

- Interior: vestíbul d'entrada (nº250)

Descripció:

Aquest conjunt de dues cases bessones presenten un estil formal molt semblant a les altres Cases Verdú de l'Eixample, també projectades per Augé, i encarregades pel mateix promotor. Aquestes del c/de València representen dos bons exemples de com en temps del modernisme, l'arquitectura eclèctica de tendència renaixentista es continua manifestant. L'escultura decorativa i aplicada és l'ornamentació plàstica protagonista, tot i que la façana de la casa nº248 ha estat força modificada. Ambdós finques conserven també una sèrie de plafons i cintes amb esgrafiats, col·locats entre les obertures balconeres i a les parts dels frisos. Els dissenys que s'esgrafien són també aquí de tendència força eclèctica, i mostren motius ornamentals d'arrel vegetal. En els plafons de la part superior dels edificis hi veiem uns cràters amb una llarga tija sortint de l'interior. Brotant de la tija hi ha fulles d'acant, i una gran flor amb una corol·la de formes complexes, possiblement una flor de la passió. En altres plafons s'hi esgrafien acumulacions de motius vegetals, com grans palmetes, acants, i altres elements més fantasiosos. Per l'interior d'alguns plafons també s'empren medallons en terracota, lo que els lliga amb el gust classicista que l'edifici pretén denotar.

El vestíbul d'entrada de la casa nº250, tot i lluir realment molt modificat/renovat, sí conserva els plafons esgrafiats i l'enteixinat del sostre del primer tram. La sèrie de plafons verticals mostren unes composicions d'arrel totalment classicista, doncs hi veiem un cràter grecoromà amb una llarga tija, totalment erecte, i amb proliferació de motius vegetals brotant d'ella. Hi ha abundants fulles d'acant i altres tiges, i flors en capoll i totalment obertes, amb pètals variats, tractant-se possiblement de flors de peònia. El dibuix esgrafiat és realment molt minuciós i precís, fet que es fa especialment palès en els detalls del cràter, que inclou una garlanda de fulles i flors.

L'estat de conservació dels esgrafiats de les façanes és molt correcte, com també ho és els del vestíbul d'entrada.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.
- MOLET, 2005.

IMATGES **N.349**

DADES GENERALS **N.350**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de València nº283*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: 1898

- Emplaçament: c/de València, 283

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre roig, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

El vestíbul d'aquesta casa de veïns conserva alguns elements importants de la decoració original de finals del segle XIX. Entre aquestes, trobem un bell enteixinat de guix al sostre, que imita cassetons de fusta, i un revestiment de les parets laterals a base de franges laterals esgrafiades. Aquest disseny per esgrafiat el trobem gairebé idèntic al vestíbul d'entrada de l'edifici d'habitatges del c/de València nº350, i en ambdós casos tenim una sèrie de franges horitzontals que alternativament presenten unes decoracions força interessants. Com si d'una imitació de carreus de pedra regulars es tractes, es mostren dos composicions que es combinen entre si. Una d'elles es divideix en diagonal, i consta d'uns motius geomètrics en forma de fletxa, i d'un motiu molt sinuós en forma de clau de sol, acompanyat per llargues fulles. L'altre carreu de pedra és de disseny més senzill, i només s'hi esgrafia un emmarcament a base se petits motius vegetals, de formes també molt geomètriques. L'estil formal d'aquests esgrafiats és contingut i poc exuberant, i transmet un cert gust goticista.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors no és excessivament positiu. Tot i que han estat repintats amb dues tonalitats cromàtiques força adients, els acabats d'aquesta actuació són molt poc acurats, fins i tot maldestres.

DADES GENERALS **N.351**

- Edifici: *Casa Santurce*

- Arquitecte: Miquel Madorell i Rius (Hospitalet de Llobregat, 1869-Barcelona, 1936)

- Data de construcció: 1902, projecte; 1905, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de València, 293

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** 1604

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons desbastat i superfície lliscada; i de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons gris, superfície montjuïc, blanc, i ombra natural; fons ombra natural, superfície montjuïc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns

Descripció:

Aquesta casa, de façana i vestíbul singulars, és construïda per encàrrec de Pau Ubarri, comte de San José de Santurce, per lo que se li atorga un cert aire nobiliari. Això es fa visible a través del gran escut a la llinda de l'entrada, les torretes que coronen les tribunes corregudes, o la gran balustrada del primer tram de l'escala de veïns.

L'interior d'aquest edifici d'habitatges es decora profusament, emprant moltes de les arts aplicades durant el modernisme: els vitralls emplomats i a l'àcid, l'escultura decorativa, les guixeres, l'ebenisteria artística, i els esgrafiats. Aquesta última tècnica la trobem revestint les parets laterals del vestíbul d'entrada, i en diversos parament de l'escala de veïns. En el primer espai es disposen a mode de sanefa, per sobre de l'arrambador, i l'esgrafiat mostra un seguit de recreacions vegetals, a base de tiges amb fulles i flors. Aquests motius vegetals tenen unes formes molt ben definides, les fulles són allargades i lleugerament triangulars, i les flors possiblement es tracten de trompetes.

Els esgrafiats de l'escala es troben, per una part, per sobre de l'arrambador de les parets, a mode de sanefa. Aquí ens mostren una successió de poms vegetals, formats per tres flors de vinca, amb llurs tiges corresponents, i fullam en la base. Per una altra part, també es revesteixen amb esgrafiats els sostres de la pròpia escala. Ens els diversos trams s'hi disposa una cinta molt ribetejada, perlada, i amb uns contorns que recreen petites fulles. En les arestes de la cinta s'hi esgrafia una gran flor, possiblement una margarita, emmarcada per una forma sinuosa.

Els tres dissenys per esgrafiat que trobem en aquest elegant interior mostren motius ornamentals diferents, però l'estil formal entre ells és molt similar, per lo que demostren que l'execució és comuna per tots ells. El seus estat de conservació varia segons l'espai on es troben. Els esgrafiats del vestíbul llueixen una molt recent restauració, amb una variada policromia que, tot i ser poc fidel a l'original, considerem que s'ajusta als gustos estètics de la Barcelona del 1900. En canvi, tots els esgrafiats de l'escala de veïns mostren una lleuger patina de brutícia i una despigmentació de la capa inferior dels estucats.

Bibliografia/Documentació:

- *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona,* servei *on-line.*
- *El Quadrat d'Or. 150 cases...*, 1990.
- *L'herbari modernista*, 2006.

IMATGES **N.351**

DADES GENERALS **N.352**

- Edifici: *Casa Elvira Carsi de Roca*

- Arquitecte: Adolf Florensa (Lleida, 1889-Barcelona, 1968)

- Data de construcció: 1914, projecte

- Emplaçament: c/de València, 305

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, escala de veïns, pati de llums

Descripció:

L'interior d'aquest edifici es troba molt reformat per tal d'acomplir la seva funció actual, que és la d'hotel. Un dels elements que s'ha conservat en gairebé la seva totalitat és el revestiment en esgrafiats de l'antic vestíbul d'entrada, l'escala de veïns, i el pati de llums. A part, el dissenys d'aquests esgrafiats mostren una unió interessant entre les formes decoratives pròpies del modernisme, amb algunes altres de gust més clàssic i properes al noucentisme.

En l'antic vestíbul d'entrada s'hi disposen uns esgrafiats sobre unes parets de mides generoses. Mostren una composició amb una estructura força habitual en els vestíbuls esgrafiats de l'Eixample, la que ens remet a una galeria porxada, amb el seu ampit, pilastres, i entaulament. Es tracta d'una estructura de línies molt classicistes, on les pilastres, l'ampit i l'entaulament es farceixen amb estries, ribets perlats, llaceries, garlandes, acants, mètopes, etc. Ara bé, també trobem un gran roserar esgrafiat que envolta les parts superiors i inferiors del conjunt. És un roserar molt frondós, i les roses es representen amb les formes característiques d'aquesta flor durant el modernisme, amb uns pètals geomètrics i de formes arbitraries. Així doncs, es fa palesa una juxtaposició de tendències molt subtil. A part, aquesta estructura a mode de "galeria" també resulta molt representativa del període del modernisme.

L'escala de veïns empra una cinta horitzontal per resseguir la línia d'un arrambador que realment no existeix. En l'interior s'hi esgrafia una successió de sinuoses tiges, de les que broten abundats fulles, roses, i flors amb una part central treballada amb molt detall, i que ens podrien remetre als gira-sol –tot i tenir uns pètals massa grans i amples-.

L'espai del pati de llums conté uns emmarcaments d'obertura amb una estructura esgrafiada que ens pot remetre a la del vestíbul, doncs és de formes molt classicistes. Es tracta d'un entaulament amb un incipient frontó ondulat, i unes pilastres laterals amb un interior que imita les columnes salomòniques, doncs es farceix amb acants en espiral.

Aquest conjunt d'esgrafiats interiors, que combinen dues tendències estètiques coetànies, es conserva molt correctament. Ara bé, el seu aspecte monocromàtic en blanc disminueix la bellesa i l'interès que podrien tenir.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- CASAS, 1983.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.353**

- Edifici: *Casa Maria Arquer*

- Arquitecte: Felip Ubach Viñeta, mestre d'obres

Josep Graner i Prat (Casserres, Berguedà, 1844-1930), mestre d'obres, reforma

- Data de construcció: gener de 1864, projecte; 1890, projecte de reforma; 1906, any en façana

- Emplaçament: c/de València, 335

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons blanc, superfície blanc, verd maragda i òxid de ferro vermell

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Una vegada més, el mestre d'obres Josep Graner es serveix de la tècnica de l'esgrafiat per la decoració mural d'un dels seus projectes, en aquest cas, la reforma/ampliació d'un edifici ja existent. El revestiment en esgrafiat el trobem aquí a l'interior de la casa, més concretament en les parets laterals del vestíbul d'entrada. La seva disposició és a mode de dues sanefes horitzontals, una per sobre l'arrambador, i l'altre sota el fris que formen les guixeres. Són dues sanefes diferents en disseny, i actualment molt diferenciades en policromia. La de la part inferior ens mostra una successió de poms vegetals i florals, connectats entre ells per una frondosa franja de tiges molt sinuoses. Els poms s'alternen segons si la seva forma tendeix a la verticalitat o la horitzontalitat, però tots ells mostren un ramell de flors de corol·la ondulant i d'abundants pètals. Realment es podrien identificar amb diverses espècies de flors, tot i que les del ciclamen semblen l'opció més idònia, tant per la manera de disposar els pètals, com per les seves finíssimes tiges. En canvi, la sanefa de la part superior ens mostra una recreació vegetal en forma de garlanda. S'hi veuen unes fines tiges penjants, i de les que broten fulles de llúpol. Les mateixes tiges també formen una successió de circells, d'on broten també flors de margarita i fullam divers.

Significativament, l'estil formal de les dues sanefes esgrafiades en la mateixa paret sembla no ser el mateix. Això es fa palès especialment en els motius ornamentals de les tiges, que en una sanefa es representen sinuoses i gruixudes, i en l'altre són més rectilínies i fines. A part, les flors d'ambdós casos tampoc mostren similituds aparents.

Com ja s'ha apuntant, tot i que l'estat de conservació d'aquests esgrafiats interiors és força correcte, la incongruència cromàtica entre les dues sanefes es fa molt palpable. Mentre que la inferior es croma amb unes tonalitats massa intenses per tractar-se d'un esgrafiat original del modernisme, la superior es repinta tota en blanc, lo que la seva apreciació és fa més dificultosa.

Bibliografia/Documentació:

- ARAGÓ I CABAÑAS, 1998.
- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.354**

- Edifici: *Casa Joan Coma*

- Arquitecte: Modest Fossas i Pi (Barcelona, 1834-1904), mestre d'obres

- Data de construcció: 1902, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de València, 352

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada, i de fons lliscat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons i superfície blanc; fons blanc, superfície verd crom

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façanes principals (c/de València – c/de Bailèn)

- Interior: vestíbul d'entrada

Descripció:

Aquesta Casa Comas forma part d'un grup de dues cases, projectades per Fossas i Pi pel mateix peticionari. La que tractem aquí, mostra una façana cantonera, amb un coronament molt ondulat i amb treball escultòric. L'última planta de la casa s'integra en el tractament decoratiu del dit coronament, i empra un revestiment mural diferent a la resta de les plantes. Entre les seves obertures, s'hi esgrafien uns plafons amb una composició a base de recreacions vegetals que s'adapten als contorns del propi plafó. A la part central, les branques creen una forma molt particular, en forma de cor, i la sinuositat també és la tònica constant de la resta de formes. Entre els motius ornamentals que podem reconèixer, trobem unes flors de pètal ample, possiblement roselles o peònies. Ara bé, els esgrafiats, al estar repintats homogènicament en blanc, són realment difícil d'apreciar, fins i tot de veure.

L'interior d'aquest edifici d'habitatges ens ofereix una gran sanefa esgrafiada com a revestiment de les seves parets laterals. La seva composició, de línies molt sinuoses i dinàmiques, representa una recreació vegetal, amb abundants tiges enredades entre elles. En broten fulles d'acant, del castanyer de l'Índia, i de trèvol, juntament amb flors de margarita, de rosella i de gladiol. Aquest disseny és un molt bon exemple de les formes que imperen durant el modernisme, en que la línia corba i els motius vegetals són els protagonistes.

Si no fos pel coronament reformat de la seva finca veïna, aquesta i la Casa Joan Coma serien totalment bessones, doncs tan els esgrafiats de la façana, com els del vestíbul són iguals en disseny, però no en policromia.

Com ja s'ha apuntat, l'estat de conservació dels esgrafiats exteriors és deficient, ja que al estar repintats tots en blanc, la seva visió queda molt poc recognoscible, i la seva funció decorativa perd el seu objectiu. A part, també s'hi aprecien despreniments i taques. En canvi, l'estat dels del vestíbul d'entrada és molt correcte. Només s'hi observen alguns despreniments de material puntuals.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.355**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de València nº356*

- Arquitecte: desconegut

- Data de construcció: *ca.*1900

- Emplaçament: c/de València, 356

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons raspat i superfície lliscada

- Cromatisme: fons montjuïc, superfície verd maragda i roig mangra
fons òxid de ferro vermell i verd maragda, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Interior: vestíbul d'entrada, pati de llums

Descripció:

El vestíbul d'entrada d'aquesta casa de veïns conserva bells testimonis de les arts aplicades del modernisme, com ho demostren les guixeres policromades, els vitralls emplomats de la segona porta d'accés, i els esgrafiats que revesteixen part de les parets laterals de l'espai.

Els esgrafiats es disposen a mode de sanefa horitzontal, col·locada per sobre de l'arrambador marmori. Representa una recreació vegetal a base de la repetició d'un mateix dibuix modular, on hi proliferen les tiges en formes lobulades i erectes. També hi veiem motius de palmetes en diferents formes, i flors de lliri, representades des de diverses perspectives. En general, el dibuix d'aquests motius vegetals és acurat i minuciós en detalls, i alhora també resulta força esquemàtic, doncs els lliris representats des de dalt així ho demostren.

Als esgrafiats del pati de llums hi trobem la molt emprada disposició a mode d'emmarcament de les obertures. En aquest cas, els dissenys es col·loquen a lo llarg de les parts superior i inferior de les finestres, i representen unes recreacions vegetals molt estilitzades. A partir d'unes sinuoses tiges en forma de *coup de fouet*, veiem unes roses molt ben definides, acants, i altre fullam divers. L'estil formal d'aquests esgrafiats no és molt diferent dels que trobem al vestíbul, tot i no coincidir exactament amb els motius que representen.

L'estat de conservació de tot el conjunt d'esgrafiats interiors és excel·lent, especialment els del vestíbul, ja que mostren un tractament molt curós de les superfícies estucades.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.

DADES GENERALS **N.356**

- Edifici: *Edifici d'habitatges del carrer de València nº362*

- Arquitecte: Enric Fatjó i Torres (Sabadell, 1862-1907)

- Data de construcció: 1897, finalització de les obres

- Emplaçament: c/de València, 362

- Districte: Dreta de l'Eixample, Eixample

- Tipologia: casa de veïns **- Identificador Catàleg del P.A.:** -

---

DADES DELS ESGRAFIATS

- Tècnica: estucat esgrafiat de fons lliscat-imitació de carreus, i superfície lliscada

- Cromatisme: fons ocre groc, superfície blanc

- Emplaçament en l'edifici:

- Exterior: façana principal (c/de València)

Descripció:

La façana d'aquest edifici entre mitgeres, projectada per Fatjó i Torres, té molts elements decoratius de gust goticista, com els emmarcaments de les obertures, els detalls escultòrics de les mènsules i capitells, i els ferros forjats de la planta baixa/entresòl. L'element ornamental protagonista de la façana, però, és la gran composició esgrafiada de l'eix central del parament. Sobre un fons estucat imitació de carreus regulars s'esgrafia la figura d'un gran basilisc, en posició voladora i ascendent. La imatge d'aquesta bèstia mitològica és colpidora, i es representa amb els seus trets més reconeixedors: un híbrid amb cos de serp gegant, gruixuda i escamada, dret sobre dues potes amb urpes, amb unes ales gegantines, i un bec de gallina. A part, l'actitud del basilisc és desafiant, amb el bec molt obert i la llengua molt sortida. El dibuix del disseny és força detallat, especialment la part de les ales. La figura s'esgrafia envoltada d'una recreació vegetal, també de marcat eix vertical, i que inclou finíssimes tiges entrelligades, petites fulles de trèvol, de diferents formes d'acants, i un escut heràldic de disseny fictici. El motiu del basilisc d'aquesta façana no és un cas aïllat en l'Eixample barceloní, ja que la imatge d'aquesta bèstia la trobem en altres casos, com en la Casa Joan Casals (1897), projectada per Modest Fossas i Pi.

L'estat de conservació d'aquests esgrafiats en façana és molt correcte.

Bibliografia/Documentació:

- *L'herbari modernista*, 2006.
- PIFARRÉ, 2014.
- ROWLING, 2001.

